

**НАВЧАЛЬНІ
ВИДАННЯ**

Тертишний А.П.

**ПОКРИТОНАСІННІ
РОСЛИНИ
ЛІСОСТЕПУ
УКРАЇНИ
ЧАСТИНА 4**

Навчальний посібник

**Київ
2025**

УДК 582:001.4:582.4/9:633:634:635

Т 35

*Рекомендувала до друку вчена рада Національного університету біоресурсів і
природокористування України.
Протокол № 4 від 22 жовтня 2025 р.*

Рецензенти:

Мінарченко В.М., доктор біологічних наук, професор завідувач кафедри фармакогнозії та ботаніки Національного медичного університету імені О.О. Богомольця;

Попович С.Ю., доктор біологічних наук, професор кафедри ландшафтної архітектури та фітодизайну НУБіП України;

Федорончук М.М., доктор біологічних наук, старший науковий співробітник відділу систематики і флористики судинних рослин Інституту ботаніки імені М.Г. Холодного НАН України.

Т 35 Покритонасінні рослини Лісостепу України. Частина 4: навчальний посібник / А.П. Тертишний. Київ: Видавництво Ліра-К, 2025. 498 с.

ISBN 978-617-7606-01-9

Зміст навчального посібника, що відповідає навчальній дисципліні «Ботаніка», розроблено для підготовки бакалаврів зі спеціальностей Н3 Садово-паркове господарство та Н4 Лісове господарство в закладах вищої освіти. У ньому подано опис морфологічних особливостей і типів лісорослинних умов для 47 видів покритонасінних рослин Лісостепу України, що належать до родини Asteraceae порядку Asterales клади Campanulids системи APG IV.

Посібник буде корисний студентам, аспірантам та викладачам закладів вищої освіти.

УДК 582:001.4:582.4/9:633:634:635

© Тертишний А.П., 2025

© Видавництво Ліра-К, 2025

ISBN 978-617-7606-01-9

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Тертишний Анатолій Петрович

Кандидат біологічних наук, доцент кафедри ботаніки, дендрології та лісової селекції Національного університету біоресурсів і природокористування України. Сфера наукових інтересів: лісознавство, флора, рослинність, геоботаніка, охорона природи. Автор та співавтор підручників, навчальних посібників для закладів вищої освіти, монографій та інших наукових публікацій. Електронна адреса: tertyshnyy@nubip.edu.ua

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	7
РОЗДІЛ 1. ОПИС ПОКРИТОНАСІННИХ РОСЛИН ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ	10
<i>Tanacetum vulgare</i> – Пижмо звичайне.....	10
Питання для обговорення та самоперевірки.....	19
<i>Artemisia absinthium</i> – Полин гіркий.....	20
Питання для обговорення та самоперевірки.....	28
<i>Artemisia austriaca</i> – Полин австрійський.....	29
Питання для обговорення та самоперевірки.....	35
<i>Artemisia campestris</i> – Полин-нехворощ, полин польовий.....	36
Питання для обговорення та самоперевірки.....	45
<i>Artemisia vulgaris</i> – Полин звичайний, полин-чорнобиль.....	46
Питання для обговорення та самоперевірки.....	55
<i>Leucanthemum vulgare</i> – Королиця звичайна.....	56
Питання для обговорення та самоперевірки.....	64
<i>Achillea micrantha</i> – Деревій дрібноквітковий, д. дрібноцвітий.....	65
Питання для обговорення та самоперевірки.....	70
<i>Achillea millefolium</i> – Деревій звичайний.....	71
Питання для обговорення та самоперевірки.....	81
<i>Achillea ptarmica</i> – Деревій-чихавка, чихавка звичайна.....	82
Питання для обговорення та самоперевірки.....	90
<i>Erigeron canadensis</i> – Злінка канадська, пушнік канадський.....	91
Питання для обговорення та самоперевірки.....	100
<i>Solidago virgaurea</i> – Золотушник звичайний.....	101
Питання для обговорення та самоперевірки.....	109
<i>Bidens cernua</i> – Череда поникла.....	110
Питання для обговорення та самоперевірки.....	119
<i>Bidens tripartita</i> – Череда трироздільна, ч. тридільна.....	120
Питання для обговорення та самоперевірки.....	129
<i>Eupatorium cannabinum</i> – Сідач коноплевий, с. конопляний.....	130
Питання для обговорення та самоперевірки.....	140
<i>Antennaria dioica</i> – Котячі лапки дводомні, к. л. звичайні.....	141
Питання для обговорення та самоперевірки.....	150
<i>Gnaphalium uliginosum</i> – Сухоцвіт багновий.....	151
Питання для обговорення та самоперевірки.....	160
<i>Helichrysum arenarium</i> – Цмин пісковий.....	161
Питання для обговорення та самоперевірки.....	170
<i>Omalotheca sylvatica</i> (<i>Gnaphalium sylvaticum</i>) – Сухітник лісовий (сухоцвіт лісовий).....	171
Питання для обговорення та самоперевірки.....	179
<i>Inula helenium</i> – Оман високий.....	181
Питання для обговорення та самоперевірки.....	190

<i>Pentanema britannicum (Inula britannica)</i> – Пентанема британська, оман британський, о. лучний.....	191
Питання для обговорення та самоперевірки.....	200
<i>Pentanema salicinum (Inula salicina)</i> – Пентанема верболиста, оман верболистий.....	201
Питання для обговорення та самоперевірки.....	212
<i>Galinsoga parviflora</i> – Незабутниця дрібноквіткова, галінсога дрібноцвіта, незабутниця дрібноцвіта.....	213
Питання для обговорення та самоперевірки.....	223
<i>Senecio vernalis</i> – Жовтозілля весняне.....	224
Питання для обговорення та самоперевірки.....	232
<i>Senecio viscosus</i> – Жовтозілля липке, ж. клейке, ж. липке.....	233
Питання для обговорення та самоперевірки.....	242
<i>Senecio vulgaris</i> – Жовтозілля звичайне.....	243
Питання для обговорення та самоперевірки.....	251
<i>Tussilago farfara</i> – Підбіл звичайний, мати-й-мачуха звичайна.....	252
Питання для обговорення та самоперевірки.....	261
<i>Arctium tomentosum</i> – Лопух повстистий, л. павутинистий.....	262
Питання для обговорення та самоперевірки.....	271
<i>Arctium lappa</i> – Лопух справжній.....	272
Питання для обговорення та самоперевірки.....	282
<i>Carduus crispus</i> – Будяк кучерявий.....	283
Питання для обговорення та самоперевірки.....	293
<i>Carduus hamulosus</i> – Будяк дрібногачкуватий.....	294
Питання для обговорення та самоперевірки.....	299
<i>Cirsium arvense</i> – Осот польовий.....	300
Питання для обговорення та самоперевірки.....	309
<i>Cirsium oleraceum</i> – Осот городній, о. овочевий, о.-храбуст.....	310
Питання для обговорення та самоперевірки.....	319
<i>Cirsium palustre</i> – Осот болотний, о. болотяний.....	320
Питання для обговорення та самоперевірки.....	330
<i>Cirsium vulgare</i> – Осот звичайний, о. ланцетолистий.....	331
Питання для обговорення та самоперевірки.....	341
<i>Oporordum acanthium</i> – Татарник звичайний.....	342
Питання для обговорення та самоперевірки.....	352
<i>Centaurea jacea</i> – Волошка лучна.....	353
Питання для обговорення та самоперевірки.....	361
<i>Psephellus marschallianus</i> – Псефелус Маршалла, волошка Маршалла, волошник Маршалла.....	362
Питання для обговорення та самоперевірки.....	367
<i>Psephellus sumensis</i> – Псефелус сумський, волошник сумський.....	368
Питання для обговорення та самоперевірки.....	373
<i>Serratula tinctoria</i> – Серпій фарбувальний, с. неозброєний.....	374
Питання для обговорення та самоперевірки.....	382

<i>Cichorium intybus</i> – Цикорій дикий, петрові батоги.....	383
Питання для обговорення та самоперевірки.....	391
<i>Crepis tectorum</i> – Скерета покрівельна.....	392
Питання для обговорення та самоперевірки.....	401
<i>Lapsana communis</i> – Празелень звичайна.....	402
Питання для обговорення та самоперевірки.....	412
<i>Taraxacum officinale</i> – Кульбаба лікарська.....	413
Питання для обговорення та самоперевірки.....	421
<i>Hieracium umbellatum</i> – Нечуйвітер парасольковий, н. зонтичний, н. окружковий.....	422
Питання для обговорення та самоперевірки.....	432
<i>Pilosella officinarum</i> – Волохатка лікарська, нечуйвітер волохатенький.....	433
Питання для обговорення та самоперевірки.....	443
<i>Sonchus arvensis</i> – Жовтий осот польовий.....	444
Питання для обговорення та самоперевірки.....	453
<i>Sonchus asper</i> – Жовтий осот щорсткий.....	454
Питання для обговорення та самоперевірки.....	463
Список латинських назв рослин.....	464
Список українських назв рослин.....	468
Список використаної літератури.....	470

Добрій пам'яті вчителів і колег
Івана Михайловича Григори та
Петра Михайловича Царенка
присвячується

ПЕРЕДМОВА

У першій частині посібника подано коротку характеристику Лісостепу України, а також новітні відомості щодо систематики 586 видів та 8 підвидів, що входять до 73 родин, 30 порядків і 13 клад покритонасінних рослин цієї зони відповідно до системи APG IV. Також наведено опис морфологічних особливостей і типів лісорослинних умов для 69 видів цих рослин, що входять до 33 родів, 13 родин, 6 порядків (Acorales, Alismatales, Asparagales, Liliales, Piperales, Poales) та трьох клад (Magnoliids, Monocots, Commelinids).

Друга частина містить опис морфологічних особливостей і типів лісорослинних умов наступних 133 видів цієї зони, які формують 67 родів, 11 родин, 4 порядки (Fabales, Poales, Ranunculales, Saxifragales) та шість клад (Monocots, Commelinids, Eudicots, Superrosids, Rosids, Fabids).

Третя частина окреслює вказані особливості та типи для 269 видів зони Лісостепу, які входять до 129 родів, 44 родин, 18 порядків та восьми клад (Eudicots, Superasterids, Superrosids, Asterids, Rosids, Fabids, Malvids, Lamiids).

У четвертій частині ці особливості та типи представлені для наступних 47 видів родини Asteraceae порядку Asterales клади Campanulids.

У системі клади Campanulids подано порядок Asterales, родину Asteraceae та 29 родів (*Achillea*, *Antennaria*, *Arctium*, *Artemisia*, *Bidens*, *Carduus*, *Centaurea*, *Cichorium*, *Cirsium*, *Crepis*, *Erigeron*, *Eupatorium*, *Galinsoga*, *Gnaphalium*, *Helichrysum*, *Hieracium*, *Inula*, *Lapsana*, *Leucanthemum*, *Onopordum*, *Pilosella*, *Psephellus*, *Senecio*, *Serratula*, *Solidago*, *Sonchus*, *Tanacetum*, *Taraxacum*, *Tussilago*) та 47 видами (*Achillea micrantha*, *A. millefolium*, *A. ptarmica*, *Antennaria dioica*, *Arctium lappa*, *A. tomentosum*, *Artemisia absinthium*, *A. austriaca*, *A. campestris*, *A. vulgaris*, *Bidens cernua*, *B. tripartita*, *Carduus crispus*, *C. hamulosus*, *Centaurea jacea*, *Cichorium intybus*, *Cirsium arvense*, *C. oleraceum*, *C. palustre*, *C. vulgare*, *Crepis tectorum*, *Erigeron canadensis*, *Eupatorium cannabinum*, *Galinsoga parviflora*, *Gnaphalium uliginosum*, *Helichrysum arenarium*, *Hieracium umbellatum*, *Inula helenium*, *Lapsana communis*, *Leucanthemum vulgare*, *Omalotheca sylvatica* (*Gnaphalium sylvaticum*), *Onopordum acanthium*, *Pentanema britannicum* (*Inula britannica*), *P. salicinum* (*Inula salicina*), *Pilosella officinarum*, *Psephellus marschallianus*, *P. sumensis*, *Senecio vernalis*, *S. viscosus*, *S. vulgaris*, *Serratula tinctoria*, *Solidago virgaurea*, *Sonchus arvensis*, *S. asper*, *Tanacetum vulgare*, *Taraxacum officinale*, *Tussilago farfara*).

Рід *Achillea* містить три види (*A. micrantha*, *A. millefolium*, *A. ptarmica*), *Antennaria* – один (*A. dioica*), *Arctium* – два (*A. lappa*, *A. tomentosum*), *Artemisia* – чотири (*A. absinthium*, *A. austriaca*, *A. campestris*, *A. vulgaris*), *Bidens* – два (*B. cernua*, *B. tripartita*), *Carduus* – два (*C. crispus*, *C. hamulosus*), *Centaurea* – один

(*C. jacea*), *Cichorium* – один (*C. intybus*), *Cirsium* – чотири (*C. arvense*, *C. oleraceum*, *C. palustre*, *C. vulgare*), *Crepis* – один (*C. tectorum*), *Erigeron* – один (*E. canadensis*), *Eupatorium* – один (*E. cannabinum*), *Galinsoga* – один (*G. parviflora*), *Gnaphalium* – один (*G. uliginosum*), *Helichrysum* – один (*H. arenarium*), *Hieracium* – один (*H. Umbellatum*), *Inula* – один (*I. helenium*), *Lapsana* – один (*L. communis*), *Leucanthemum* – один (*L. vulgare*), *Omalotheca* – один (*O. sylvatica* (*Gnaphalium sylvaticum*)), *Onopordum* – один (*Onopordum acanthium*), *Pentanema* – два (*P. britannicum* (*Inula britannica*), *P. salicinum* (*Inula salicina*)), *Pilosella* – один (*P. officinarum*), *Psephellus* – два (*P. marschallianus*, *P. sumensis*), *Senecio* – три (*S. vernalis*, *S. viscosus*, *S. vulgaris*), *Serratula* – один (*S. tinctoria*), *Solidago* – один (*S. virgaurea*), *Sonchus* – два (*S. arvensis*, *S. asper*), *Tanacetum* – один (*T. vulgare*), *Taraxacum* – один (*T. officinale*), *Tussilago* – один (*T. farfara*).

У характеристиці кожного виду подано його латинську та українську назви, морфологічну характеристику, належність до еколого-ценотичної групи, відношення до трофності, світла, водного режиму, інформацію про природоохоронний статус (Зелена книга України, 2009; Офіційні переліки регіонально рідкісних рослин..., 2012; Перелік видів рослин..., 2021; Про затвердження переліків..., 2021), основну біоморфу, тривалість великого життєвого циклу, основні типи вегетації, типи надземних пагонів, типи підземних пагонів, екобіоморфу (біологічний тип) за К. Раункієром (Raunkiaer, 1937), ареалогічну формулу (Meusel, Jäger, Weinert, 1965), господарське використання, поширення у світі і на території України (GBIF, 2025; Екофлора України, 2000–2010; Определитель..., 1987; Флора УРСР, 1938–1965) та рисунок рослини (Eggenberg & Möhl, 2007; GBIF, 2025; iNaturalist, 2025; Jäger et al., 2017; Tertyshnyi, 2025; ukrbin, 2025 та ін.).

Подано відомості про рослини-індикатори лісорослинних умов (Вороб'єв, 1953; Елин, Мещеряков, 1973; Єлін та ін., 1987; Єлін, 1960; Определитель..., 1983; Шабарова, 1982; Юхновський, Левандовська, Хрик, 2013), діагностичні види синтаксонів відповідно до Продромусу рослинності України (Дубина та ін., 2019) та участь видів в угрупованнях, занесених до Зеленої книги України (2021). Назви синтаксонів узгоджені з Міжнародним кодексом фітосоціологічної номенклатури (ICPN) (Weber et al., 2000), раритетність біотопів – з Директивою Ради Європи (ДРЕ) 92/43/ЄЕС (Council..., 1992).

Рослини розташовано в алфавітному порядку в межах родів, роди – у межах родин, а родини – у межах порядків. Порядки розміщено згідно з системою APG IV (2016), латинські назви рослин та їхні синонімічні назви подано відповідно до новітніх номенклатурних досліджень (Bánki et al., 2025; WFO, 2025), українські назви таксонів – згідно з «Определителем высших растений Украины» (Определитель..., 1987), Словником українських наукових і народних назв судинних рослин (Кобів, 2004) та Флори УРСР (Флора УРСР, 1936–1965). Наголос у латинських та українських назвах таксонів подано згідно з відповідними зведеннями (Кобів, 2004; Чопик, Федорончук, 2015; Jäger et al., 2017).

Валідні назви видів рослин виділено напівжирним шрифтом, синонімічні – звичайним. Після характеристики кожного виду подано питання для самоконтролю.

Завершується посібник списками латинських і українських назв рослин та використаних джерел.

Мета цього навчального посібника – спроба синтезувати новітню й різновекторну інформацію про покритонасінні рослини Лісостепу України для студентів лісогосподарських і біологічних спеціальностей, учителів-біологів, а також для працівників лісового господарства й заготівельників рослинної сировини.

Автор висловлює щире подяку рецензентам: доктору біологічних наук, професору завідувачу кафедри фармакогнозії та ботаніки Національного медичного університету імені О.О. Богомольця Мінарченко В.М., доктору біологічних наук, професору кафедри ландшафтної архітектури та фітодизайну НУБіП України Поповичу С.Ю., доктору біологічних наук, старшому науковому співробітнику відділу систематики і флористики судинних рослин Інституту ботаніки імені М.Г. Холодного НАН України Федорончуку М.М., а також доктору біологічних наук, професору, заслуженому діячу науки і техніки України Якубенку Б.Є. за поради, побажання та слухні зауваження щодо навчального посібника та працівникам кафедри ботаніки, дендрології та лісової селекції Національного університету біоресурсів і природокористування України за сприяння виходу у світ цього посібника.

РОЗДІЛ 1. ОПИС ПОКРИТОНАСІННИХ РОСЛИН ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ

До навчальних цілей розділу слід віднести вивчення морфологічних, еколого-ценотичних, созологічних особливостей рослин, їхнього природоохоронного статусу та поширення як на території України, так і у світі. Це сприятиме опануванню інтегральних і загальних компетентностей, зокрема, здатності вирішувати складні завдання та виклики практичного спрямування як у лісовому, мисливському господарствах, так і безпосередньо в навчанні з урахуванням комплексності й відповідності природним зональним умовам, поглиблюватиме знання та розуміння предметної області й безпосередньо професії, розвиватиме вміння використовувати здобуті знання у практичних ситуаціях і швидше оволодівати сучасними підходами для ефективної організації та ведення лісового господарства.

Tanacetum vulgare – Пижмо звичайне

Angiosperms Покритонасінні
Asterales Айстроцвіті
Asteraceae Айстрові
Tanacetum Пижмо

Багаторічна трав'яна рослина з горизонтально розпростертим, коротким, майже дерев'янистим кореневищем. Стебло прямостояче, просте або галузисте, борозенчасте, голе або слабкоопушене. Листки в загальному обрисі довгасті або довгасто-яйцеподібні, цупкі, слабковолосисті або голі, зверху з дрібними крапчастими залозками, найнижчі на черешках, решта сидячі, двічіпірчаторозсічені. Частки першого порядку ланцетоподібні, гострозубчасті, рідко майже цілокраї. Такі ж часточки має загальний черешок листка між первинними часточками, причому вони тісніше розташовані у верхній частині листка, до основи рідшають і зникають. Кошики напівкулясті, зверху майже плоскі, зібрані на верхівці стебла в густу щиткоподібну волоть. Зовнішні листочки обгортки яйцеподібно-ланцетні, загострені, внутрішні – довгасто-яйцеподібні, тупі, на верхівці та по краях бурувато-плівчасті. Усі квітки жовті, серединні двостатеві, лійкоподібно-трубчасті, на верхівці з п'ятизубчастим віночком, крайові або такі ж як і серединні, трубчасті, але лише з тричізубчастим віночком або з косо зрізаним і дуже маленьким язичком, що майже не переважає обгортку. Сім'янки сірі, з п'ятьма реберцями та коротким дрібнозубчастим краєм, рідше без нього.

На сухих луках, на берегах річок, на крайових частинах лісів, серед чагарників, біля доріг, канав, на полях, діагностичний вид синтаксонів *Artemisietea vulgaris* Lohmeyer et al. in Tx. ex von Rochow 1951, *Artemisio dniproicae-Salicion acutifoliae* Shevchyk et Solomakha in Shevchyk et al. 1996, *Fragarion vescae* Tx. ex von Rochow 1951, *Galio veri-Aristolochietum clematidis*

Shevchyk et Solomakha in Shevchyk et al. 1996 – біотопи угруповань під охороною ДРС 92/43/ЄЕС (№ 92A0), *Galio veri-Aristolochion clematidis* Shevchyk et Solomakha in Shevchyk et al. 1996, *Onopordion acanthii* Br.-Bl. et al. 1936, *Tanacetum-Artemisietum vulgaris* Br.-Bl. (1931) 1949, індикатор свіжих суборів і сугрудів – В₂, С₂, заввишки 30–150 см, квітує VI–IX, апофіт випадковий, мезофіт, трав'яний полікарпик, гемікриптофіт, літньозелений, безрозетковий, короткокореневищний, (m)-sm-temp-b.k_{(1)–3}-oz₁EURAS.

Поширення в Україні: на всій території (досить звичайно), у Криму та Карпатах (до підніжжя гір).

Загальне поширення: Австралія, Африка, Європа, Нова Зеландія, Північна та Південна Америка, теперішня частина Азії.

Господарське значення рослини: декоративне, дубильне, етероолійне, лікарське, отруйне, технічне, фарбувальне, харчове (рис. 4.491–4.499).

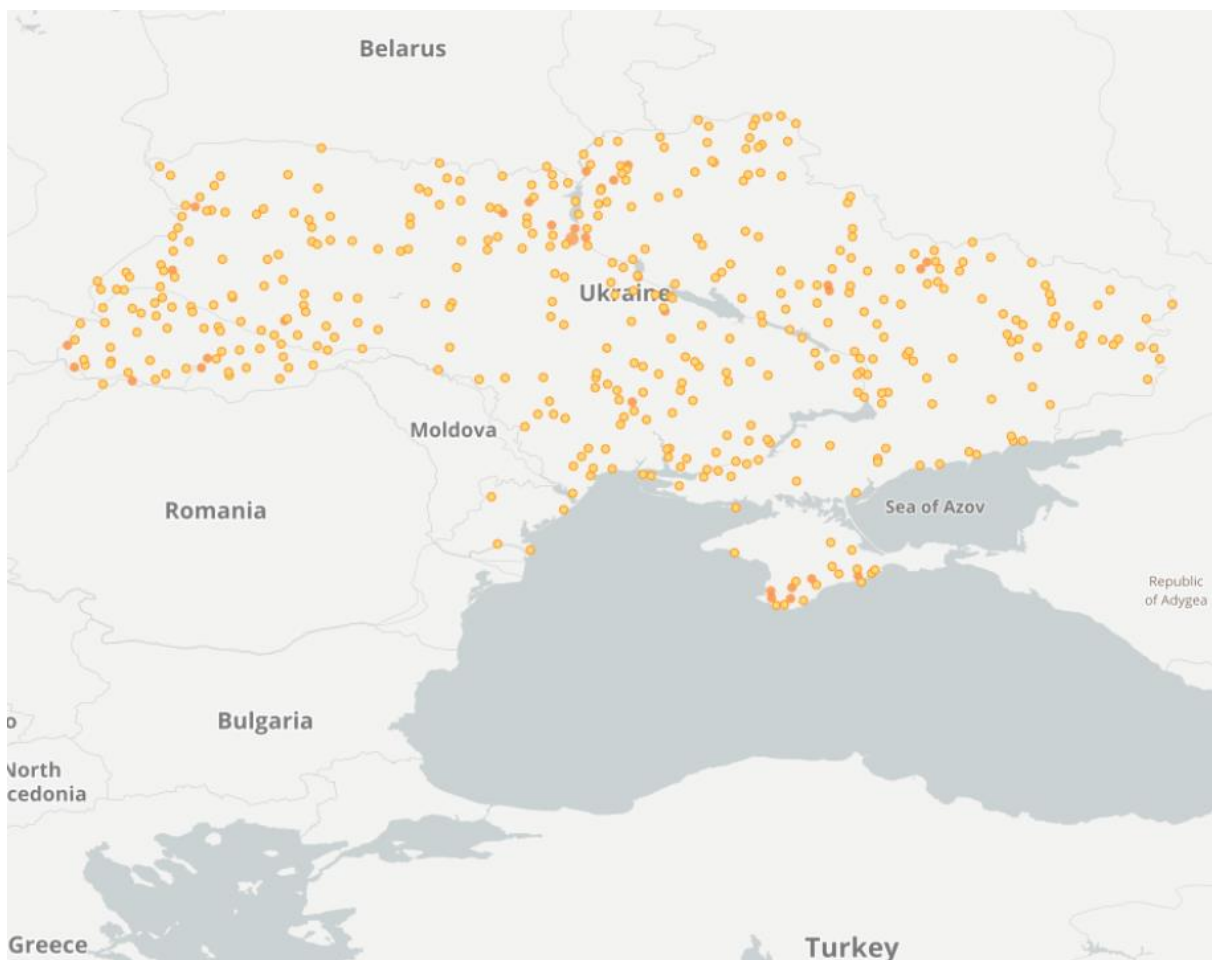

Рис. 4.491. Ареал *Tanacetum vulgare* в Україні [Occurrences *Tanacetum vulgare* ..., 2025]

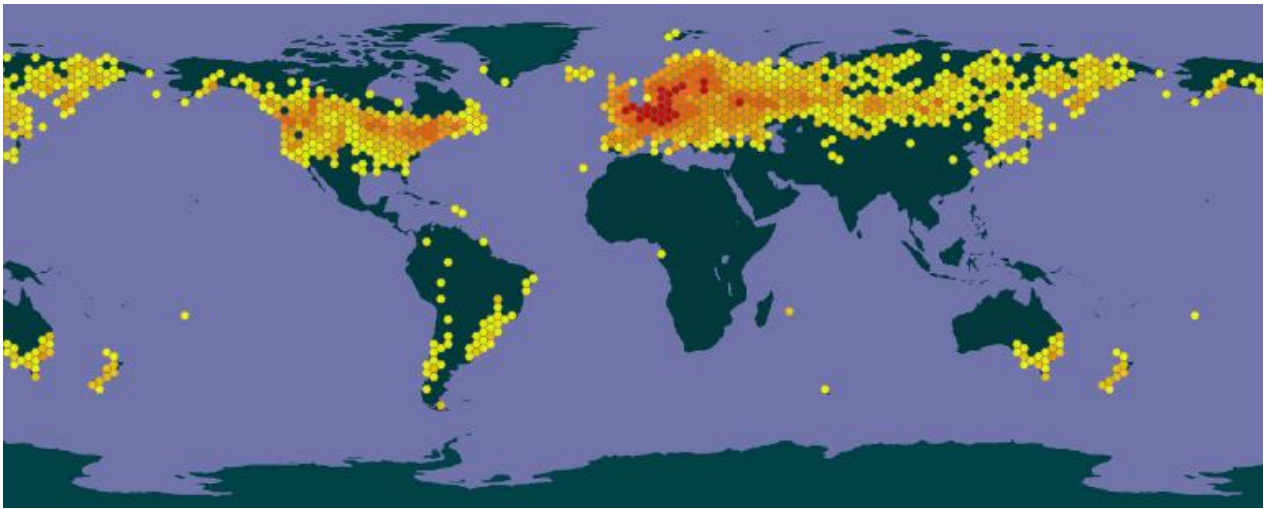

Рис. 4.492. Ареал *Tanacetum vulgare* в світі [*Tanacetum vulgare...*, 2025]

Рис. 4.493. Плід *Tanacetum vulgare* [Pawek, 2025]

Рис. 4.494. *Tanacetum vulgare* [Gerasimov, 2023]

Рис. 4.495. *Tanacetum vulgare* [Муkyтиuk, 2024]

Рис. 4.496. *Tanacetum vulgare* [Masclef, 1890–1893]

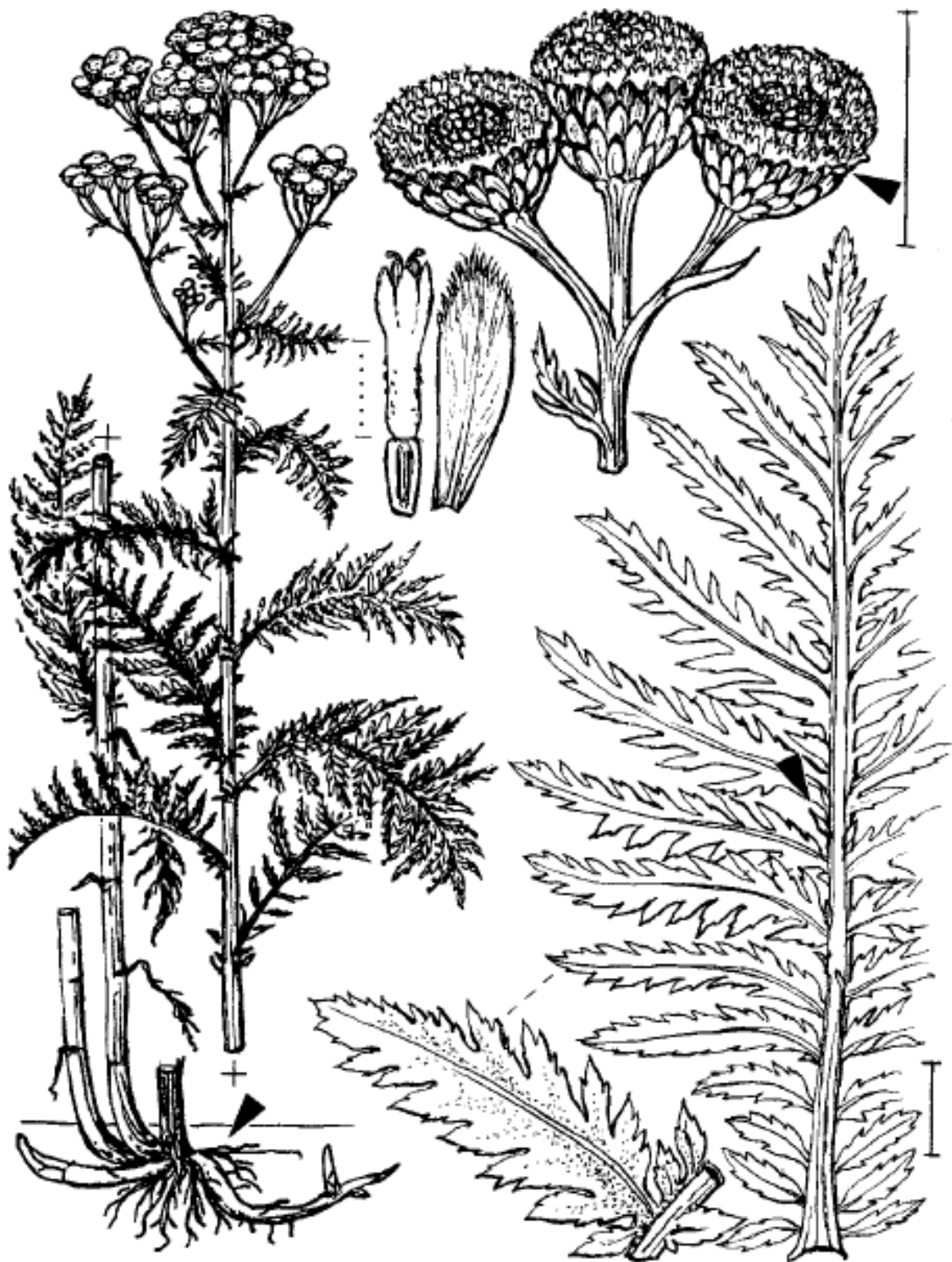

Рис. 4.497. *Tanacetum vulgare* [Jäger et al., 2017]

Рис. 4.498. *Tanacetum vulgare* [Eggenberg & Möhl, 2007]

Рис. 4.499. *Tanacetum vulgare* [Jordan, 1890]

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ ТА САМОПЕРЕВІРКИ

Tanacetum vulgare Пижмо звичайне

1. Які особливості біоморфи пижма звичайного (*Tanacetum vulgare*)?
2. Які особливості підземних органів пижма звичайного (*Tanacetum vulgare*)?
3. Які особливості має стебло пижма звичайного (*Tanacetum vulgare*)?
4. Які особливості листків пижма звичайного (*Tanacetum vulgare*)?
5. Які особливості кошиків пижма звичайного (*Tanacetum vulgare*)?
6. Які особливості мають квітки пижма звичайного (*Tanacetum vulgare*)?
7. Які особливості сім'янок пижма звичайного (*Tanacetum vulgare*)?
8. Яким умовам місцезростання віддає перевагу пижмо звичайне (*Tanacetum vulgare*)?
9. Діагностичним видом яких синтаксонів є пижмо звичайне (*Tanacetum vulgare*)?
10. Індикатором якого типу лісорослинних умов є пижмо звичайне (*Tanacetum vulgare*)?
11. Які особливості поширення пижма звичайного (*Tanacetum vulgare*) на території України?
12. Які особливості загального поширення пижма звичайного (*Tanacetum vulgare*)?
13. Яке господарське значення має пижмо звичайне (*Tanacetum vulgare*)?

Artemisia absinthium – Полин гіркий

Angiosperms Покритонасінні
Asterales Айстроцвіті
Asteraceae Айстрові
Artemisia Полин

Уся рослина щільно опушена короткими, притиснутими, сірувато-сріблястими волосками. Кореневище товсте, галузисте. Стебло трав'янисте, біля основи здерев'яніле, пряме, з тонкими, повздовжніми борозенками, у горішній частині галузисте, біля основи інколи з неплідними укороченими пагонами. Прикореневі листки в обрисі широкояйцеподібні, двічі або тричіпірчаторозсічені, на довших за листкову пластинку вузькокрилатих черешках. Середні стеблові листки на коротких черешках, двічіпірчаторозсічені, до верхівки стебла їхня складність зменшується, тому верхівкові лише трійчасті, а сидячі біля основи квітконосів тричінадрізані або цілісні. Кінцеві часточки всіх листків лінійно-довгасті, тупозагострені, цілісні, з невеличкими зубчиками. Кошики кулясті, на пониклих квітконосах і зібрані на верхівці стебла та його розгалужень у густу нешироку волоть. Обгортка шерстиста, її листочки майже однакової довжини, зовнішні – лінійні, а внутрішні – еліптичні, тупі, з дуже широкою на краї плівчастою облямівкою. Квітколоже вкрите довгими волосками рівними квіткам. Усі квітки в кошику утворюють плоди, крайові – маточкові, з ниткоподібно-трубчастим, зверху з двічизубчастим віночком, а серединні – двостатеві трубчасті, зверху п'ятизубчасті. Плід – довгасто-оберненояйцеподібна сім'янка, без чубка.

Біля доріг, полів, житла, інколи на берегових схилах і в соснових борах, діагностичний вид таксонів *Achilleo setaceae-Poetum angustifoliae* Solomakha ex Mariushkina et Solomakha 1986, *Artemisietea vulgaris* Lohme yer et al. in TX. ex von Rochow 1951, *Artemisio absinthii-Salvietum verticillatae* Fijałkowski 1971, *Balloto-Artemisietum absinthii* Schubert et Mahn 1959, *Calamagrostietum epigei* Kostylev in Solomakha et al. 1992 nom. rejic. propos. (art. 31), *Hordeetum murini* Libbert 1932, *Onopordion acanthii* Br.-Bl. et al. 1936, *Potentillo argenteae-Artemisietum absinthii* Faliński 1965, індикатор сухих і свіжих суборів та сугрудів – В₁₋₂, С₁₋₂, на засмічених місцях, заввишки 50–100 см, квітує VII–IX, археофіт ірано-туранського походження, епекофіт, мезофіт, трав'яний полікарпік, гемікриптофіт, літньо-зимовозелений, напіврозетковий, каудексовий, (m/mo)-sm-temp-(b).k₁₋₃EUR-WAS.

Поширення в Україні: на всій території (досить звичайно).

Загальне поширення: Австралія, Африка, Європа, Нова Зеландія, Північна та Південна Америка, температура й тропічна частини Азії.

Господарське значення рослини: бур'ян, вітамінне, дубильне, етероолійне, лікарське (рис. 4.501– Рис. 4.508).

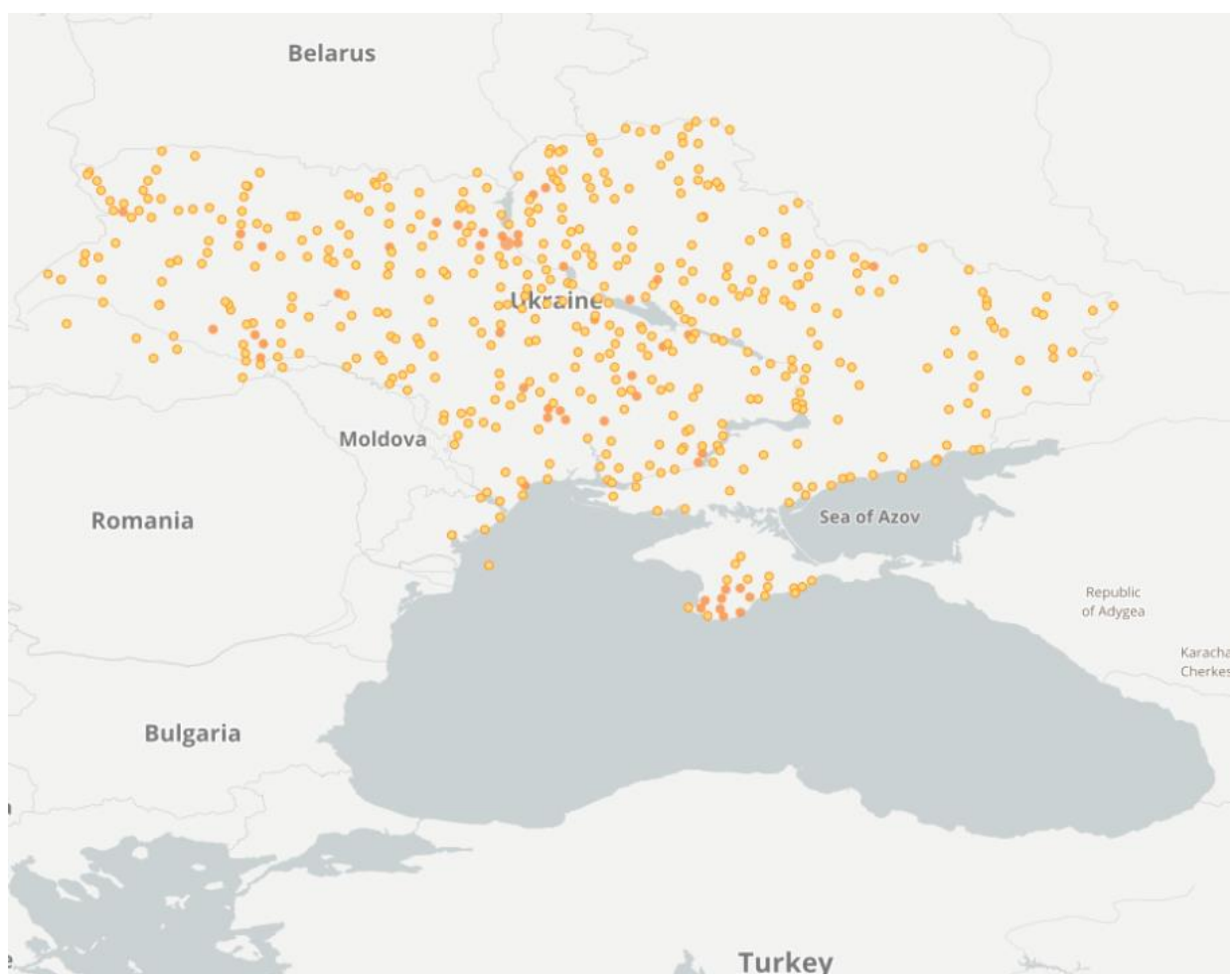

Рис. 4.501. Поширення *Artemisia absinthium* в Україні [Occurrences *Artemisia absinthium*..., 2025]

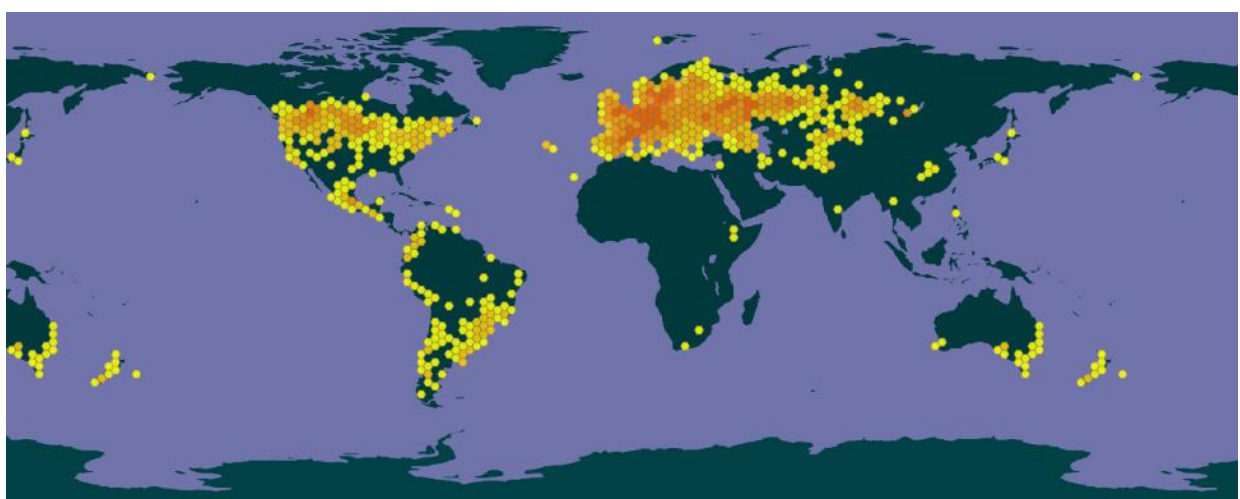

Рис. 4.502. Поширення *Artemisia absinthium* у світі [*Artemisia absinthium*..., 2025]

Рис. 4.503. Плід *Artemisia absinthium* [Hurst, 2018.]

Рис. 4.504. *Artemisia absinthium* [Tertyshnyi, 2024]

Рис. 4.505. *Artemisia absinthium* [Berg & Schmidt, 1891]

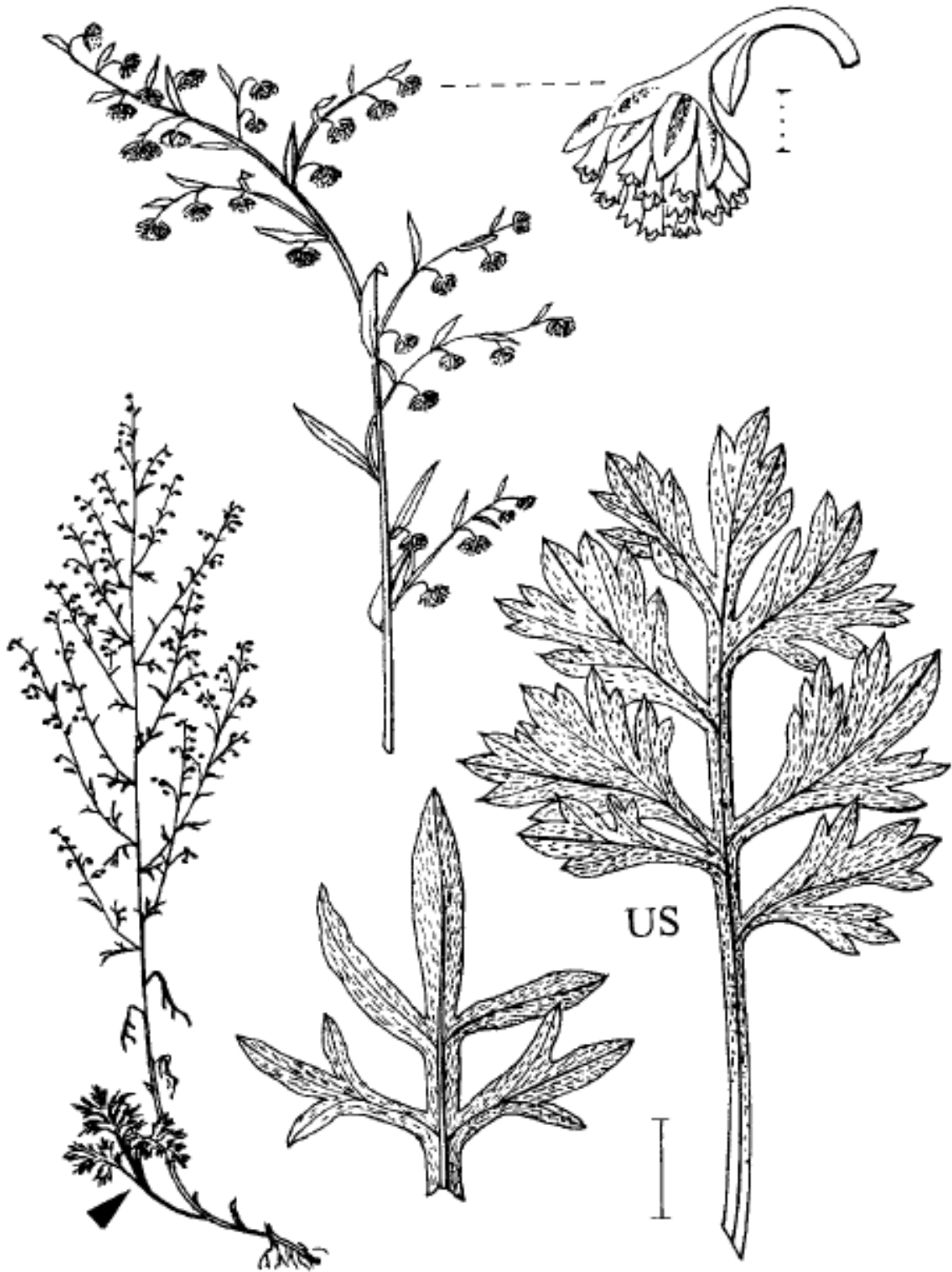

Рис. 4.506. *Artemisia absinthium* [Jäger et al., 2017]

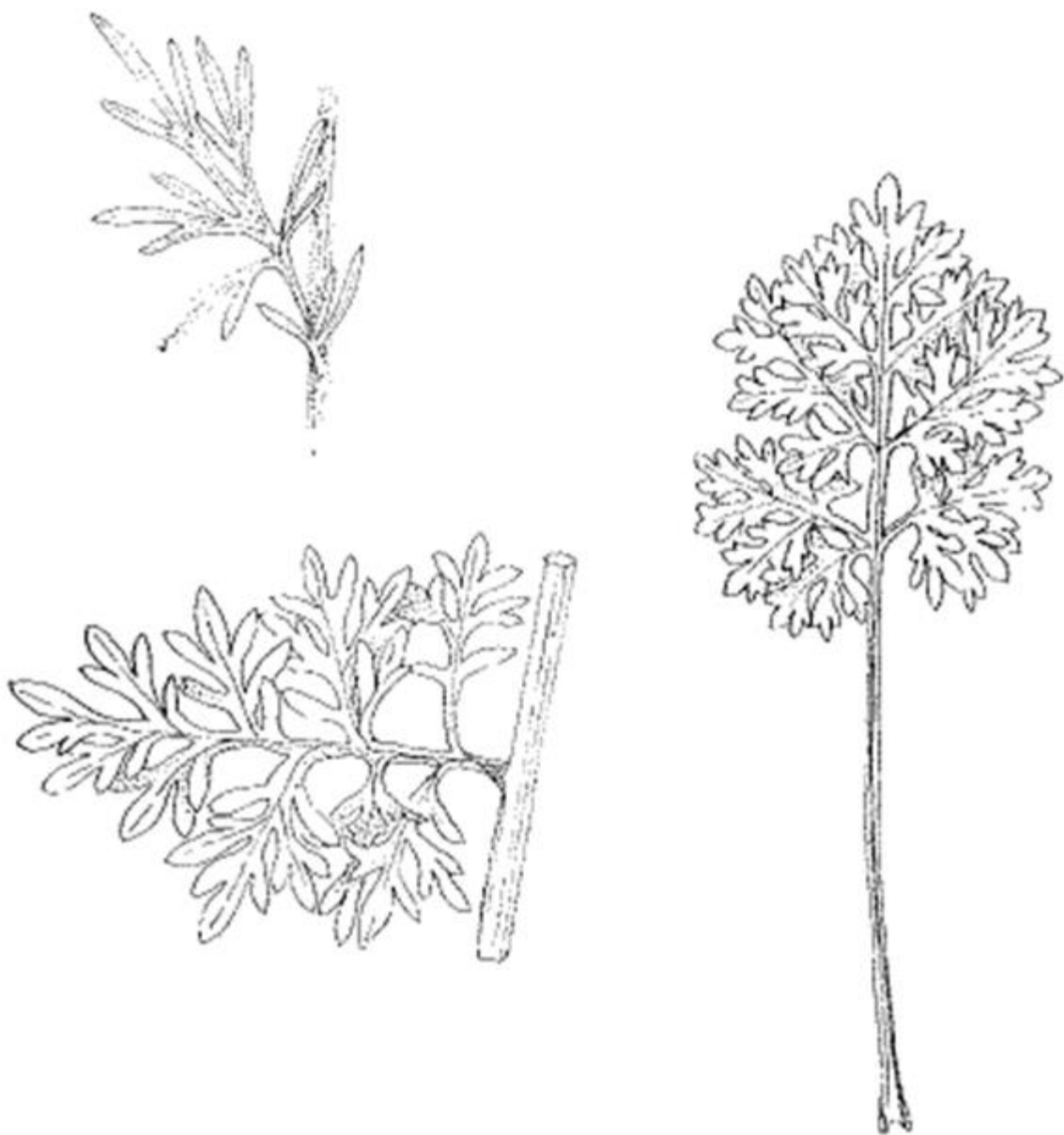

Рис. 4.507. *Artemisia absinthium* [Eggenberg & Möhl, 2007]

Рис. 4.508. *Artemisia absinthium* [Maze, 2018]

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ ТА САМОПЕРЕВІРКИ

Artemisia absinthium Полин гіркий

1. Які особливості біоморфи полину гіркого (*Artemisia absinthium*)?
2. Які особливості підземних органів полину гіркого (*Artemisia absinthium*)?
3. Які особливості має стебло полину гіркого (*Artemisia absinthium*)?
4. Які особливості листків полину гіркого (*Artemisia absinthium*)?
5. Які особливості кошиків полину гіркого (*Artemisia absinthium*)?
6. Які особливості мають квітки полину гіркого (*Artemisia absinthium*)?
7. Які особливості сім'янок полину гіркого (*Artemisia absinthium*)?
8. Яким умовам місцезростання віддає перевагу полин гіркий (*Artemisia absinthium*)?
9. Діагностичним видом яких синтаксонів є полин гіркий (*Artemisia absinthium*)?
10. Індикатором якого типу лісорослинних умов є полин гіркий (*Artemisia absinthium*)?
11. Які особливості поширення має полин гіркий (*Artemisia absinthium*) на території України?
12. Які особливості загального поширення має полин гіркий (*Artemisia absinthium*)?
13. Яке господарське значення має полин гіркий (*Artemisia absinthium*)?

Artemisia austriaca – Полин австрійський

Angiosperms Покритонасінні
Asterales Айстроцвіті
Asteraceae Айстрові
Artemisia Полин

Багаторічна трав'яна рослина, шовковисто-білоповстиста від тонких, густих волосків, з тонким, здерев'янілим, косо й догори висхідним кореневищем із плідними й безплідними густоулісненими пагонами. Стебла поодинокі або їх декілька, прямостоячі або висхідні, часто, особливо в горішній частині галузисті, інколи від самої основи розлого галузяться. Нижні листки на черешках. Черешки біля основи з маленькими вушками. Листкові пластинки двічі- або тричіпірчасторозсічені на лінійні, тупуваті або гострі часточки, кінцеві з них зближені в пучки. До верхівки стебла листки дрібнішають, а листки біля квітконосів прості, лінійні. Частки всіх листків вузькі. Кошики кулясто-яйцеподібні або яйцеподібно-довгасті, розташовані на горизонтально відхилених або пониклих квітконосах і зібрані на верхівці стебла та гілок в дуже густі, порівняно широкі волотеподібні суцвіття. Обгортки сірувато-пухнасті, іззовні їхні листочки майже лінійні, потовщені, а внутрішні – еліптичні, на краю із широкою плівчастою облямівкою. Квітколоже голе. Квітки жовті або помаранчеві, усі плідні. Крайові квітки в кошику маточкові, з ниткоподібно-трубчастим, угорі двічізубчастим віночком, а серединні – двостатеві, трубчасті, угорі п'ятизубчасті. Плід – сім'янка.

На степових схилах, відслоненнях, сухих луках, відкритих місцях, в угрупованнях занесених до Зеленої книги України (2021): *Calophaceta wolgaricae*, *Stipeta dasyphyllae*, *Stipeta graniticolae*, *Stipeta ucrainicae*, *Stipeta zalesskii*, діагностичний вид таксонів *Acachmeno cuspidatae-Artemisietum austriacae* Levon 1997, *Anisantho-Artemisietum austriacae* Kostylev 1985, *Carici humilis-Stipetum capillatae* Tkachenko, Movchan et Solomakha 1987 – біотопи угруповань під охороною ДРС 92/43/ЄЕС (№ 62C0), *Cynodonto-Teucrium polii* Korzhenevsky et Klyukin 1990 nom. inval. (art. 2a), *Diantho guttati-Milium vernalis* Umanets et I. Solomakha 1998, *Hyperico perforati-Scleranthion perennis* Moravec 1967, *Limonio meyeri-Festucetum pseudodalmaticae* Umanets et I. Solomakha in Dubyna, Dziuba et Iemeljanova 2013 – біотопи угруповань під охороною ДРС 92/43/ЄЕС (№ 1530), *Tanaceto achilleifolii-Stipetalia lessingiana* Lysenko et Mucina in Mucina et al. 2016, *Tanaceto millefolii-Galatellion villosae* Vynokurov in Kolomiychuk et Vynokurov 2016, *Veronico prostratae-Potentilletum obscurae* Smetana et Derpoliuk 1999 – біотопи угруповань під охороною ДРС 92/43/ЄЕС (№ 6210), індикатор сухих суборів і сургудів – В₁, С₁, заввишки 20–70 см, квітує VII–VIII, геміапофіт, ксерофіт, напівчагарничок, хамефіт, літньо-зимовозелений, безрозетковий, каудексовий, (m/salp)-sm-(temp).k₁₋₂EUR-WAS.

Поширення в Україні: на всій території (досить звичайно), окрім гірських районів.

Загальне поширення: Європа, Північна Америка, теператна частина Азії.

Господарське значення рослини: бур'ян, етероолійне, лікарське, отруйне (рис. 4.509–4.514).

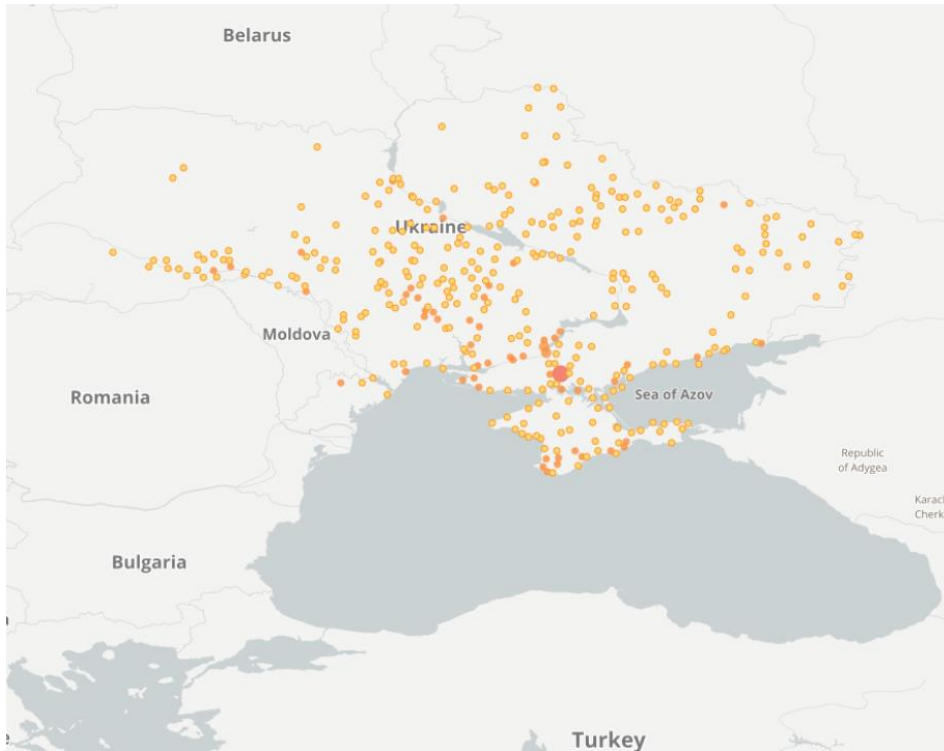

Рис. 4.509. Ареал *Artemisia austriaca* в Україні [Occurrences *Artemisia austriaca*..., 2025]

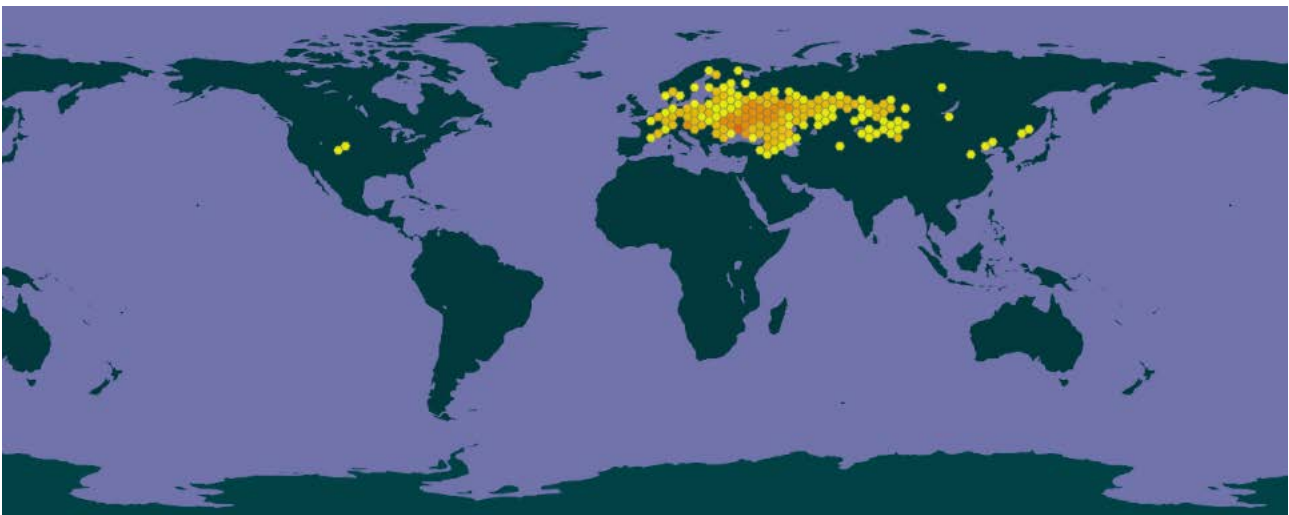

Рис. 4.510. Ареал *Artemisia austriaca* у світі [*Artemisia austriaca*..., 2025]

Рис. 4.511. *Artemisia austriaca* [Occurrence *Artemisia austriaca*..., 2015]

Рис. 4.512. *Artemisia austriaca* [Jacquin, 1773]

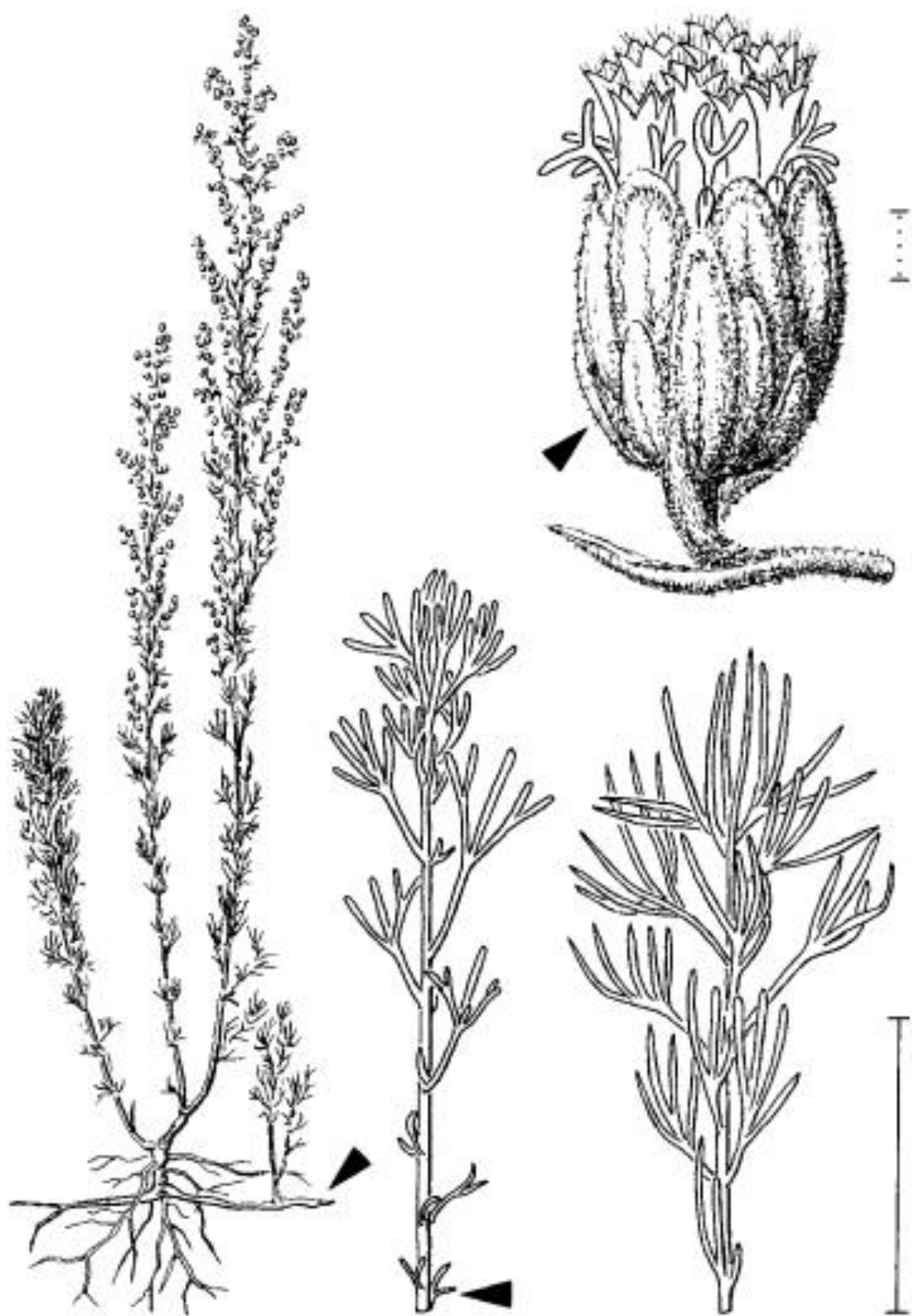

Рис. 4.513. *Artemisia austriaca* [Jäger et al., 2017]

Рис. 4.514. *Artemisia austriaca* [Panchenko, 2011]

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ ТА САМОПЕРЕВІРКИ

Artemisia austriaca Полин австрійський

1. Які особливості біоморфи полину австрійського (*Artemisia austriaca*)?
2. Які особливості підземних органів полину австрійського (*Artemisia austriaca*)?
3. Які особливості має стебло полину австрійського (*Artemisia austriaca*)?
4. Які особливості листків полину австрійського (*Artemisia austriaca*)?
5. Які особливості кошиків полину австрійського (*Artemisia austriaca*)?
6. Які особливості мають квітки полину австрійського (*Artemisia austriaca*)?
7. Який плід має полин австрійський (*Artemisia austriaca*)?
8. Яким умовам місцезростання віддає перевагу полин австрійський (*Artemisia austriaca*)?
9. Діагностичним видом яких синтаксонів є полин австрійський (*Artemisia austriaca*)?
10. Індикатором якого типу лісорослинних умов є полин австрійський (*Artemisia austriaca*)?
11. Які особливості поширення має полин австрійський (*Artemisia austriaca*) на території України?
12. Які особливості загального поширення має полин австрійський (*Artemisia austriaca*)?
13. Яке господарське значення має полин австрійський (*Artemisia austriaca*)?

Artemisia campestris – Полин-нехворощ, полин польовий

Angiosperms Покритонасінні

Asterales Айстроцвіті

Asteraceae Айстрові

Artemisia Полин

Багаторічна трав'яна рослина, уся опушена або згодом гола, з потовщеним здерев'янілим кореневищем, що утворює дуже вкорочені неквітучі пагони та пучки стебел із суцвіттями. Квітконосні стебла біля основи здерев'янілі, висхідні, червонуваті, прості або розгалужені. Прикореневі та нижні стеблові листки двічі- або тричіп'ястозрозсічені на вузькі, лінійні, загострені частки. Черешки біля основи з маленькими вушками. На верхівці стебла листки дрібніші, менше розсічені, а найвищі – сидячі або часто прості. Кошики закруглені або яйцеподібні, майже сидячі або на дуже коротких, відстовбурчених або пониклих квітконосах, зібрані на верхівці стебла та його розгалужень китицями, що утворюють у цілому волотеподібне суцвіття. Обгортка ззовні з яйцеподібних або еліптичних, зеленуватих або червонуватих, голих або на спинці ледь залозисто-горбочкоподібних листочків, внутрішні листочки довгасті, на краю із широкою перетинчастою облямівкою. Квітколоже голе. Квітки жовті або червонуваті, крайові – маточкові, плідні, з ниткоподібно-трубчастим, на верхівці двічізубчастим віночком, угорі п'ятизубчасті. Плід – сім'янка.

На степових схилах, на відслоненнях, на материкових пісках, у соснових борах, діагностичний вид синтаксонів *Artemisia dniproicae-Salicetum acutifoliae* Shevchyk et Solomakha 1996 (у складі угруповань трапляється занесений до ЄЧС *Senecio borysthenticus*), *Artemisia dniproicae-Salicetum acutifoliae* Shevchyk et Solomakha in Shevchyk et al. 1996, *Asperugetum procumbentis* Eliáš 1979, *Bromopannonici-Festucion csikhegyensis* Zólyomi 1966 corr. Mucina in Di Pietro et al. 2015, *Festucetea vaginatae* Soó ex Vicherek 1972, *Koelerio-Corynephoretea canescentis* Klika in Klika et Novák 1941, *Stipopulcherrimae-Festucetalia pallentis* Pop 1968, *Thymopulegioidis-Sedetum sexangularis* Didukh et Kontar 1998 – біотопи угруповань під охороною ДРС 92/43/ЄЕС (№ 8230), індикатор сухих борів, суборів (сугрудів) – А₁, В₁ (С₁), на прогалинах – свіжих борів, суборів, сугрудів – А₂, В₂, С₂, заввишки 50–150 см, квітує VII–IX, ксерофіт, трав'яний полікарпик, гемікриптофіт, літньо-зимовозелений, безрозетковий, каудексовий, m-sm-temp.k_{(1)–3}EUR-WAS.

Поширення в Україні: на всій території, спорадично (окрім Криму).

Загальне поширення: Африка, Азія, Європа, Північна Америка.

Господарське значення рослини: етероолійне, кормове, лікарське, фарбувальне (рис. 4.515–4.523).

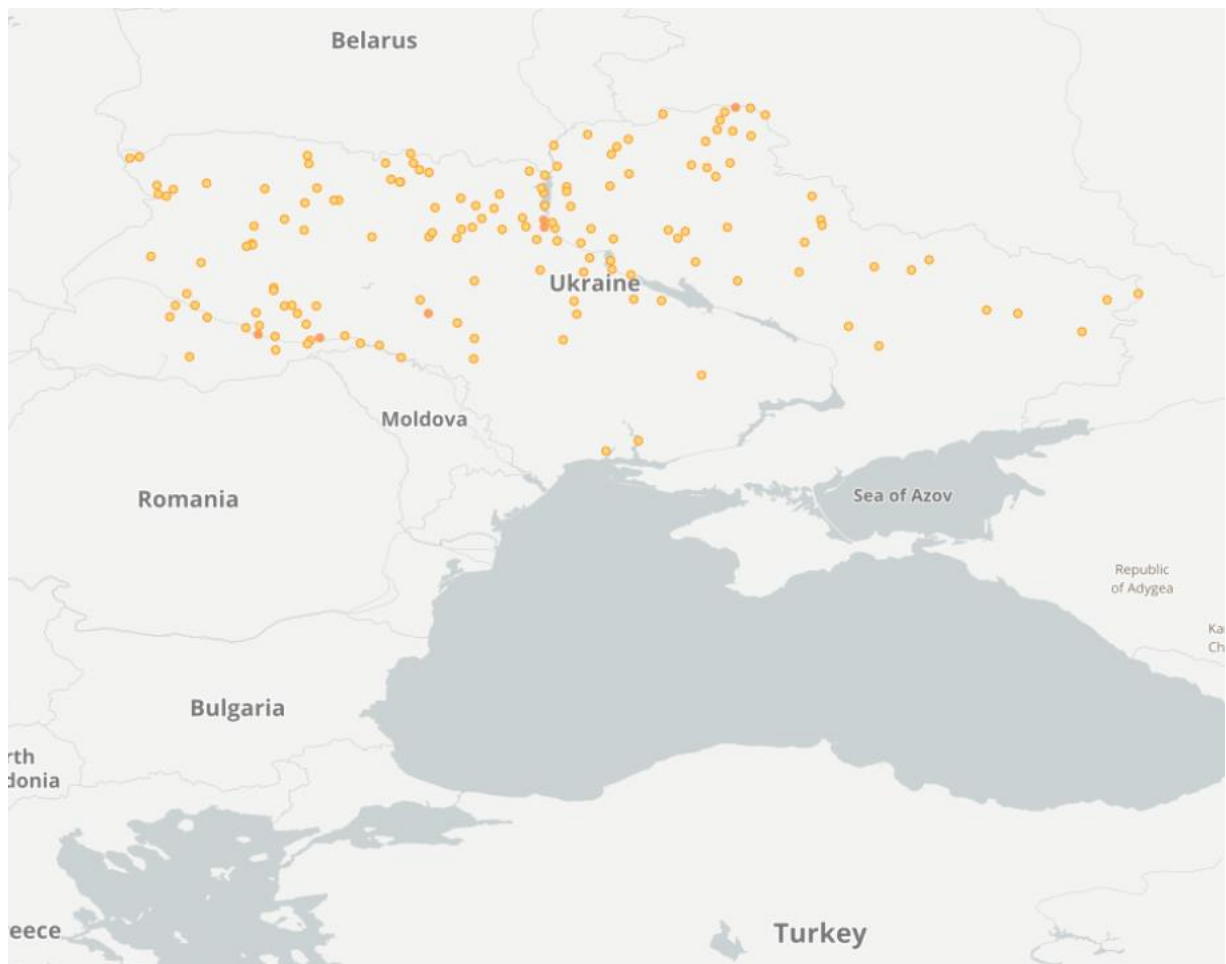

Рис. 4.515. Ареал *Artemisia campestris* в Україні [Occurrences *Artemisia campestris*..., 2025]

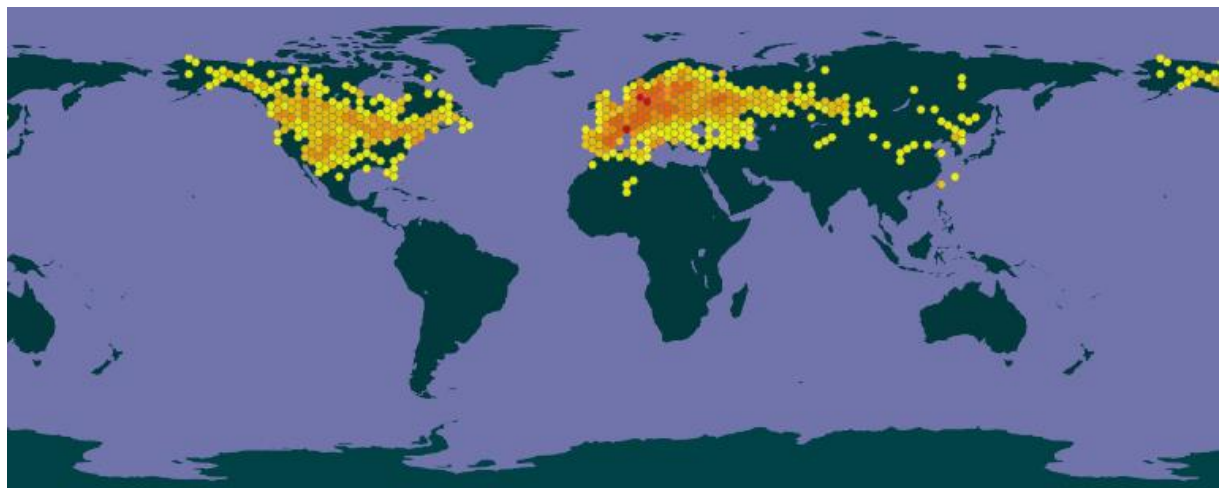

Рис. 4.516. Ареал *Artemisia campestris* у світі [Artemisia campestris..., 2025]

Рис. 4.517. Плід *Artemisia campestris* [*Artemisia campestris...*, 2023]

Рис. 4.518. *Artemisia campestris* [Baransky, 2024]

Рис. 4.519. *Artemisia campestris* [Lavin, 2010]

Рис. 4.520. *Artemisia campestris* [Bryhilevych, 2023]

Рис. 4.521. *Artemisia campestris* [Lindman, 1922]

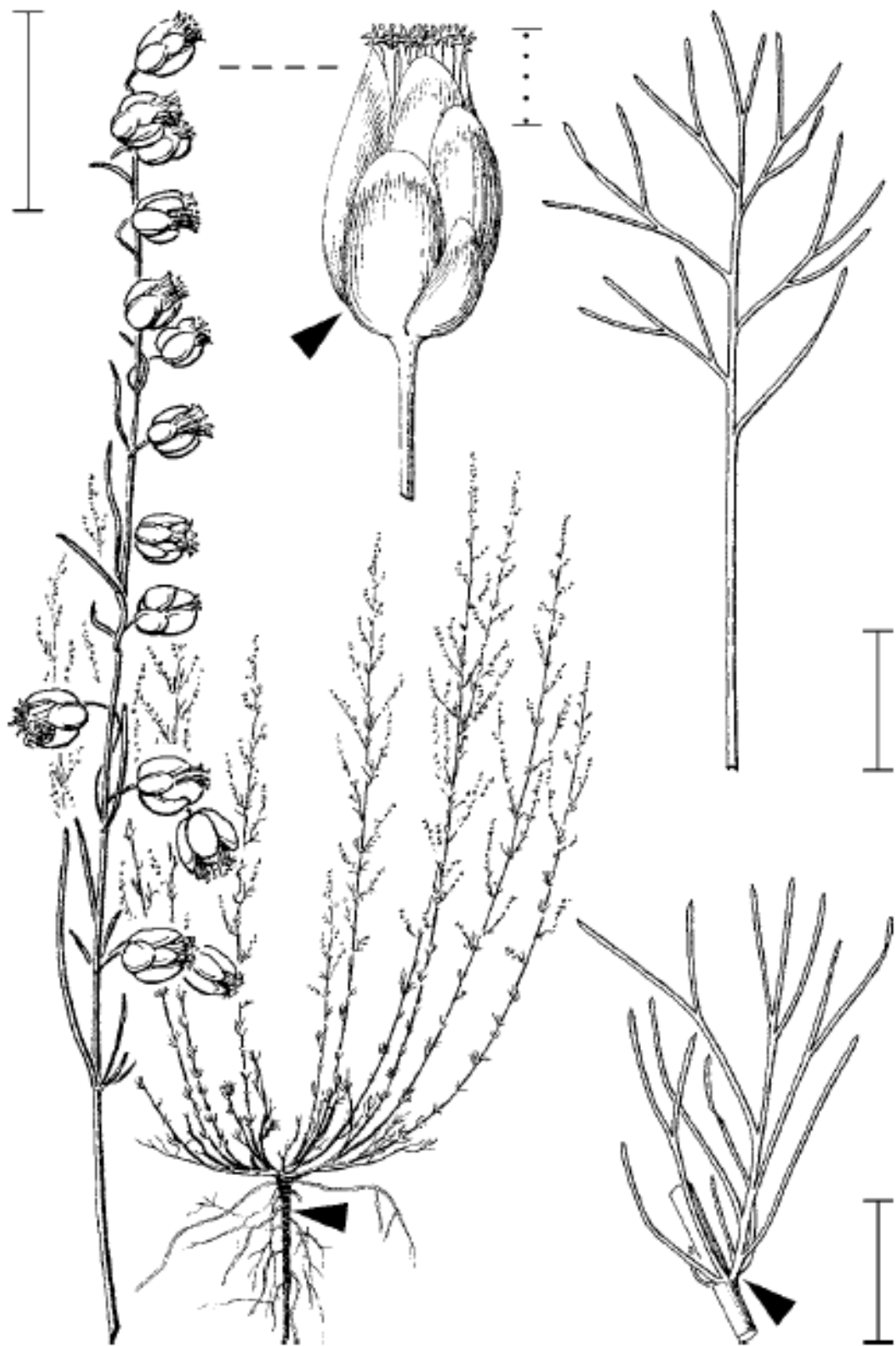

Рис. 4.522. *Artemisia campestris* [Jäger et al., 2017]

Рис. 4.523. *Artemisia campestris* [MacIntosh, 2012]

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ ТА САМОПЕРЕВІРКИ

Artemisia campestris Полин-нехворощ, полин польовий

1. Які особливості біоморфи має полин-нехворощ (*Artemisia campestris*)?
2. Які особливості підземних органів має полин-нехворощ (*Artemisia campestris*)?
3. Які особливості стебла має полин-нехворощ (*Artemisia campestris*)?
4. Які особливості листків має полин-нехворощ (*Artemisia campestris*)?
5. Які особливості кошиків має полин-нехворощ (*Artemisia campestris*)?
6. Які особливості квіток має полин-нехворощ (*Artemisia campestris*)?
7. Який плід має полин-нехворощ (*Artemisia campestris*)?
8. Яким умовам місцезростання віддає перевагу полин-нехворощ (*Artemisia campestris*)?
9. Діагностичним видом яких синтаксонів є полин-нехворощ (*Artemisia campestris*)?
10. Індикатором якого типу лісорослинних умов є полин-нехворощ (*Artemisia campestris*)?
11. Які особливості поширення має полин-нехворощ (*Artemisia campestris*) на території України?
12. Які особливості загального поширення має полин-нехворощ (*Artemisia campestris*)?
13. Яке господарське значення має полин-нехворощ (*Artemisia campestris*)?

Artemisia vulgaris – Полин звичайний, полин-чорнобиль

Angiosperms Покритонасінні
Asterales Айстроцвіті
Asteraceae Айстрові
Artemisia Полин

Багаторічна трав'яна рослина, гола або часто з тонким повстистим опушенням, нерідко буро-червона, з багаторічним, галузистим, з короткими пагонами кореневищем. Стебла прямостоячі, ребристі, у горішній частині трав'янисті, волотеподібно розгалужені або рідше прості, а внизу здерев'янілі. Усі листки із загнутими донизу краями, зверху темно-зелені, голі або слабкоопушені, зісподу вкриті тонкою білою повстю. Найнижчі листки на черешках, а решта – сидячі, пірчасторозсічені на еліптично- або лінійно-ланцетні, цілісні, зубчасті або надрізані частки. Догори листки стають м'якші й менше розсічені, а біля основи квітконосів цілісні. Кошики кулясто-яйцеподібні або яйцеподібно-довгасті, сидячі на висхідних або майже плагіотропних квітконосах, зібрані на верхівці стебла та його гілок у прямостоячі або ледь пониклі, досить широкі волотеподібні суцвіття. Обгортки вкриті порівняно густим повстистим опушенням, їхні зовнішні листочки трав'янисті, яйцеподібні, на верхівках загострені, коротші внутрішніх, внутрішні – еліптичні й тупі, на краї широкоплівчасті. Квітколоже голе. Квітки жовті або червонуваті, усі плідні, крайові – маточкові, з ниткоподібно-трубчастим, угорі з двічізубчастим віночком, а серединні – двостатеві, трубчасті, угорі – п'ятизубчасті. Плід – сім'янка.

На берегах річок, на вологих луках, як бур'ян на городах і в садах, діагностичний вид синтаксонів *Arctietum lappae* Felföldy 1942, *Arctio lappae-Artemisietum vulgaris* Oberd. ex Seybold et T. Müller 1972, *Arction lappae* Tx. 1937, *Artemisio-Echinopsetum sphaerocephali* Eliáš 1979, *Atriplicion* Passarge 1978, *Leonuro-Arctietum tomentosum* Felföldy 1942, *Onopordetum acanthii* Br.-Bl. 1926, *Sambucetum ebuli* Felföldy 1942, *Tanaceto-Artemisietum vulgaris* Br.-Bl. (1931) 1949, *Urtico urentis-Chenopodietum boni-henrici* Tx. 1937, *Xanthietum californici-spinosi* Levon 1997, індикатор свіжих і вологих сугрудів – В₂₋₃, заввишки 50–150 см, квітує VII–VIII, евапофіт, мезофіт, трав'яний полікарпик, гемікриптофіт, літньо-зимовозелений, напіврозетковий, короткочореневищний, m-sm-temp-b.oz₁₋₃EURAS.

Поширення в Україні: на всій території (звичайно).

Загальне поширення: Австралія, Африка, Європа, Нова Зеландія, Північна та Південна Америка, тепліша частина Азії.

Господарське значення рослини: бур'ян, етероолійне, кормове, лікарське, фарбувальне, харчове (рис. 4.524–4.533).

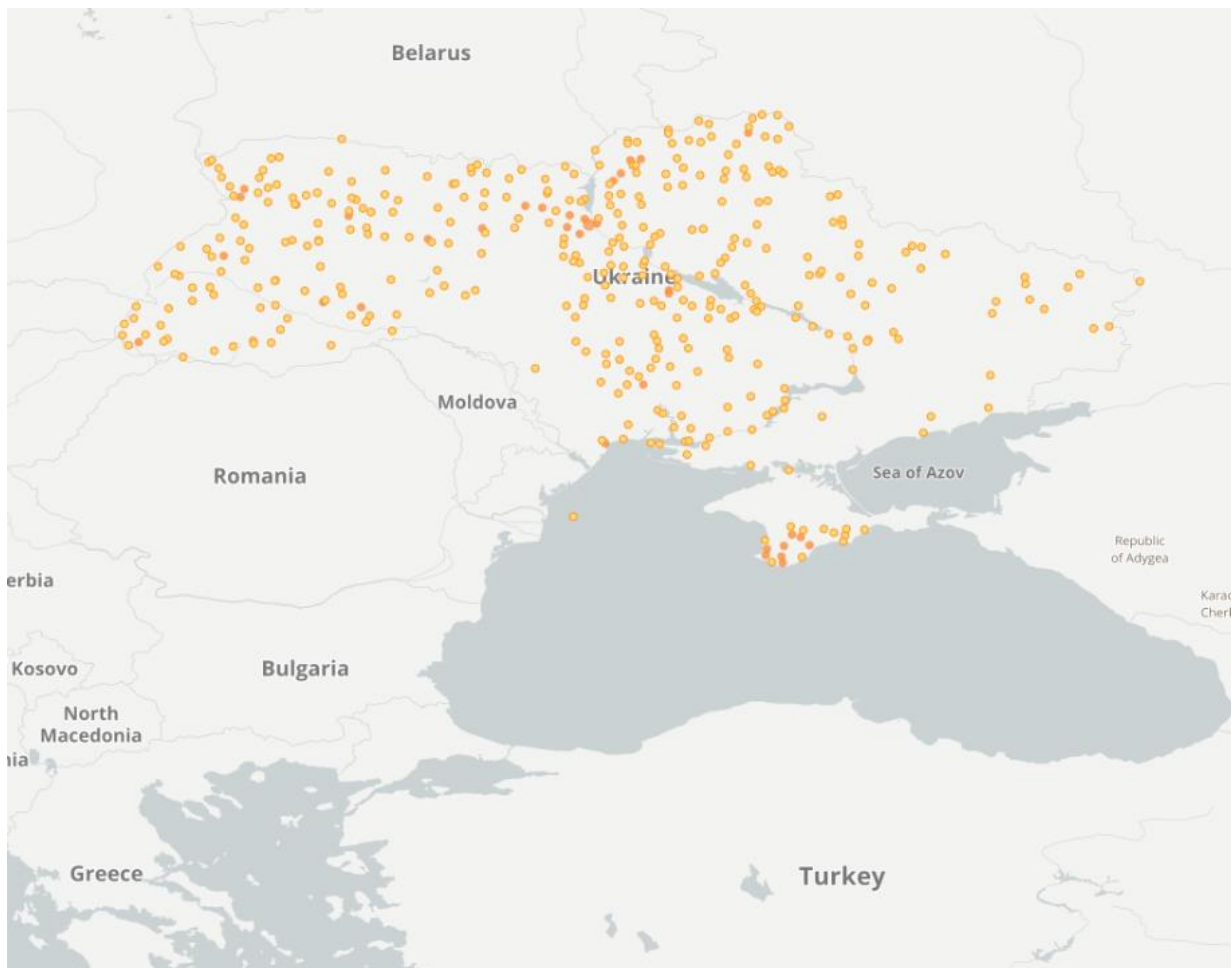

Рис. 4.524. Ареал *Artemisia vulgaris* в Україні [Occurrences *Artemisia vulgaris*..., 2025]

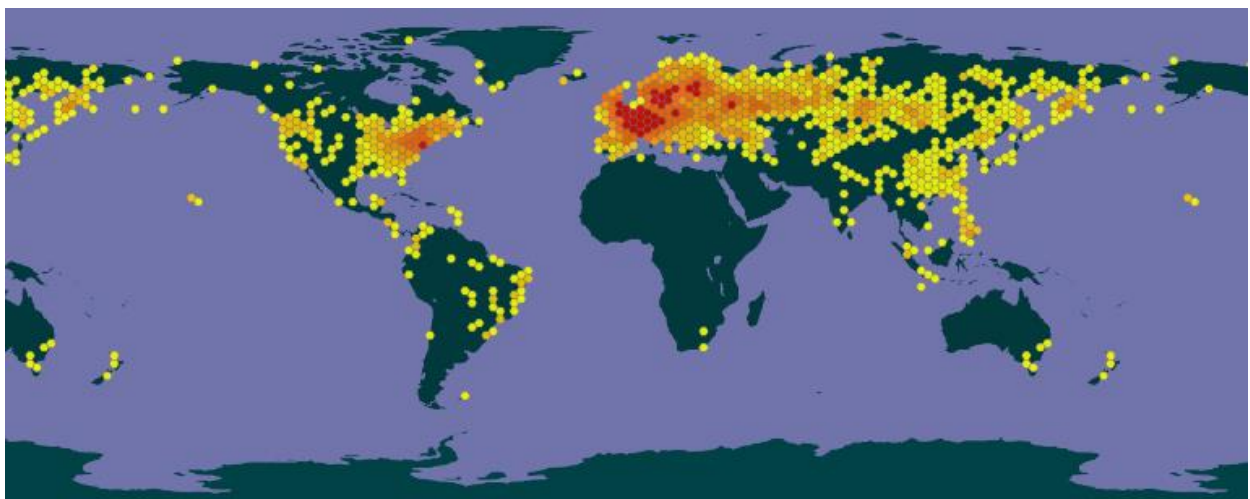

Рис. 4.525. Ареал *Artemisia vulgaris* в світі [*Artemisia vulgaris*, 2025]

Рис. 4.526. Плід *Artemisia vulgaris* [Hurst, 2025]

Рис. 4.527. *Artemisia vulgaris* [Lindsey, 2001]

Рис. 4.528. Плід *Artemisia vulgaris* [Langeveld, 2025]

Рис. 4.529. *Artemisia vulgaris* [Tertyshnyi, 2024]

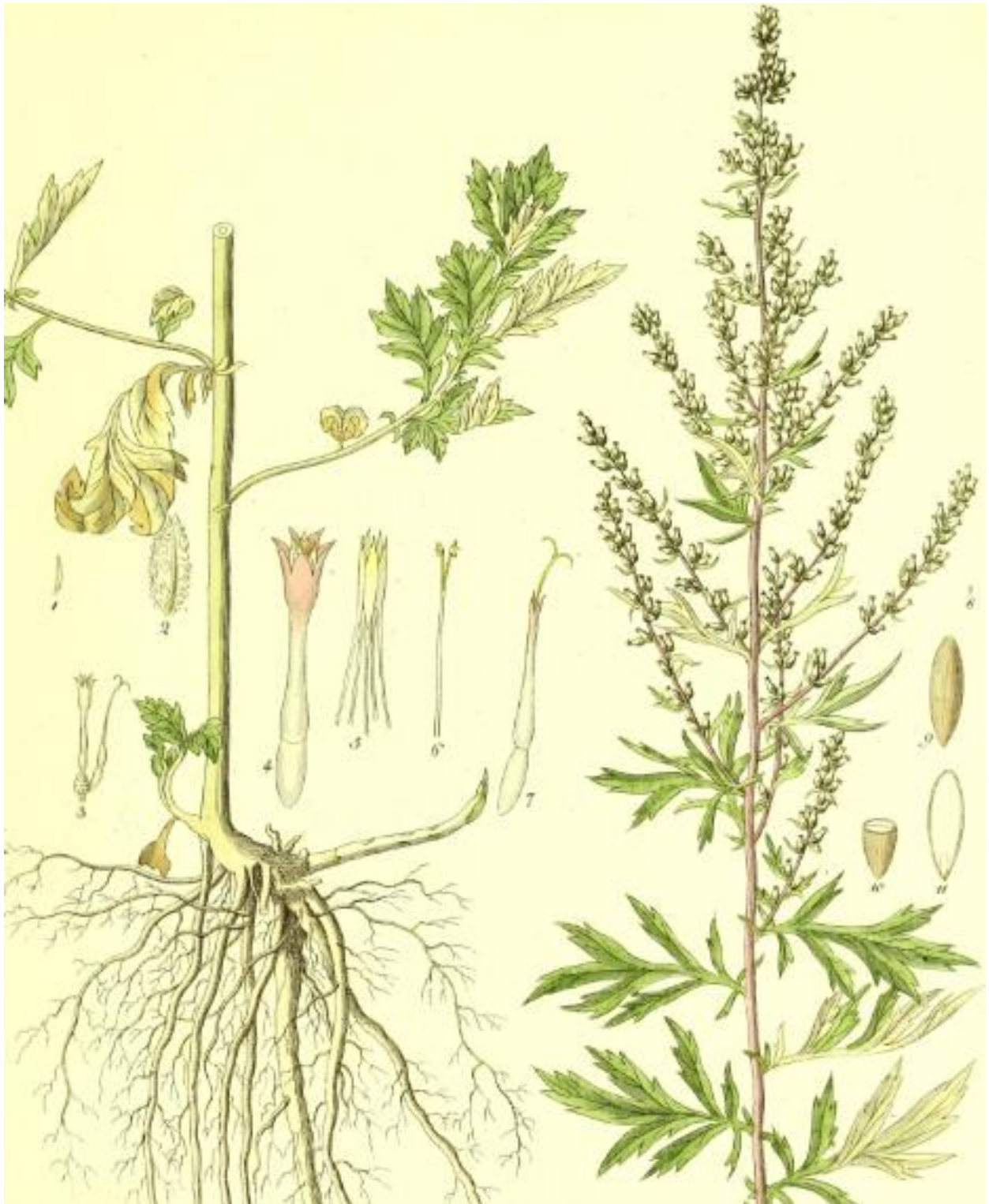

Рис. 4.530. *Artemisia vulgaris* [Hayne, 1809]

Рис. 4.531. *Artemisia vulgaris* [Jäger et al., 2017]

Рис. 4.532. *Artemisia vulgaris* [Eggenberg & Möhl, 2007]

Рис. 4.533. *Artemisia vulgaris* [Crewz, 1976]

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ ТА САМОПЕРЕВІРКИ

Artemisia vulgaris Полин звичайний, полин-чорнобиль

1. Які особливості біоморфи має полин звичайний (*Artemisia vulgaris*)?
2. Які особливості підземних органів має полин звичайний (*Artemisia vulgaris*)?
3. Які особливості стебла має полин звичайний (*Artemisia vulgaris*)?
4. Які особливості листків має полин звичайний (*Artemisia vulgaris*)?
5. Які особливості кошиків має полин звичайний (*Artemisia vulgaris*)?
6. Які особливості квіток має полин звичайний (*Artemisia vulgaris*)?
7. Який плід має полин звичайний (*Artemisia vulgaris*)?
8. Яким умовам місцезростання віддає перевагу полин звичайний (*Artemisia vulgaris*)?
9. Діагностичним видом яких синтаксонів є полин-нехворощ (*Artemisia vulgaris*)?
10. Індикатором якого типу лісорослинних умов є полин звичайний (*Artemisia vulgaris*)?
11. Які особливості поширення має полин звичайний (*Artemisia vulgaris*) на території України?
12. Які особливості загального поширення має полин звичайний (*Artemisia vulgaris*)?
13. Яке господарське значення має полин звичайний (*Artemisia vulgaris*)?

Leucanthemum vulgare – Королиця звичайна

Angiosperms Покритонасінні
Asterales Айстроцвіті
Asteraceae Айстрові
Leucanthemum Королиця

Багаторічна трав'яна рослина з висхідним або майже плагіотропним, часто коротким, вузлуватим кореневищем, голим або певною мірою вкрите простими волосками – від дуже коротких або довших, кучерявих. Стебло прямостояче або біля основи висхідне, борозенчасте, просте або вгорі слабкогалузисте, зазвичай голе або в нижній частині з порівняно жорсткими волосками. Листки цілісні, зазвичай голі, прикореневі й нижні стеблові – закруглено-лопатоподібні або довгасто-оберненояйцеподібні, тупозубчасті, до основи поступово звужуються в черешки, середні та горішні – вузько-оберненояйцеподібні або широколінійні, до основи звужені, без черешків, напівстеблообгортні, усі з великими зубцями, біля основи порівняно глибоко надрізані, горішні листки дрібніші за нижчі. Кошики поодинокі, розташовані на верхівці стебла або по декілька на бічних гілках. Квітконоси порівняно довгі, з тонкими борозенками. Обгортка багаторядна, листочки розташовані імбрикатно, яйцеподібно-довгасті або трикутно-ланцетні, тупі, голі, світло-зелені, на краях буро-плівчасті, внутрішні – із ширшим плівчастим краєм. Язичкові квітки білі, серединні – лійкоподібно-трубчасті, жовті. Сім'янки з десятьма реберцями, без облямівки.

На справжніх луках, серед чагарників, на полях та городах, діагностичний вид синтаксонів *Arrhenatheretalia elatioris* Тх. 1931, *Arrhenatherion elatioris* Luquet 1926, *Astrantio-Trisetetum flavescens* Knapp et Knapp ex Oberd. 1957 – біотопи угруповань під охороною ДРС 92/43/ЄЕС (№ 6520), *Molinio-Arrhenatheretea* Тх. 1937, охороняється на території Донецької та Луганської областей, заввишки 20–65 см, квітує VI–VIII, мезофіт, трав'яний полікарпик, гемікриптофіт, літньозелений, напіврозетковий, довгочореневищний, (m/mo)-sm/(mo)-temp-b.oz₁₋₃ERU-WAS.

Поширення в Україні: на всій території.

Загальне поширення: Австралія, Африка, Європа, Нова Зеландія, Північна та Південна Америка, теператна частина Азії.

Господарське значення рослини: декоративне, олійне, фарбувальне, харчове (рис. 4.534–4.542).

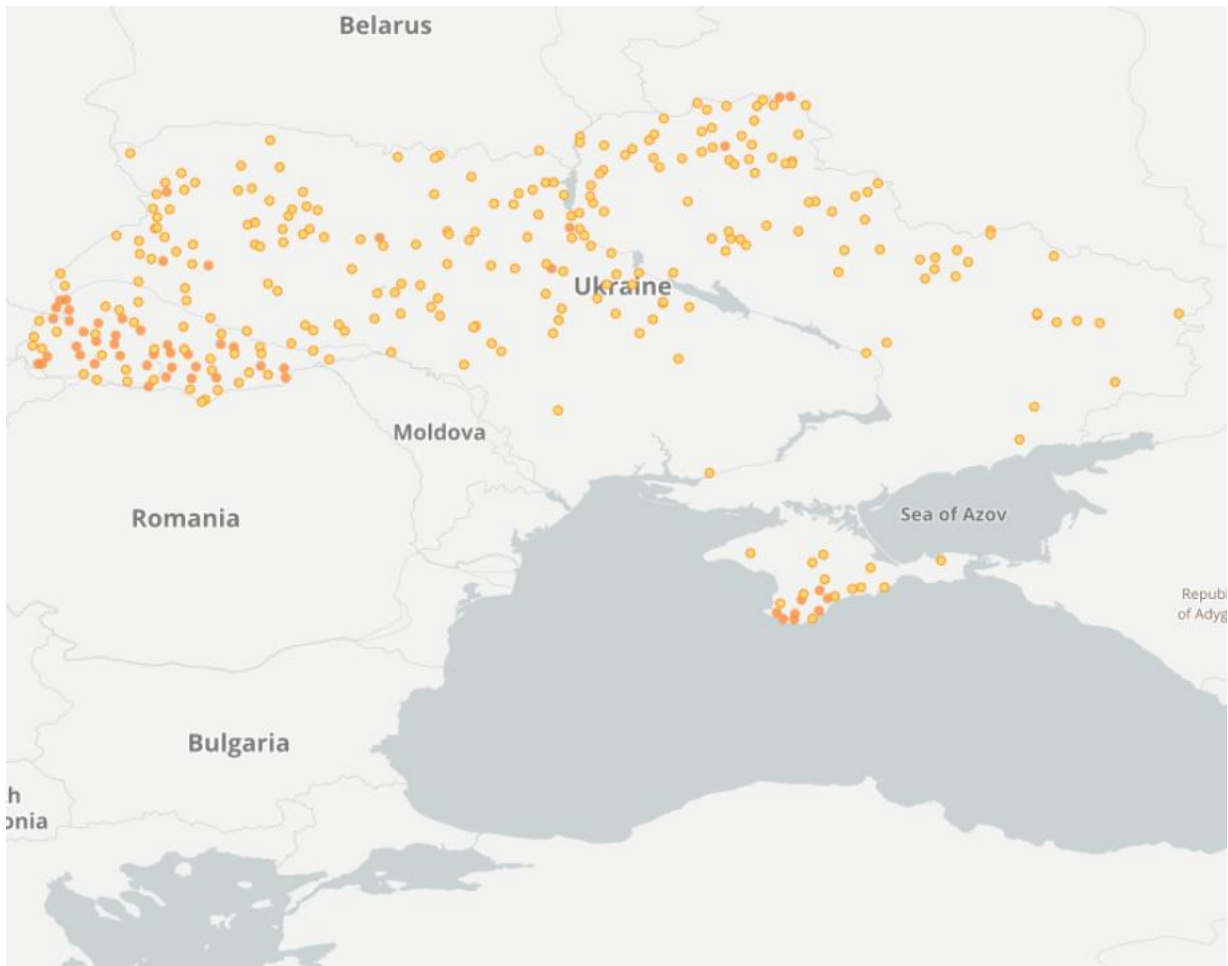

Рис. 4.534. Ареал *Leucanthemum vulgare* в Україні [Occurrences *Leucanthemum vulgare*..., 2025]

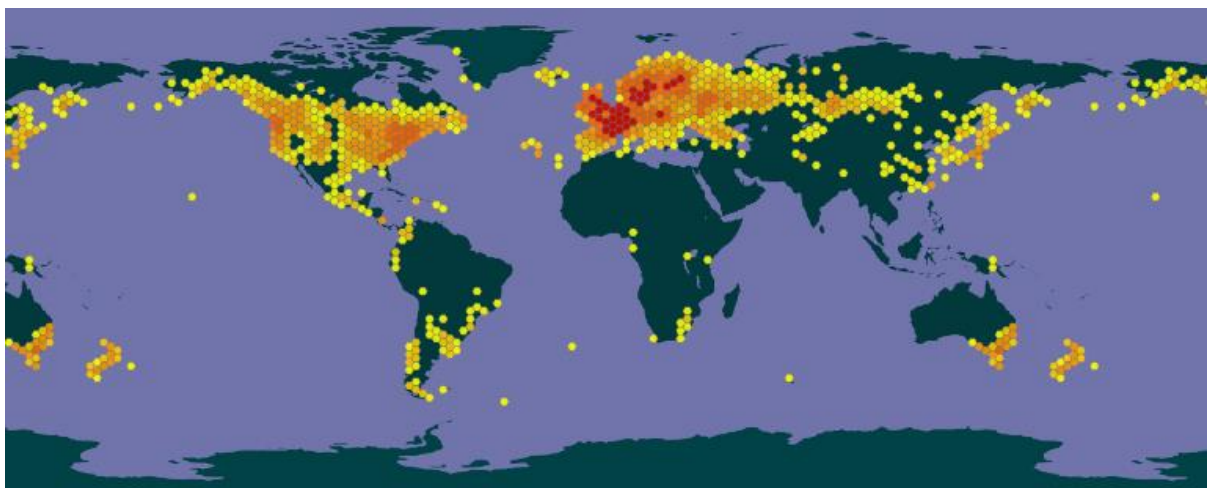

Рис. 4.535. Ареал *Leucanthemum vulgare* в світі [*Leucanthemum vulgare*..., 2025]

Рис. 4.536. Плід *Leucanthemum vulgare* [Neudorf et al., 2017]

Рис. 4.537. *Leucanthemum vulgare* [Vasyliuk, 2005]

Рис. 4.538. *Leucanthemum vulgare* [Howard, 2025]

Рис. 4.539. *Leucanthemum vulgare* [Gavrilyuk, 2023]

Рис. 4.540. *Leucanthemum vulgare* [Lindman, 1922]

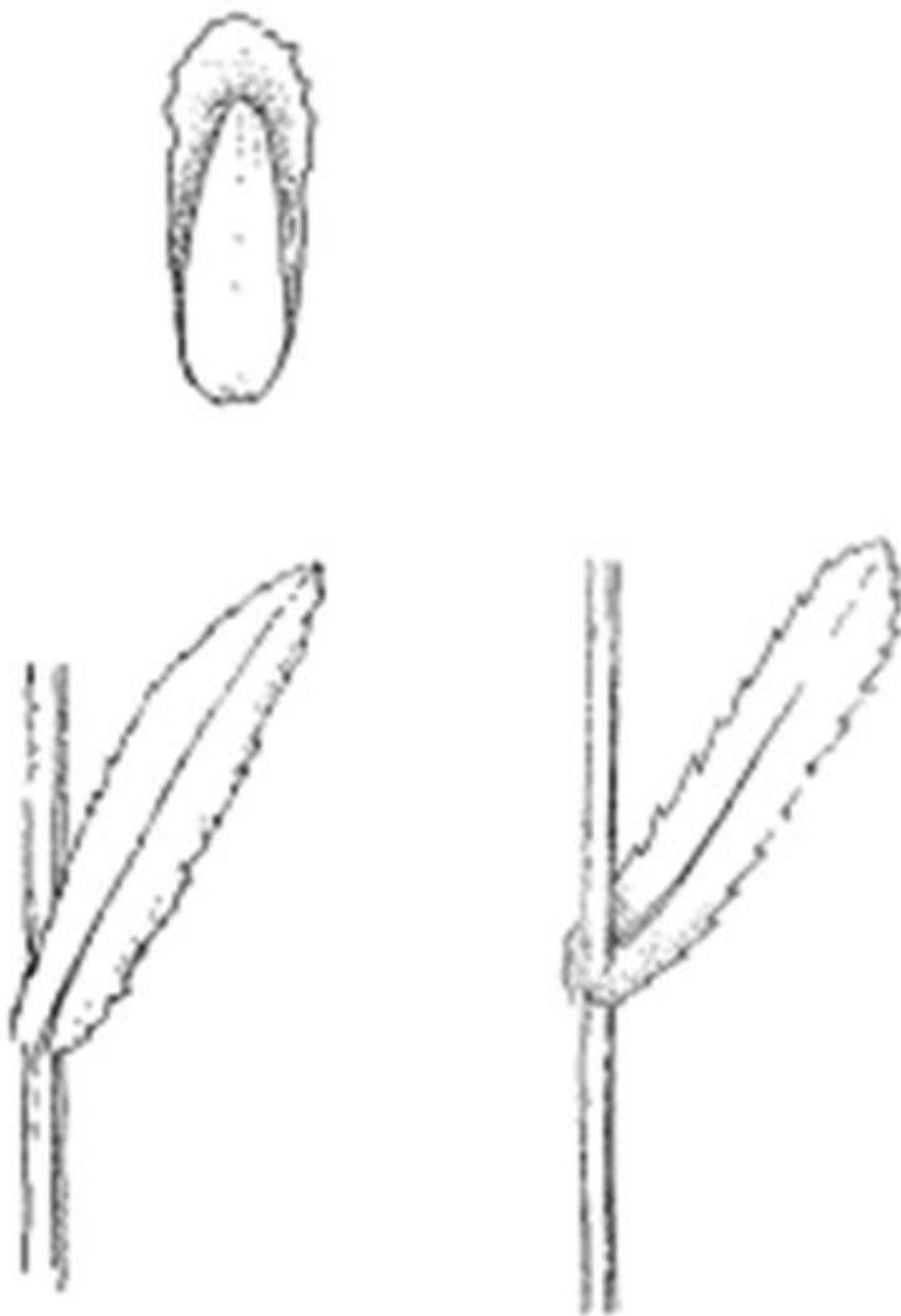

Рис. 4.541. *Leucanthemum vulgare* aggr. [Eggenberg & Möhl, 2007]

Рис. 4.542. *Leucanthemum vulgare* [Gomes de Sousa, S. 2013]

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ ТА САМОПЕРЕВІРКИ

Leucanthemum vulgare Королиця звичайна

1. Які особливості біоморфи має королиця звичайна (*Leucanthemum vulgare*)?
2. Які особливості підземних органів має королиця звичайна (*Leucanthemum vulgare*)?
3. Які особливості стебла має королиця звичайна (*Leucanthemum vulgare*)?
4. Які особливості листків має королиця звичайна (*Leucanthemum vulgare*)?
5. Які особливості кошиків має королиця звичайна (*Leucanthemum vulgare*)?
6. Які особливості квіток має королиця звичайна (*Leucanthemum vulgare*)?
7. Який плід має королиця звичайна (*Leucanthemum vulgare*)?
8. Яким умовам місцезростання віддає перевагу королиця звичайна (*Leucanthemum vulgare*)?
9. Діагностичним видом яких синтаксонів є королиця звичайна (*Leucanthemum vulgare*)?
10. На території яких областей України охороняється королиця звичайна (*Leucanthemum vulgare*)?
11. Які особливості поширення має королиця звичайна (*Leucanthemum vulgare*) на території України?
12. Які особливості загального поширення королиця звичайна (*Leucanthemum vulgare*)?
13. Яке господарське значення має королиця звичайна (*Leucanthemum vulgare*)?

Achillea micrantha – Деревій дрібноквітковий, д. дрібноцвітий

Angiosperms Покритонасінні
Asterales Айстроцвіті
Asteraceae Айстрові
Achillea Деревій

Багаторічна трав'яна рослина з недовгими підземними пагонами. Рослина сизувата з порівняно притиснутим повстистим опушенням. Стебел два або три, інколи стебла поодинокі, невиразно гранчасті, переважно слабкозвивисті, прості або інколи вгорі слабкорозгалужені, зазвичай з укромченими, густо влісненими гілочками в пазухах стеблових листків. Стеблові листки черешкові, лінійні або довгасті, часто порівняно серпоподібно зігнуті, із широким, цілісним стрижнем, пірчаторозсічені, зазвичай із сегментами, складеними уздовж стрижня листків, переважно ледь розставленими, з двох сторін крапчасто-виїмчасті, сегменти яйцеподібні або довгасті, надрізані або розсічені на 3–5 яйцеподібних, оберненояйцеподібних, довгастих, рідше ланцетних часток, цілісних або інколи надрізано-зубчастих, що закінчуються невеличким хрящоподібним вістрям або рідше сегменти цілісні. Кошики в складних, густих, слабкоопуклих щитках, квітколоже конічне, зрідка слабкоопукле, обгортки довгасті або довгасто-яйцеподібні, з негустими притиснутими волосками, листочки обгортки жовтувато-зеленуваті, зовнішні яйцеподібні, решта – довгасті, кілюваті, з вузькою білою, плівчастою облямівкою, приквітки ланцетні, значно коротші трубчастих квіток, плівчасті, з вузькою білою облямівкою, голі або із зовнішньої сторони залозисті й у верхній частині з нечисленними притиснутими волосками, язички крайових квіток жовті, дрібні, у 3–4 рази коротші обгортки, закруглено-ниркоподібні, з трьома закругленими зубцями. Сім'янки клиноподібно-довгасті, на верхівці зрізані, з тонкими зморшками.

На річкових і суходільних пісках, діагностичний вид синтаксону *Festucion beckeri* Vicherek 1972, в угрупованнях, занесених до Зеленої книги України (2021): *Stipeta borysthenicae*, *Stipeta zaleskii*, діагностичний вид синтаксону *Festucion beckeri* Vicherek 1972, заввишки 20–40 см, квітує VIII–IX, трав'яний полікарпик, гемікриптофіт, стрижневий, короткочореневищний, безрозетковий, m-sm-temp-(b).k₁₋₂EURAS.

Поширення в Україні: Лісостеп, Степ, переважно на Лівобережжі; Крим.

Загальне поширення: Європа (південь), Казахстан, Сибір (південно-західна частина).

Господарське значення рослини: етероолійне, лікарське, містить алкалоїди (рис. 4.543–4.548).

Рис. 4.543. Ареал *Achillea micrantha* в Україні [Occurrences *Achillea micrantha*..., 2025.]

Рис. 4.544. Ареал *Achillea micrantha* в світі [*Achillea micrantha*..., 2025]

Рис. 4.545. *Achillea micrantha* [Davydova, 2005]

Рис. 4.546. *Achillea micrantha* [Lenatara, 2021]

Рис. 4.547. *Achillea micrantha* [Квитка Malva, 2020.]

Рис. 4.548. *Achillea micrantha* [Koelz, 1937]

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ ТА САМОПЕРЕВІРКИ

Achillea micrantha Деревій дрібноквітковий, д. дрібноцвітий

1. Які особливості біоморфи має деревій дрібноквітковий (*Achillea micrantha*)?
2. Які особливості підземних органів має деревій дрібноквітковий (*Achillea micrantha*)?
3. Які особливості стебла має деревій дрібноквітковий (*Achillea micrantha*)?
4. Які особливості листків має деревій дрібноквітковий (*Achillea micrantha*)?
5. Які особливості кошиків має деревій дрібноквітковий (*Achillea micrantha*)?
6. Які особливості квіток має деревій дрібноквітковий (*Achillea micrantha*)?
7. Які особливості мають приквітки деревія дрібноквіткового (*Achillea micrantha*)?
8. Які особливості мають листочки обгортки кошиків деревія дрібноквіткового (*Achillea micrantha*)?
9. Яке суцвіття має деревій дрібноквітковий (*Achillea micrantha*)?
10. Який плід має деревій дрібноквітковий (*Achillea micrantha*)?
11. Які особливості поширення має деревій дрібноквітковий (*Achillea micrantha*) на території України?
12. Які особливості загального поширення має деревій дрібноквітковий (*Achillea micrantha*)?
13. Яке господарське значення має деревій дрібноквітковий (*Achillea micrantha*)?

Achillea millefolium – Деревій звичайний

Angiosperms Покритонасінні
Asterales Айстроцвіті
Asteraceae Айстрові
Achillea Деревій

Багаторічна трав'яна рослина з тонким, повзучим кореневищем. Уся рослина порівняно опушена тонкими, білими волосками. Стебла поодинокі або їх декілька, зазвичай слабкоопушені, прямостоячі або висхідні, рідше звивисті, прості або у горішній частині розгалужені, круглясті, тонкоборозенчасті, з укороченими, улисненими гілочками в пазухах горішніх і середніх стеблових листків. Листки ланцетні, довгасто-ланцетні або майже лінійні, з крапчастими ямками, двічі-, тричіпірчасторозсічені, з багатьма, порівняно широко розставленими один від одного сегментами. Листки зазвичай у горішній частині з поодинокими проміжними зубцями між основними сегментами, частки й зубці ланцетні, рідко лінійні, угорі загострені в коротке хрящоподібне вістря. Кошики в численних складних щитках. Обгортки довгасті або майже яйцеподібні. Листочки обгортки зелені, кілюваті, з виступаючою серединною жилкою, по краях із плівчастою облямівкою, часто з буруватим забарвленням. Приквітки яйцеподібні до довгасто-еліптичних, плівчасті, зверху опушені, на спинці з розсіяними залозками, язички крайових квіток білі, рожеві або червоні, майже закруглені, на верхівці двічі-, тричізубчасті, відгин удвічі коротший обгортки, за кількістю трубчастих квіток біля двадцяти, іззовні із залозками. Плід – сім'янка.

На луках, крайових частинах лісів, галявинах, схилах, уздовж доріг, діагностичний вид синтаксонів *Anisantho tectorum-Glycyrrhizetum glabrae* Dubyna, Dziuba et Vakarenko in Dubyna et al. 2017 (перебуває на західній межі ареалу), *Arrhenatheretalia elatioris* Tx. 1931, *Arrhenatherion elatioris* Luquet 1926, *Chelidonio-Robinetum* Jurko 1963, *Cynodontetum dactyli* Gams 1927, *Festucetalia valesiacaе* Soó 1947, *Holco lanati-Quercetum roboris* Vorobyov, Balashov et Solomakha 1997 nom. inval. (art. 3b) – біотопи угруповань під охороною ДРС 92/43/ЄЕС (№ 9190), *Limonion tomentelli* Agafonov et Golub in Golub 1994, *Molinio-Arrhenatheretea* TX. 1937, *Trifolio-Geranietea sanguinei* T. Müller 1962, *Trifolion medii* T. Müller 1962, індикатор свіжих грудів і сугрудів – В₂, С₂, заввишки 25–60 см, квітує VI–IX, мезоксерофіт, трав'яний полікарпік, гемікриптофіт, літньозелений, напіврозетковий, довгокореневищний, m/mo-sm-temp-b-arct.oz_{(1)–3}-k₁EUR-SIB.

Поширення в Україні: на всій території.

Загальне поширення: Австралія, Африка, Європа, Південна й Північна Америка, теператна й тропічна частини Азії.

Господарське значення рослини: лікарське, медоносне (рис. 4.549–4.559).

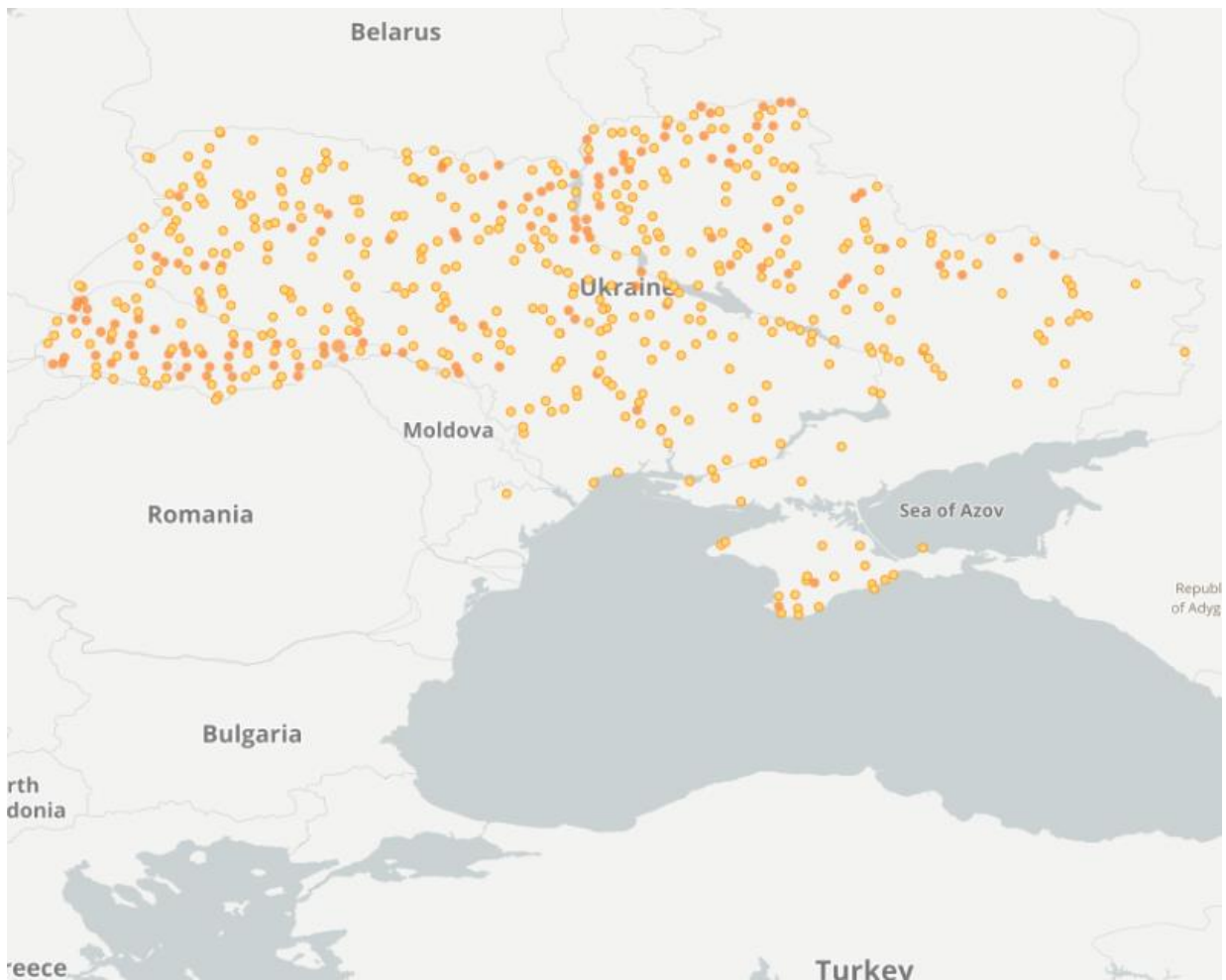

Рис. 4.549. Поширення *Achillea millefolium* в Україні [Occurrences *Achillea millefolium*..., 2025]

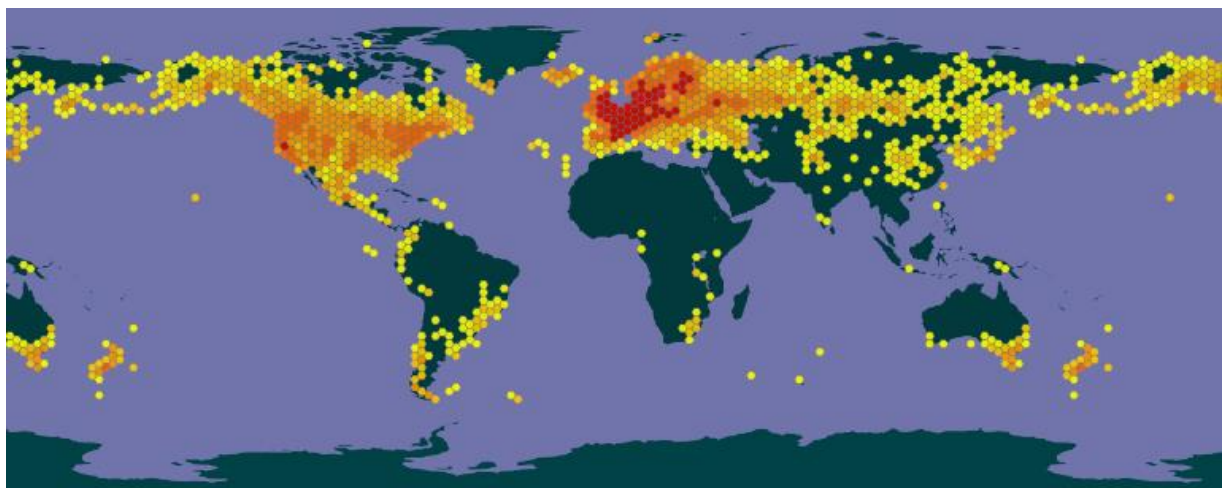

Рис. 4.550. Поширення *Achillea millefolium* у світі [*Achillea millefolium*..., 2025]

Рис. 4.551. Плід *Achillea millefolium* [Clark, 2007]

Рис. 4.552. *Achillea millefolium* [Levon, 2004]

Рис. 4.553. *Achillea millefolium* [Reynolds, 2025]

Рис. 4.554. *Achillea millefolium* [Grace_p, 2022.]

Рис. 4.555. *Achillea millefolium* [Thomé, 1885]

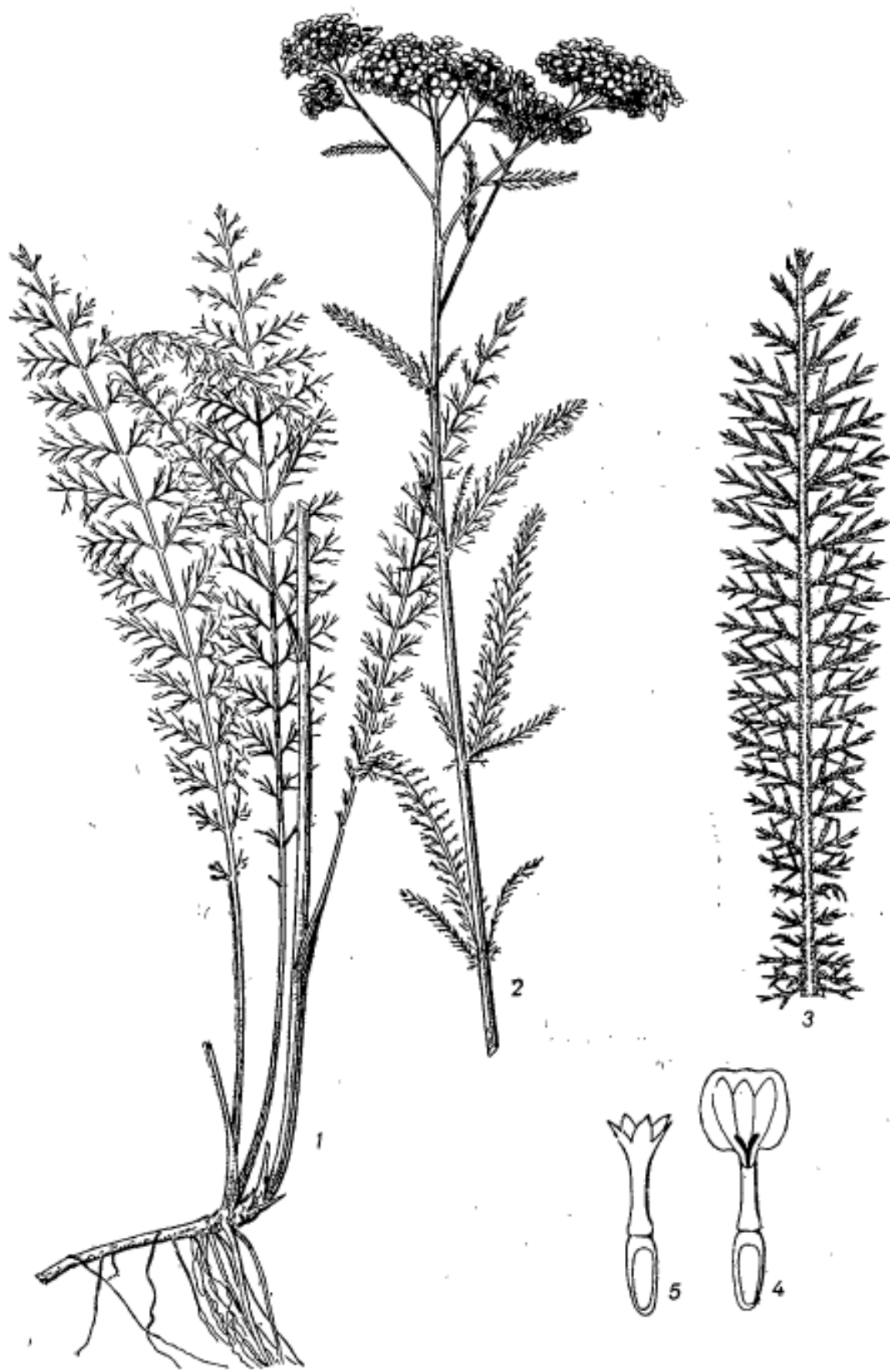

Рис. 4.556. *Achillea millefolium* [Флора УРСР, 1962]

Рис. 4.557. *Achillea millefolium* [Jäger et al., 2017]

Рис. 4.558. *Achillea millefolium* [Eggenberg & Möhl, 2007]

Рис. 4.559. *Achillea millefolium* [Weber, F. 2011]

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ ТА САМОПЕРЕВІРКИ

Achillea millefolium Деревій звичайний

1. Які особливості біоморфи має деревій звичайний (*Achillea millefolium*)?
2. Які особливості підземних органів має деревій звичайний (*Achillea millefolium*)?
3. Які особливості стебла має деревій звичайний (*Achillea millefolium*)?
4. Які особливості листків має деревій звичайний (*Achillea millefolium*)?
5. Які особливості кошиків має деревій звичайний (*Achillea millefolium*)?
6. Які особливості квіток має деревій звичайний (*Achillea millefolium*)?
7. Які особливості мають приквітки деревія звичайного (*Achillea millefolium*)?
8. Який плід має деревій звичайний (*Achillea millefolium*)?
9. Яким умовам місцезростання віддає перевагу деревій звичайний (*Achillea millefolium*)?
10. Індикатором якого типу лісорослинних умов є деревій звичайний (*Achillea millefolium*)?
11. Які особливості поширення має деревій звичайний (*Achillea millefolium*) на території України?
12. Які особливості загального поширення має деревій звичайний (*Achillea millefolium*)?
13. Яке господарське значення має деревій звичайний (*Achillea millefolium*)?

Achillea ptarmica – Деревій-чихавка, чихавка звичайна

Angiosperms Покритонасінні
Asterales Айстроцвіті
Asteraceae Айстрові
Achillea Деревій

Багаторічна трав'яна рослина з повзучими кореневищами. Стебла поодинокі, улишені, прості, галузяться лише в суцвітті або з укороченими стерильними гілочками в пазухах листків, знизу голі, у середній частині розсіяно, у горішній – густо опушені короткими, кучерявими, незабарвленими волосками. Листки зелені, лінійні або лінійно-ланцетні, сидячі, двічіпилчасті, нижні голі, горішні зверху й зісподу або лише зісподу на жилці з недовгими, м'якими, прямими, незабарвленими, розсіяними волосками. Суцвіття щиткоподібне, кошики напівкулясті, без язичків. Листочки обгортки імбрикатно розташовані, трирядні, широколанцетні, з вузькою, зеленою, центральною частиною, оточеною коричневою, плівчастою на краю, в'їчасто-зубчастою облямівкою, густо опушені незабарвленими, прямими або звивистими, недовгими, притиснутими волосками. Лусочки квітколожа з коричневою верхівкою, схожі на листочки обгортки, від периферії до центру зменшуються. Крайові квітки маточкові, язичкові, язички білі, еліптичні, на верхівці з трьома закругленими зубчиками. Квітки диску білі, трубчасті, двостатеві, п'ятизубчасті, зубці гострі. Сім'янки широкооберненоланцетні.

На луках, охороняється на території Закарпатської області, індикатор свіжих і вологих суборів та сугрудів – В_{2,3}, С_{2,3}, заввишки 20–150 см, квітує VII–IX, мезофіт, трав'яний полікарпік, гемікриптофіт, літньозелений, безрозетковий, довгокореневищний, sm-temp.k₁₋₃EUR*.

Поширення в Україні: Полісся та Закарпаття, Лісостеп, Степ (дуже рідко)

Загальне поширення: Австралія, Африка, Європа, Нова Зеландія, Північна Америка, температурна частина Азії, Японія.

Господарське значення рослини: декоративне, лікарське (рис. 4.560–4.568).

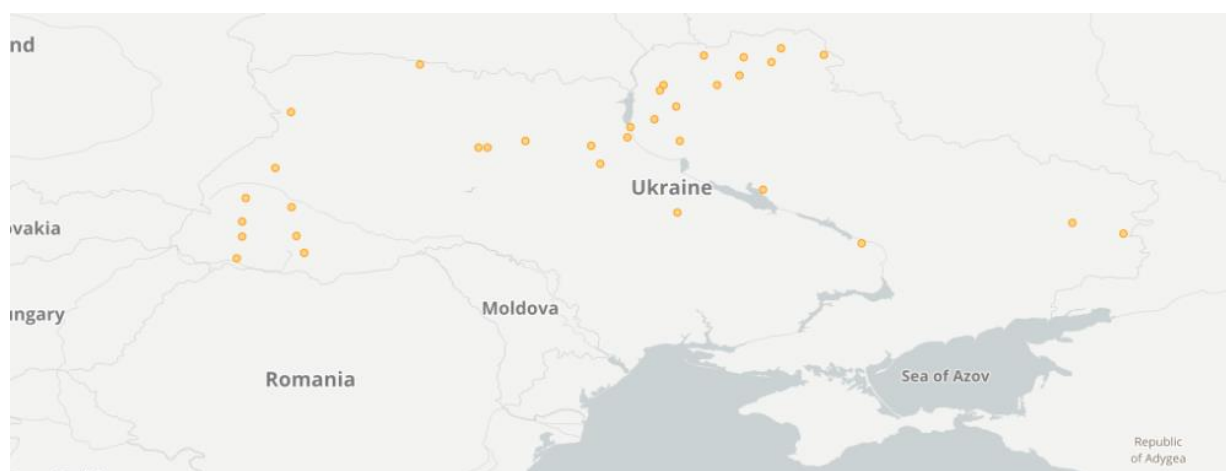

Рис. 4.560. Ареал *Achillea ptarmica* в Україні [Occurrences *Achillea ptarmica*..., 2025]

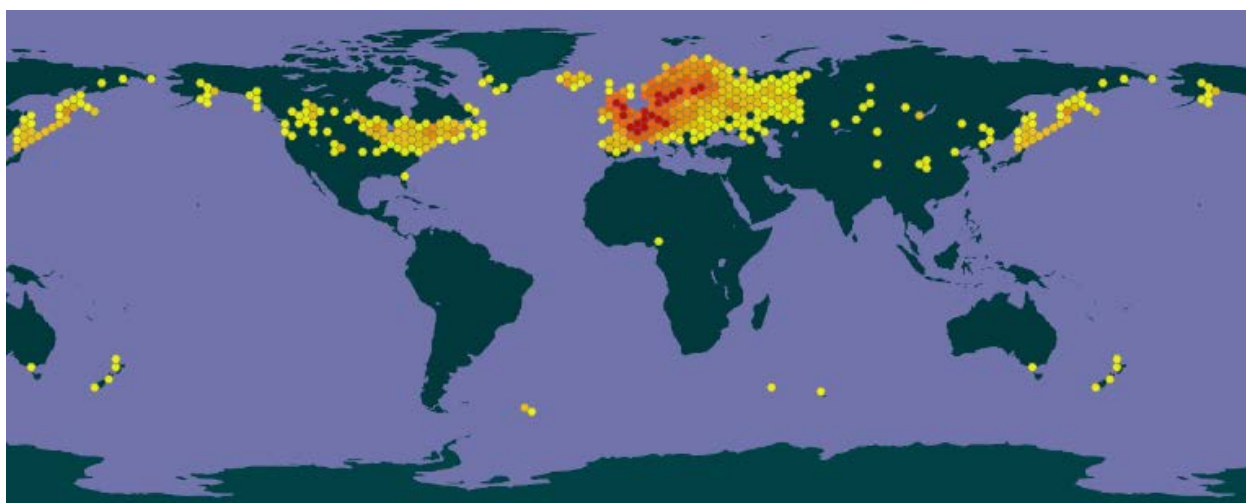

Рис. 4.561. Ареал *Achillea ptarmica* в світі [*Achillea ptarmica*..., 2025]

Рис. 4.562. Плід *Achillea ptarmica* [*Achillea ptarmica*, Sneezeweed..., 2025]

Рис. 4.563. *Achillea ptarmica* [Lindsey, 2005]

Рис. 4.564. *Achillea ptarmica* [Ghryb, 2019]

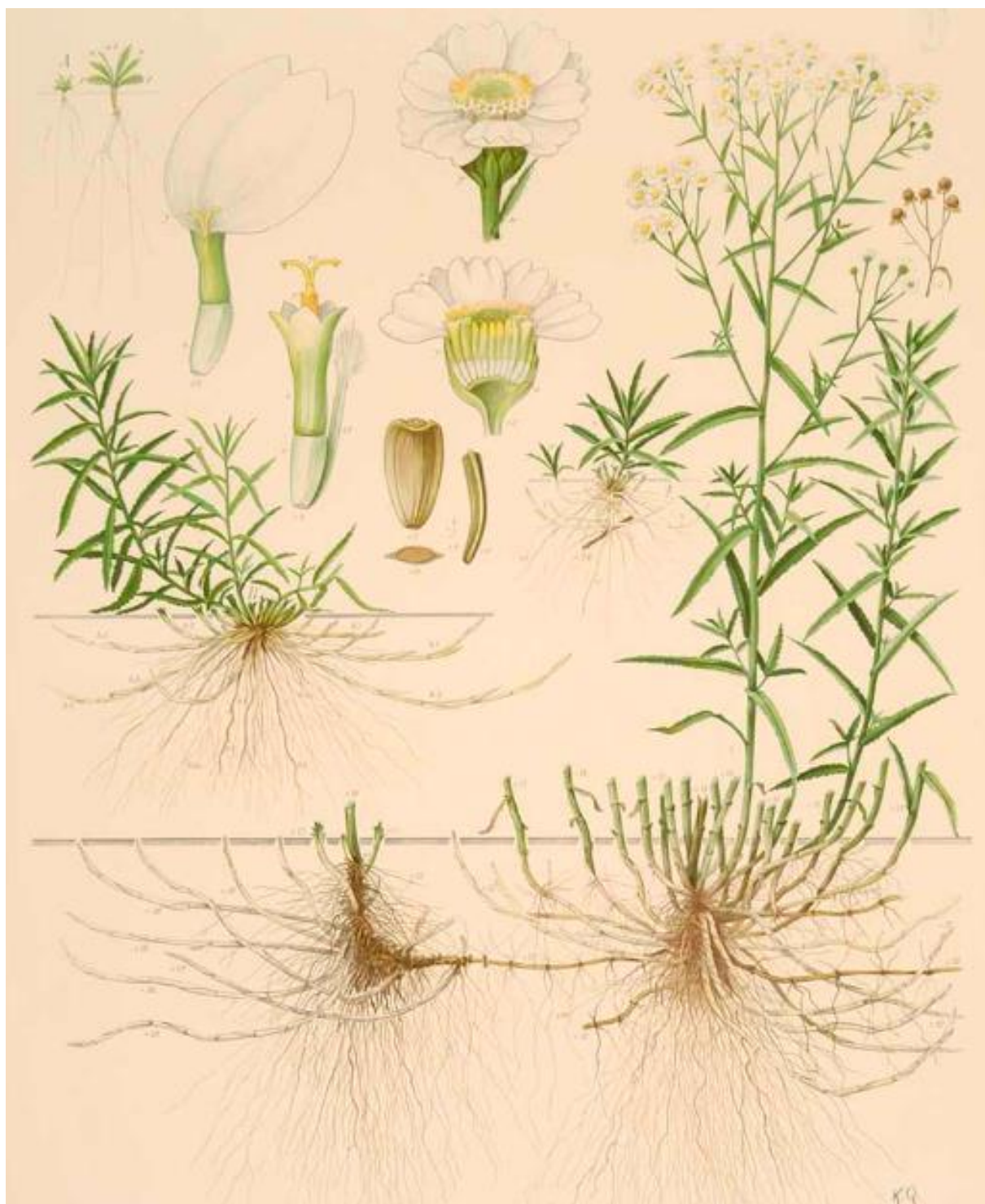

Рис. 4.565. *Achillea ptarmica* [Korsmo, 1934]

Рис. 4.566. *Achillea ptarmica* [Jäger et al., 2017]

Рис. 4.567. *Achillea ptarmica* [Eggenberg & Möhl, 2007]

Рис. 4.568. *Achillea ptarmica* [Hall, 1953]

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ ТА САМОПЕРЕВІРКИ

Achillea ptarmica Деревій-чихавка, чихавка звичайна

1. Які особливості біоморфи має деревій-чихавка (*Achillea ptarmica*)?
2. Які особливості підземних органів має деревій-чихавка (*Achillea ptarmica*)?
3. Які особливості стебла має деревій-чихавка (*Achillea ptarmica*)?
4. Які особливості листків має деревій-чихавка (*Achillea ptarmica*)?
5. Які особливості кошиків має деревій-чихавка (*Achillea ptarmica*)?
6. Які особливості квіток має деревій-чихавка (*Achillea ptarmica*)?
7. Які особливості сім'янок має деревій-чихавка (*Achillea ptarmica*)?
8. Яким умовам місцезростання віддає перевагу деревій-чихавка (*Achillea ptarmica*)?
9. На території яких областей охороняється деревій-чихавка (*Achillea ptarmica*)?
10. Які особливості мають листочки обгортки кошика деревія-чихавки (*Achillea ptarmica*)?
11. Які особливості поширення деревія-чихавки (*Achillea ptarmica*) на території України?
12. Які особливості загального поширення деревія-чихавки (*Achillea ptarmica*)?
13. Яке господарське значення має деревій-чихавка (*Achillea ptarmica*)?

Erigeron canadensis – Злинка канадська, пушняк канадський

Angiosperms Покритонасінні
Asterales Айстроцвіті
Asteraceae Айстрові
Erigeron Злинка

Одно- або дворічна трав'яна рослина з тонким веретеноподібним кореневищем. Стебло прямостояче, круглясте, тонкоробристе з порівняно густими, довгими, відстовбурченими, жорсткими волосками, густоуліснене, угорі або від середини дуже галузиться, з короткими косо догори спрямованим гілочками. Листки ланцетні або верхні лінійно-ланцетні, гострі, з короткими, шорсткими волосками, на краю та зісподу на жилках довгощетиности, цілокраї або нижні віддалено гостропилчасті. Нижні листки поступово звужуються в короткий черешок, горішні – дрібніші, сидячі. Кошики вузькі, численні, утворюють волоть. Обгортки циліндричні. Листочки обгортки лінійно-ланцетні, гострі, зелені або брунатні, на краю широкоперетинчасті, голі або майже голі. Квітколоже голе, з крапчастими ямочками. Крайові квітки в кошику маточкові, багаторядні, брудно-білі, усі однакові, вузькоязичкові, майже однакові з обгорткою або дещо довші. Серединні квітки трубчасті, жовтувато-білі, двостатеві, дещо коротші крайових. Сім'янки оберненояйцеподібні, укріті дрібними волосками або майже голі. Чубчик першого ряду з брудно-білих волосків, удвічі або втричі довших за сім'янку.

На відкритих піщаних місцях, на полях, городах, діагностичний вид синтаксонів *Artemisietum annuae* Fijałkowski 1967, *Calamagrostietum epigei* Juraszek 1928, *Chelidonio-Pinetum sylvestris* (Gorelov 1997) Davydov comb. nova prov., *Cynodontetum dactyli* Gams 1927, *Eragrostio minoris-Polygonetum arenastri* Oberd. 1954 corr. Mucina in mucina et al. 1993, *Erigeretum canadensi-acris* Smetana 2002 nom. inval. (art. 30, 5), *Erigeronto-Lactucetum serriolae* Lohmeyer in Oberd. 1957, *Papaveretalia rhoeadis* Hüppe et Hofmeister ex Theurillat et al. 1995, *Stellarietea mediae* Tx. et al. in Tx. 1950, *Xanthietum spinosi* (Paucă 1941) Felföldy 1942, 10–100 см заввишки, квітує VII–IX, трав'яний монокарпик малорічник, терофіт, ксеромезофіт, літньозелений, гемікриптофіт, короткочореневищний, безрозетковий, boreostrop/moAM+m/mo-sm-temp.k(1)-3 EURAS+OAM.

Поширення в Україні: на всій території (розсіяно), місцями в дуже великій кількості.

Загальне поширення: Австралія, Азія, Африка, Європа, Північна та Південна Америка (батьківщина), космополіт.

Господарське значення рослини: бур'ян, вітамінне, етероолійне, кормове, лікарське, технічне (рис. 4.569–4.577).

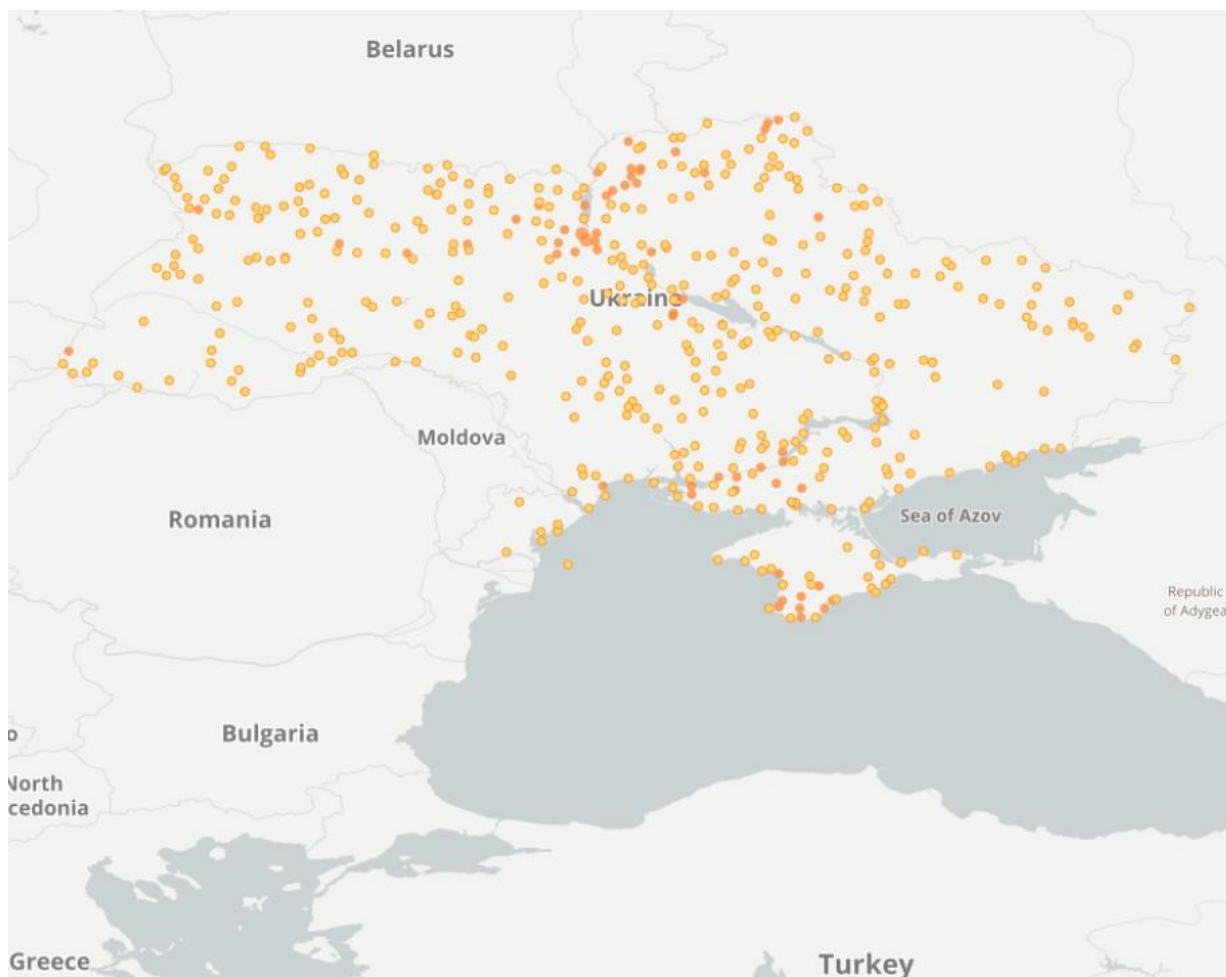

Рис. 4.569. Ареал *Erigeron canadensis* в Україні [Occurrences *Erigeron canadensis*..., 2025]

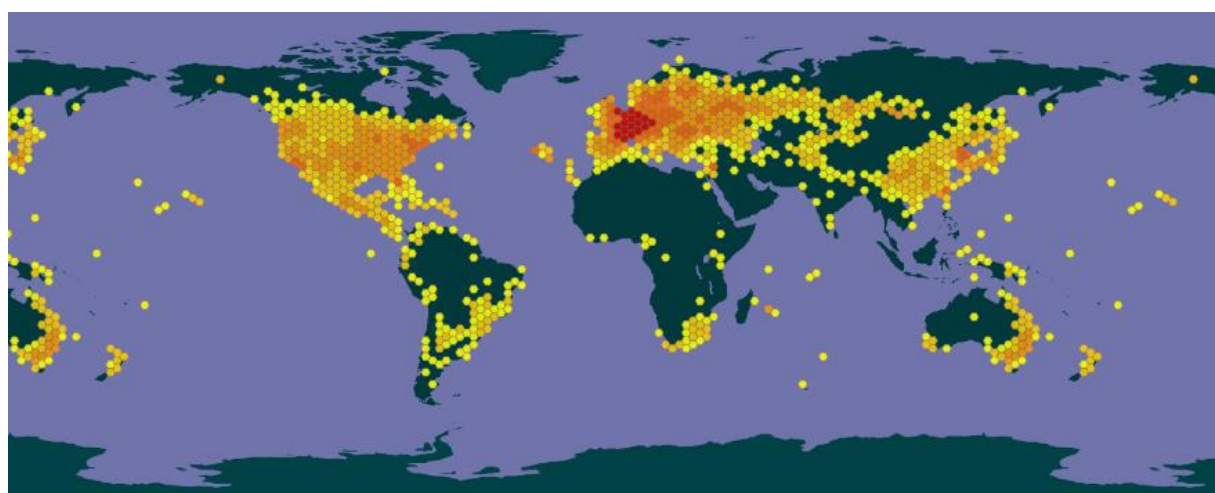

Рис. 4.570. Поширення *Erigeron canadensis* в світі [*Erigeron canadensis*..., 2025]

Рис. 4.571. Плід *Erigeron canadensis* [Lonchamp, 2000a]

Рис. 4.572. Плід *Erigeron canadensis* [Cowles, 2025]

Рис. 4.573. *Erigeron canadensis* [Kosmosdemon. 2020]

Рис. 4.574. *Erigeron canadensis* [Reichenbach, 1854]

Рис. 4.575. *Erigeron canadensis* [Jäger et al., 2017]

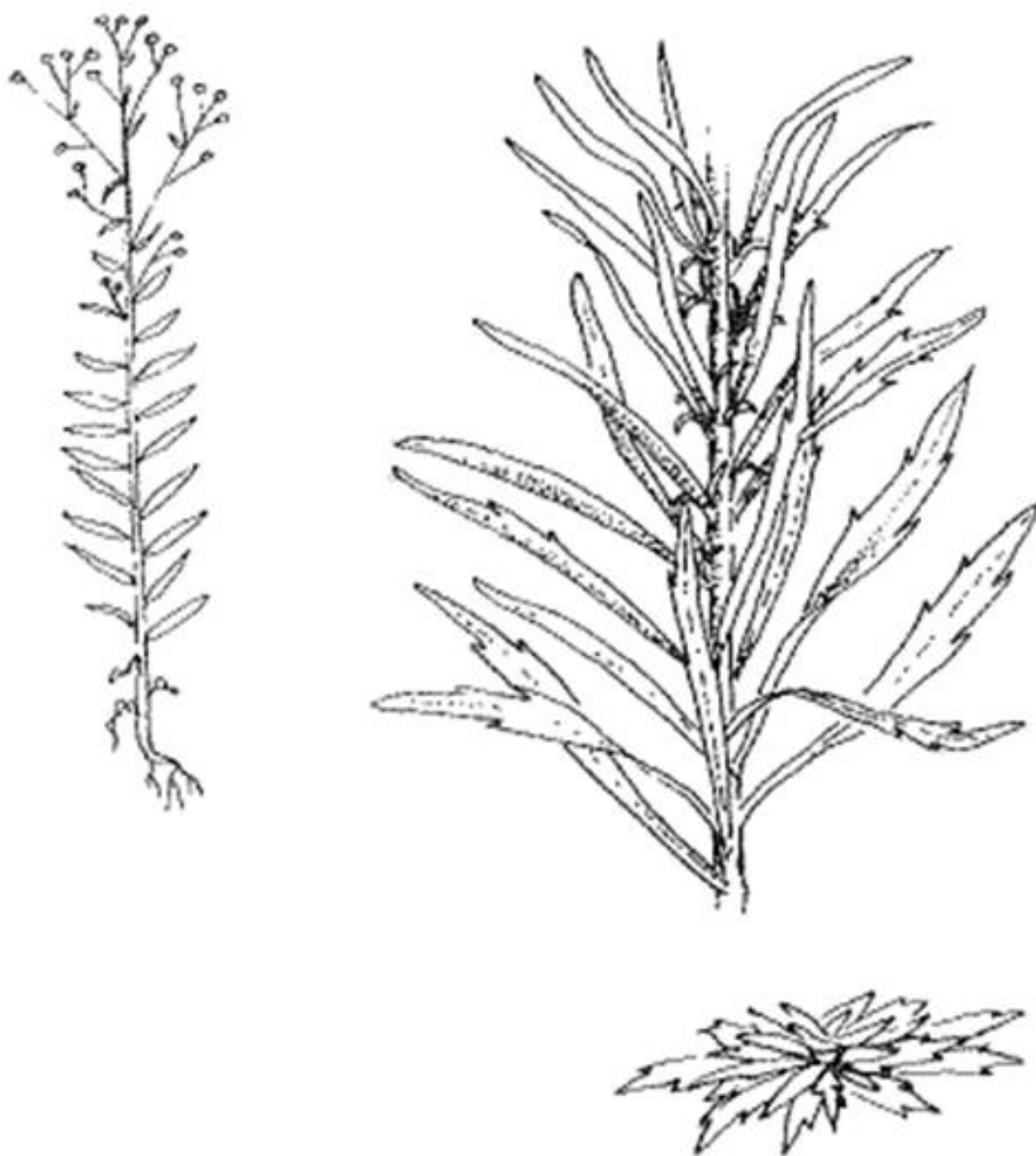

Рис. 4.576. *Erigeron canadensis* [Eggenberg & Möhl, 2007]

Рис. 4.577. *Erigeron canadensis* [Sytschak & Kuziarin, 2014]

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ ТА САМОПЕРЕВІРКИ

Erigeron canadensis Злинка канадська, пушняк канадський

1. Які особливості біоморфи має злинка канадська (*Erigeron canadensis*)?
2. Які особливості підземних органів має злинка канадська (*Erigeron canadensis*)?
3. Які особливості стебла має злинка канадська (*Erigeron canadensis*)?
4. Які особливості листків має злинка канадська (*Erigeron canadensis*)?
5. Які особливості кошиків має злинка канадська (*Erigeron canadensis*)?
6. Які особливості квіток має злинка канадська (*Erigeron canadensis*)?
7. Які особливості сім'янок має злинка канадська (*Erigeron canadensis*)?
8. Яким умовам місцезростання віддає перевагу злинка канадська (*Erigeron canadensis*)?
9. Діагностичним видом яких синтаксонів є злинка канадська (*Erigeron canadensis*)?
10. Які особливості мають листочки обгортки кошика злинка канадської (*Erigeron canadensis*)?
11. Які особливості поширення має злинка канадська (*Erigeron canadensis*) на території України?
12. Які особливості загального поширення має злинка канадська (*Erigeron canadensis*)?
13. Яке господарське значення має злинка канадська (*Erigeron canadensis*)?

Solidago virgaurea – Золотушник звичайний

Angiosperms Покритонасінні
Asterales Айстроцвіті
Asteraceae Айстрові
Solidago Золотушник

Багаторічна трав'яна рослина з плагіотропним або висхідним кореневищем та прямостоячим стеблом. Стебло просте, частіше від середини або вище розгалужене, круглясте, дещо гранчасте, у нижній частині голе, вище – з густим, коротким опушенням, часто червонувато-фіалковим. Прикореневі та нижні стеблові листки довгасто-еліптичні, довгасто-оберненояцеподібні, інколи ланцетні, тупі або загострені, на краї пилчасто-зубчасті, звужені в довгий, крилатий черешок. Середні листки довгасто-ланцетні, довгозагострені, на краї дрібнозубчасті, біля основи звужені в короткий черешок, горішні – сидячі, часто цілокраї. Усі листки почергові, голі або лише слабкоопушені, зісподу на головній жилці вкриті волосками, на краї коротковійчасті. Кошики достатньо чисельні, зібрані в горішній частині стебла у видовжену, улиснену волоть із короткими гілочками, біля основи яких інколи трапляються порівняно великі листки. Обгортки дзвоникуваті, з імбрикатно розташованими листочками. Листочки гострі, на краї коротковійчасті та білувато-перетинчасті, посередині зелені, зовнішні – яйцеподібно-ланцетні, на спинці ледь опушені, внутрішні – порівняно довгі, лінійно-ланцетні, голі. Усі квітки золотисто-жовті, крайові – язичкові, маточкові – довші обгортки, нечисленні, їхні язички довгасто-лінійні, серединні – двостатеві, численні, трубчасто-лійчасті, з відгином із п'ятьма видовженими, гострими зубцями. Сім'янки циліндричні, донизу дещо звужуються, на поверхні ребристі, укриті волосками. Чубчик із шорстких, білих волосків, довших сім'янки.

На луках, крайових частинах лісів, у лісах, серед чагарників, діагностичний вид синтаксонів *Campanulo abietinae-Nardetum strictae* (Pałczyński 1962) Nadač et al. 1988, *Dicrano-Pinetum* Preising et Knapp ex Oberd. 1957, *Dicrano-Pinion sylvestris* (Libbert 1933) Matuszkiewicz 1962, *Epilobio angustifolii-Calamagrostietum arundinaceae* (Šmarda ex Šmarda et al. 1971) Kliment 1995, *Nardetea strictae* Rivas Goday et Borja Carbonell in Rivas Goday et Mayor López 1966, *Peucedano-Pinetum* Matuszkiewicz (1962) 1973, *Quercion petraeae* Issler 1931, *Salvio tomentosae-Pinetum pallasianae* Korzhenevsky 1998, в угрупованнях занесених до Зеленої книги України (2021): *Querceta (petraeae) rhododendrosa (lutei)*, *Querceta petraeae*, *Sorbeto (aucupariae) – Fageta (sylvaticae)*, індикатор свіжих борів та суборів – А₂, В₂, заввишки 40–100 см, квітує VII–IX, мезофіт, трав'яний полікарпик, гемікриптофіт, літньозелений, безрозетковий, короткокореневищний, boreostrop/moOAS+m/mo-sm-temp-b-(arct).oz₁₋₃EURAS.

Поширення в Україні: майже на всій території (розсіяно).

Загальне поширення: Австралія, Африка, Європа, Нова Зеландія, Північна Америка, температна та тропічна частини Азії.

Господарське значення рослини: дубильне, фарбувальне (рис. 4.578–4.585).

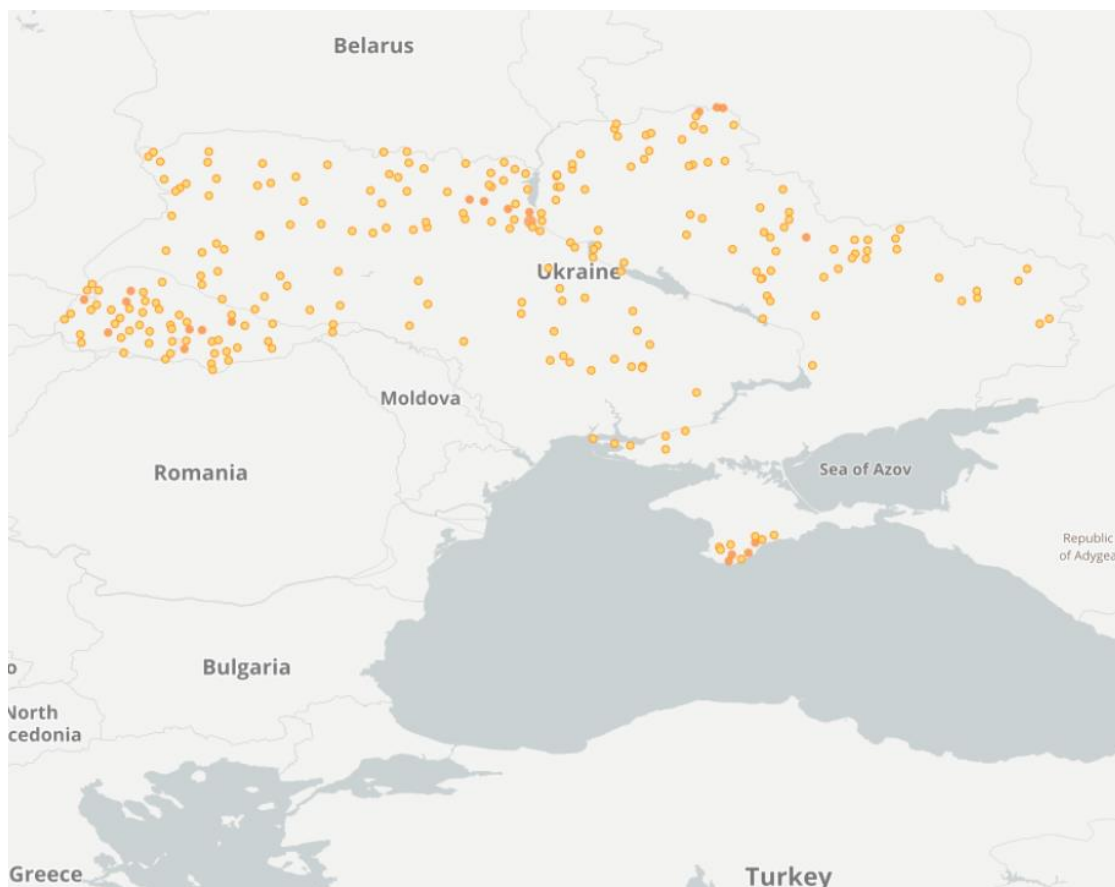

Рис. 4.578. Ареал *Solidago virgaurea* в Україні [Occurrences *Solidago virgaurea*..., 2025]

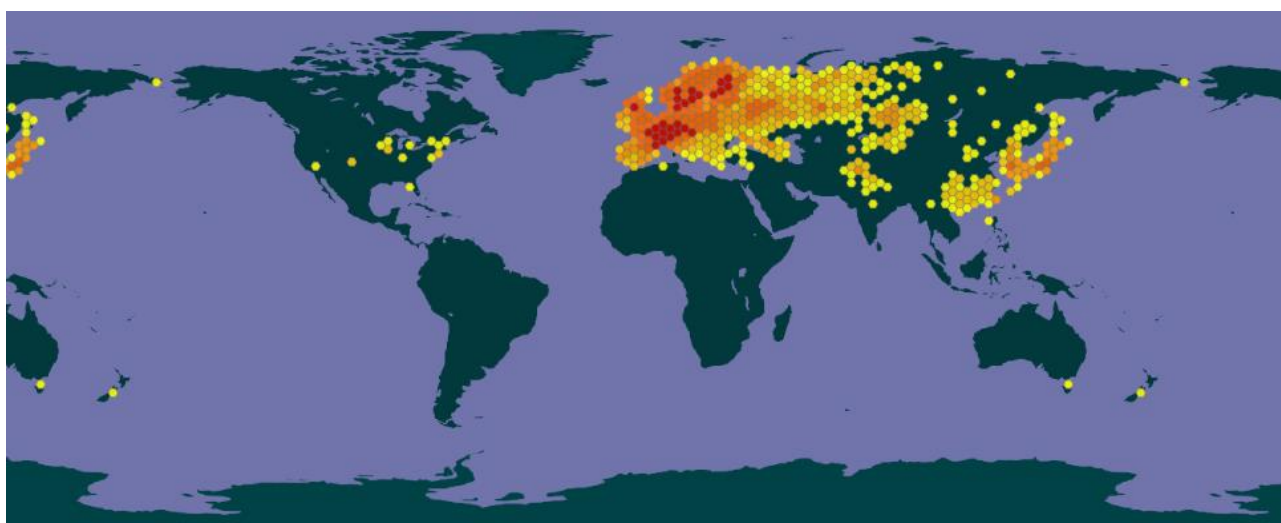

Рис. 4.579. Ареал *Solidago virgaurea* в світі [*Solidago virgaurea*..., 2025]

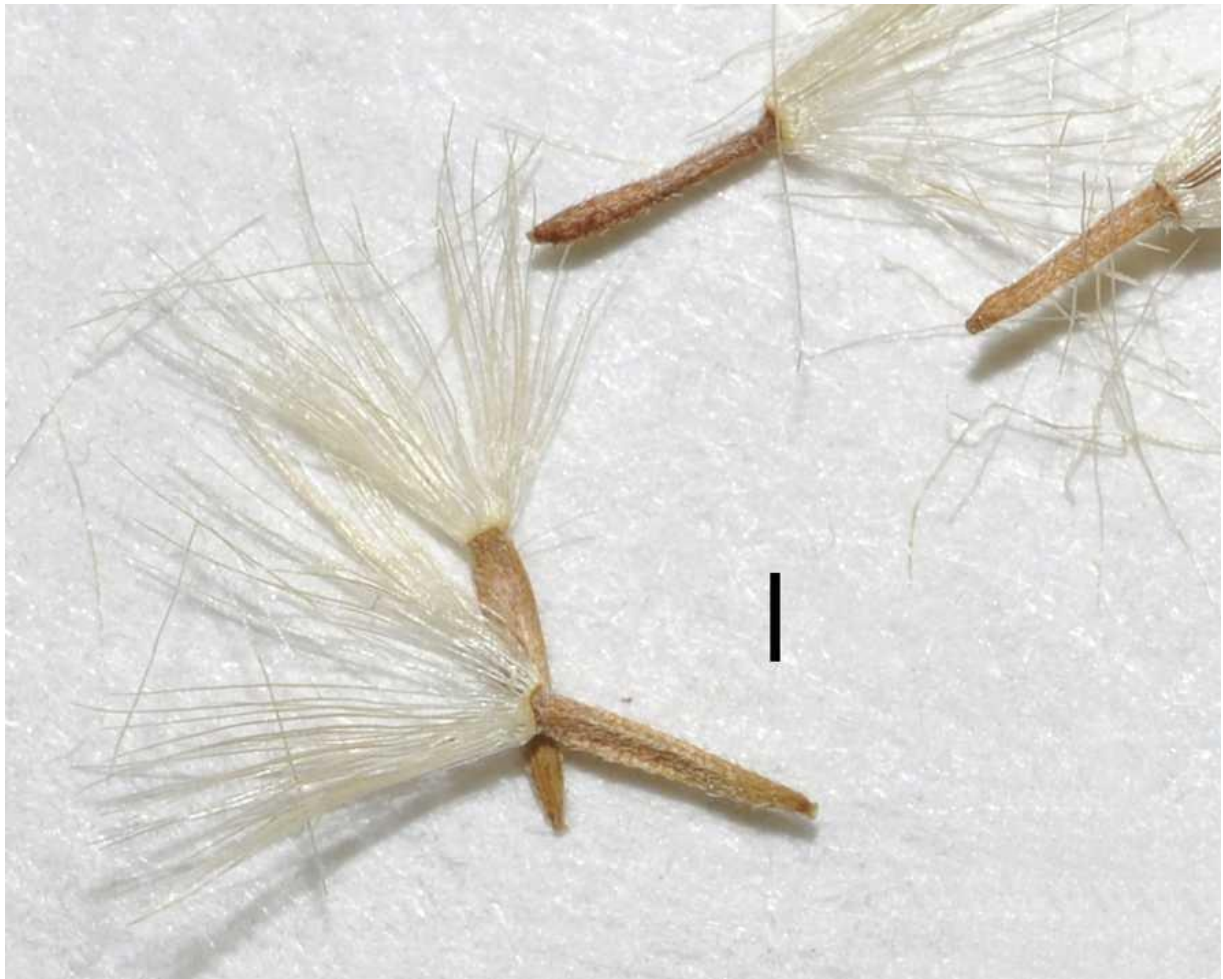

Рис. 4.580. Плід *Solidago virgaurea* [Semple, J.C. 2025]

Рис. 4.581. *Solidago virgaurea* [Skobel, 2023]

Рис. 4.582. *Solidago virgaurea* [Gavrilyuk, 2021]

Рис. 4.583. *Solidago virgaurea* [Lindman, 1922]

Рис. 4.584. *Solidago virgaurea* [Jäger et al., 2017]

Рис. 4.585. *Solidago virgaurea* [Thievent, 2011]

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ ТА САМОПЕРЕВІРКИ

Solidago virgaurea Золотушник звичайний

1. Які особливості біоморфи має золотушник звичайний (*Solidago virgaurea*)?
2. Які особливості підземних органів має золотушник звичайний (*Solidago virgaurea*)?
3. Які особливості стебла має золотушник звичайний (*Solidago virgaurea*)?
4. Які особливості листків має золотушник звичайний (*Solidago virgaurea*)?
5. Які особливості кошиків має золотушник звичайний (*Solidago virgaurea*)?
6. Які особливості квіток має золотушник звичайний (*Solidago virgaurea*)?
7. Які особливості мають листочки обгортки деревія звичайного (*Achillea millefolium*)?
8. Який плід має золотушник звичайний (*Solidago virgaurea*)?
9. Яким умовам місцезростання віддає перевагу золотушник звичайний (*Solidago virgaurea*)?
10. Індикатором якого типу лісорослинних умов є золотушник звичайний (*Solidago virgaurea*)?
11. Які особливості поширення має золотушник звичайний (*Solidago virgaurea*) на території України?
12. Які особливості загального поширення має золотушник звичайний (*Solidago virgaurea*)?
13. Яке господарське значення має золотушник звичайний (*Solidago virgaurea*)?

Bidens cernua – Череда поникла

Angiosperms Покритонасінні
Asterales Айстроцвіті
Asteraceae Айстрові
Bidens Череда

Однорічна трав'яна рослина, жовтувато-зелена, з веретеноподібним коренем. Стебло прямостояче, порівняно розгалужене, гілки супротивні, гладеньке або інколи вкрите рідкими й грубими волосками. Листки супротивні, сидячі, ланцетоподібні, зубчасті, до верхівки довгозагострені, голі або лише на краях із шорсткими війками. Кошики поникаючі, від одного до трьох на кінцях гілочок, розташовані в пазухах верхніх листків. Зовнішні листочки обгортки трав'янисті, за кількістю від п'яти до дев'яти, лінійно-ланцетні, гладенькі, лише на краях шипоподібно-війчасті, майже вдвічі переважають кошик, внутрішні – довгасто-яйцеподібні, зі світлим зелено-жовтим краєм та бурими повздовжними лініями посередині, рівні квіткам. Приквітки майже рівні квіткам. Квітки або всі двостатеві, лійкоподібно-трубчасті, як крайові язичкові, нестатеві, з довгасто-еліптичним відгином віночка. Сім'янки оберненоклиноподібні, на верхівці з чотирма шипоподібними виростами, що наполовину коротші сім'янки з короткими, спрямованими донизу щетинками.

На берегах річок, озер, боліт, у вільшняках, сирих мішаних і листяних лісах, діагностичний вид синтаксонів *Bidentetea* Tx. et al. ex von Rochow 1951, *Bidentetalia* Br.-Bl. et Tx. ex Klika et Hadač 1944, *Bidention tripartitae* Nordhagen ex Klika et Hadač 1944, *Bidentetum cernuae* Slavnić 1951 – біотопи угруповань під охороною ДРЄ 92/43/ЄЕС (№ 3270), індикатор сирих і мокрих сугрудів і грудів – D₄₋₅, C₄₋₅, заввишки 10–50 см, квітує VII–VIII, апофіт випадковий, мезогірофіт, трав'яний монокарпік однорічний, терофіт, літньозелений, розетковий, довгокореневищний, (m)-sm-temp-(b).k₁₋₃CIRCPOL.

Поширення в Україні: на всій території (порівняно звичайно), Карпати (до середнього лісового поясу), окрім Криму.

Загальне поширення: Європа, Північна Америка, температурна частина Азії.

Господарське значення рослини: бур'ян, лікарське, медоносне, кормове, фарбувальне (рис. 4.586–4.595).

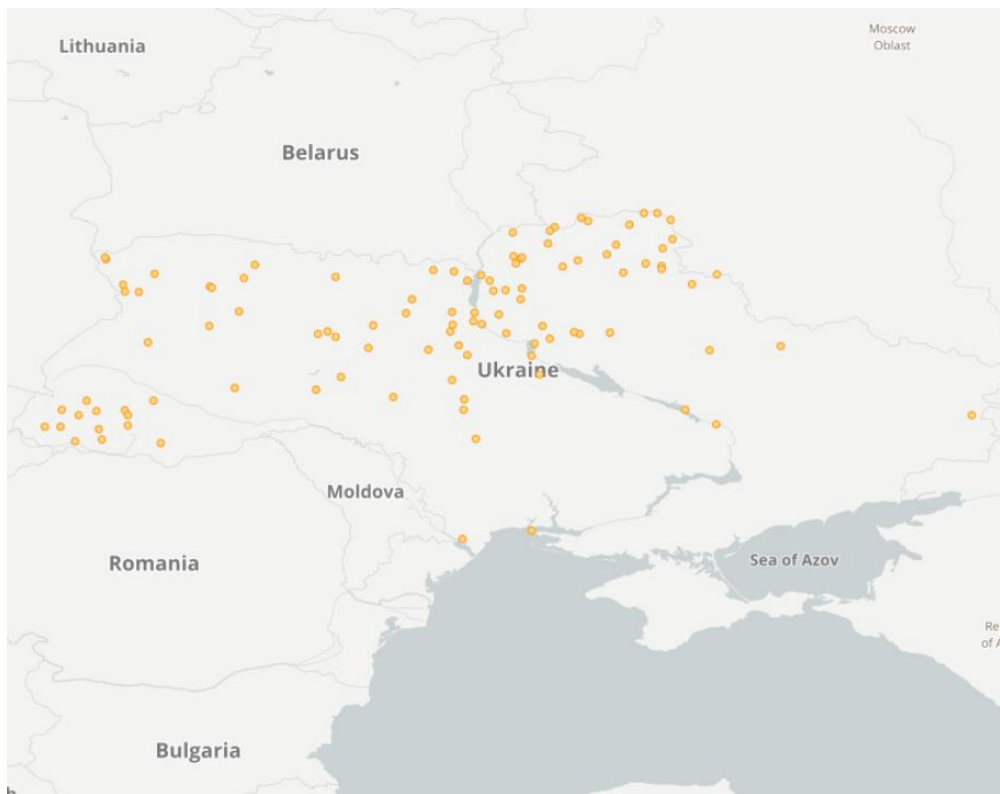

Рис. 4.586. Ареал *Bidens cernua* в Україні [Occurrences *Bidens cernua*..., 2025]

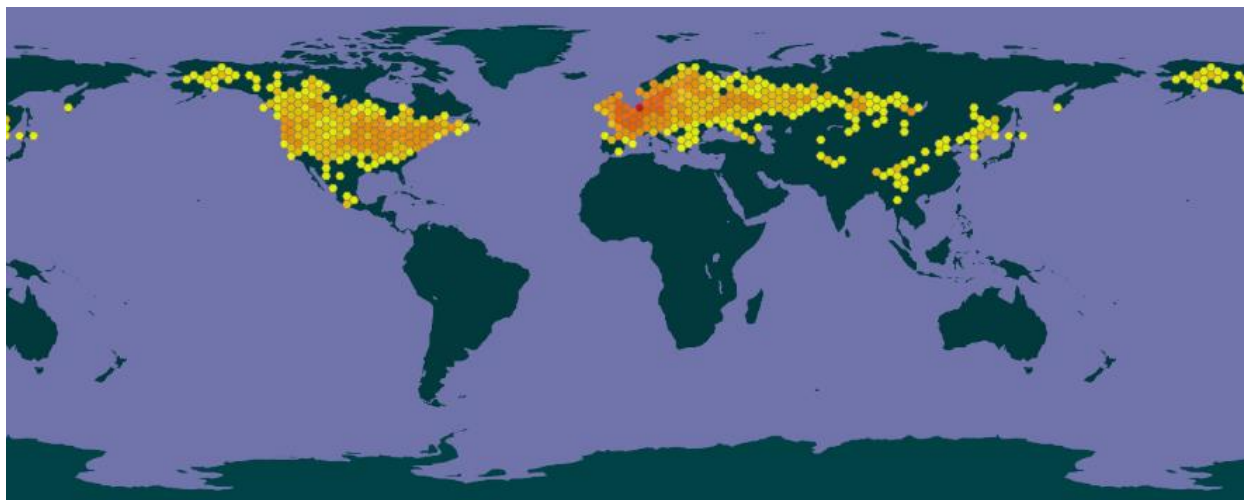

Рис. 4.587. Ареал *Bidens cernua* в світі [*Bidens cernua*, 2025]

Рис. 4.588. Плід *Bidens cernua* [Hurst, 2013]

Рис. 4.589. *Bidens cernua* [Leon_w, 2024]

Рис. 4.590. *Bidens cernua* [<https://www.inaturalist.org/photos/58202376>]

Рис. 4.591. *Bidens cernua* [Tamás, 2024]

Рис. 4.592. *Bidens cernua* [Sturm, 1796]

Рис. 4.593. *Bidens cernua* [Флора УРСР, 1962]

Рис. 4.594. *Bidens cernua* [Eggenberg & Möhl, 2007]

Рис. 4.595. *Bidens cernua* [Braun, 1938]

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ ТА САМОПЕРЕВІРКИ

Bidens cernua Череда поникла

1. Які особливості біоморфи має череда поникла (*Bidens cernua*)?
2. Які особливості підземних органів має череда поникла (*Bidens cernua*)?
3. Які особливості стебла має череда поникла (*Bidens cernua*)?
4. Які особливості листків має череда поникла (*Bidens cernua*)?
5. Які особливості кошиків має череда поникла (*Bidens cernua*)?
6. Які особливості квіток має череда поникла (*Bidens cernua*)?
7. Які особливості мають листочки обгортки череди пониклої (*Bidens cernua*)?
8. Який плід має золотушник череда поникла (*Bidens cernua*)?
9. Яким умовам місцезростання віддає перевагу череда поникла (*Bidens cernua*)?
10. Індикатором якого типу лісорослинних умов є череда поникла (*Bidens cernua*)?
11. Які особливості поширення має череда поникла (*Bidens cernua*) на території України?
12. Які особливості загального поширення має череда поникла (*Bidens cernua*)?
13. Яке господарське значення має череда поникла (*Bidens cernua*)?

***Bidens tripartita* – Череда трироздільна, ч. тридільна**

Angiosperms Покритонасінні
Asterales Айстроцвіті
Asteraceae Айстрові
Bidens Череда

Однорічна трав'яна рослина з веретеноподібним коренем. Стебло прямостояче, нерідко фіалково-червоно-буре, голе або інколи вкрите рідкими волосками, майже від основи розгалужене, із супротивно розташованими гілками. Листки рідко сидячі, частіше на коротких і ледь крилатих, на краях зазвичай війчастих черешках. Листкова пластинка гладенька або зісподу слабковолосиста, на краях із дрібними, шипуватими війками, зазвичай трироздільна або надрізана, з більшою кінцевою, зубчастою або тричінадрізаною часткою, рідше пластинка цілісна, довгасто-еліптична, з неоднаковими або великими зубцями, інколи лише горішні листки цілісні. Кошики прямостоячі на кінцях стебла та гілок, їхня ширина й довжина майже однакові. Обгортка гладенька, її зовнішні листочки схожі на листки, довгасто-еліптичні або ланцетоподібні, до основи звужені, до верхівки короткозагострені, на краях шипувато-війчасті, за довжиною дорівнюють кошику або переважають його інколи в 2–3 рази. Листочки внутрішнього ряду обгортки широкоеліптичні, бурожовті, коротші квіток. Приквітки схожі на внутрішні листочки обгортки, але з вужчим й ширшим перетинчастим краєм, за довжиною дорівнюють квіткам, а біля плодів – сім'янкам. Квітки брудно-жовті, усі лійкоподібно-трубчасті, двостатеві, язичкові зазвичай відсутні. Сім'янки оберненодовгасто-яйцеподібні, на верхівці з двома, рідше з трьома шипуватими виростами, що за довжиною наполовину коротші сім'янок і вкриті донизу спрямованими щетинками.

На берегах річок, озер, ставків, болотистих луках, засмічених місцях, діагностичний вид синтаксонів *Bidentetea* Tx. et al. ex von Rochow 1951, *Bidentetalia* Br.-Bl. et Tx. ex Klika et Hadač 1944, *Bidention tripartitae* Nordhagen ex Klika et Hadač 1944, *Polygonetum hydropiperis* Passarge 1965 – біотопи угруповань під охороною ДРС 92/43/ЄЕС (№ 3270), *Leersio-Bidentetum* (Koch 1926) Poli et Tx. 1960 – біотопи угруповань під охороною ДРС 92/43/ЄЕС (№ 3270), *Bidentetum tripartitae* Miljan 1933 – біотопи угруповань під охороною ДРС 92/43/ЄЕС (№ 3270), індикатор сирих і мокрих сугрудів і грудів – D₄₋₅, C₄₋₅, заввишки 15–60 см, квітує VII–IX, геміапофіт, мезогірофіт, трав'яний монокарпік однорічний, терофіт, літньозелений, безрозетковий, без кореневищ, m/mo-sm-temp-(b).k_{(1)–3}EURAS.

Поширення в Україні: на всій території (порівняно звичайно).

Загальне поширення: Австралія, Африка, Європа, Нова Зеландія, Північна та Південна Америка, теператна й тропічна частини Азії.

Господарське значення рослини: бур'ян, вітамінне, лікарське, медоносне, кормове, фарбувальне (рис. 4.596–4.605).

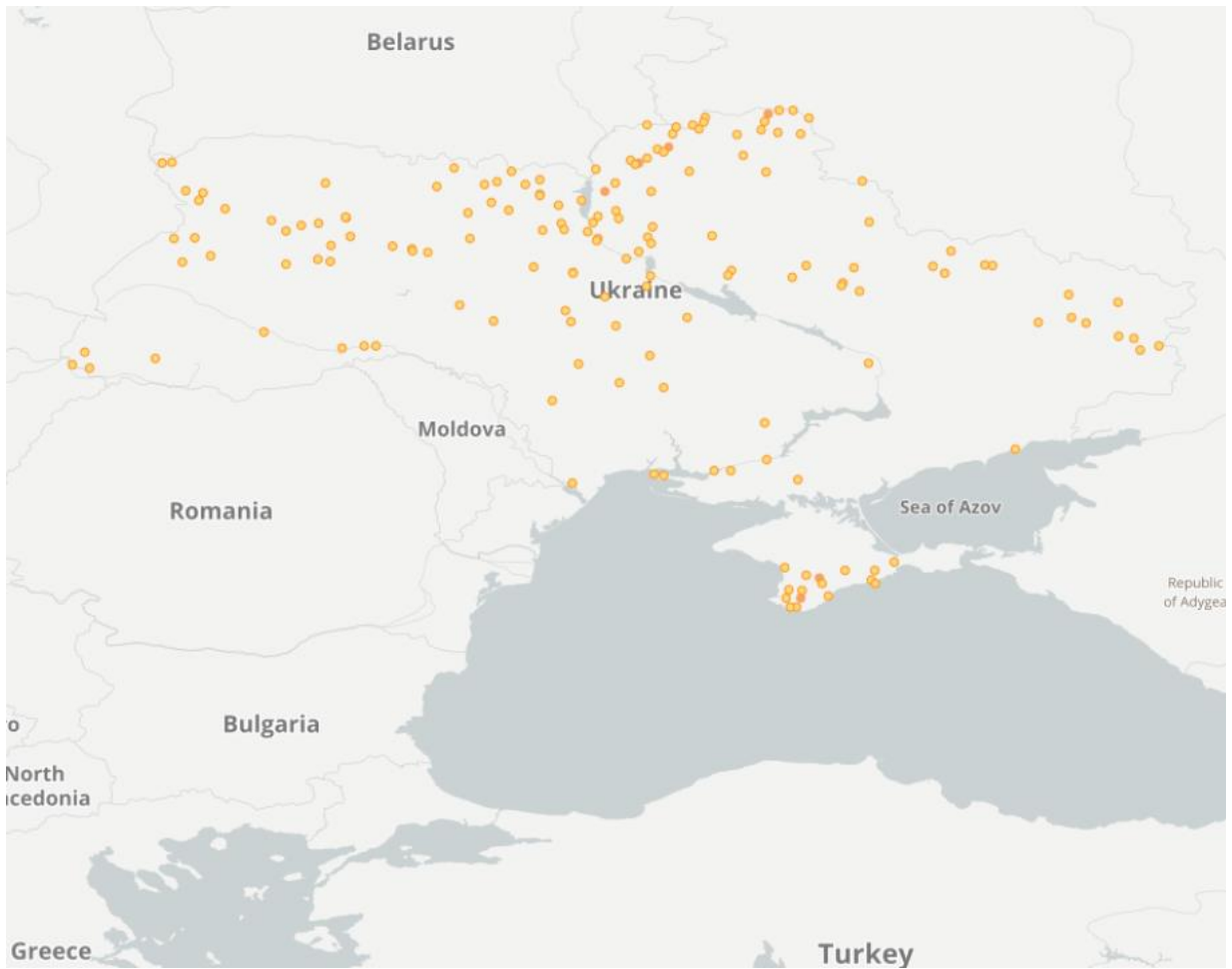

Рис. 4.596. Ареал *Bidens tripartita* в Україні [Occurrences *Bidens tripartita*..., 2025]

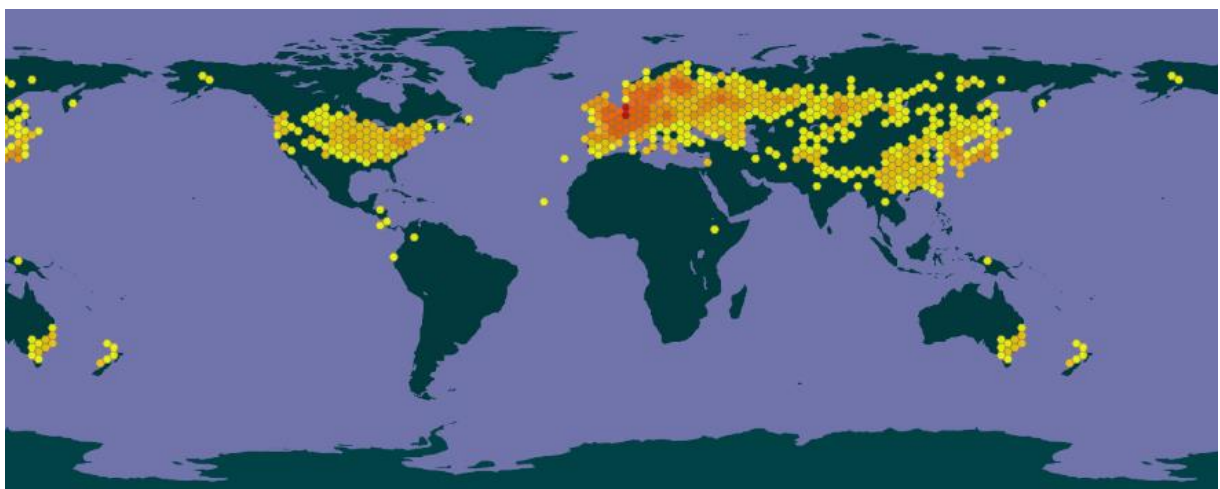

Рис. 4.597. Ареал *Bidens tripartita* в світі [*Bidens tripartita*, 2025]

Рис. 4.598. Плід *Bidens tripartita* [Cameron, 2025]

Рис. 4.599. *Bidens tripartita* [Turner, 2025]

Рис. 4.600. *Bidens tripartita* [Gyselinck, 2024]

Рис. 4.601. *Bidens tripartita* [Drabyniuk, 2023]

Рис. 4.602. *Bidens tripartita* [Lindman, 1922]

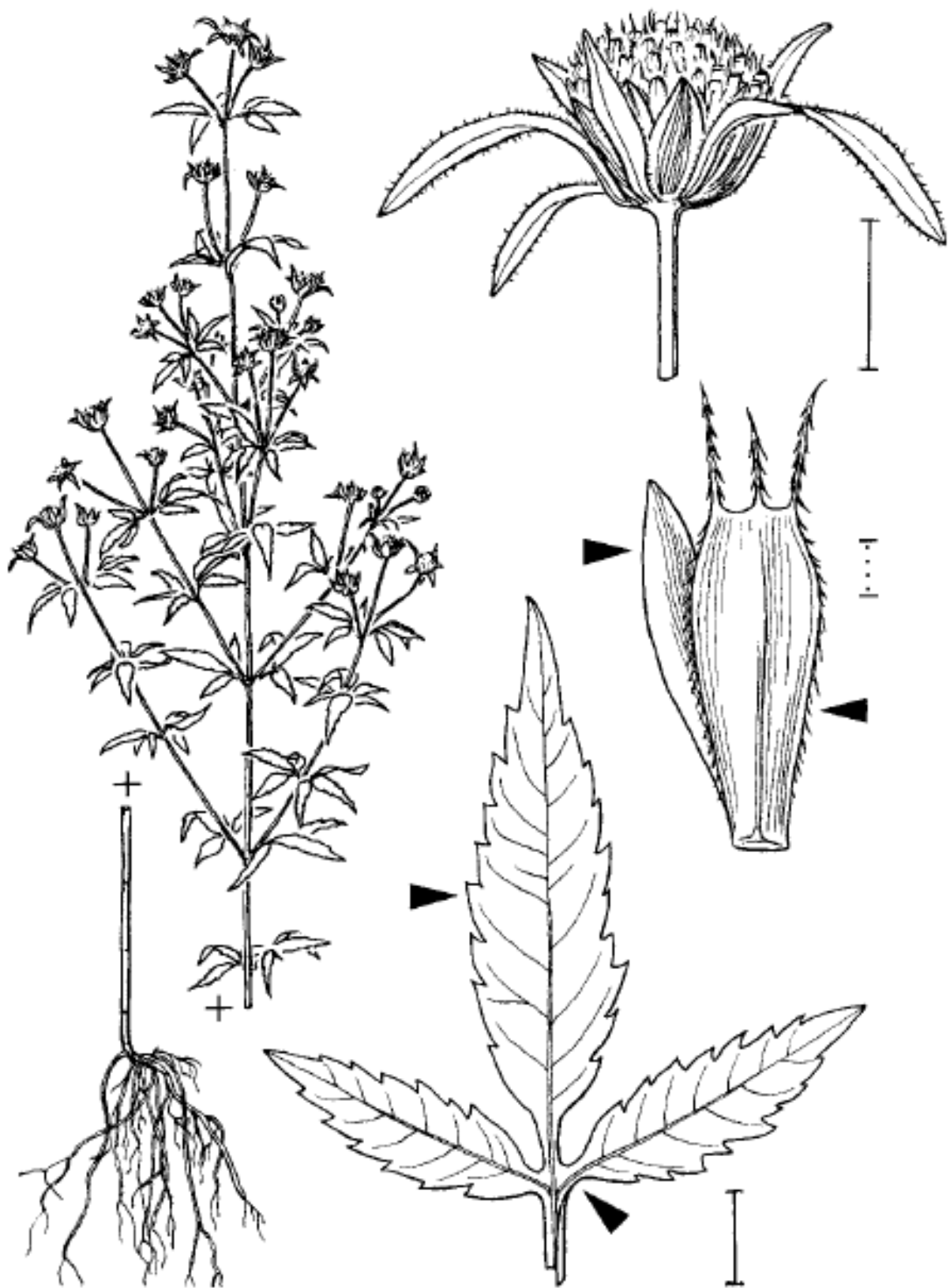

Рис. 4.603. *Bidens tripartita* [Jäger et al., 2017]

Рис. 4.604. *Bidens tripartita* [Eggenberg & Möhl, 2007]

Рис. 4.605. *Bidens tripartita* [Pidhrebelsna, 2001]

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ ТА САМОПЕРЕВІРКИ

Bidens tripartita Череда трироздільна, ч. тридільна

1. Які особливості біоморфи має череда трироздільна (*Bidens tripartita*)?
2. Які особливості підземних органів має череда трироздільна (*Bidens tripartita*)?
3. Які особливості стебла має череда трироздільна (*Bidens tripartita*)?
4. Які особливості листків має череда трироздільна (*Bidens tripartita*)?
5. Які особливості кошиків має череда трироздільна (*Bidens tripartita*)?
6. Які особливості квіток має череда трироздільна (*Bidens tripartita*)?
7. Які особливості мають листочки обгортки череда трироздільна (*Bidens tripartita*)?
8. Який плід має череда трироздільна (*Bidens tripartita*)?
9. Яким умовам місцезростання віддає перевагу череда трироздільна (*Bidens tripartita*)?
10. Індикатором якого типу лісорослинних умов є череда трироздільна (*Bidens tripartita*)?
11. Які особливості поширення має череда трироздільна (*Bidens tripartita*) на території України?
12. Які особливості загального поширення має череда трироздільна (*Bidens tripartita*)?
13. Яке господарське значення має череда трироздільна (*Bidens tripartita*)?

Eupatorium cannabinum – Сідач коноплевий, с. конопляний

Angiosperms Покритонасінні
Asterales Айстроцвіті
Asteraceae Айстрові
Eupatorium Сідач

Багаторічна трав'яна рослина з товстим, вузлуватим, циліндричним кореневищем. Стебло просте або галузисте, прямостояче, цупке, з густо розташованими листками, короткоопушене, особливо вгорі, часто червонувате. Листки супротивні на коротких черешках, нижні пальчасто-п'ятирозсічені, середні трійчасті, горішні, а інколи й найнижчі цілісні. Пластинка цілісного листка або окремі частки розсічених листків яйцеподібно-ланцетні або ланцетні, догори довгозагострені, до основи клиноподібно звужені, на краї нерівновеликозубчасті, горішні інколи майже цілокраї, шорсткі від дуже коротких притиснутих волосків або майже голі, зісподу на жилках зазвичай із довшими волосками, на краї коротковійчасті. Середній листочок дещо довше та ширше решти. Кошики дрібні, численні. Зібрані в густі щиткоподібні або зонтикоподібні волоті. Обгортки циліндричні, з імбрикатно розташованими в два або три ряди листочками. Листочки нечисленні, довгасто-ланцетні, зелені, з білим або рожево-фіолетовим плівчастим краєм, зовнішні тонкоопушені. Квітки двостатеві, бруднувато-рожеві, інколи білі, зі слабким медовим ароматом, з вузьколішкоподібним, п'ятизубчастим віночком. Плоди сім'янки, темні, п'ятигранні, на верхівці тупі, укриті світлими залозистими бородавочками. Чубчик з одного ряду довших за плід, ледь шорстких, брудно-білих волосків.

На берегах річок, по ярам, у лісах, серед чагарників, діагностичний вид синтаксонів *Convolvuletalia sepium* Tx. ex Moor 1958, *Epilobietea angustifolii* Tx. et Preising ex von Rochow 1951, *Eupatorietum cannabini* Tx. 1937, *Eupatorio cannabini-Verbenetum officinalis* Levon 1997, *Fragarion vescae* Tx. ex von Rochow 1951, *Molinio-Betuletea pubescentis* Passarge 1968, *Origano vulgaris-Brometum benekenii* Fajmonova 1983, *Senecionion fluviatilis* Tx. ex Moor 1958, індикатор сирих грудів – D₄, заввишки 50–150 см, квітує VI–VIII, геміапофіт, гігрофіт, трав'яний полікарпик, гемікриптофіт, літньозелений, безрозетковий, каудексовий, (m/mo)-sm-temp.oz₁₋₃EUR.

Поширення в Україні: майже на всій території; Гірський Крим (окрім яйли), зрідка.

Загальне поширення: Африка, Європа, Нова Зеландія, Північна та Південна Америка, температурна й тропічна частини Азії.

Господарське значення рослини: волокonne, жиросліяне, лікарське, медоносне, отруйне, фарбувальне (рис. 4.606–4.615).

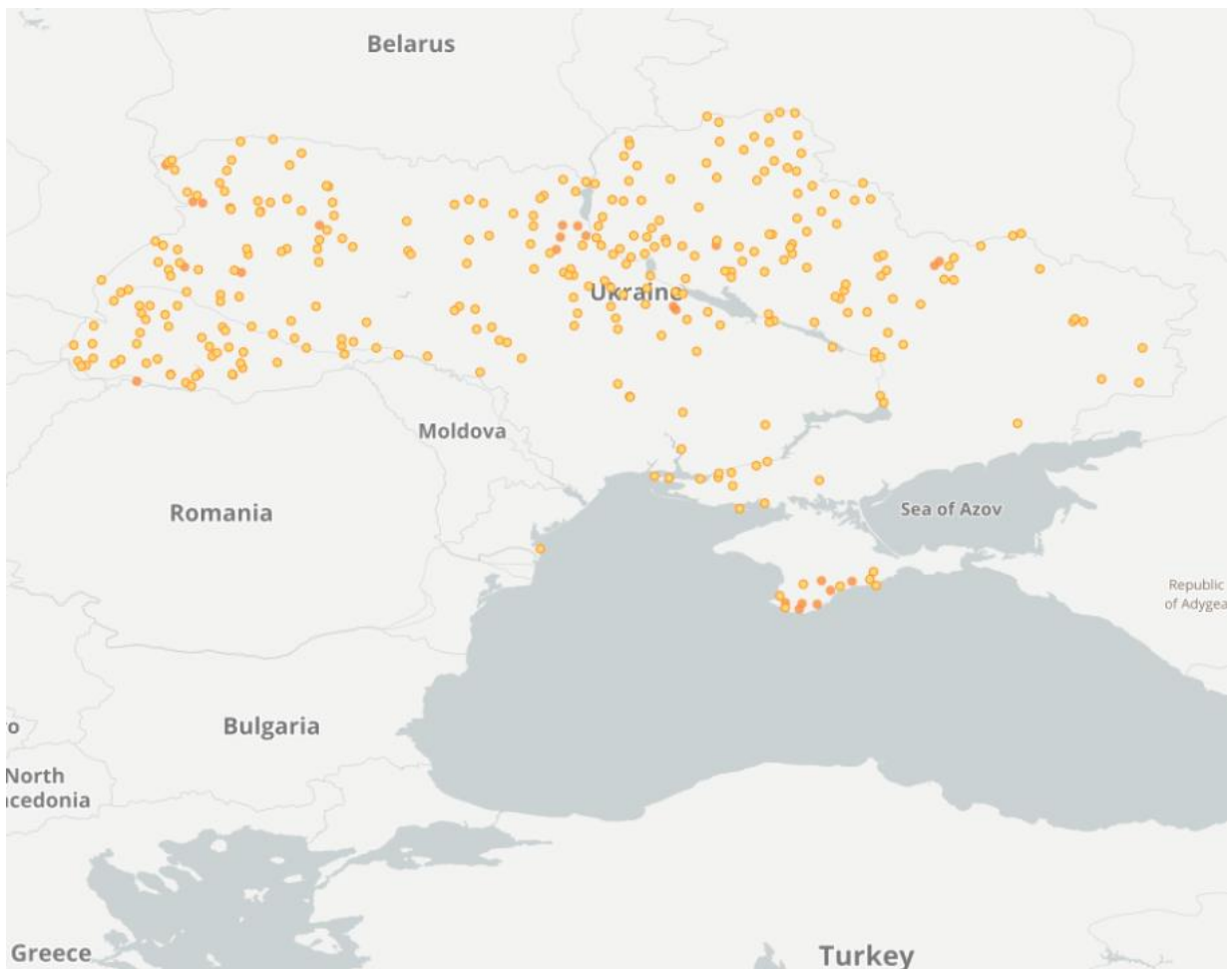

Рис. 4.606. Ареал *Eupatorium cannabinum* в Україні [Occurrences *Eupatorium cannabinum*..., 2025]

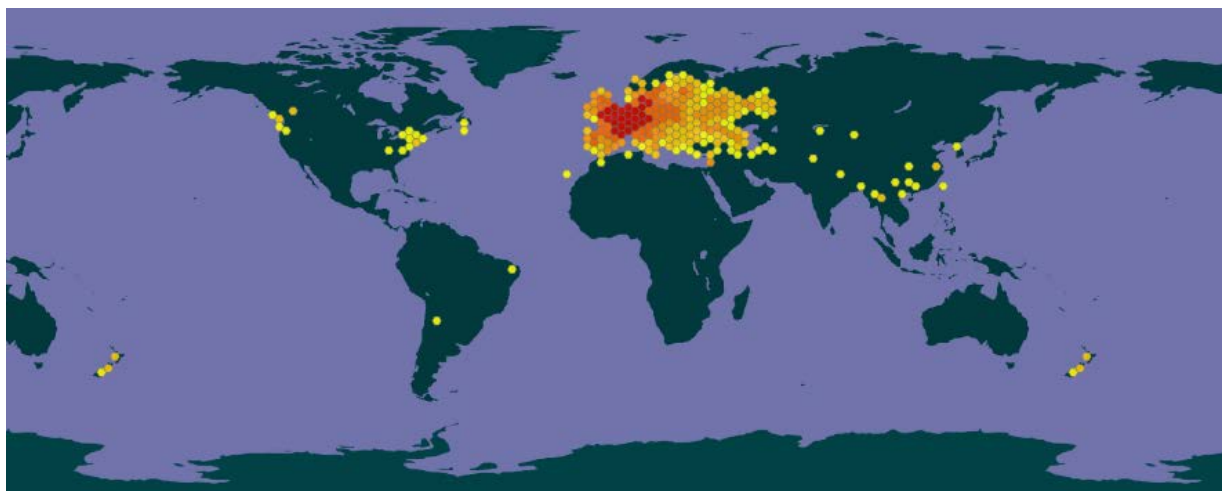

Рис. 4.607. Ареал *Eupatorium cannabinum* у світі [*Eupatorium cannabinum*, 2025]

Рис. 4.608. Плід *Eupatorium cannabinum* [Schmidt-Lebuhn, 2018]

Рис. 4.609. *Eupatorium cannabinum* [Oksenenko, 2022]

Рис. 4.610. *Eupatorium cannabinum* [Vasyliuk, 2021]

Рис. 4.611. *Eupatorium cannabinum* [Lindman, 1922]

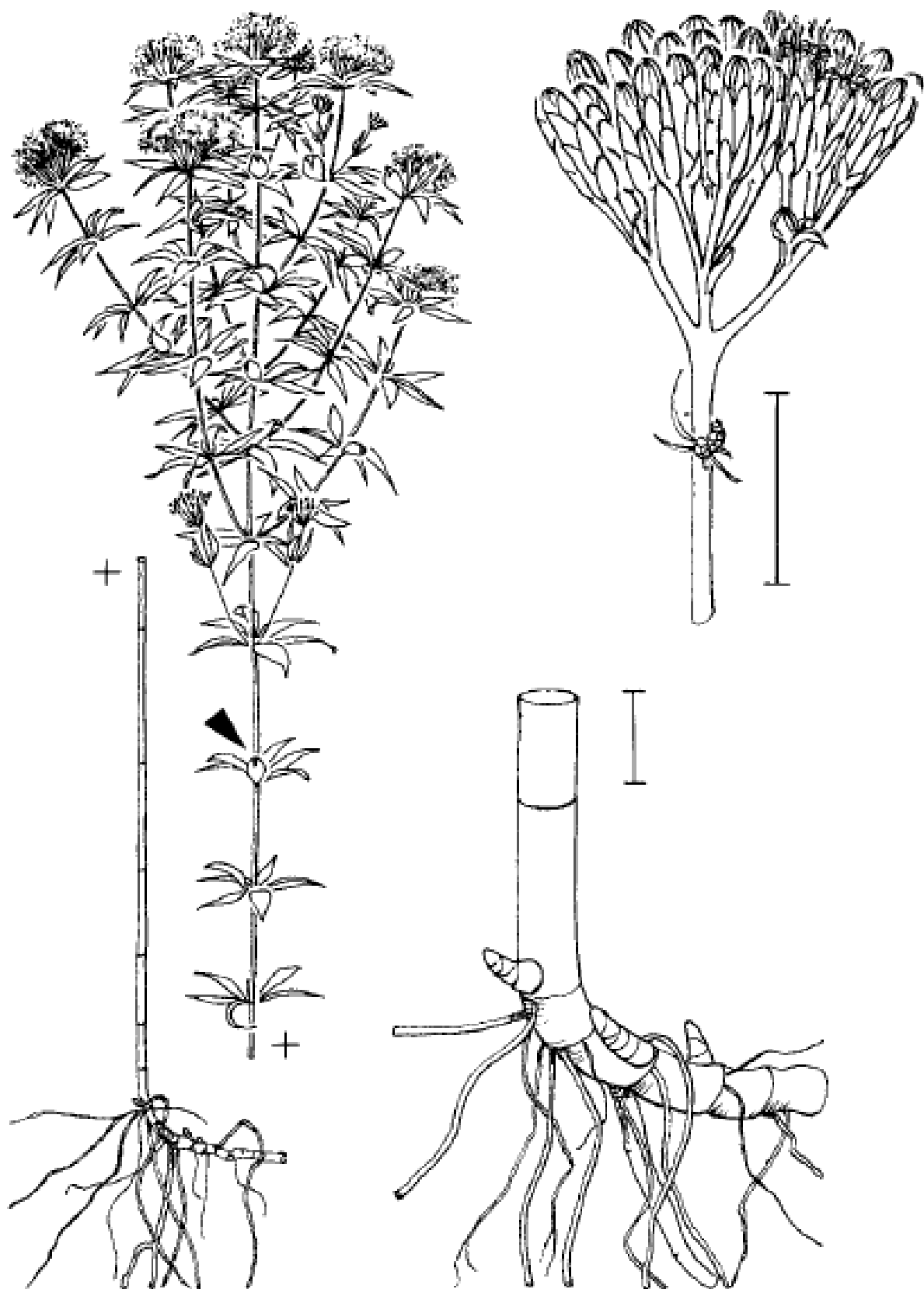

Рис. 4.612. *Eupatorium cannabinum* [Jäger et al., 2017]

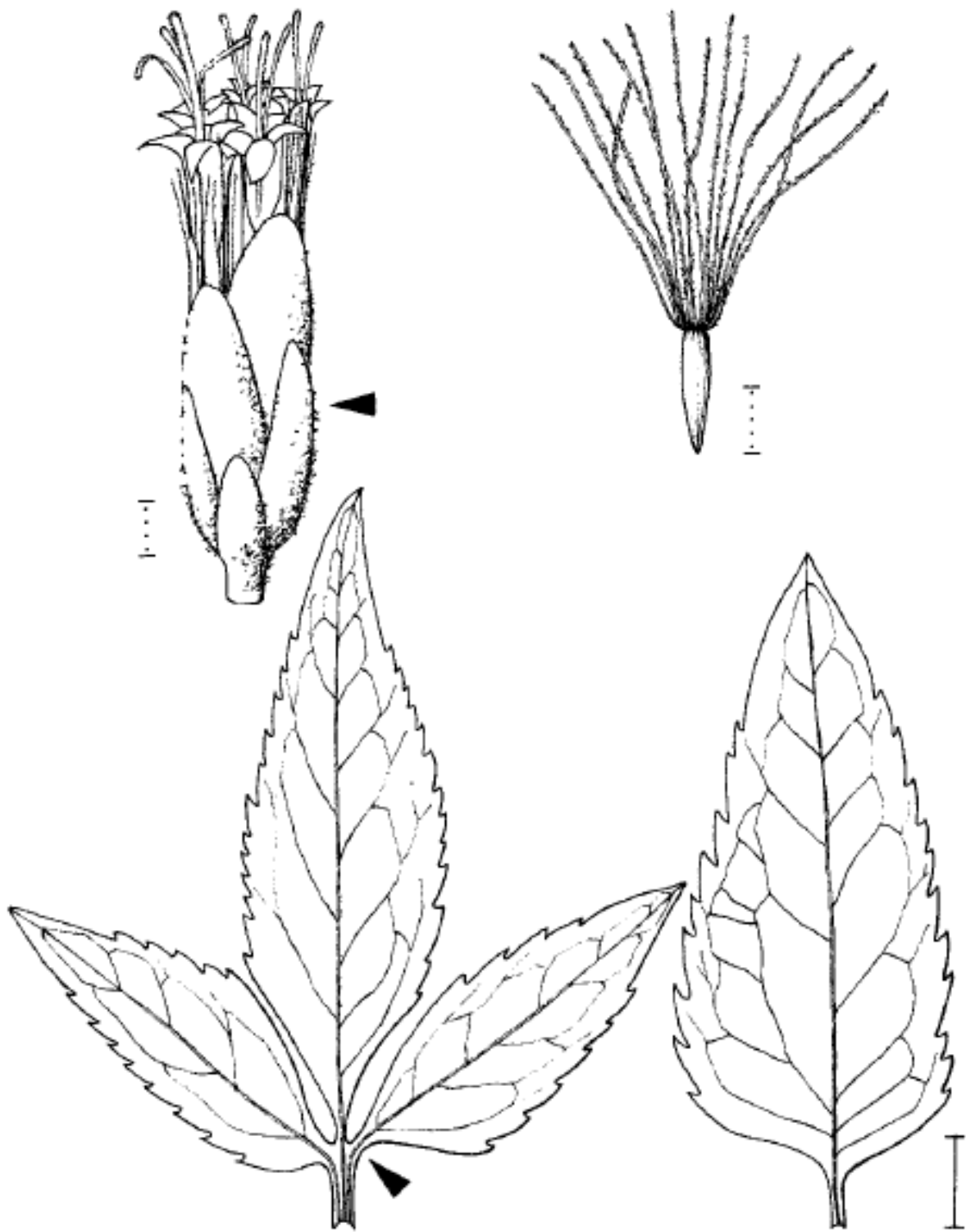

Рис. 4.613. *Eupatorium cannabinum* [Jäger et al., 2017]

Рис. 4.614. *Eupatorium cannabinum* [Eggenberg & Möhl, 2007]

Рис. 4.615. *Eupatorium cannabinum* [Kanarsky, Yu. 2000]

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ ТА САМОПЕРЕВІРКИ

Eupatorium cannabinum Сідач коноплевий, с. конопляний

1. Які особливості біоморфи має сідач коноплевий (*Eupatorium cannabinum*)?
2. Які особливості підземних органів має сідач коноплевий (*Eupatorium cannabinum*)?
3. Які особливості стебла має сідач коноплевий (*Eupatorium cannabinum*)?
4. Які особливості листків має сідач коноплевий (*Eupatorium cannabinum*)?
5. Які особливості кошиків має сідач коноплевий (*Eupatorium cannabinum*)?
6. Які особливості квіток має сідач коноплевий (*Eupatorium cannabinum*)?
7. Які особливості мають листочки обгортки сідача коноплевого (*Eupatorium cannabinum*)?
8. Який плід має сідач коноплевий (*Eupatorium cannabinum*)?
9. Яким умовам місцезростання віддає перевагу сідач коноплевий (*Eupatorium cannabinum*)?
10. Індикатором якого типу лісорослинних умов є сідач коноплевий (*Eupatorium cannabinum*)?
11. Які особливості поширення має сідач коноплевий (*Eupatorium cannabinum*) на території України?
12. Які особливості загального поширення має сідач коноплевий (*Eupatorium cannabinum*)?
13. Яке господарське значення має сідач коноплевий (*Eupatorium cannabinum*)?

Antennaria dioica – Котячі лапки дводомні, к. л. звичайні

Angiosperms Покритонасінні

Asterales Айстроцвіті

Asteraceae Айстрові

Antennaria Котячі лапки

Багаторічна трав'яна рослина з галузистим кореневищем. Плідних стебел кілька або одне, вони прямостоячі, негалузисті, білоповстисті, неплідні – численні, укорочені, укорінені, з розетками листків на верхівках. Листки зісподу білоповстисті, зверху зелені, певною мірою вкриті волосками або також білоповстисті, цілокраї. Прикореневі листки та листки неплідних пагонів лопатоподібні або лопато-оберненояцеподібні, тупі з маленьким вістрям на верхівці, донизу звужені в порівняно довгий широкий черешок. Стеблові листки догори поступово зменшуються, лінійно-ланцетні або лінійні, притиснуті до стебла. Кошики нечисленні, зібрані на верхівці стебла в щільну китицеподібну волоть. Кошики з двостатевими квітками кулясті, а з маточковими – довгасті. Листочки обгортки в нижній частині трав'янисті, шерстисто-повстисті, а в горішній, розширеній – пливчасті, голі, білі в кошиках із двостатевими квітками й рожеві в кошиках із маточковими. Віночок білий або рожевий. Сім'янки довгасті, тонкоробристі, гладенькі або шорсткі. Чубчик із зазублених тонких білих волосків, значно довших за сім'янку.

У соснових і мішаних лісах, на схилах, крайових частинах лісів, діагностичний вид синтаксонів *Antennario dioicae-Nardetum strictae* (Svoboda 1939) Ujházy et Kliment in Janišová et al. 2007 – біотопи угруповань під охороною ДРС 92/43/ЄЕС (№ 6230), *Nardetea strictae* Rivas Goday et Borja Carbonell in Rivas Goday et Mayor López 1966, *Phleo alpini-Nardetum strictae* Klika 1934 – біотопи угруповань під охороною ДРС 92/43/ЄЕС (№ 6230), *Vaccinio-Callunetum vulgaris* Bűker 1942 – біотопи угруповань під охороною ДРС 92/43/ЄЕС (№ 4060), *Violion caninae* Schwickerath 1944, охороняється на території Дніпропетровської, Київської, Луганської, Сумської, Тернопільської, Хмельницької областей, індикатор свіжих борів і суборів – А₂, В₂, заввишки 6–20 см, квітує V–VII, ксеромезофіт, трав'яний полікарпик, гемікриптофіт, літньозелений, напіврозетковий, довгокореневищний, sm/mo-temp-b-arct.k₁₋₃EURAS.

Поширення в Україні: майже на всій території (розсіяно), Степ (зрідка), Гірський Крим (досить звичайно).

Загальне поширення: Європа, Північна Америка, теператна частина Азії.

Господарське значення рослини: декоративне, лікарське (рис. 4.616–4.624).

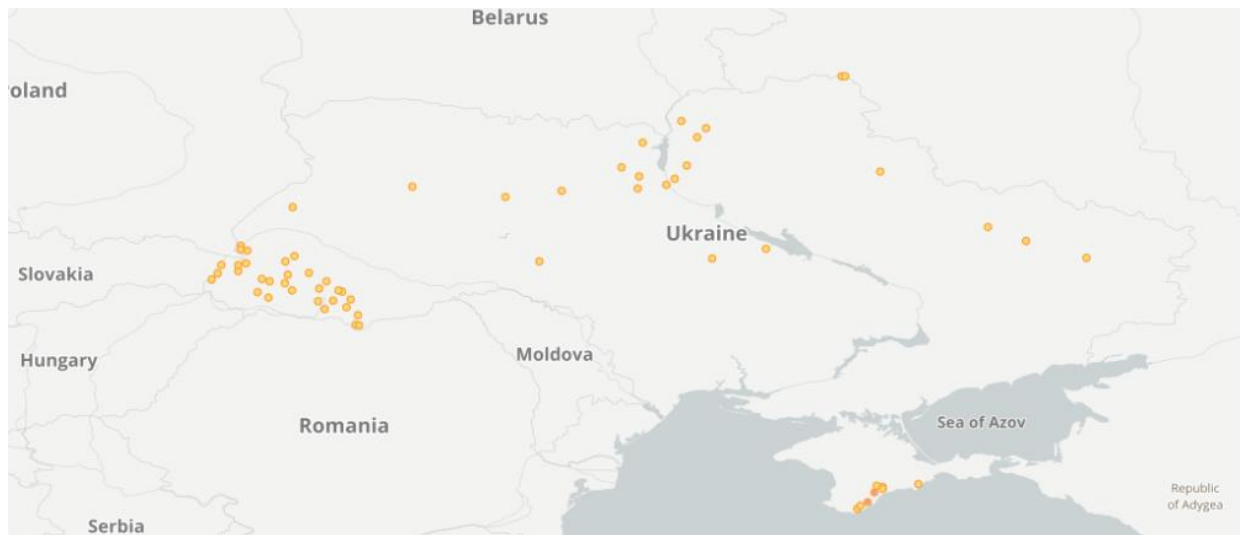

Рис. 4.616. Ареал *Antennaria dioica* в Україні [Occurrences *Antennaria dioica*..., 2025]

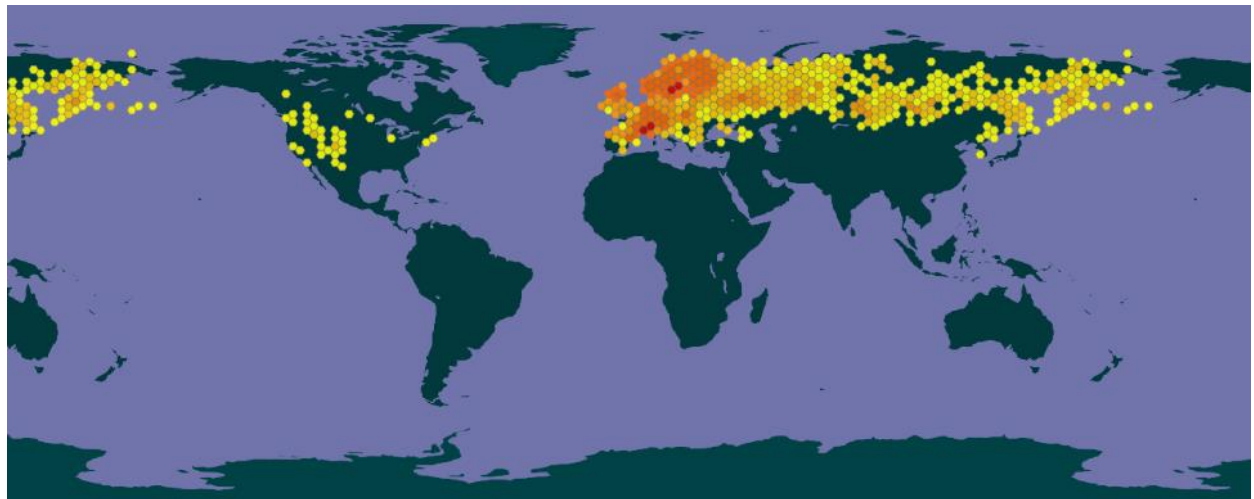

Рис. 4.617. Ареал *Antennaria dioica* в світі [*Antennaria dioica*..., 2025]

Рис. 4.618. Плід *Antennaria dioica* [Barnola, 2025]

Рис. 4.619. *Antennaria dioica* [Balukh, 2023]

Рис. 4.620. *Antennaria dioica* [Eoinhand, 2024]

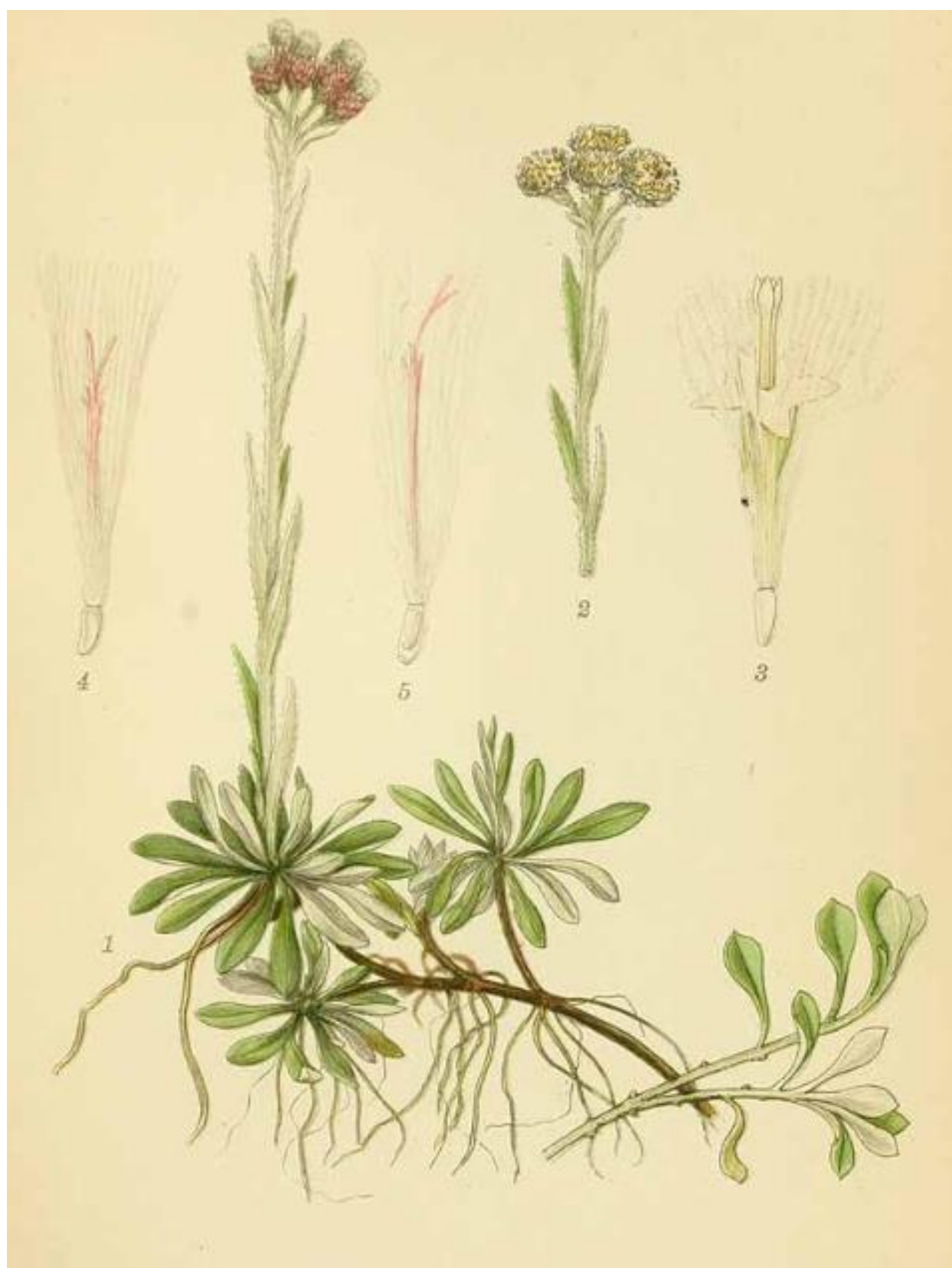

Рис. 4.621. *Antennaria dioica* [Lindman, 1922]

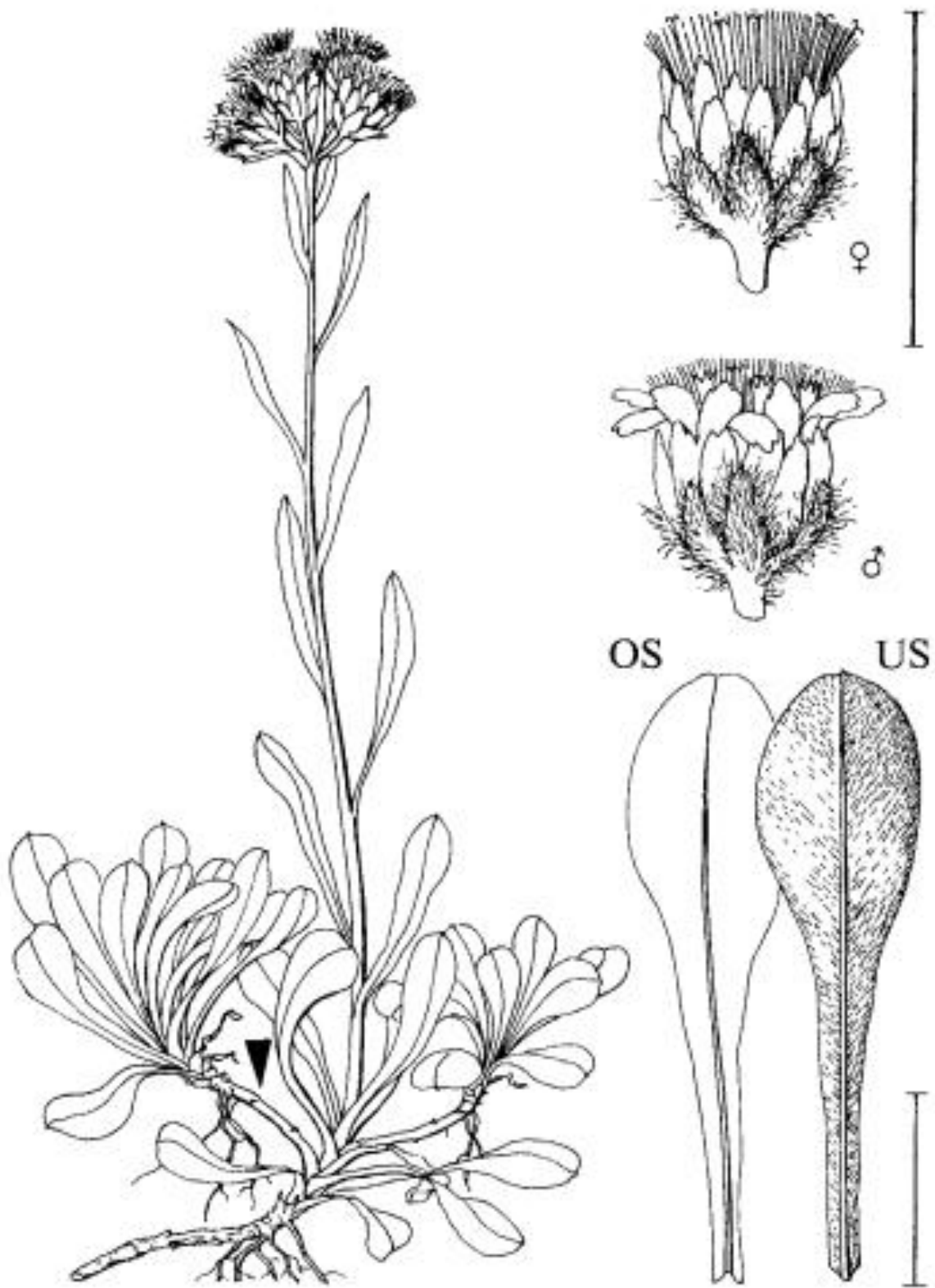

Рис. 4.622. *Antennaria dioica* [Jäger et al., 2017]

Рис. 4.623. *Antennaria dioica* [Eggenberg & Möhl, 2007]

Рис. 4.624. *Antennaria dioica* [Jordan, 1890]

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ ТА САМОПЕРЕВІРКИ

Antennaria dioica Котячі лапки дводомні, к. л. звичайні

1. Які особливості біоморфи мають котячі лапки дводомні (*Antennaria dioica*)?
2. Які особливості підземних органів мають котячі лапки дводомні (*Antennaria dioica*)?
3. Які особливості стебла мають котячі лапки дводомні (*Antennaria dioica*)?
4. Які особливості листків мають котячі лапки дводомні (*Antennaria dioica*)?
5. Які особливості кошиків мають котячі лапки дводомні (*Antennaria dioica*)?
6. Які особливості квіток мають котячі лапки дводомні (*Antennaria dioica*)?
7. Які особливості листочків обгортки котячих лапок дводомних (*Antennaria dioica*)?
8. Який плід мають котячі лапки дводомні (*Antennaria dioica*)?
9. Яким умовам місцезростання віддають перевагу котячі лапки дводомні (*Antennaria dioica*)?
10. Індикатором якого типу лісорослинних умов є котячі лапки дводомні (*Antennaria dioica*)?
11. Які особливості поширення мають котячі лапки дводомні (*Antennaria dioica*) на території України?
12. Які особливості загального поширення мають котячі лапки дводомні (*Antennaria dioica*)?
13. Яке господарське значення мають котячі лапки дводомні (*Antennaria dioica*)?

Gnaphalium uliginosum – Сухоцвіт багновий

Angiosperms Покритонасінні
Asterales Айстроцвіті
Asteraceae Айстрові
Gnaphalium Сухоцвіт

Однорічна трав'яна рослина. Кореневище коротке, висхідне, галузисте. Стебло від основи або середини розпростерто-галузисте, рідко просте, укрите порівняно густим, клаптикоподібним, повстистим опушенням, особливо густим у суцвітті. Листки лінійні або ланцетні, з однією жилкою, тупі або загострені, до основи звужуються та поступово переходять у черешок, цілокраї, інколи нижні з невиразними, рідкими зубцями. Листки зісподу з густим, шерстистим, білим або сірим повстистим опушенням, зверху також повстисті, інколи слабкоопушені або майже голі. Кошики майже напівкулясті, дещо ширші власної довжини, зібрані в головки або пучки від трьох до десяти на верхівках гілок, що під суцвіттям дуже повстисті, а також улиснені, значно переважають суцвіття. Обгортки з імбрикатно розташованими листочками. Листочки голі, лише зовні біля основи шерстисті, жовтувато- або зеленувато-бурі, зовнішні – яйцеподібні, тупі, внутрішні – довгасто-лінійні, гострі. Квітки дуже дрібні, не переважають обгортку, жовтувато-білі. Сім'янки вкриті жорсткими волосками або голі.

На вологих заболочених місцях, берегах річок, озер, каналів, діагностичний вид синтаксонів *Cyperetum micheliani* Horvatić 1931 – біотопи угруповань під охороною ДРС 92/43/ЄЕС (№ 3130), *Eleocharition soloniensis* Philippi 1968, *Isoëto-Nanojuncetea* Br.-Bl. et Tx. in Br.-Bl. et al. 1952, *Nanocyperetalia* Klika 1935, *Scleranthetum annui* Braun 1915, індикатор сирих і мокрих сугрудів та сирих грудів – C_{4,5}, D₄, охороняється на території Дніпропетровської та Хмельницької областей, заввишки 5–20 см, квітує VI–VIII, гігрофіт, трав'яний моноциклічний монокарпік, терофіт, літньозелений, безрозетковий, короткочореневищний, sm-b.oz₂₋₃EURAS.

Поширення в Україні: лісові та північні лісостепові райони, Степ (дуже рідко).

Загальне поширення: Австралія, Африка, Нова Зеландія, температна частина Азії, Європа, Північна Америка.

Господарське значення рослини: лікарське(рис. 4.625–4.635).

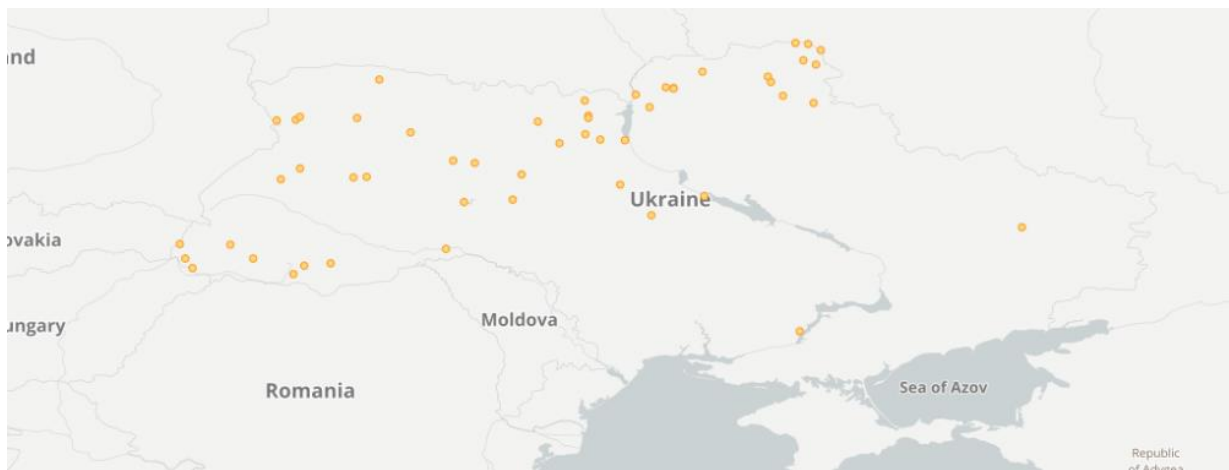

Рис. 4.625. Ареал *Gnaphalium uliginosum* в Україні [Occurrences *Gnaphalium uliginosum*..., 2025]

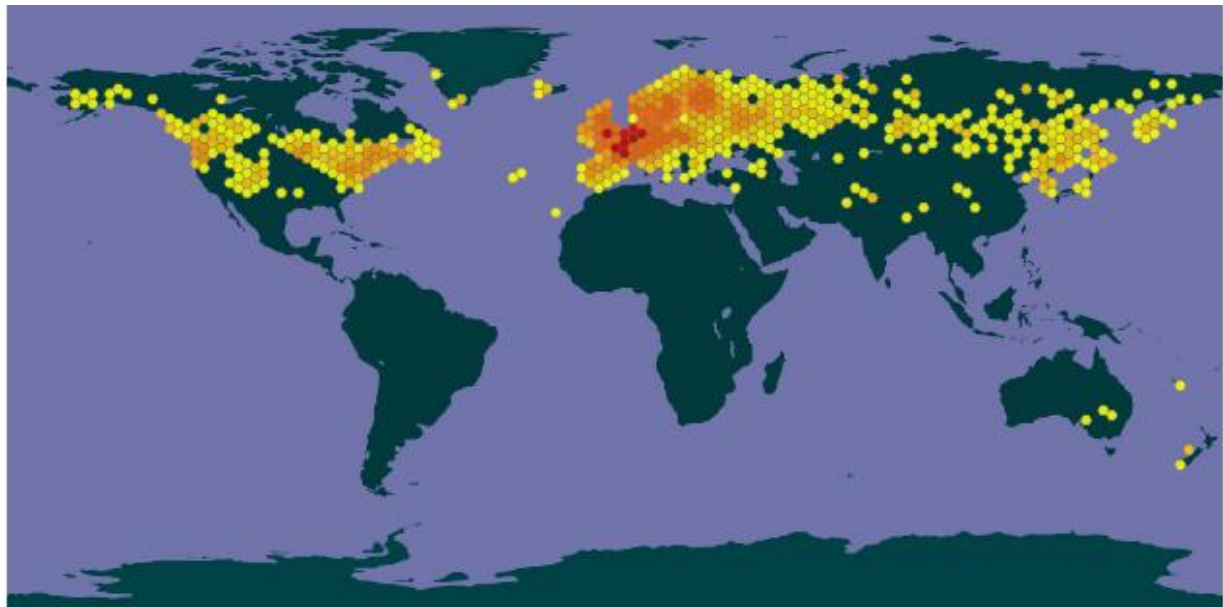

Рис. 4.626. Ареал *Gnaphalium uliginosum* у світі [*Gnaphalium uliginosum*..., 2025]

Рис. 4.627. Плід *Gnaphalium uliginosum* без чубчика [Lonchamp, 2000b]

Рис. 4.628. Плід *Gnaphalium uliginosum* [Rasbak, 2010]

Рис. 4.629. *Gnaphalium uliginosum* [AnRo0002, 2016]

Рис. 4.630. *Gnaphalium uliginosum* [Sothmann, 2025]

Рис. 4.631. *Gnaphalium uliginosum* [Baransky, 2021]

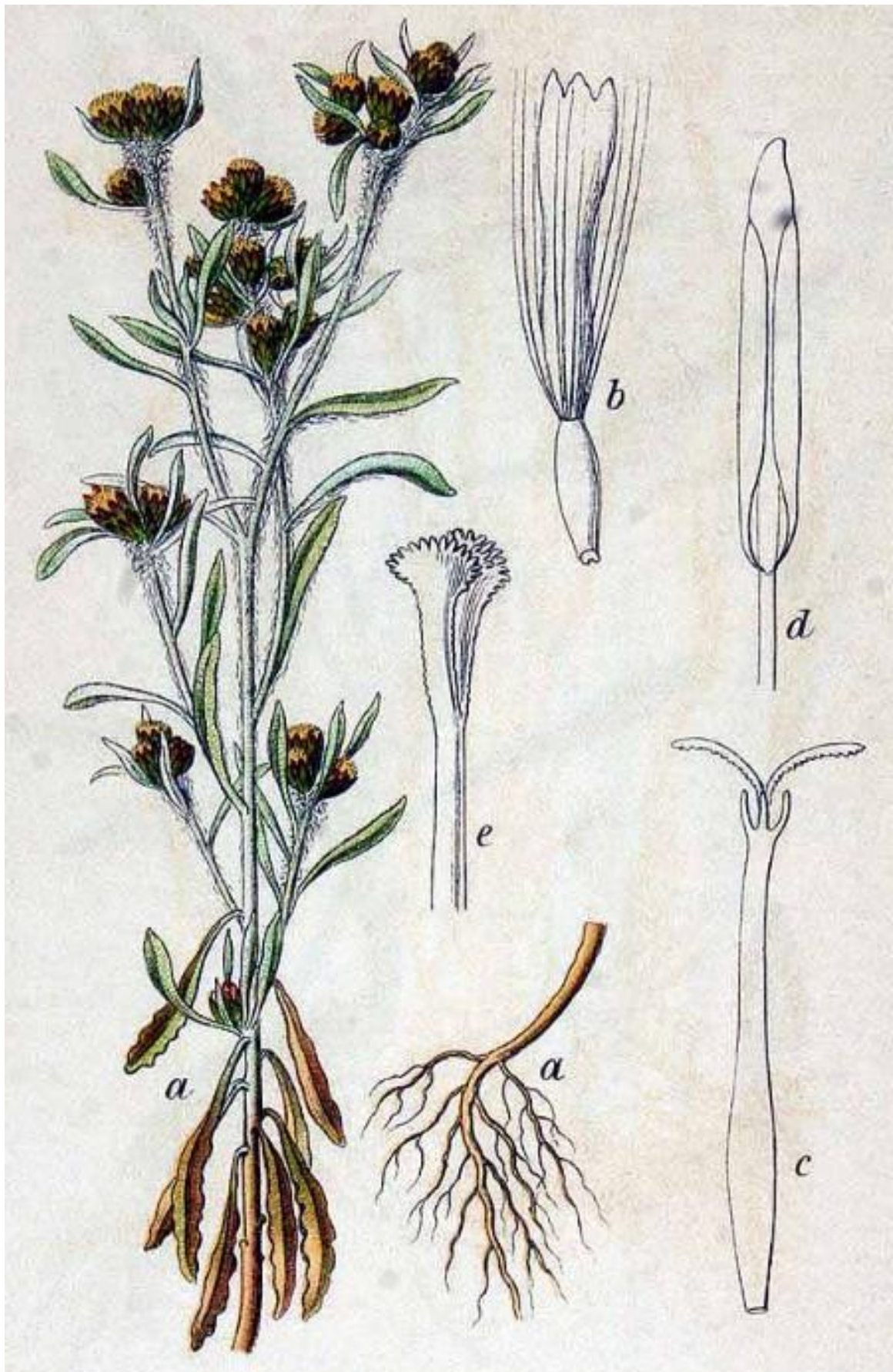

Рис. 4.632. *Gnaphalium uliginosum* [Sturm, Krause & Lutz, 1905]

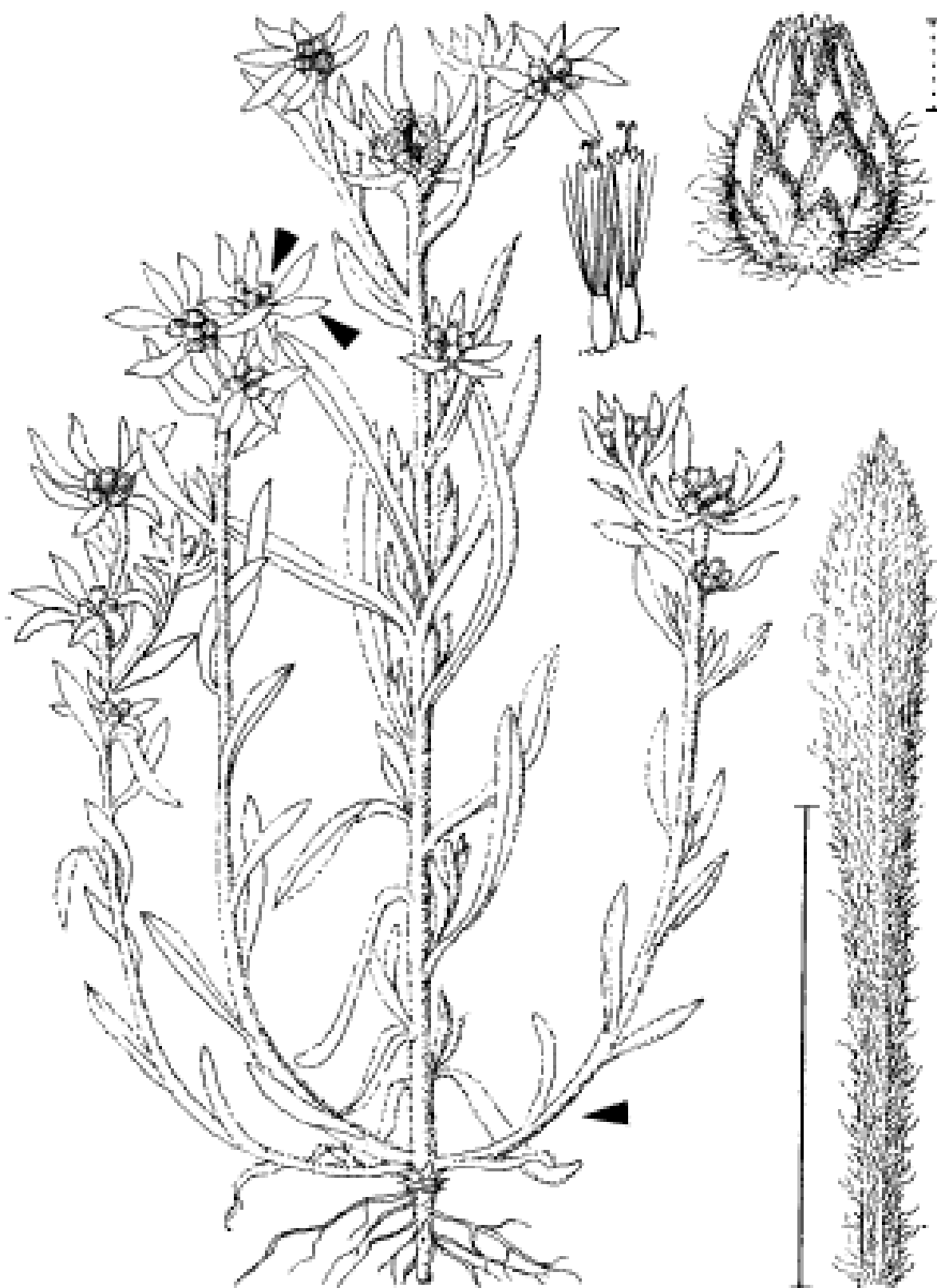

Рис. 4.633. *Gnaphalium uliginosum* [Jäger et al., 2017]

Рис. 4.634. *Gnaphalium uliginosum* [Eggenberg & Möhl, 2007]

Рис. 4.635. *Gnaphalium uliginosum* [Sytschak, 2000]

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ ТА САМОПЕРЕВІРКИ

Gnaphalium uliginosum Сухоцвіт багновий

1. Які особливості біоморфи має сухоцвіт багновий (*Gnaphalium uliginosum*)?
2. Які особливості підземних органів має сухоцвіт багновий (*Gnaphalium uliginosum*)?
3. Які особливості стебла має сухоцвіт багновий (*Gnaphalium uliginosum*)?
4. Які особливості листків має сухоцвіт багновий (*Gnaphalium uliginosum*)?
5. Які особливості кошиків має сухоцвіт багновий (*Gnaphalium uliginosum*)?
6. Які особливості квіток має сухоцвіт багновий (*Gnaphalium uliginosum*)?
7. Які особливості листочків обгортки кошика має сухоцвіт багновий (*Gnaphalium uliginosum*)?
8. Який плід має сухоцвіт багновий (*Gnaphalium uliginosum*)?
9. Яким умовам місцезростання віддає перевагу сухоцвіт багновий (*Gnaphalium uliginosum*)?
10. Індикатором якого типу лісорослинних умов є сухоцвіт багновий (*Gnaphalium uliginosum*)?
11. Які особливості поширення має сухоцвіт багновий (*Gnaphalium uliginosum*) на території України?
12. Які особливості загального поширення має сухоцвіт багновий (*Gnaphalium uliginosum*)?
13. Яке господарське значення має сухоцвіт багновий (*Gnaphalium uliginosum*)?

Helichrysum arenarium – Цмин пісковий

Angiosperms Покритонасінні
Asterales Айстроцвіті
Asteraceae Айстрові
Helichrysum Цмин

Багаторічна трав'яна рослина, з густим, білим, повстистим опушенням та здерев'янілим, галузистим, чорно-бурым кореневищем, що утворює квітучі й неплідні пагони. Квітучі пагони поодинокі або їх декілька, прямостоячі або висхідні, лише в суцвітті розгалужені. Листки чергові, цілокраї. Прикореневі та нижні стеблові листки оберненояйцеподібно-ланцетні, тупі, до основи поступово звужуються в черешок, середні та верхні – ланцетно-лінійні, сидячі, напівстеблообгортні, тупі або з маленьким, бурым вістрям. Кошики майже кулясті, зібрані на верхівці стебла досить щільною, щиткоподібною волоттю. Обгортка з імбрикатно розташованих, лимонно-жовтих, інколи помаранчевих, рідко іншого забарвлення листочків. Листочки обгортки сухоплівчасті, блискучі, ложкоподібно-ввігнуті інколи з надірваними краями, зовнішні вдвічі або втричі коротші внутрішніх, закругленої або яйцеподібної форми, голі, внутрішні – поступово збільшуються, лопаткоподібні, тупі, у верхній розширеній половині жорсткоплівчасті, повністю гладенькі, блискучі, а в нижній, що прикривається зовнішніми лусочками – зелені, з довгим, волохатим, білим, повстистим опушенням. Усі квітки двостатеві, маточкові, одностатеві зазвичай відсутні. Віночок трубчасто-лійкоподібний, жовтий або помаранчевий, у верхній частині з дрібними золотистими залозками. Сім'янки довгасті, укрите довгастими залозками. Волоски чубчика майже дорівнюють віночку та довші сім'янок, зазублені, жовтуваті.

На пісках, степових схилах, *Anisantho tectorum-Helichrysetum arenarii* Tyshchenko 1999 – біотопи угруповань під охороною ДРС 92/43/ЄЕС (№ 6260), у їхньому складі беруть участь рідкісні види, *Centaureo odessanae-Caricetum colchicae* Tyshchenko 1999 – у складі угруповань беруть участь рідкісні види, *Euphorbio cretophilae-Jurineetum brachycephalae* Didukh 1989 – біотопи угруповань під охороною Резолюції 4 Бернської конвенції (Е. 1.13), *Helichryso-Crucianelletea maritimaе* Géhu et al. in Sissingh 1974, *Koelerio-Corynephoretea canescentis* Klika in Klika et Novák 1941, *Koelerion glaucae* Volk 1931, *Veronico dillenii-Secaletum sylvestris* Shevchyk et Solomakha 1996 – біотопи угруповань під охороною ДРС 92/43/ЄЕС (№ 2340), індикатор сухих і свіжих борів – А₁₋₂, заввишки 10–30 см, квітує VI–IX, ксерофіт, трав'яний полікарпік, гемікриптофіт, літньо-зимовозелений, напіврозетковий, каудексовий, sm-temp.k₁₋₃EUR-WAS.

Поширення в Україні: на всій території.

Загальне поширення: Африка, Європа, Нова Зеландія, температурна частина Азії.

Господарське значення рослини: декоративне, лікарське (рис. 4.636–4.644).

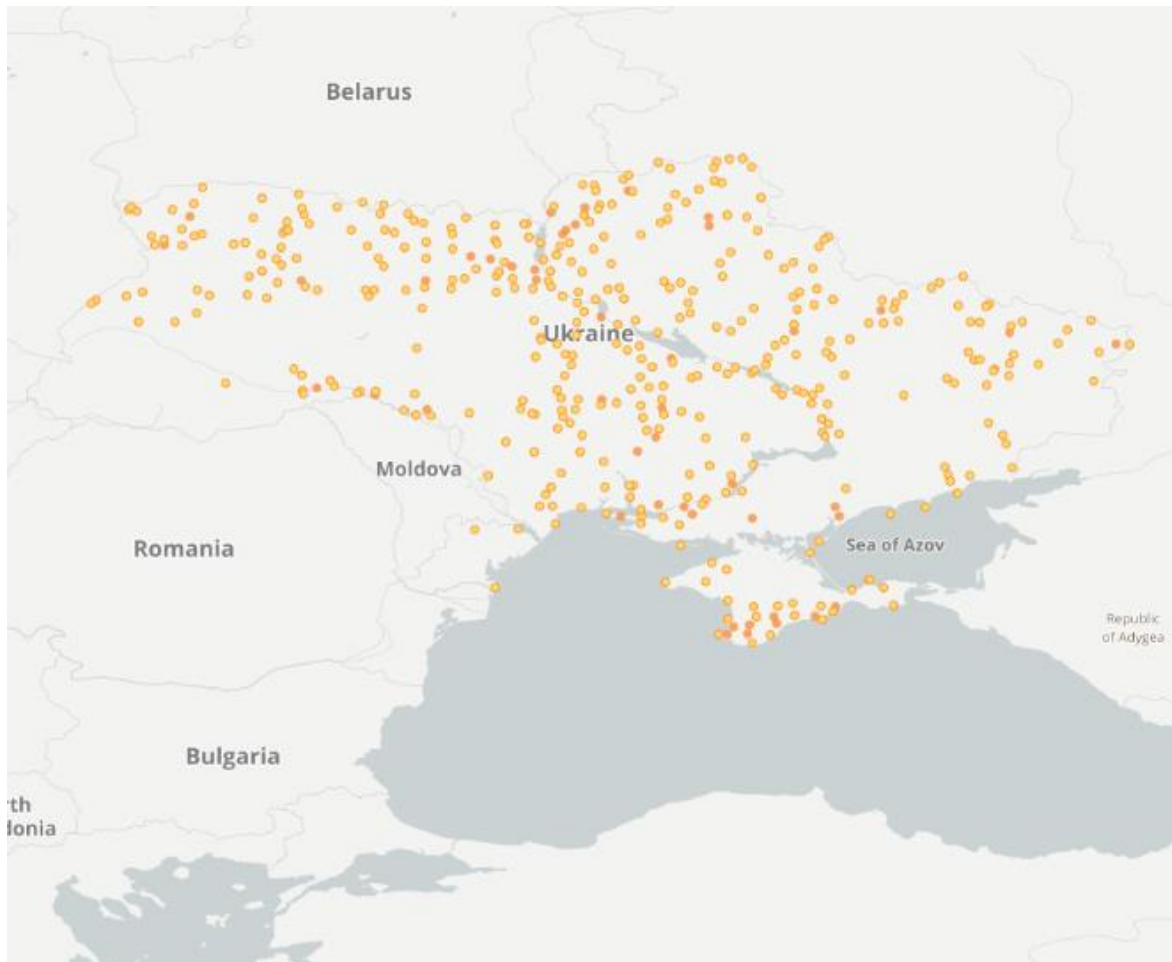

Рис. 4.636. Ареал *Helichrysum arenarium* в Україні [Occurrences *Helichrysum arenarium* ..., 2025]

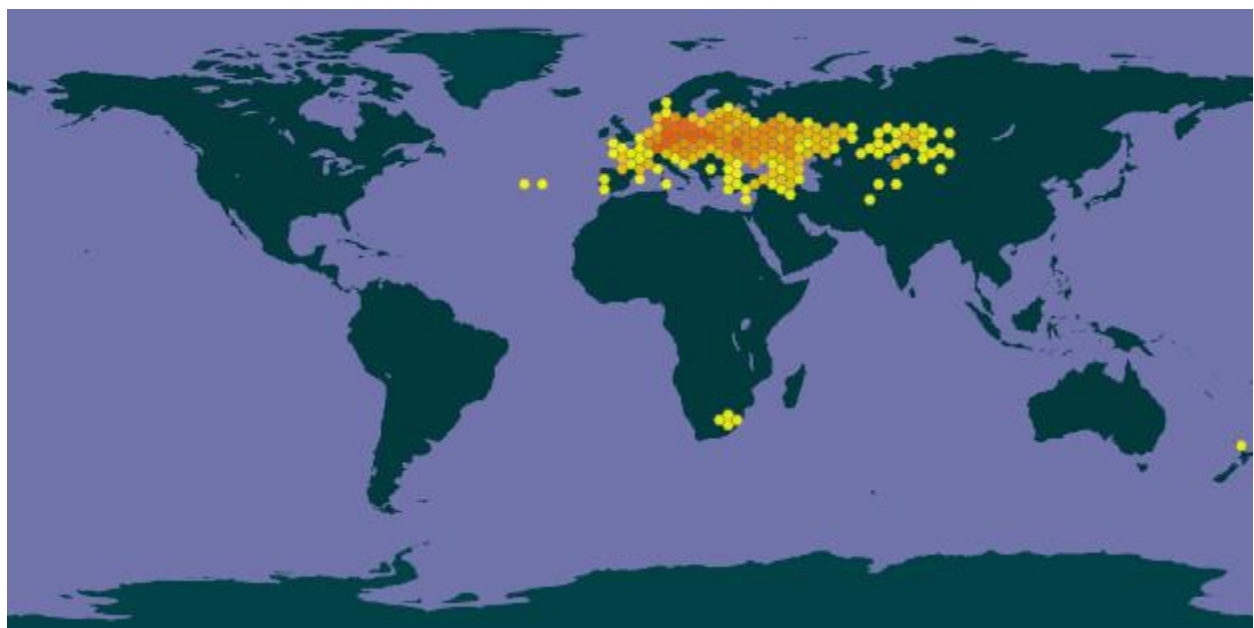

Рис. 4.637. Ареал *Helichrysum arenarium* в світі [*Helichrysum arenarium* ..., 2025]

Рис. 4.638. Плід *Helichrysum arenarium* [Mailani, 2025]

Рис. 4.639. Плід *Helichrysum arenarium* [Bouwman, 2025]

Рис. 4.640. *Helichrysum arenarium* [Walkiewicz, 2024]

Рис. 4.641. *Helichrysum arenarium* [Yard_ua, 2024]

Рис. 4.642. *Helichrysum arenarium* [Thomé, 1885]

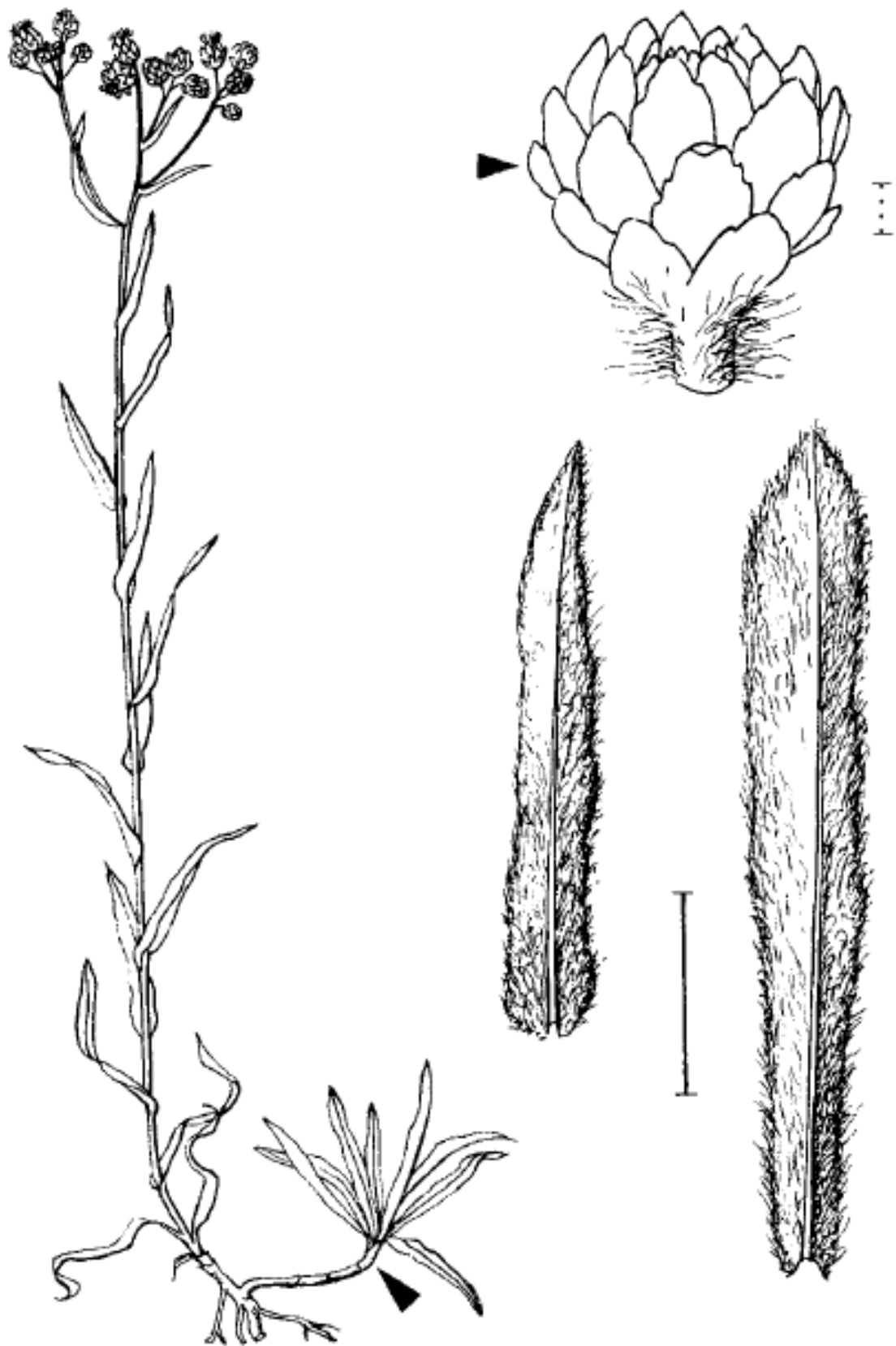

Рис. 4.643. *Helichrysum arenarium* [Jäger et al., 2017]

Рис. 4.644. *Helichrysum arenarium* [Kagalo & Skibitska, 2012]

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ ТА САМОПЕРЕВІРКИ

Helichrysum arenarium Цмин пісковий

1. Які особливості біоморфи має цмин пісковий (*Helichrysum arenarium*)?
2. Які особливості підземних органів має цмин пісковий (*Helichrysum arenarium*)?
3. Які особливості стебла має цмин пісковий (*Helichrysum arenarium*)?
4. Які особливості листків має цмин пісковий (*Helichrysum arenarium*)?
5. Які особливості кошиків має цмин пісковий (*Helichrysum arenarium*)?
6. Які особливості квіток має цмин пісковий (*Helichrysum arenarium*)?
7. Які особливості листочків обгортки кошика має цмин пісковий (*Helichrysum arenarium*)?
8. Який плід має цмин пісковий (*Helichrysum arenarium*)?
9. Яким умовам місцезростання віддає перевагу цмин пісковий (*Helichrysum arenarium*)?
10. Індикатором якого типу лісорослинних умов є цмин пісковий (*Helichrysum arenarium*)?
11. Які особливості поширення має цмин пісковий (*Helichrysum arenarium*) на території України?
12. Які особливості загального поширення має цмин пісковий (*Helichrysum arenarium*)?
13. Яке господарське значення має цмин пісковий (*Helichrysum arenarium*)?

Omalotheca sylvatica (*Gnaphalium sylvaticum*) – Сухітник лісовий (сухоцвіт лісовий)

Angiosperms Покритонасінні
Asterales Айстроцвіті
Asteraceae Айстрові
Omalotheca Сухітник

Багаторічна трав'яна рослина з густим білим або сірим повстистим опушенням. Кореневище косе, коротке, досить товсте. Стебла поодинокі або нечисленні, біля основи з короткими неквітуючими пагонами, прямостячі, негалузисті, порівняно густо вкриті притиснутим білим або сірим повстистим опушенням, особливо густим під суцвіттями. Прикореневі листки та листки вкорочених пагонів ланцетні, поступово звужуються в крилатий черешок. Стеблові листки численні, до верхівки стебла поступово зменшуються, до основи звужуються, ланцетно-лінійні, горішні – лінійні. Усі листки цілокраї, гострі, з однією жилкою, зісподу вкриті тонким притиснутим повстистим опушенням, зверху слабкоповстисті або вкриті лише рідкими волосками, інколи майже голі, темно-зелені. Кошики довгасті, циліндричні або зверху дещо звужені, поодинокі або зібрані по декілька в укорочених колосах, разом утворюють у горішній частині стебла нещільне колосоподібне або китицеподібне суцвіття. Листочки обгортки тупі, притиснуті, зовнішні короткі, не переважають третини або половини довжини кошика, зелені, укриті волосками, із широким, бурим плівчастим краєм, за ними наступні – догори розширені, ложкоподібні, голі, буруваті або жовті. Квітки дрібні, жовтуваті-білі, дещо переважають обгортку. Сім'янки коротковолосисті.

У звичайнодубово-звичайнососнових лісах, серед чагарників, діагностичний вид синтаксонів *Epilobietea angustifolii* Tx. et Preising ex von Rochow 1951, *Galeopsio-Senecionetalia sylvatici* Passarge 1981, *Nardo-Agrostion tenuis* Sillinger 1933, індикатор сухих та свіжих борів та суборів, сухих, свіжих та вологих сугрудів – А₁₋₂, В₁₋₂, С₁₋₃, заввишки 15–40 см, квітує VI–VIII, апофіт випадковий, мезофіт, трав'яний полікарпик, гемікриптофіт, літньозелений, безрозетковий, короткочореневищний, sm/mo-temp-b.oz₁₋₃ EUR-WSIB.

Поширення в Україні: лісові та лісостепові райони, рідше в Степу та Криму.

Загальне поширення: Скандинавія, Атлантична, Середня та Східна Європа, Середземномор'я, Балканський півострів, Мала Азія, Північна й Середня Азія, Північна Америка.

Господарське значення рослини: бур'ян, декоративне, лікарське (рис. 4.645–4.653).

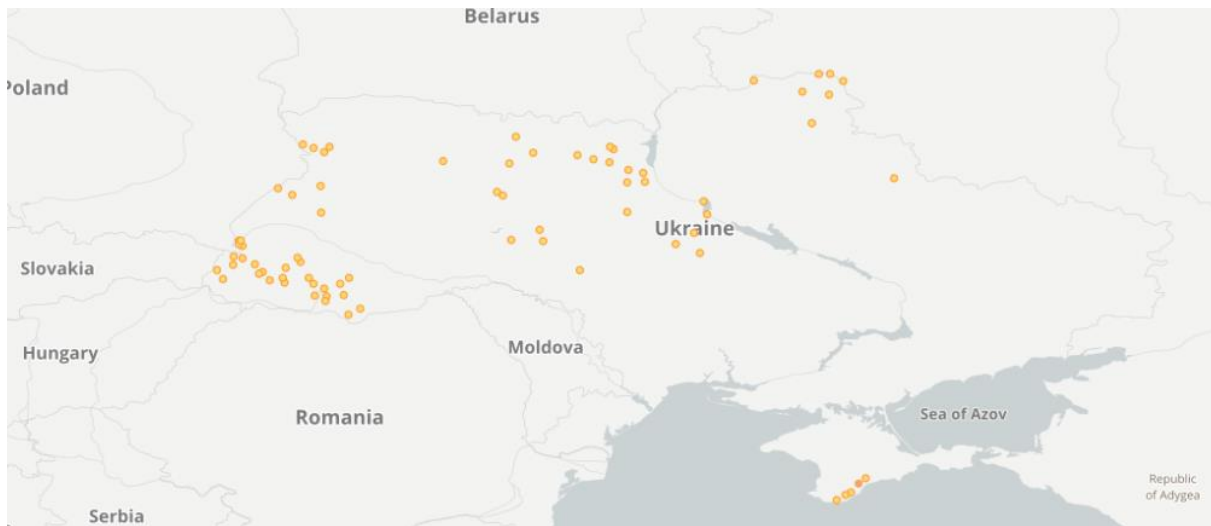

Рис. 4.645. Ареал *Omalotheca sylvatica* (*Gnaphalium sylvaticum*) в Україні
 [Occurrences *Omalotheca sylvatica*..., 2025]

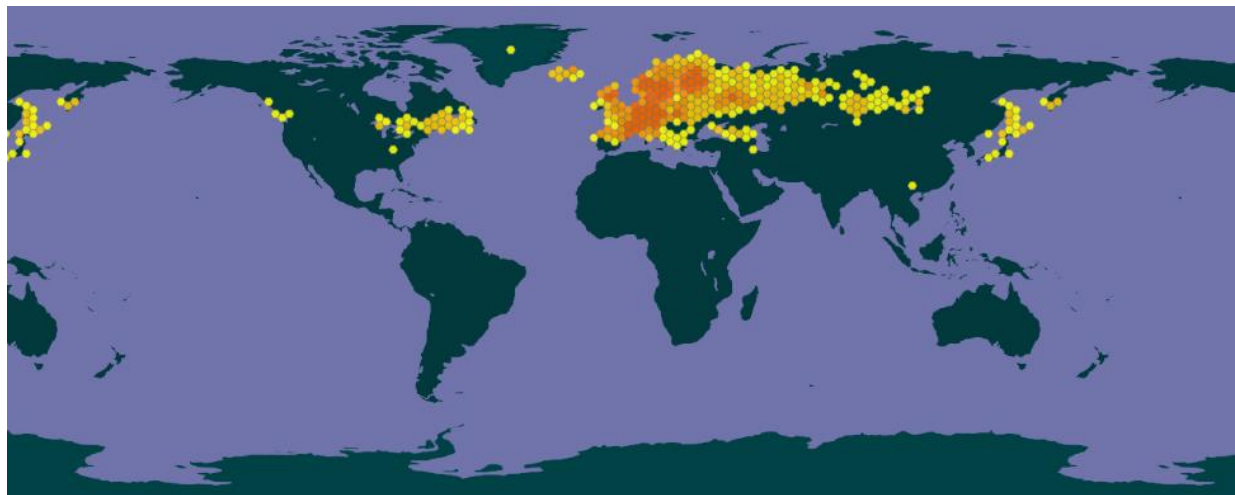

Рис. 4.646. Ареал *Omalotheca sylvatica* (*Gnaphalium sylvaticum*) в світі
 [*Omalotheca sylvatica* ..., 2025]

Рис. 4.647. Плід *Omalotheca sylvatica* (*Gnaphalium sylvaticum*) [Lefnaer, 2017]

Рис. 4.648. *Omalotheca sylvatica* (*Gnaphalium sylvaticum*) [Lefnaer, 2017a]

Рис. 4.649. *Omalotheca sylvatica* (*Gnaphalium sylvaticum*) [Ghryb, 2023]

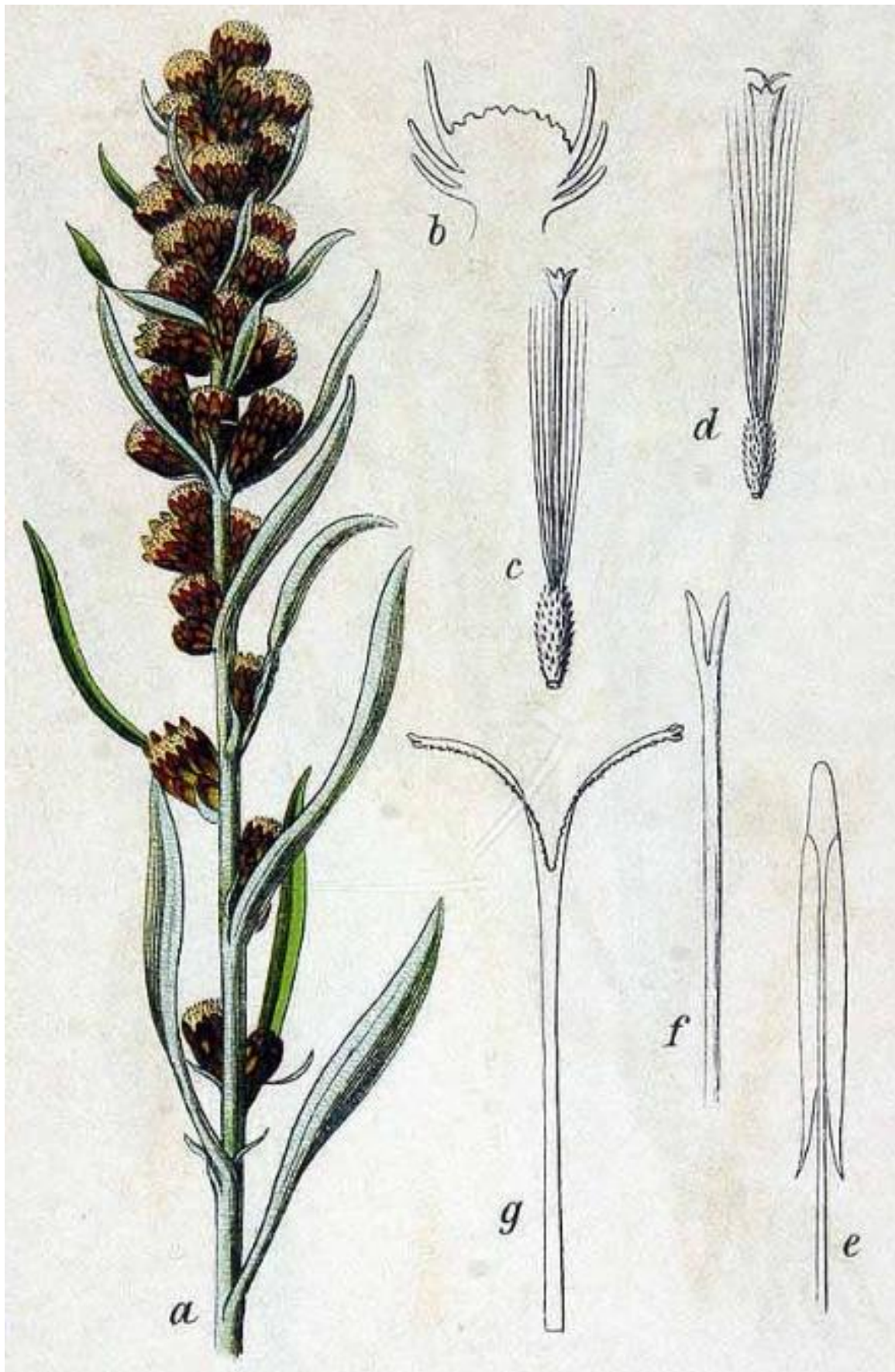

Рис. 4.650. *Omalothea sylvatica* (*Gnaphalium sylvaticum*) [Sturm, 1905]

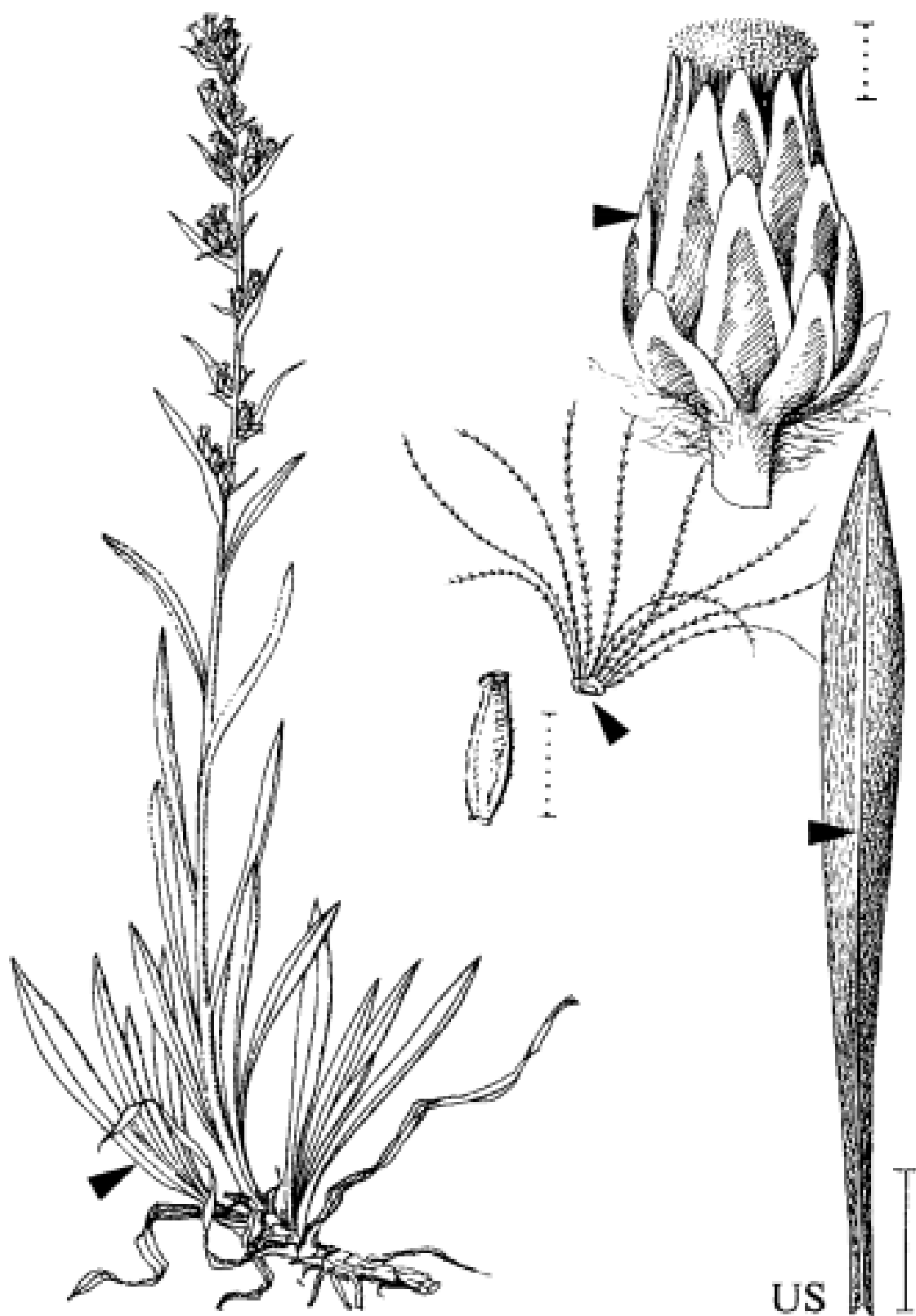

Рис. 4.651. *Omalothea sylvatica* (*Gnaphalium sylvaticum*) [Jäger et al., 2017]

Рис. 4.652. *Omalothea sylvatica* (*Gnaphalium sylvaticum*) [Eggenberg & Möhl, 2007]

Рис. 4.653. *Omalotheca sylvatica* (*Gnaphalium sylvaticum*) [Billot., 1845]

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ ТА САМОПЕРЕВІРКИ

Omalotheca sylvatica (*Gnaphalium sylvaticum*) Сухітник лісовий (сухоцвіт лісовий)

1. Які особливості біоморфи має сухітник лісовий (*Omalotheca sylvatica*)?
2. Які особливості підземних органів має сухітник лісовий (*Omalotheca sylvatica*)?
3. Які особливості стебла має сухітник лісовий (*Omalotheca sylvatica*)?
4. Які особливості листків має сухітник лісовий (*Omalotheca sylvatica*)?
5. Які особливості кошиків має сухітник лісовий (*Omalotheca sylvatica*)?
6. Які особливості квіток має сухітник лісовий (*Omalotheca sylvatica*)?
7. Які особливості листочків обгортки кошика має сухітник лісовий (*Omalotheca sylvatica*)?
8. Який плід має сухітник лісовий (*Omalotheca sylvatica*)?
9. Яким умовам місцезростання віддає перевагу сухітник лісовий (*Omalotheca sylvatica*)?
10. Індикатором якого типу лісорослинних умов є сухітник лісовий (*Omalotheca sylvatica*)?
11. Які особливості поширення має сухітник лісовий (*Omalotheca sylvatica*) на території України?
12. Які особливості загального поширення має сухітник лісовий (*Omalotheca sylvatica*)?
13. Яке господарське значення має сухітник лісовий (*Omalotheca sylvatica*)?

Inula helenium – Оман високий

Angiosperms Покритонасінні

Asterales Айстроцвіті

Asteraceae Айстрові

Inula Оман

Багаторічна трав'яна рослина з потовщеним, темно-бурим, м'ясистим кореневищем, від якого відходять досить довгі додаткові корені. Стебло прямостояче, потовщене, укрите цупкими волосками, під кошиками оксамитове, лише у верхній частині з короткими бічним гілочками. Листки вгорі зморшкуваті, укрите рідкими волосками або майже голі, зісподу жовтувато- або сірувато-повстисті, на краї з нерівними, дрібними зубцями. Прикореневі листки великі, довгасто-еліптичні, на верхівках короткозагострені, а до основи звужуються в довгий, у верхній частині крилатий черешок. Середні листки яйцеподібні або яйцеподібно-ланцетні, гострі, сидячі, із серцеподібною стеблообгортною основою, догори поступово зменшуються, горішні – ланцетні. Кошики великі, поодинокі на кінцях гілочок, нечисленні, у пухкій щиткоподібній волоті. Обгортки багаторядні. Зовнішні обгортки довгасто-яйцеподібні, зелені, іззовні оксамитово-повстисті, унизу ложкоподібні, угорі з великим трикутним відігнутих придатком, середні – довгасті, унизу, як і зовнішні – ложкоподібні, угорі розширені, із закругленою, відхиленою верхівкою, менше волосисті, внутрішні – лінійні, півчасті – голі. Язичкові квітки численні, удвічі довші обгортки, їхні язички лінійні, вузькі, на верхівці – з трьома або чотирма зубчиками. Середні квітки двостатеві, трубчасті, дещо довші бурувато-білих чубчиків. Сім'янки лінійні, призматичні, чотиригранні, гладенькі, чубок з бурувато-білих, зазублених волосків, удвічі більших за сім'янку.

На крайових частинах лісів, серед чагарників, на галявинах, вогких місцях, дні балок, охороняється на території Вінницької, Дніпропетровської, Донецької, Запорізької, Сумської, Харківської, Хмельницької, Чернігівської областей, підлягає особливій охороні на території м. Києва та його зеленої зони, знаходяться під загрозою зникнення в регіоні м. Севастополь, заввишки 100–250 см, квітує VI–VIII, гігрофіт, трав'яний полікарпик, гемікриптофіт, літньозелений, безрозетковий, довгокореневищний, m/mo-sm/mo-(temp).oz₃OEUR-WAS.

Поширення в Україні: майже на всій території (розсіяно).

Загальне поширення: Європа, Нова Зеландія, Північна Америка, температурна частина Азії.

Господарське значення рослини: декоративне, лікарське, медоносне, фарбувальне (рис. 4.654–4.663).

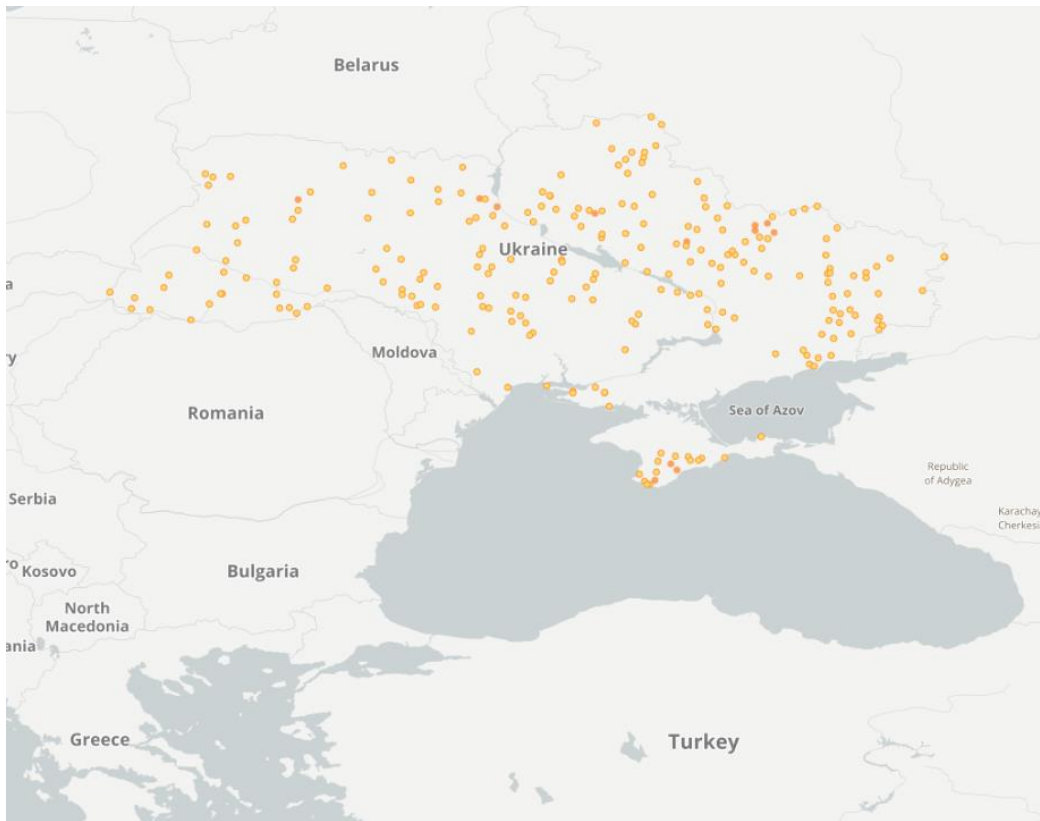

Рис. 4.654. Ареал *Inula helenium* в Україні [Occurrences *Inula helenium*..., 2025]

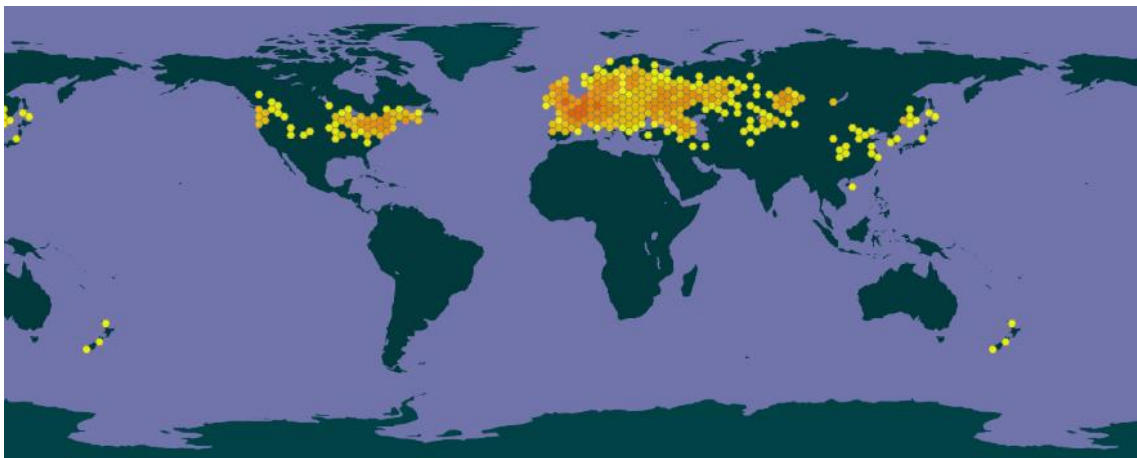

Рис. 4.655. Ареал *Inula helenium* в світі [<https://www.gbif.org/uk/species/3148340>]

Рис. 4.656. Плід *Inula helenium* [Bilińska & Buchwald, 2015]

Рис. 4.657. Плід *Inula helenium* [Lefnaer, S. 2020]

Рис. 4.658. Плід *Inula helenium* [Дуакін, Г. 2025]

Рис. 4.659. *Inula helenium* [Hajueni, 2024]

Рис. 4.660. *Inula helenium* [Koniakin, 2022]

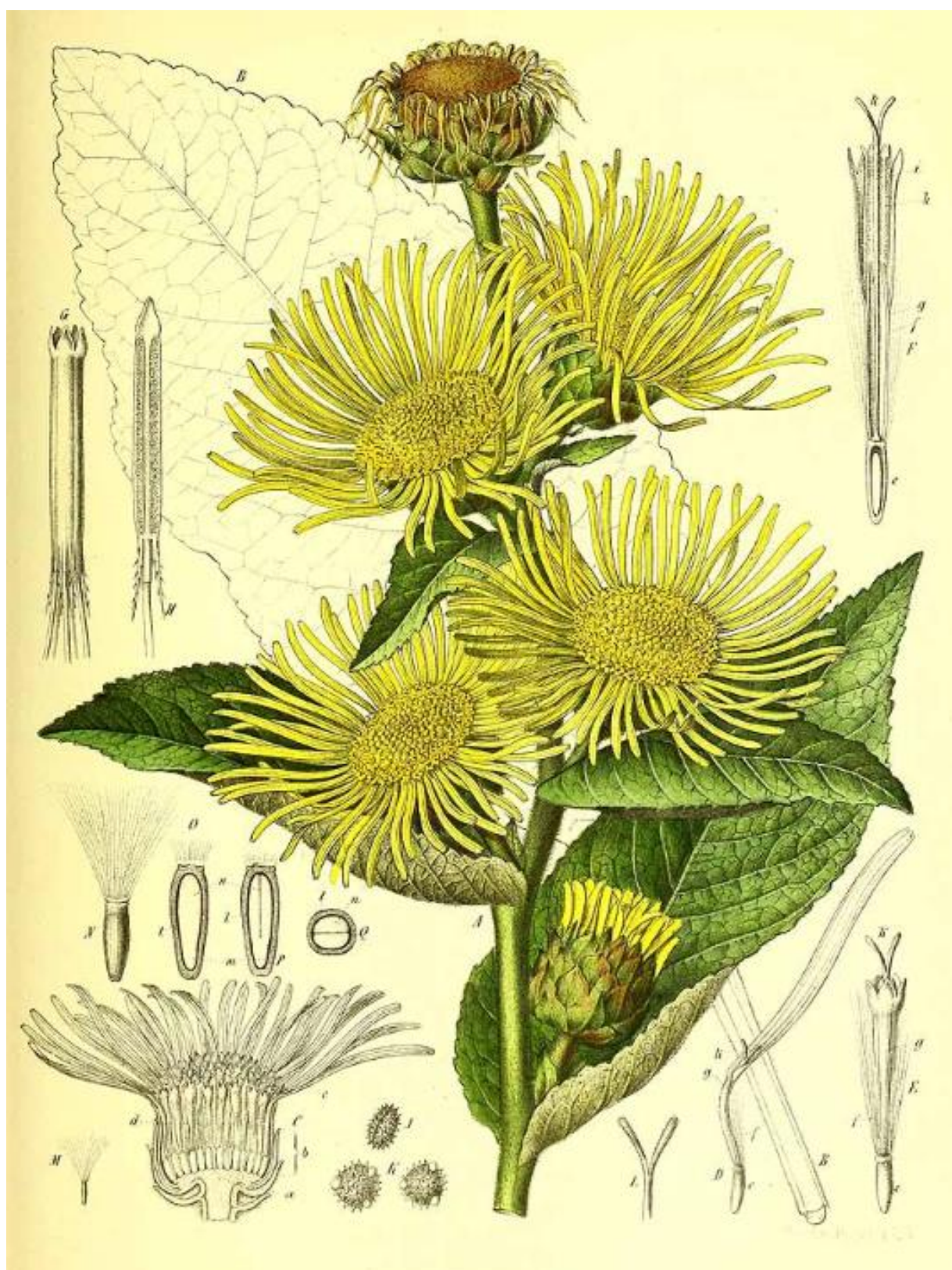

Рис. 4.661. *Inula helenium* [Berg & Schmidt, 1891]

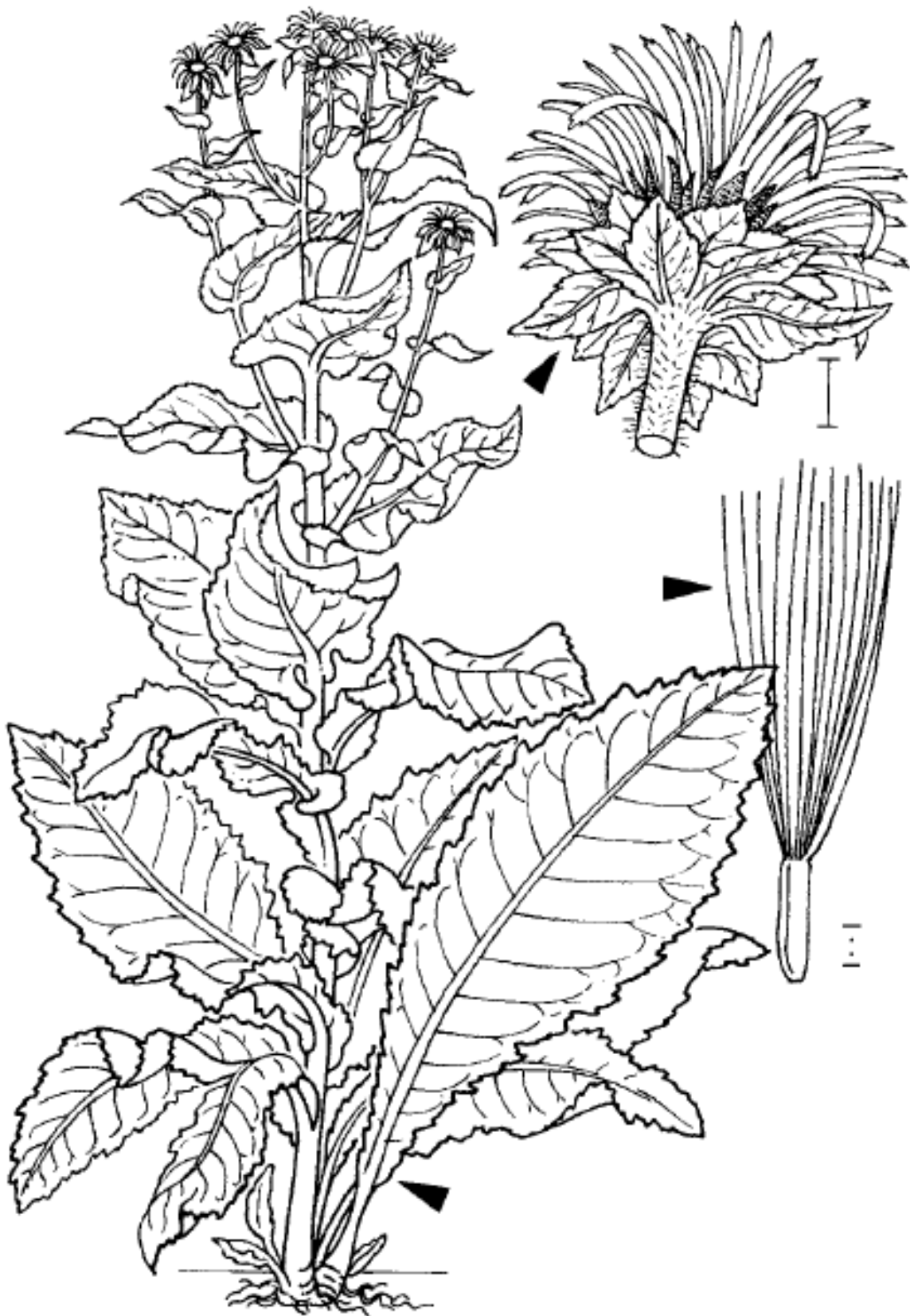

Рис. 4.662. *Inula helenium* [Jäger et al., 2017]

Рис. 4.663. *Inula helenium* [Kline, 1974]

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ ТА САМОПЕРЕВІРКИ

Inula helenium Оман високий

1. Які особливості біоморфи має оман високий (*Inula helenium*)?
2. Які особливості підземних органів має оман високий (*Inula helenium*)?
3. Які особливості стебла має оман високий (*Inula helenium*)?
4. Які особливості листків має оман високий (*Inula helenium*)?
5. Які особливості кошиків має оман високий (*Inula helenium*)?
6. Які особливості квіток має оман високий (*Inula helenium*)?
7. Які особливості листочків обгортки кошика має оман високий (*Inula helenium*)?
8. Який плід має оман високий (*Inula helenium*)?
9. Яким умовам місцезростання віддає перевагу оман високий (*Inula helenium*)?
10. На території яких областей охороняється оман високий (*Inula helenium*)?
11. Які особливості поширення має оман високий (*Inula helenium*) на території України?
12. Які особливості загального поширення має оман високий (*Inula helenium*)?
13. Яке господарське значення має оман високий (*Inula helenium*)?

Pentanema britannicum (*Inula britannica*) – Пентанема британська, оман британський, о. лучний

Angiosperms Покритонасінні
Asterales Айстроцвіті
Asteraceae Айстрові
Pentanema Пентанема

Дворічна трав'яна рослина з тонким повзучим кореневищем. Стебла поодинокі, прямостоячі, прості або галузисті, порівняно густо вкриті м'якими притиснутими, часто кучерявими волосками. Листки м'які, зісподу вкриті довгими, притиснутими волосками з дуже дрібними блискучими залозками, зверху рідше опушені й інколи з дрібними рідкими зубцями. Нижні листки еліптичні або яйцеподібні, до основи звужені в черешок, середні та верхні – ланцетні або довгасто-ланцетні, сидячі, із серцеподібною, стеблообгортною основою, на верхівці загострені або тупі. Кошики біля основи з кількома великими приквітками, зібрані в кількості від двох до п'яти, інколи численніші в щиткоподібних суцвіттях. Інколи поодинокі. Обгортки напівкулясті, всі їхні листочки майже однакової довжини, загострені, зовнішні – трав'янисті, лінійно-ланцетні, відігнуті, укриті довгими волосками й дрібними залозками, внутрішні – плівчасті, лінійні, дещо коротші зовнішніх, на краї зазвичай залозисто-війчасті. Квітки золотисто-жовті, язичкові, з трьома зубчиками на верхівці, переважають обгортку більше, ніж удвічі. Сім'янки циліндричні, ребристі, укриті притиснутими, цупкими волосками.

На вологих місцях, луках, берегах річок, полях, *Carici praecoci-Elytrigion pseudocaesiae* Solomakha et al. 2005 nom. inval. (art. 3o, 5), *Deschampsion cespitosae* Horvatić 1930, *Myosuro-Beckmannietum eruciformis* Shapoval 2006 nom. inval. (art. 30,5), *Plantaginetea majoris* Tx. et Preising ex von Rochow 1951, *Rumici crispi-Agrostietum stoloniferae* Moor 1958, індикатор свіжих сугрудів – С₂, заввишки 15–65 см, квітує VI–IX, геміапофіт, гігромезофіт, трав'яний полікарпик, гемікриптофіт, літньозелений, напіврозетковий, короткочореневищний, (m)-sm-b.k_{(1)–3}EURAS.

Поширення в Україні: на всій території, у Криму рідше, відсутній у високогір'ях Карпат і Криму.

Загальне поширення: Атлантична, Середня та Східна Європа, Балканський півострів, Іран, Кавказ, Китай, Мала Азія, Монголія, Північна Азія, Північна Америка, Середземномор'я, Скандинавія, Японія.

Господарське значення рослини: декоративне, кормове, лікарське, олійне (рис. 4.664–4.673).

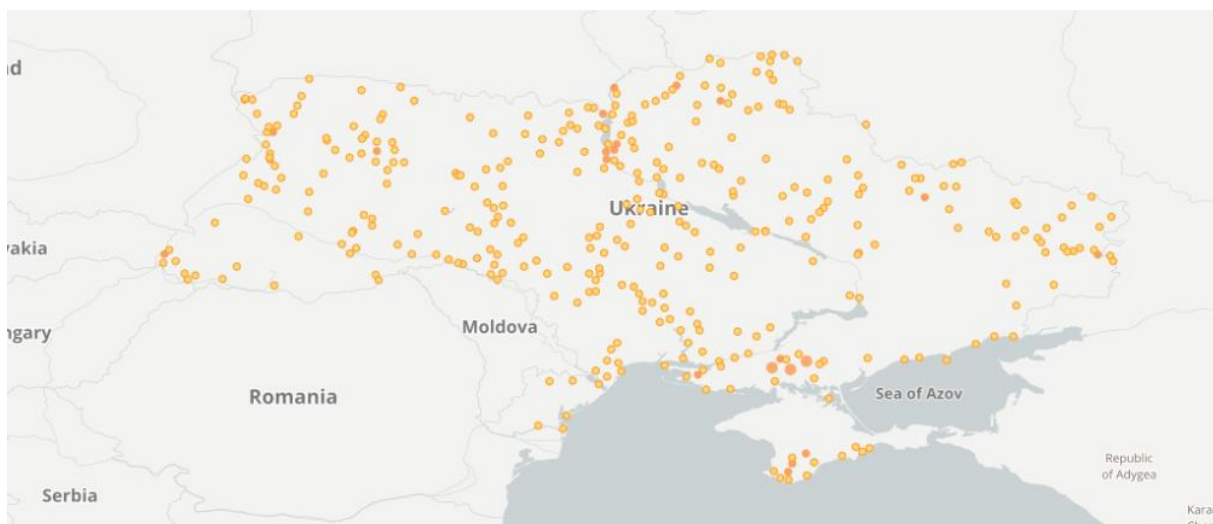

Рис. 4.664. Ареал *Pentanema britannicum* (*Inula britannica*) в Україні [Occurrences *Pentanema britannicum*..., 2025]

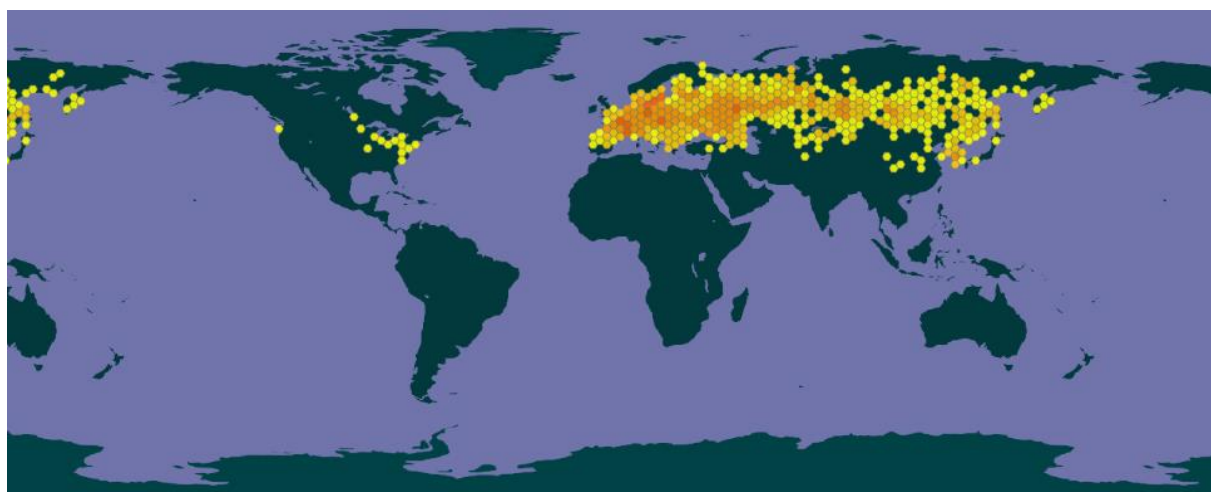

Рис. 4.665. Ареал *Pentanema britannicum* (*Inula britannica*) в світі [*Pentanema britannicum*..., 2025]

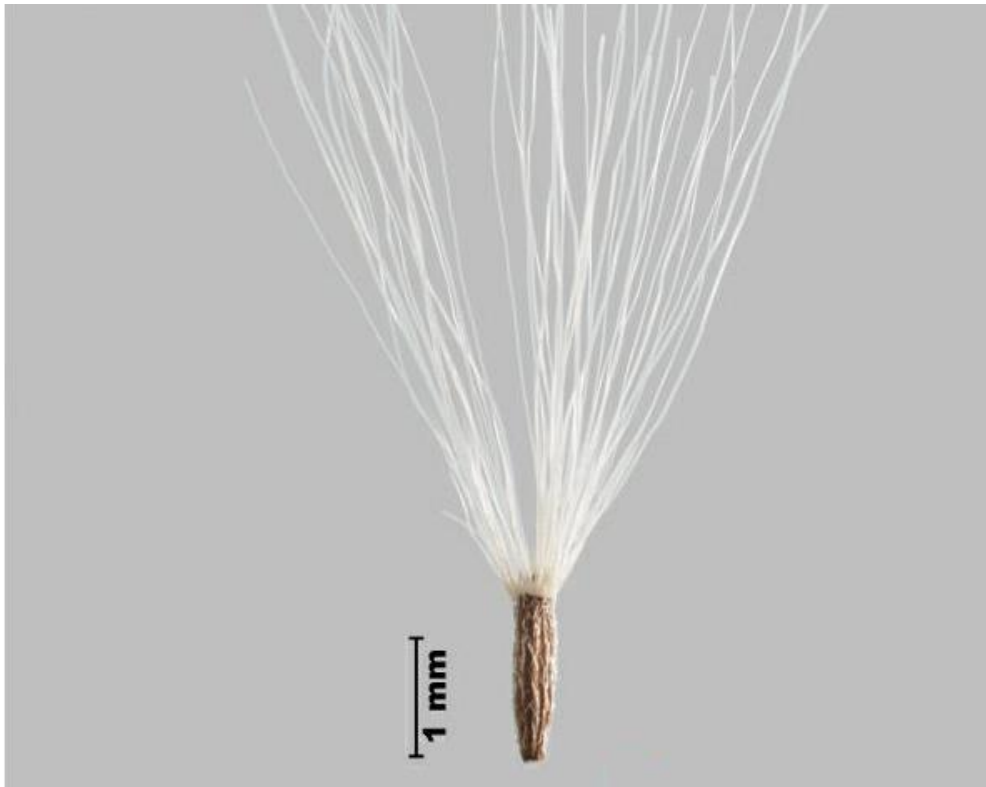

Рис. 4.666. Плід *Pentanema britannicum* (*Inula britannica*) [Weed Seed: *Inula britannica* (British yellowhead), 2017]

Рис. 4.667. *Pentanema britannicum* (*Inula britannica*) [Sytschak, 2022]

Рис. 4.668 *Pentanema britannicum* (*Inula britannica*) [Oksenenko, 2024]

Рис. 4.669. *Pentanema britannicum* (*Inula britannica*) [Sytschak, 2022a.]

Рис. 4.670. *Pentanema britannicum* (*Inula britannica*) [Reichenbach, 1854]

Рис. 4.671. *Pentanema britannicum* (*Inula britannica*) [Jäger et al., 2017]

Рис. 4.672. *Pentanema britannicum* (*Inula britannica*) [Eggenberg & Möhl, 2007]

Рис. 4.673. *Pentanema britannicum* (*Inula britannica*) [Kagalo & Skibitska, 2012]

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ ТА САМОПЕРЕВІРКИ

***Pentanema britannicum* (*Inula britannica*) Пентанема британська, оман британський, о. лучний**

1. Які особливості біоморфи має пентанема британська (*Pentanema britannicum*)?
2. Які особливості підземних органів має пентанема британська (*Pentanema britannicum*)?
3. Які особливості стебла має пентанема британська (*Pentanema britannicum*)?
4. Які особливості листків має пентанема британська (*Pentanema britannicum*)?
5. Які особливості кошиків має пентанема британська (*Pentanema britannicum*)?
6. Які особливості квіток має пентанема британська (*Pentanema britannicum*)?
7. Які особливості листочків обгортки кошика має пентанема британська (*Pentanema britannicum*)?
8. Який плід має пентанема британська (*Pentanema britannicum*)?
9. Яким умовам місцезростання віддає перевагу пентанема британська (*Pentanema britannicum*)?
10. Індикатором якого типу лісорослинних умов є пентанема британська (*Pentanema britannicum*)?
11. Які особливості поширення має пентанема британська (*Pentanema britannicum*) на території України?
12. Які особливості загального поширення має пентанема британська (*Pentanema britannicum*)?
13. Яке господарське значення має пентанема британська (*Pentanema britannicum*)?

Pentanema salicinum (*Inula salicina*) – Пентанема верболиста, оман
верболистий

Angiosperms Покритонасінні
Asterales Айстроцвіті
Asteraceae Айстрові
Pentanema Пентанема

Багаторічна трав'яна рослина з тонким повзучим кореневищем. Стебло прямостояче, просте або у горішній частині дещо галузисте, густоулишене, ребристе, інколи бурувато-червоне, голе, шорстке або в нижній частині вкрите довгими кучерявими волосками. Листки яйцеподібно-ланцетні або ланцетні, загострені, блискучі, дещо шкірясті, порівняно цупкі, зісподу з дуже рельєфними жилками, голі або з нижньої сторони на жилках з рідкими щетинками, цілокраї або дрібнозубчасті, на краї з рідкими дрібними щетинками. Нижні листки до основи звужені, до початку квітання опадають, середні й горішні – сидячі, із серцеподібною напівстеблообгортною основою. Кошики поодинокі на верхівці стебла або частіше по два або три в щитках, зазвичай бічні кошики значно дрібніші горішнього. Обгортки напівкулясті. Листочки дозовні поступово зменшуються, голі, на краї вийчасті, зовнішні листочки дещо м'ясисті, яйцеподібно-ланцетні, трав'янисті, середні – пливчасті, ланцетні, голі, як і зовнішні, на верхівці з трикутно-яйцеподібними, відігнутими, трав'янистими придатками, внутрішні – лінійні, без придатка, пливчасті, з короткими притиснутими волосками. Усі квітки золотисто-жовті, язичкові вдвічі довші обгортки. Сім'янки циліндричні, ребристі, голі.

У світлих лісах, на схилах, крайових частинах лісів, серед чагарників, діагностичний вид синтаксонів *Agropyro elongatae-Inuletum salicinae* Şerbănescu 1965, *Dauco guttati-Chrysopogonetum grylli* Popescu, Sanda et Doltu 1980, *Peucedanetum cervariae* Kaiser 1926 – рідкісне угруповання, *Scabioso ochroleucae-Brachypodietum pinnati* Klika 1933 – біотопи угруповань під охороною ДРС 92/43/ЄЕС (№ 6210), *Stipo pulcherrimae-Pinetum sylvestris* Didukh 2003 – у складі угруповань беруть участь рідкісні види, в угрупованні, занесеному до Зеленої книги України (2021): *Chrysopogoneta gryllis*, індикатор свіжих і вологих сугрудів – С₂₋₃, заввишки 30–80 см, квітує VI–VIII, ксеромезофіт, трав'яний полікарпик, гемікриптофіт, літньозелений, безрозетковий, довгокореневищний, (m/mo)-sm-temp-(b).k₂₋₃EURAS.

Поширення в Україні: на всій території (порівняно звичайно).

Загальне поширення: Європа, Північна Америка, температурна частина Азії.

Господарське значення рослини: лікарське (рис. 4.674–4.686).

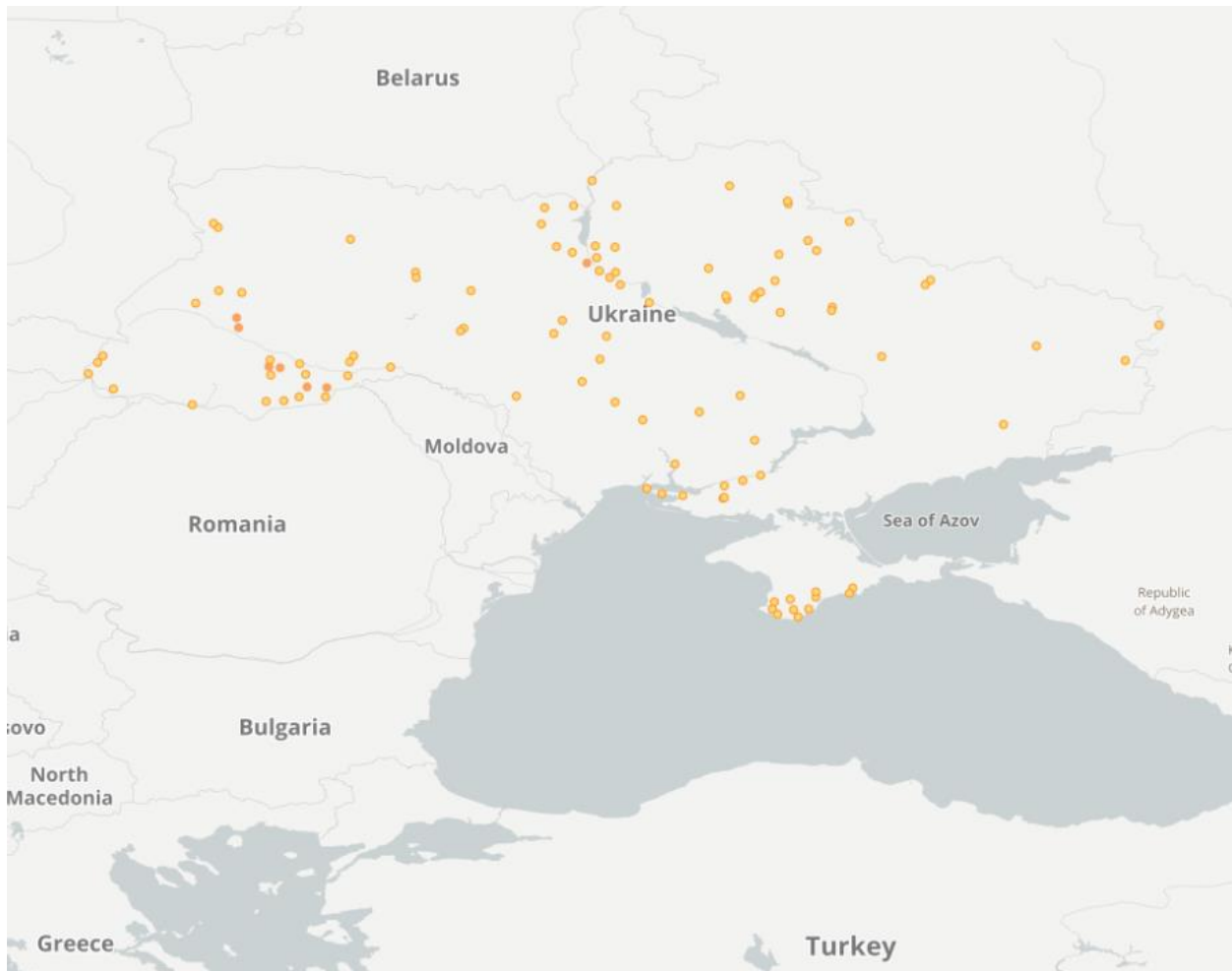

Рис. 4.674. Ареал *Pentanema salicinum* (*Inula salicina*) в Україні [Occurrences *Pentanema salicinum*..., 2025]

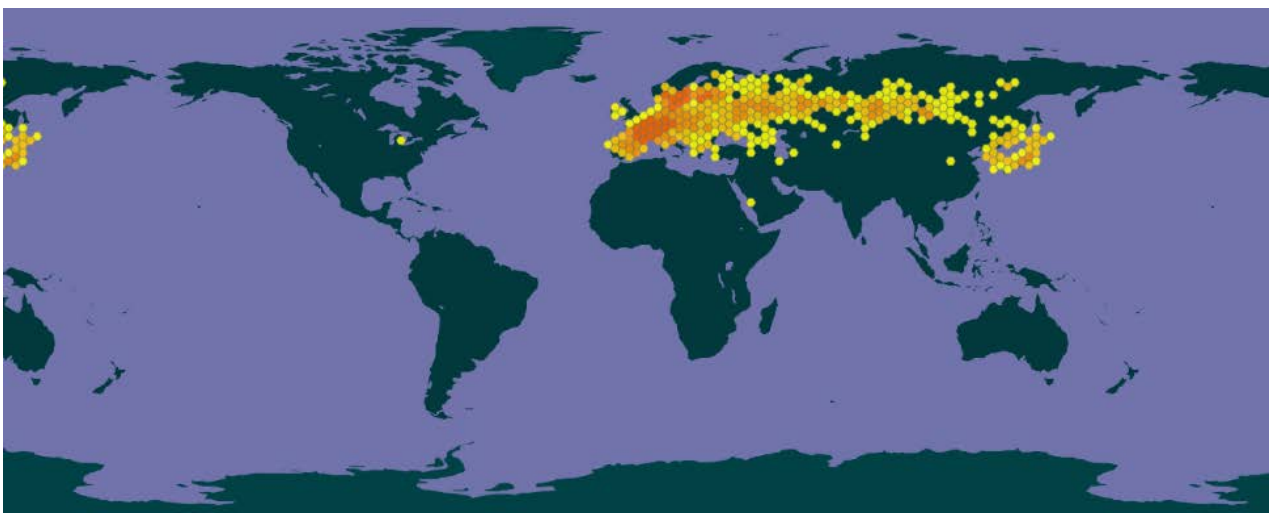

Рис. 4.675. Ареал *Pentanema salicinum* (*Inula salicina*) в світі [*Pentanema salicinum*..., 2025]

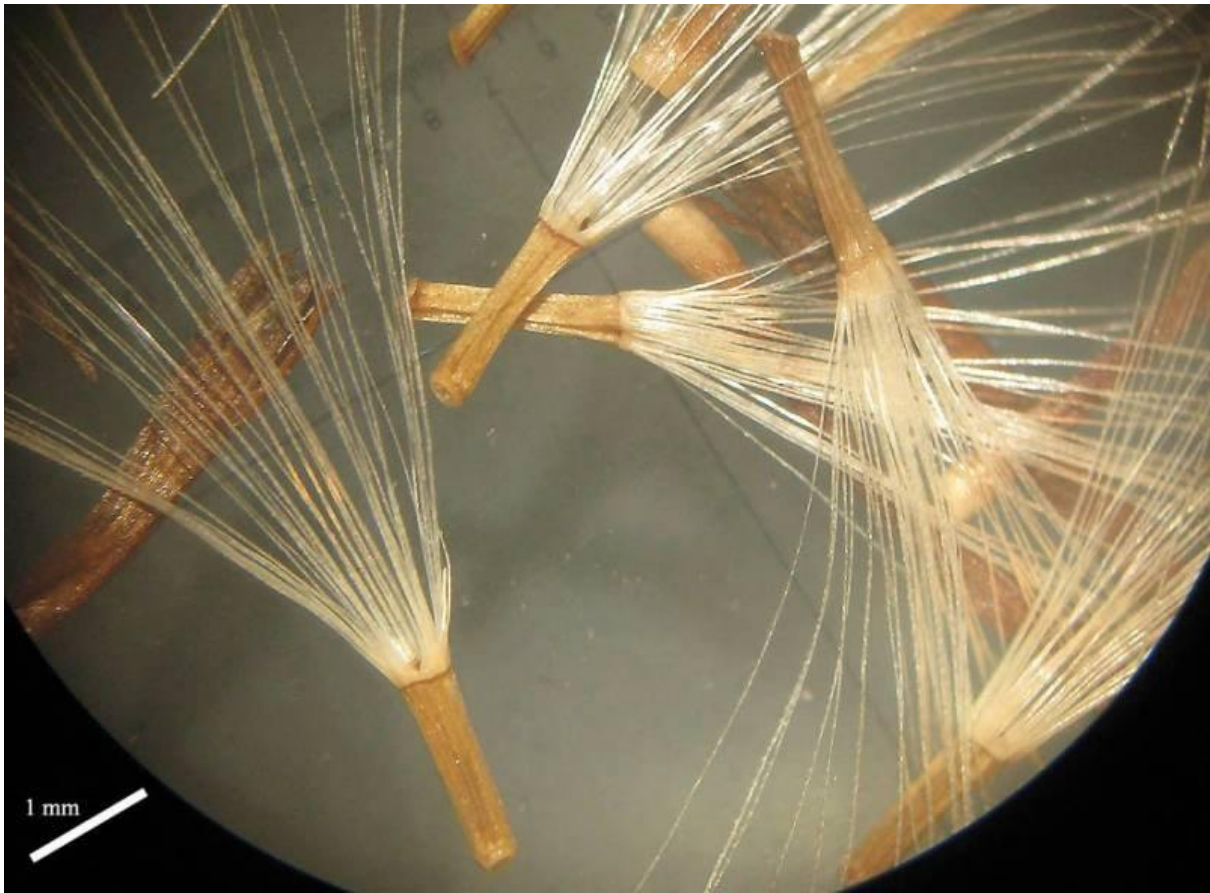

Рис. 4.676. *Pentanema salicinum* (*Inula salicina*) [Caldararo, 2013]

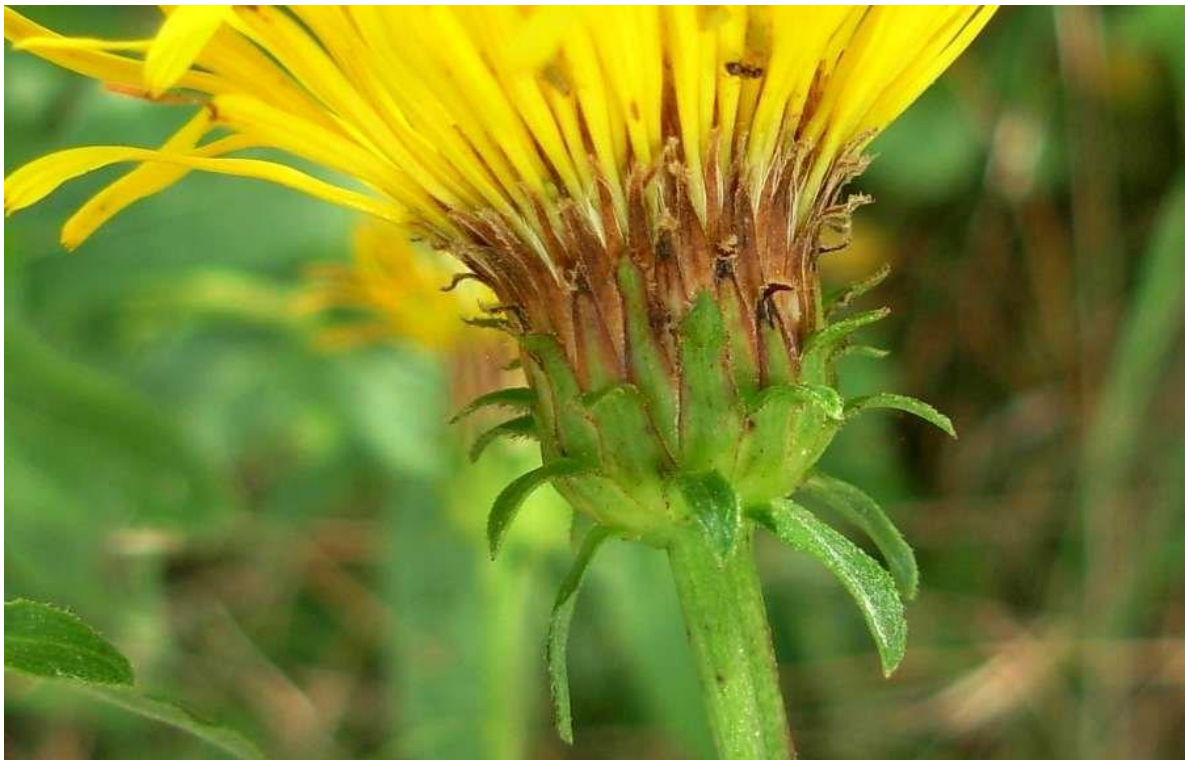

Рис. 4.677. *Pentanema salicinum* (*Inula salicina*) [Alberti, 2015]

Рис. 4.678. *Pentanema salicinum* (*Inula salicina*) [Dudáš, 2024]

Рис. 4.679. *Pentanema salicinum* (*Inula salicina*) [Dudáš, 2024a]

Рис. 4.680. *Pentanema salicinum* (*Inula salicina*) [De Santis, 2022]

Рис. 4.681. *Pentanema salicinum* (*Inula salicina*) [An98eb, 2024]

Рис. 4.682. *Pentanema salicinum* (*Inula salicina*) [Orest, 2024]

Рис. 4.683. *Pentanema salicinum* (*Inula salicina*) [Lindman, 1922]

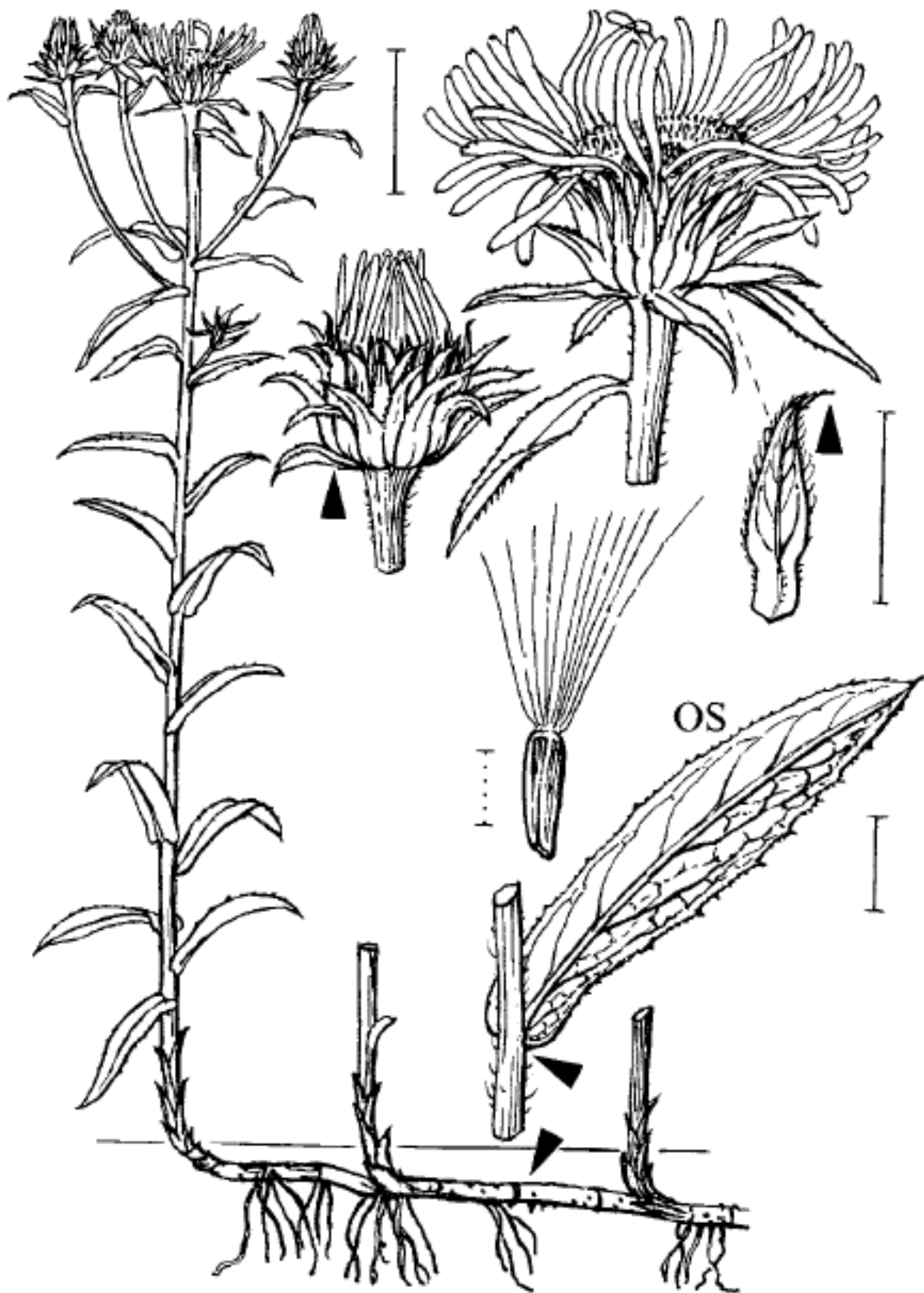

Рис. 4.684. *Pentanema salicinum* (*Inula salicina*) [Jäger et al., 2017]

Рис. 4.685. *Pentanema salicinum* (*Inula salicina*) [Eggenberg & Möhl, 2007]

Рис. 4.686. *Pentanema salicinum* (*Inula salicina*) [Danylyk, 2008]

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ ТА САМОПЕРЕВІРКИ

***Pentanema salicinum* (*Inula salicina*) Пентанема верболиста, оман верболистий**

1. Які особливості біоморфи має пентанема верболиста (*Pentanema salicinum*)?
2. Які особливості підземних органів має пентанема верболиста (*Pentanema salicinum*)?
3. Які особливості стебла має пентанема верболиста (*Pentanema salicinum*)?
4. Які особливості листків має пентанема верболиста (*Pentanema salicinum*)?
5. Які особливості кошиків має пентанема верболиста (*Pentanema salicinum*)?
6. Які особливості квіток має пентанема верболиста (*Pentanema salicinum*)?
7. Які особливості листочків обгортки кошика має пентанема верболиста (*Pentanema salicinum*)?
8. Який плід має пентанема верболиста (*Pentanema salicinum*)?
9. Яким умовам місцезростання віддає перевагу пентанема верболиста (*Pentanema salicinum*)?
10. Індикатором якого типу лісорослинних умов є пентанема верболиста (*Pentanema salicinum*)?
11. Які особливості поширення має пентанема верболиста (*Pentanema salicinum*) на території України?
12. Які особливості загального поширення має пентанема верболиста (*Pentanema salicinum*)?
13. Яке господарське значення має пентанема верболиста (*Pentanema salicinum*)?

***Galinsoga parviflora* – Незабутниця дрібноквіткова, галінсога дрібноцвіта,
незабутниця дрібноцвіта**

Angiosperms Покритонасінні
Asterales Айстроцвіті
Asteraceae Айстрові
Galinsoga Незабутниця, Галінсога

Однорічна трав'яна рослина. Стебло прямостояче, дуже галузисте, кругле або дещо гранчасте, майже голе, лише в горішній частині з короткими притиснутими або дещо відстовбурченими волосками. На ніжках кошиків трапляються ще рідші залозисті волоски. Листки яйцеподібні або довгасто-яйцеподібні. Довжина листка майже наполовину більша його ширини. Горішні листки вузьчі, довгасто-ланцетні. Усі листки голі або дещо вкриті волосками, біля основи клиноподібні або закруглені, догори довгозагострені, на краї неглибоко городчасто-пилчасті. Кошики у верхівкових або пазушних дихазіях. Обгортки напівкулясті, з одного або двох рядів майже однакових листочків. Листочки обгортки широкі, короткозагострені або тупі, опуклі, зі слабкопомітним кілем, на краї перетинчасті. Квітколоже короткоконічне, з розташованими плівчастими, на верхівці трироздільними приквітками. Крайові язичкові квітки білі, нечисленні, їх зазвичай п'ять, з трилопатеvim язичком. Серединні квітки трубчасті, жовті, іззовні вкриті волосками. Сім'янки чорні, довгасто-оберненояйцеподібні, у серединних квіток гранчасті, укрите цупкими білими, спрямованими догори волосками, у крайових – стиснуті, тупо-тригранні, майже голі, чубчик з 8–20 сріблястих, гострих, на краї війчастих плівок, що майже дорівнюють віночку трубчастих квіток. У крайових квіток чубчик короткий, порівняно редукований.

На забур'яненних, переважно рудеральних, тінистих та вологих місцях, на городах, у садах і парках, на клумбах, газонах, часто в полях серед просапних культур, діагностичний вид синтаксонів *Echinochloo-Setarietum pumilae* Felföldy 1942 corr. Mucina in Mucina et al. 1993, *Impatienti parviflorae-Robinetum* Sofron 1967, *Panico-Setarion* Sissingh in Westhoff et al. 1946, заввишки 10–70 см, квітує VII–IX, кенофіт (1855) південноамериканського походження, інвазійний, епекофіт, мезофіт, трав'яний монокарпік однорічник, терофіт, літньозелений, безрозетковий, без кореневищ, ausstr-trop/(mo).hum-semihum-temp-(b).oz1-(3)CIRCPOL.

Поширення в Україні: майже на всій території, але частіше в лісових і лісостепових районах.

Загальне поширення: Австралія, Азія, Африка, Європа, Нова Зеландія, Південна Америка (батьківщина), Північна Америка.

Господарське значення рослини: бур'ян, медоносне (рис. 4.687–4.697).

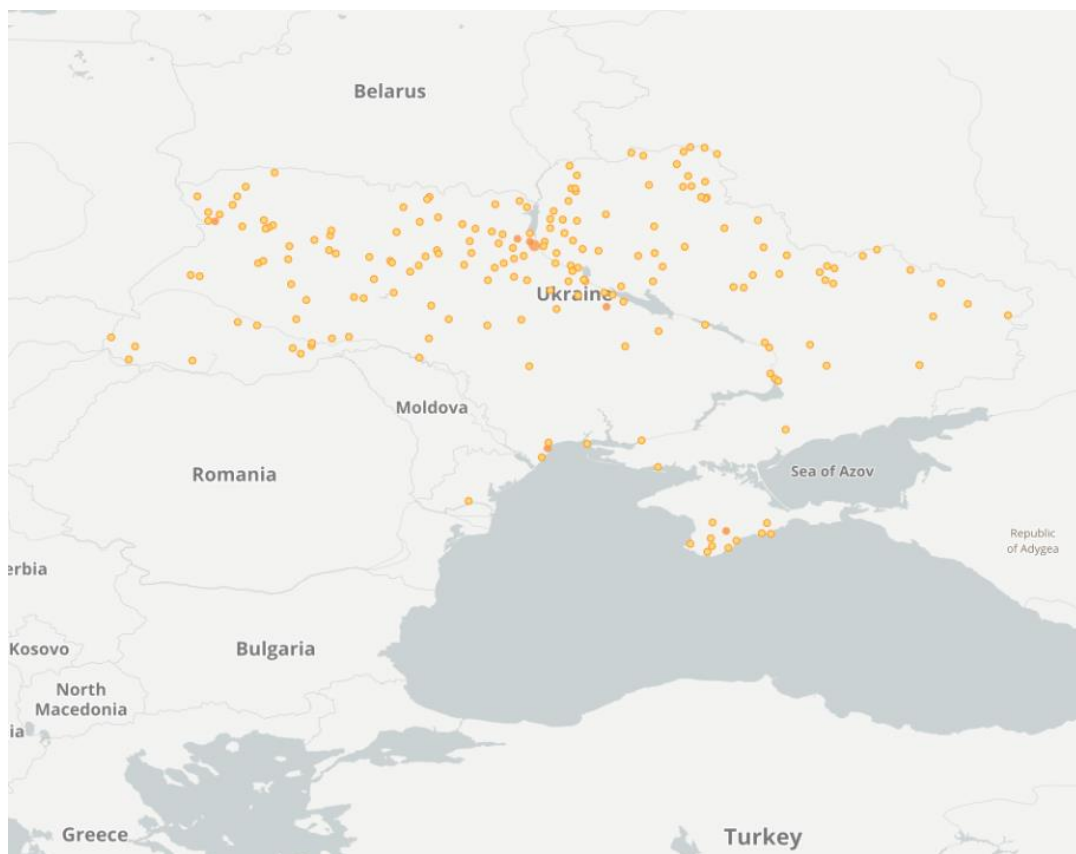

Рис. 4.687. Ареал *Galinsoga parviflora* в Україні [Occurrences *Galinsoga parviflora*..., 2025]

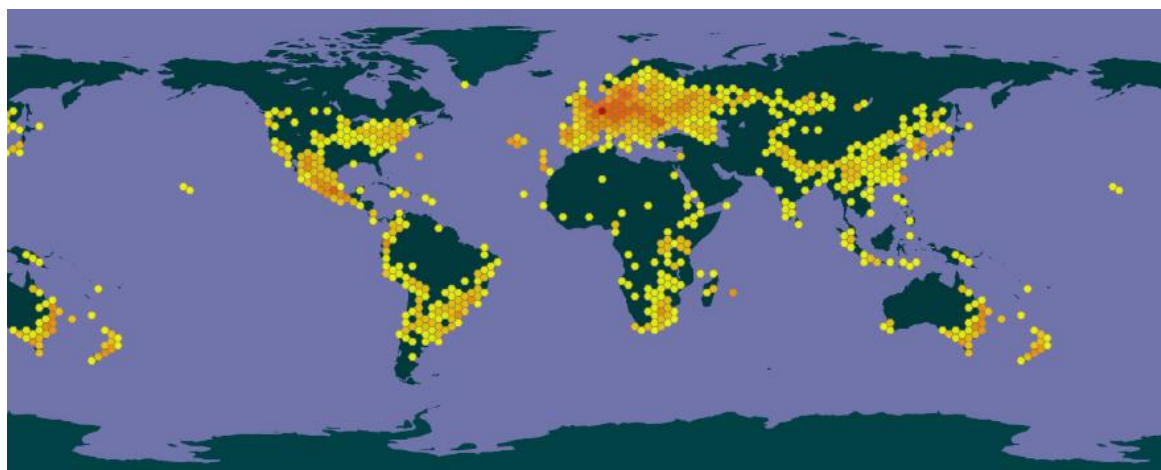

Рис. 4.688. Ареал *Galinsoga parviflora* [*Galinsoga parviflora*..., 2025]

Рис. 4.689. Плід *Galinsoga parviflora* [Lonchamp, 2000]

Рис. 4.690. Плід *Galinsoga parviflora* [Schmidt-Lebuhn, 2018a]

Рис. 4.691. *Galinsoga parviflora* [Houska, 2007]

Рис. 4.692. *Galinsoga parviflora* [Sytschak, 2021]

Рис. 4.693. *Galinsoga parviflora* [Wursten, 2025]

Рис. 4.694. *Galinsoga parviflora* [Bettfreund, 1898]

Рис. 4.695. *Galinsoga parviflora* [Jäger et al., 2017]

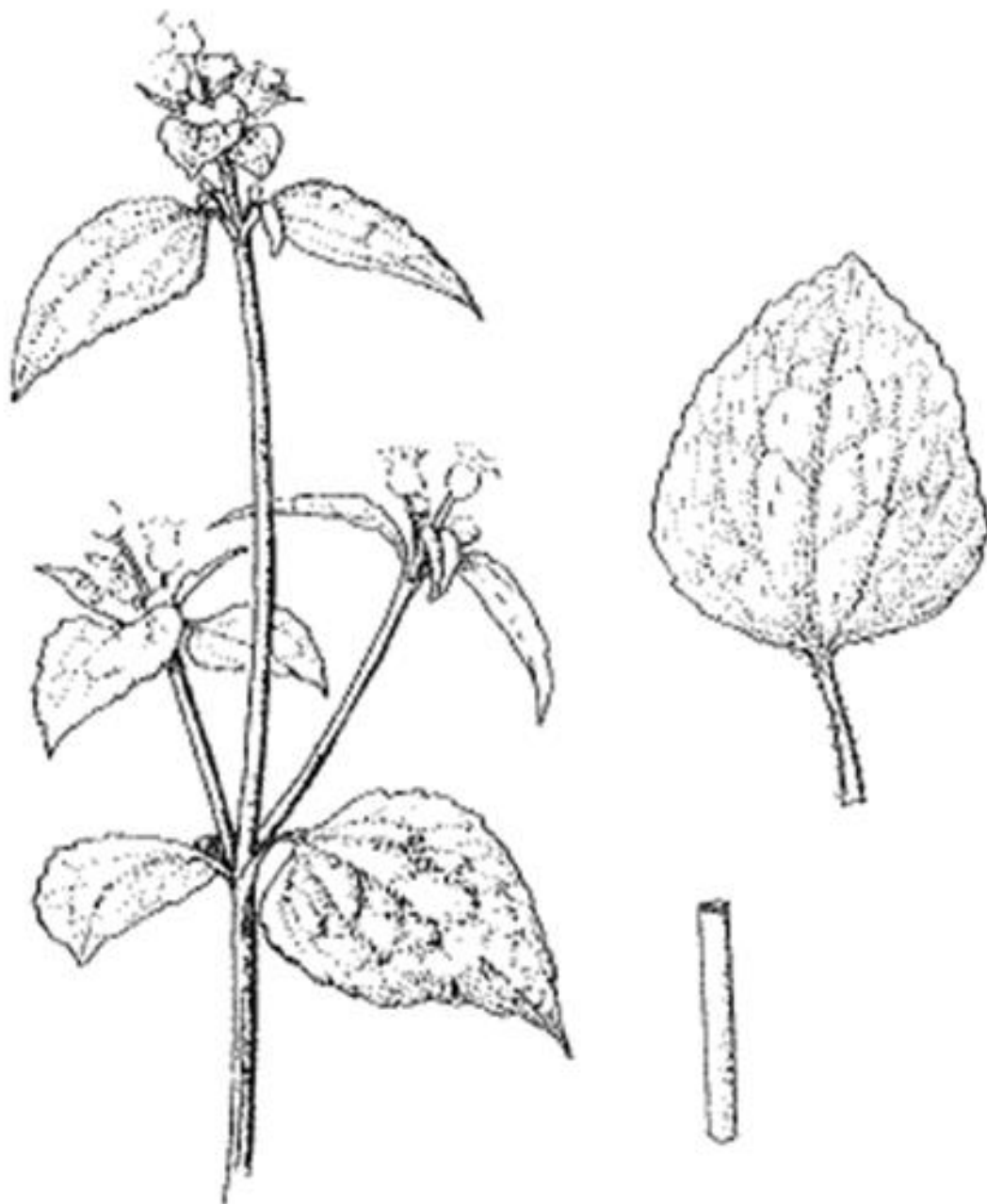

Рис. 4.696. *Galinsoga parviflora* [Eggenberg & Möhl, 2007]

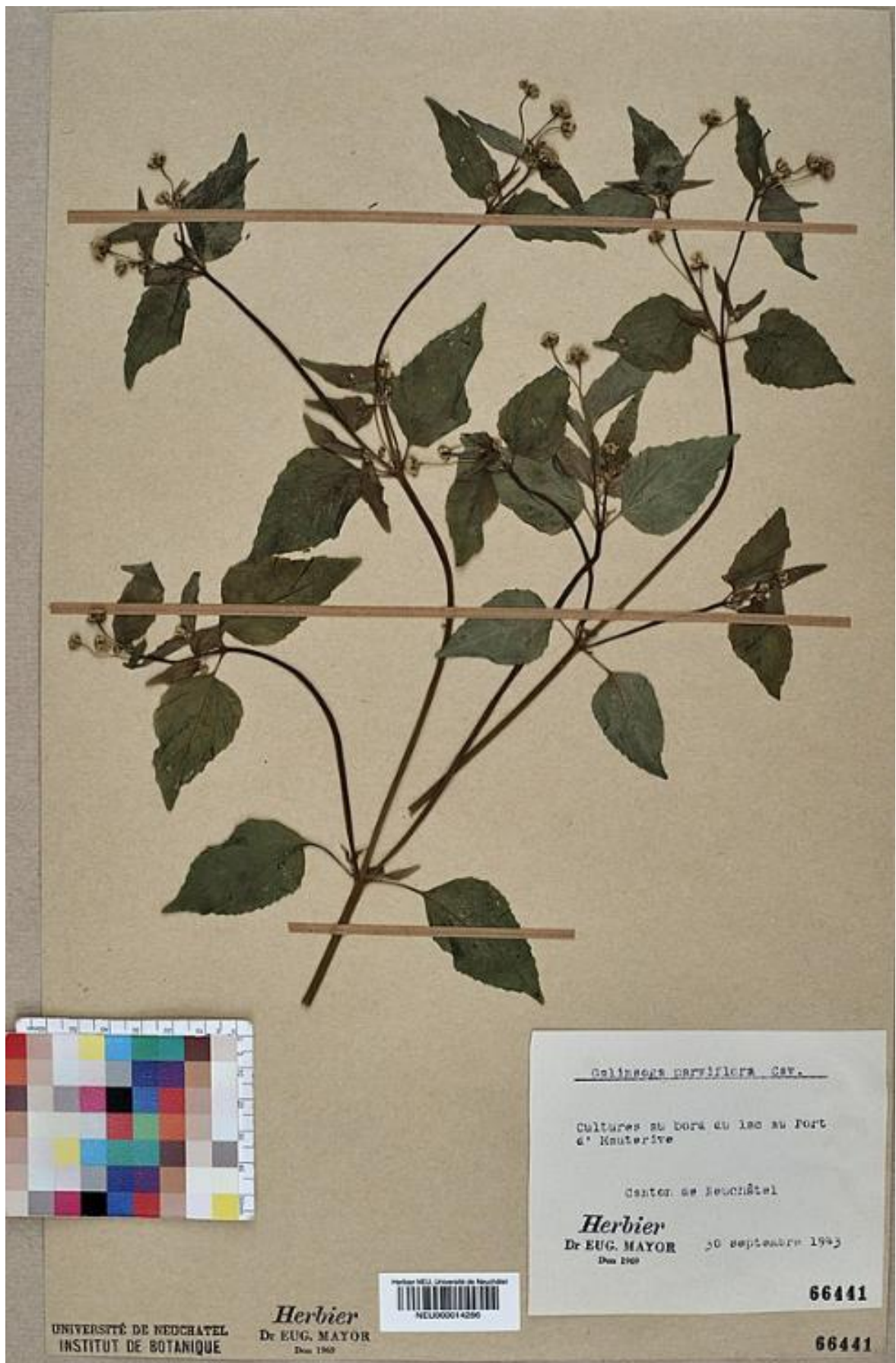

Рис. 4.697. *Galinsoga parviflora* [Mayor, 1943]

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ ТА САМОПЕРЕВІРКИ

Galinsoga parviflora Незабутниця дрібноквіткова, галінсога дрібноцвіта, незабутниця дрібноцвіта

1. Які особливості біоморфи має незабутниця дрібноквіткова (*Galinsoga parviflora*)?
2. Які особливості стебла має незабутниця дрібноквіткова (*Galinsoga parviflora*)?
3. Які особливості листків має незабутниця дрібноквіткова (*Galinsoga parviflora*)?
4. Які особливості кошиків має незабутниця дрібноквіткова (*Galinsoga parviflora*)?
5. Які особливості квіток має незабутниця дрібноквіткова (*Galinsoga parviflora*)?
6. Які особливості листочків обгортки кошика має незабутниця дрібноквіткова (*Galinsoga parviflora*)?
7. Який плід має незабутниця дрібноквіткова (*Galinsoga parviflora*)?
8. Яким умовам місцезростання віддає перевагу незабутниця дрібноквіткова (*Galinsoga parviflora*)?
9. Діагностичним видом яких синтаксонів є незабутниця дрібноквіткова (*Galinsoga parviflora*)?
10. Яке походження має незабутниця дрібноквіткова (*Galinsoga parviflora*)?
11. Які особливості поширення має незабутниця дрібноквіткова (*Galinsoga parviflora*) на території України?
12. Які особливості загального поширення має незабутниця дрібноквіткова (*Galinsoga parviflora*)?
13. Яке господарське значення має незабутниця дрібноквіткова (*Galinsoga parviflora*)?

Senecio vernalis – Жовтозілля весняне

Angiosperms Покритонасінні
Asterales Айстроцвіті
Asteraceae Айстрові
Senecio Жовтозілля

Однорічна або дворічна трав'яна рослина з прямостоячим або галузистим стеблом, укритим, особливо в молодих рослин, м'якими, відстовбурченими або павутисто-шерстистоподібними волосками, згодом інколи голе. Листки зморшкуваті, довгато-лінійні, виїмчасто-пірчастолопатевої, з нерівними зубцями лопатей і хвилястими краями, прикореневі – інколи цілісні, лопаткоподібні, з нерінозубчастим краєм, біля основи звужені в черешок, стеблові – сидячі, стеблообгортні. Кошики дзвоникоподібні, численні, розташовані на верхівці стебла та його гілок на відстовбурчених квітконосах і зібрані в негусті щиткоподібні суцвіття. Зовнішні листочки обгортки вузьколінійні, у кількості 6–12, у чотири рази коротші внутрішніх, із чорними кінчиками, внутрішні – лінійно-ланцетні, довгозагострені. Квітки жовті, крайові – маточкові, у кількості 6–14, з відстовбурченими, незгорнутими, рівними за довжиною обгортці язичками віночків. Сім'янки вкриті притиснутим опушенням, чубчик залишається на плодах.

У посівах, біля доріг, на перелогах, діагностичний вид синтаксонів *Cardario-Sonchetum oleracei* Korzhenevsky et Klyukin 1990, *Lactuco serriolae-Diplotaxietum tenuifoliae* (Oberd. 1957) Mucina 1978, *Lamio amplexicauli-Calepinetum irregularis* Bagrikova 1996, *Lathyro nissoliae-Phalacrachenetum inuloidis* Shapoval 2006 nom. inval. (art. 3o, 5), *Senecioni vernalis-Convolvuletum arvensis* Bagrikova 2002, *Stellarietea mediae* Tx. et al. in Tx. 1950, *Veronico-Euphorbion* Sissingh ex Passarge 1964, індикатор сухих суборів – В₁, заввишки 20–60 см, квітує IV–IX, евапофіт, ксеромезофіт, трав'яний однорічний або дворічний монокарпік, терофіт, напіврозетковий, без кореневищ, m-sm.k₂–⁽³⁾OEUR-VORDAS.

Поширення в Україні: на всій території (звичайно), окрім Карпат, трапляється в Закарпатті.

Загальне поширення: Європа, Кавказ, Північна Африка, Північна та Південна Америка.

Господарське значення рослини: бур'ян, дубильне, етероолійне, кормове, лікарське, містить алкалоїди, отруйне, фарбувальне (рис. 4.698–4.706).

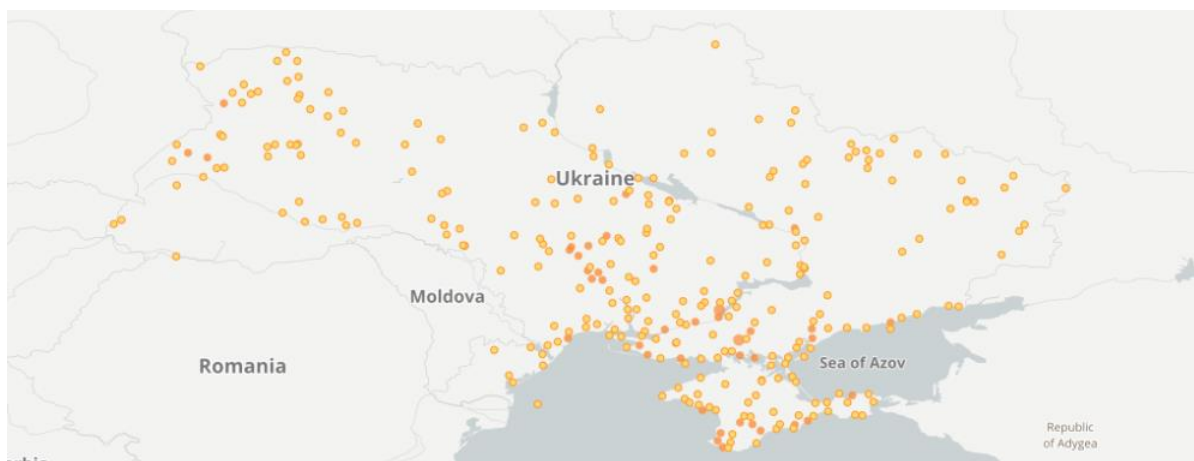

Рис. 4.698. Ареал *Senecio vernalis* в Україні [Occurrences *Senecio vernalis*..., 2025]

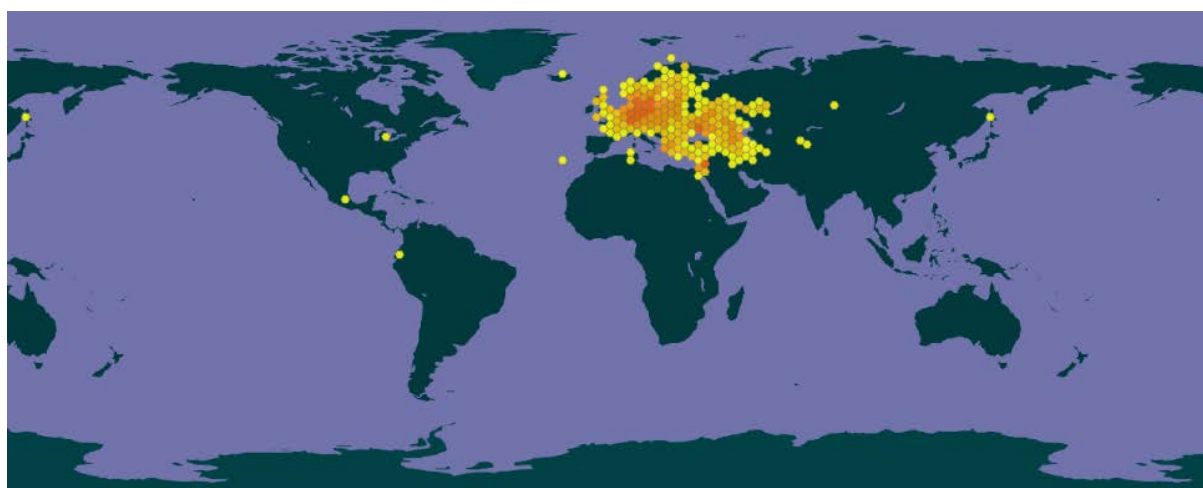

Рис. 4.699. Ареал *Senecio vernalis* в світі [*Senecio vernalis*..., 2025]

Рис. 4.700. *Senecio vernalis* [Holubová (Michalcová), 2020]

Рис. 4.701. *Senecio vernalis* [Metodiev, 2009]

Рис. 4.702. *Senecio vernalis* [Kovalchuk, 2007]

Рис. 4.703. *Senecio vernalis* [Gavrilyuk, 2024]

Рис. 4.704. *Senecio vernalis* [Sturm & Sturm, 1796]

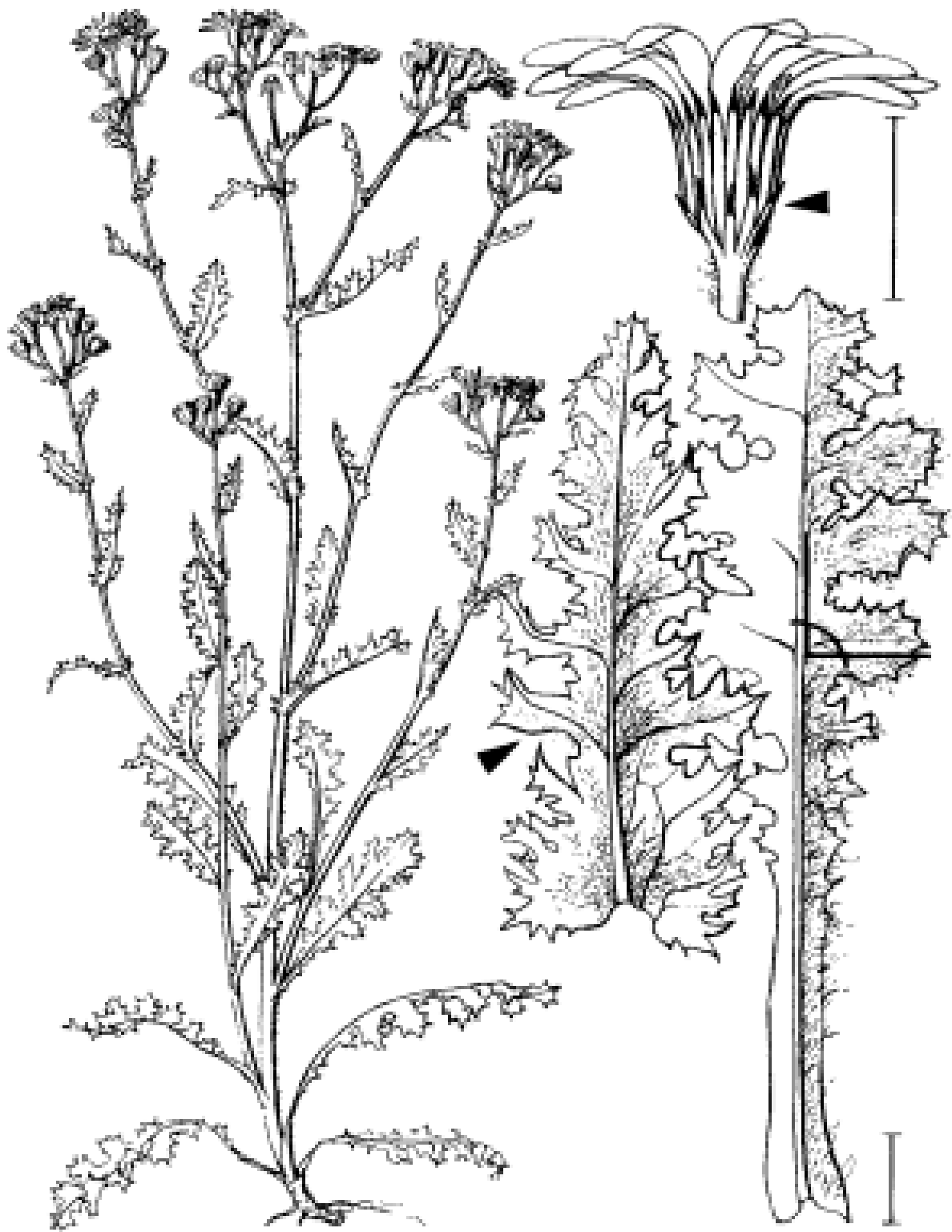

Рис. 4.705. *Senecio vernalis* [Jäger et al., 2017]

Рис. 4.706. *Senecio vernalis* [Sytschak & Kagalo, 2019]

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ ТА САМОПЕРЕВІРКИ

Senecio vernalis Жовтозілля весняне

1. Які особливості біоморфи має жовтозілля весняне (*Senecio vernalis*)?
2. Які особливості стебла має жовтозілля весняне (*Senecio vernalis*)?
3. Які особливості листків має жовтозілля весняне (*Senecio vernalis*)?
4. Які особливості кошиків має жовтозілля весняне (*Senecio vernalis*)?
5. Які особливості квіток має жовтозілля весняне (*Senecio vernalis*)?
6. Які особливості листочків обгортки кошика має жовтозілля весняне (*Senecio vernalis*)?
7. Який плід має жовтозілля весняне (*Senecio vernalis*)?
8. Яким умовам місцезростання віддає перевагу жовтозілля весняне (*Senecio vernalis*)?
9. Діагностичним видом яких синтаксонів є жовтозілля весняне (*Senecio vernalis*)?
10. Індикатором якого типу лісорослинних умов є жовтозілля весняне (*Senecio vernalis*)?
11. Які особливості поширення має жовтозілля весняне (*Senecio vernalis*) на території України?
12. Які особливості загального поширення має жовтозілля весняне (*Senecio vernalis*)?
13. Яке господарське значення має жовтозілля весняне (*Senecio vernalis*)?

Senecio viscosus – Жовтозілля липке, ж. клейке, ж. липке

Angiosperms Покритонасінні

Asterales Айстроцвіті

Asteraceae Айстрові

Senecio Жовтозілля

Однорічна або дворічна трав'яна рослина, повністю вкрита відстовбурченими клейкими залозистими волосками. Стебло прямостояче, дуже розгалужене. Листки глибоко пірчатороздільні або пірчастолопатові, напівстеблообгортні, з ланцетними, тупими, нерівно- та виїмчасто-зубчастими лопатями. Кошики дзвоникувато-циліндричні, розташовані на кінці стебла та його гілок на відстовбурчених квітконосах, зібрані на негусте щиткоподібно-волотисте суцвіття. Обгортки циліндричні, удвічі довші своєї ширини, їхні внутрішні листочки ледь кілюваті, з бурим та чорним кінчиком. Зовнішні листочки обгортки вдвічі або втричі коротші внутрішніх, лінійні, із чорним кінчиком. Квітки жовтуваті, крайові – матоскові, з дуже коротким, спочатку прямим, згодом згорнутим язичковим віночком, серединні – двостатеві, трубчасто-лійкоподібні, з п'ятизубчастим на верхівці віночком. Сім'янки бурі, спочатку ледь опушені, згодом голі, повздовжньо-тонкоборозенчасті.

На піщаних місцях, галявинах, крайових частинах лісів, діагностичний вид синтаксонів *Epilobion angustifolii* Oberd. 1957, *Senecioni sylvatici-Epilobietum angustifolii* Tx. 1937, заввишки 15–50 см, квітує VI–X, кенофіт середньоєвропейського походження, епекофіт, ксеромезофіт, трав'яний однорічний або дворічний монокарпік, терофіт, літньоозелений, напіврозетковий, без кореневищ, m-temp-b.EUR-WAS-NAM-CIRCPOI.

Поширення в Україні: Полісся, Лісостеп.

Загальне поширення: Європа, Кавказ, Мала Азія, Північна Америка.

Господарське значення рослини: бур'ян (рис. 4.707–4.716).

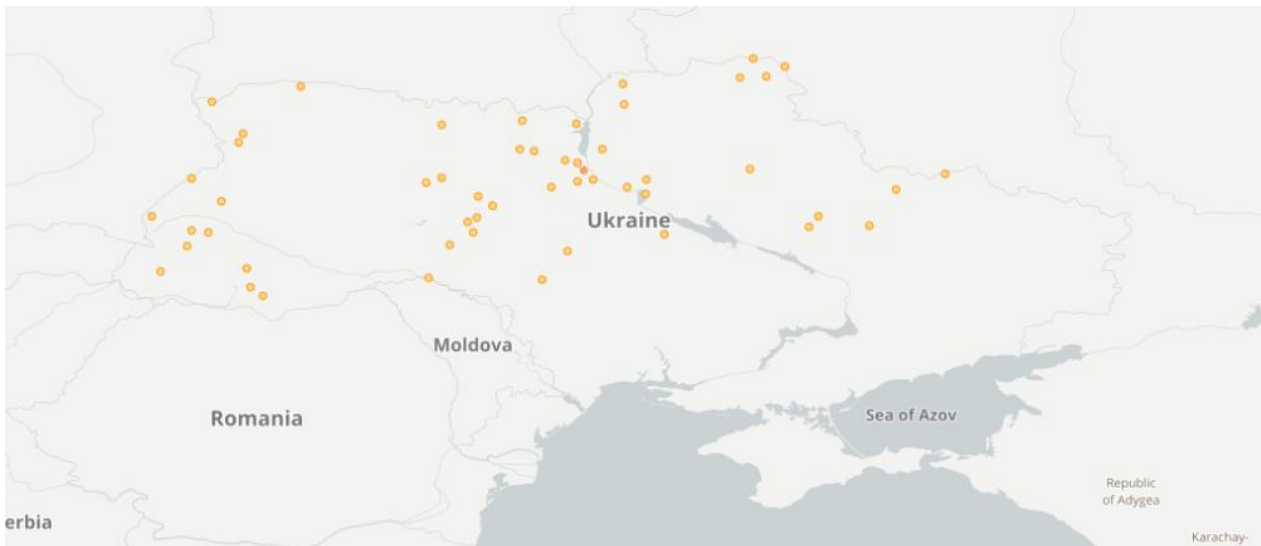

Рис. 4.707. Ареал *Senecio viscosus* в Україні [Occurrences *Senecio viscosus*..., 2025]

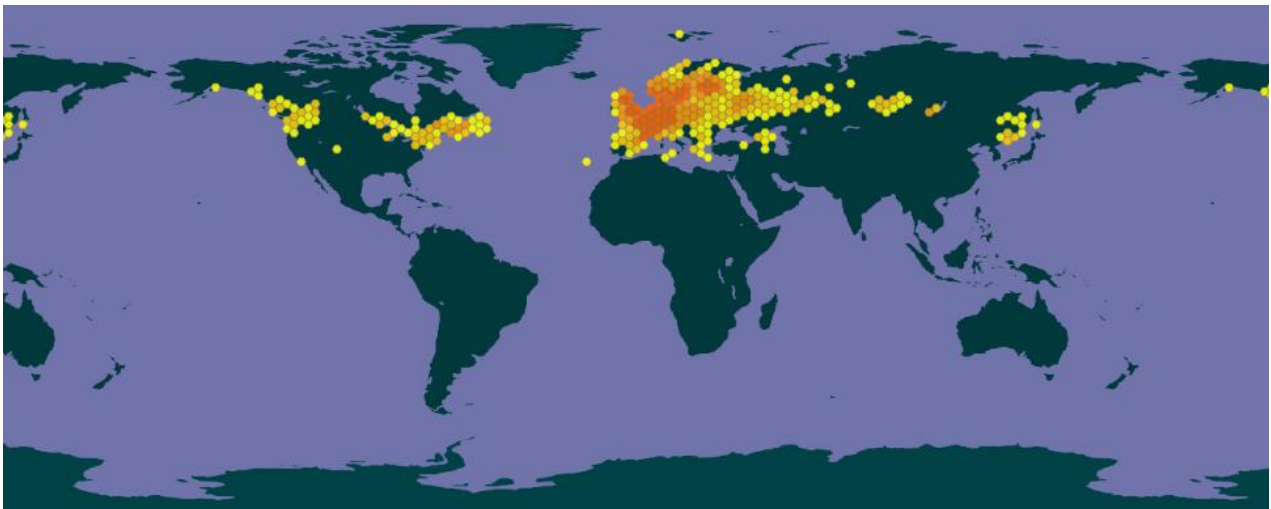

Рис. 4.708. Ареал *Senecio viscosus* в світі [*Senecio viscosus*..., 2025]

Рис. 4.709. Плід *Senecio viscosus* [Lefnaer, 2016]

Рис. 4.710. Плід *Senecio viscosus* [Pulli, 2025]

Рис. 4.711. Плід *Senecio viscosus* [Riegel, 2024]

Рис. 4.712. Плід *Senecio viscosus* [Moonen, С. 2024]

Рис. 4.713. *Senecio viscosus* [Hryb, 2020]

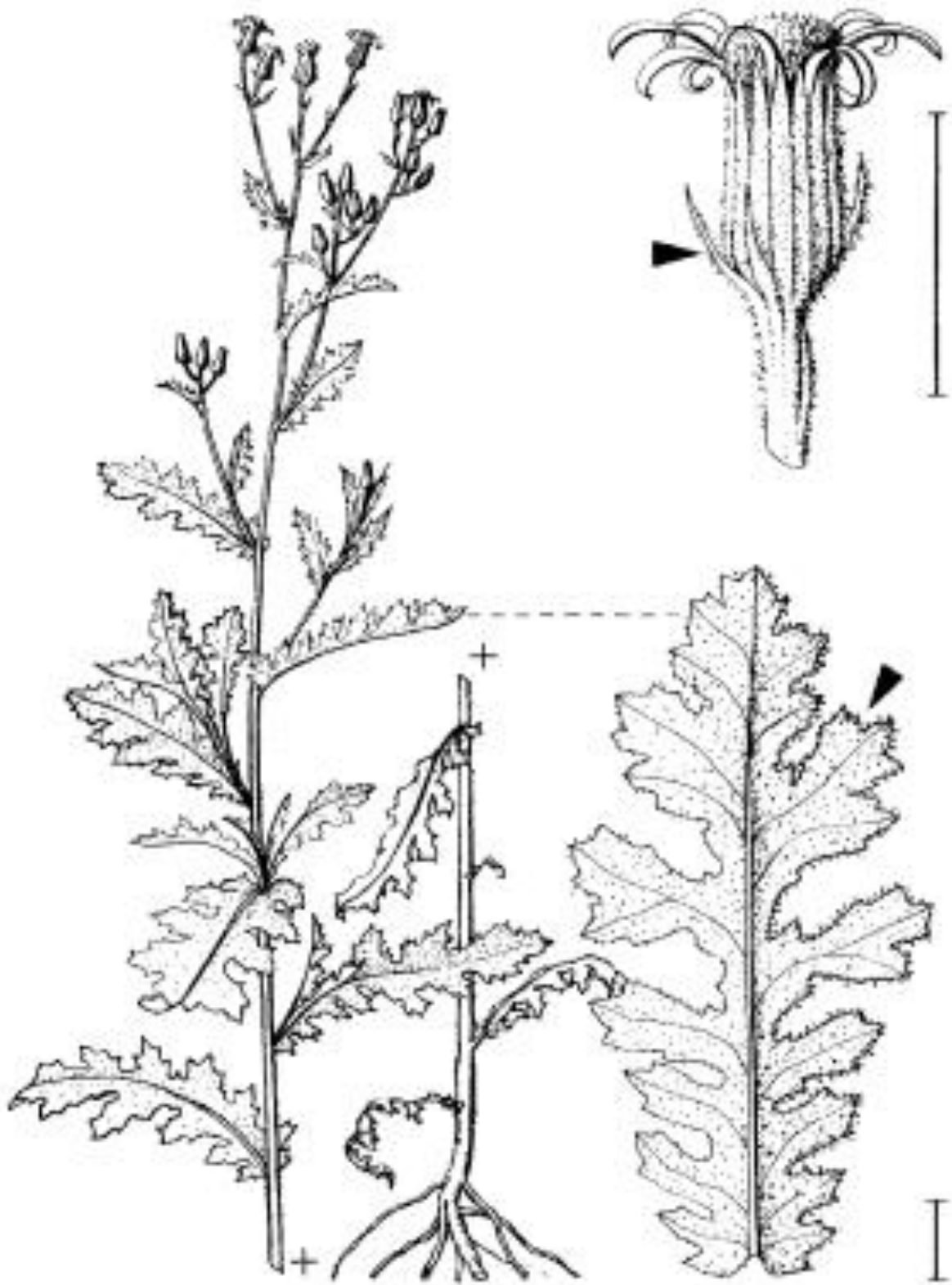

Рис. 4.714. *Senecio viscosus* [Jäger et al., 2017]

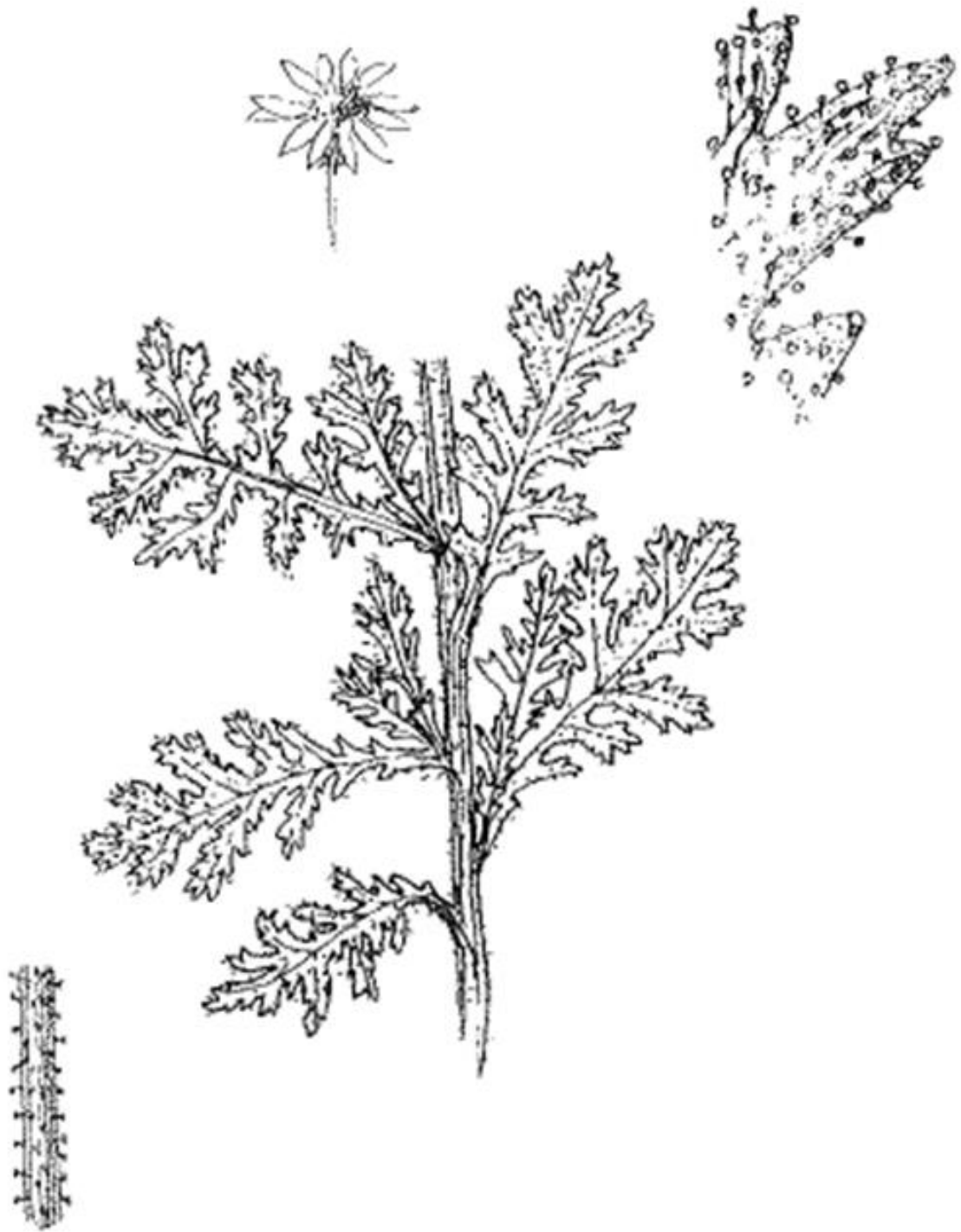

Рис. 4.715. *Senecio viscosus* [Eggenberg & Möhl, 2007]

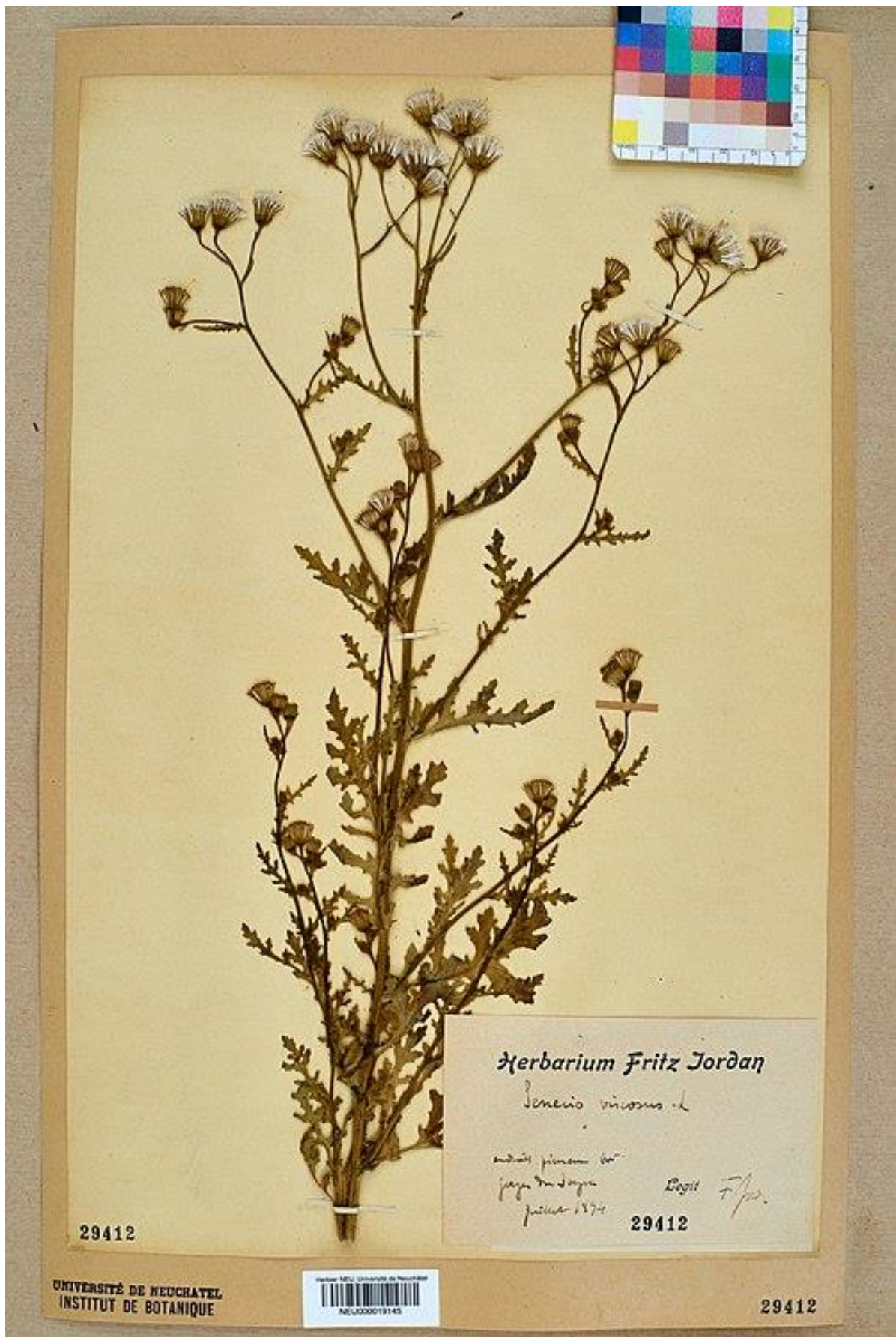

Рис. 4.716. *Senecio viscosus* [Jordan, 1894]

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ ТА САМОПЕРЕВІРКИ

Senecio viscosus Жовтозілля липке, ж. клейке, ж. липке

1. Які особливості біоморфи має жовтозілля липке (*Senecio viscosus*)?
2. Які особливості стебла має жовтозілля липке (*Senecio viscosus*)?
3. Які особливості листків має жовтозілля липке (*Senecio viscosus*)?
4. Які особливості кошиків має жовтозілля липке (*Senecio viscosus*)?
5. Які особливості квіток має жовтозілля липке (*Senecio viscosus*)?
6. Які особливості листочків обгортки кошика має жовтозілля липке (*Senecio viscosus*)?
7. Який плід має жовтозілля липке (*Senecio viscosus*)?
8. Яким умовам місцезростання віддає перевагу жовтозілля липке (*Senecio viscosus*)?
9. Діагностичним видом яких синтаксонів є жовтозілля липке (*Senecio viscosus*)?
10. Яке походження має жовтозілля липке (*Senecio viscosus*)?
11. Які особливості поширення має жовтозілля липке (*Senecio viscosus*) на території України?
12. Які особливості загального поширення має жовтозілля липке (*Senecio viscosus*)?
13. Яке господарське значення має жовтозілля липке (*Senecio viscosus*)?

Senecio vulgaris – Жовтозілля звичайне

Angiosperms Покритонасінні
Asterales Айстроцвіті
Asteraceae Айстрові
Senecio Жовтозілля

Однорічна або дворічна трав'яна рослина, гола або на молодих частинах вкрита павутинистими шерстистоподібними волосками. Стебло пряме, борозенчасте, зазвичай галузисте. Нижні листки в обрисі довгасті або довгасто-оберненояйцеподібні, тупі, біля основи звужені в короткий черешок, з великими зубцями, решта – сидячі, з розширеною, дещо охоплюючою стебло основою, глибоко пірчастолопатевої з тупими неправильно зубчасто-яйцеподібними лопатями. Кошики циліндричні, розташовані на кінці стебла та його гілок на відстовбурчених або поникаючих квітконосах і зібрані в негусте щиткоподібно-волотисте суцвіття. Обгортки ледь дзвоникуваті, удвічі довші своєї ширини, їхні внутрішні листочки голі, лінійні, кілюваті, із чорним кінчиком. Зовнішні листочки обгортки в кількості 3–12, у 4–6 разів коротші внутрішніх, вузькі, майже шилоподібні, притиснуті, на кінці чорні. Усі квітки кошика двостатеві, трубчасто-лійкоподібні, із жовтим, п'ятизубчастим на верхівці віночком. Крайові язичкові квітки зазвичай відсутні. Сім'янки довгасті, до обох кінців звужені, тонкоробристі, опушені притиснутими волосками.

На полях, городах, біля доріг, діагностичний вид синтаксону *Veronico-Euphorbion* Sissingh ex Passarge 1964, заввишки 16–50 см, квітує IV–XI, археофіт, епекофіт, ксеромезофіт, трав'яний однорічний або дворічний монокарпик, гемікриптофіт або терофіт, літньозелений, напіврозетковий, без кореневищ, стрижневий, m-sm-temp-b.oz₁₋₃EURAS.

Поширення в Україні: на всій території.

Загальне поширення: Австралія, Африка, Європа, Нова Зеландія, температурна частина Азії, Північна та Південна Америка.

Господарське значення рослини: бур'ян, вітамінне, лікарське (кровоспинне), містить алкалоїди, олійне, отруйне, технічне, фарбувальне (рис. 4.717–4.725).

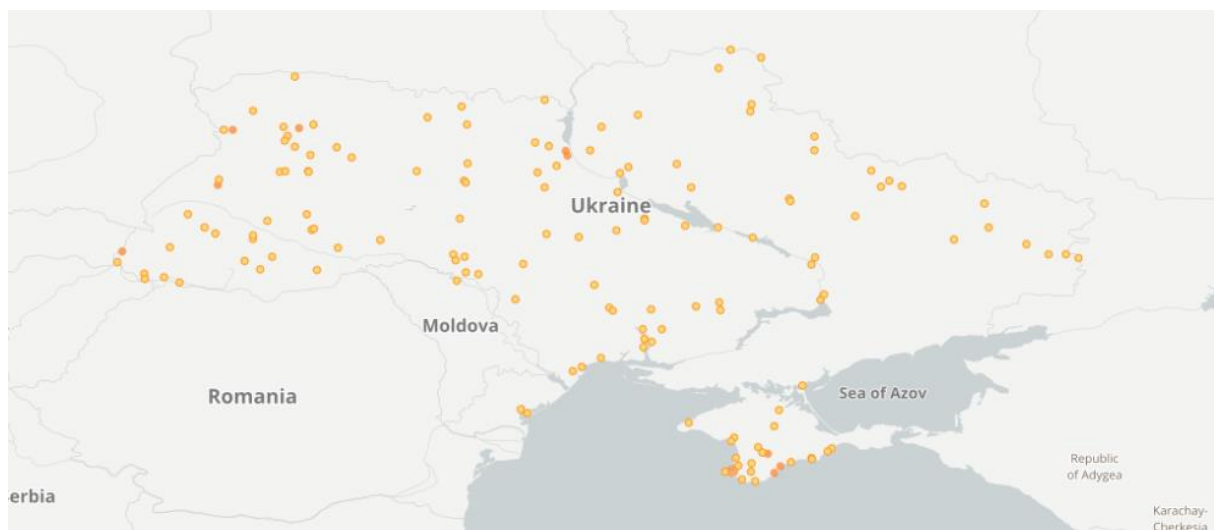

Рис. 4.717. Ареал *Senecio vulgaris* в Україні [Occurrences *Senecio vulgaris*..., 2025]

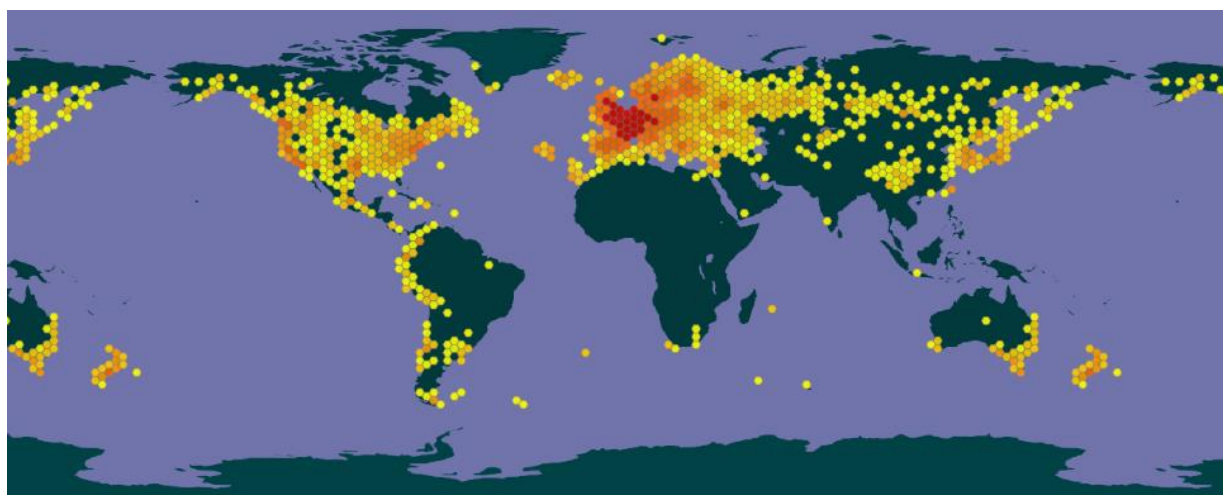

Рис. 4.718. Ареал *Senecio vulgaris* в світі [*Senecio vulgaris*..., 2025]

Рис. 4.719. Плід *Senecio vulgaris* без чубчика [Scher et al., 2015]

Рис. 4.720. *Senecio vulgaris* [Sweatt, 2025]

Рис. 4.721. Плід *Senecio vulgaris* із чубчиком [Kramer, 2015]

Рис. 4.722. *Senecio vulgaris* [Hleba, 2023]

Рис. 4.723. *Senecio vulgaris* [Науне, 1822]

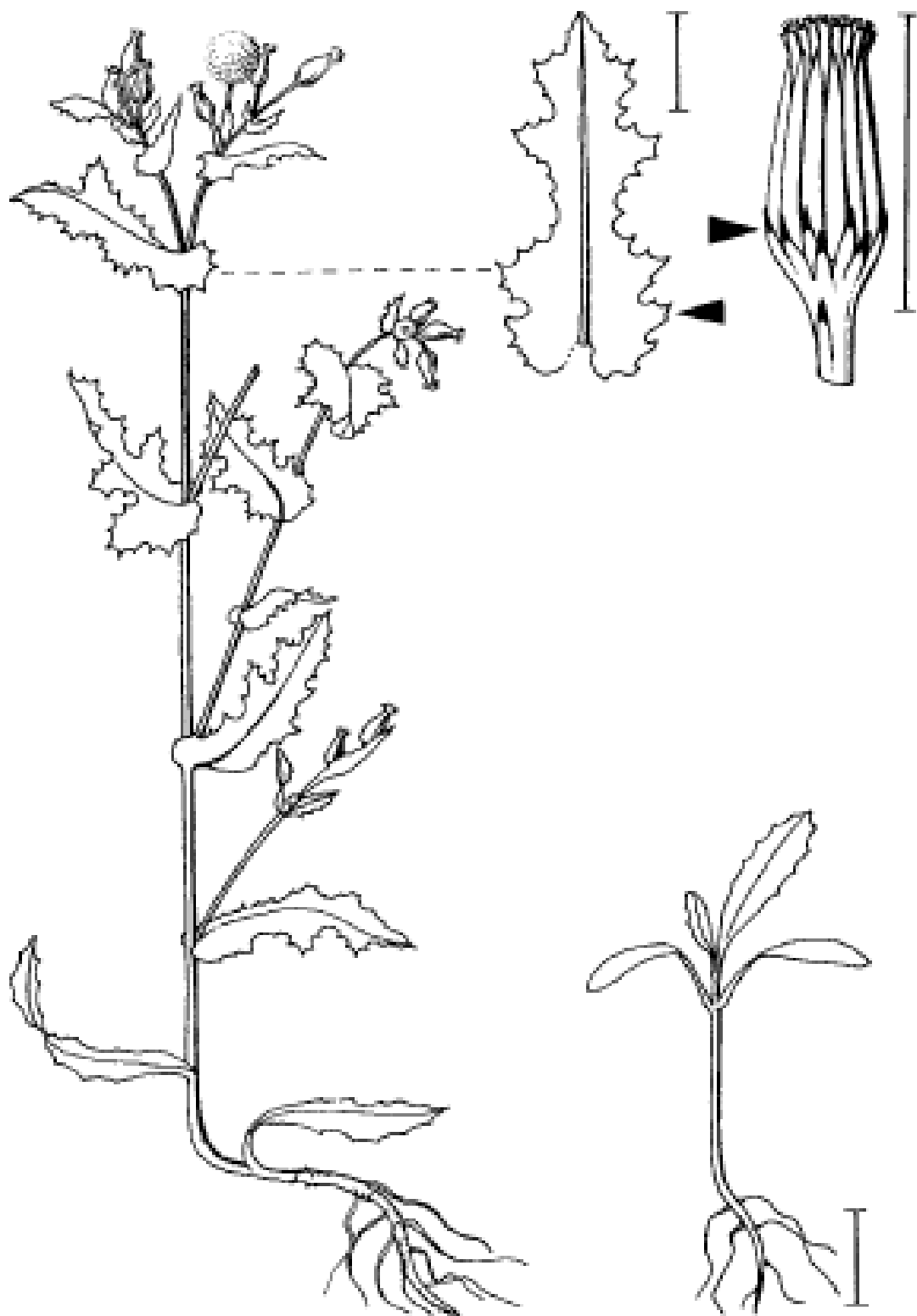

Рис. 4.724. *Senecio vulgaris* [Jäger et al., 2017]

Рис. 4.725. *Senecio vulgaris* [Blandenier & Jacquet, 2013]

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ ТА САМОПЕРЕВІРКИ

Senecio vulgaris Жовтозілля звичайне

1. Які особливості біоморфи має жовтозілля звичайне (*Senecio vulgaris*)?
2. Які особливості стебла має жовтозілля звичайне (*Senecio vulgaris*)?
3. Які особливості листків має жовтозілля звичайне (*Senecio vulgaris*)?
4. Які особливості кошиків має жовтозілля звичайне (*Senecio vulgaris*)?
5. Які особливості квіток має жовтозілля звичайне (*Senecio vulgaris*)?
6. Які особливості листочків обгортки кошика має жовтозілля звичайне (*Senecio vulgaris*)?
7. Який плід має жовтозілля звичайне (*Senecio vulgaris*)?
8. Яким умовам місцезростання віддає перевагу жовтозілля звичайне (*Senecio vulgaris*)?
9. Діагностичним видом яких синтаксонів є жовтозілля звичайне (*Senecio vulgaris*)?
10. Який ступінь натуралізації має жовтозілля звичайне (*Senecio vulgaris*)?
11. Які особливості поширення має жовтозілля звичайне (*Senecio vulgaris*) на території України?
12. Які особливості загального поширення має жовтозілля звичайне (*Senecio vulgaris*)?
13. Яке господарське значення має жовтозілля звичайне (*Senecio vulgaris*)?

Tussilago farfara – Підбіл звичайний, мати-й-мачуха звичайна

Angiosperms Покритонасінні
Asterales Айстроцвіті
Asteraceae Айстрові
Tussilago Підбіл, Мати-й-мачуха

Багаторічна трав'яна рослина з повзучим галузистим кореневищем, укритим поблизу верхівки лусочками, на яких ранньою весною розвивається один або декілька квітконосних пагонів. Квітконосні пагони прямі, біля плодів подовжені, з павутиноподібним опушенням та з розташованими яйцеподібно-довгастими, загостреними, часто червонувато-бурими лускоподібними листками. Прикореневі зелені листки розвиваються в кінці квіткування й лише після нього в них формуються довгі черешки та цупка пластинка. Листкова пластинка закруглено-серцеподібна, короткозагострена, на краї нерівновоїмчасто-зубчаста, спочатку з обох сторін білувато-повстиста, пізніше – зверху гола, а зі спідньої сторони залишається повстистою. Квіткові кошики поодинокі, до та після квіткування пониклі, а під час нього прямостоячі. Обгортка циліндрична або дзвоникувата, з одним рядом листочків, біля основи яких є маленькі зовнішні листочки. Квітколоже пласке, голе, без приквітків. Усі квітки в кошику жовті, крайові. Розташовані в декілька рядів, маточкові, плідні, з вузькоязичковим віночком, що вдвічі довший серединних квіток. Серединні квітки трубчасто-дзвоникуваті, двостатеві, неплідні, з п'ятизубчастим на верхівці віночком. Сім'янки циліндричні, із чубчиком з білих шовковистих волосків.

На глинистих схилах, на дні балок, берегах річок, діагностичний вид синтаксонів *Artemisietea vulgaris* Lohmeyer et al. in Tx. ex von Rochow 1951, *Poa compressae-Tussilaginetum farfarae* Tx. 1931, *Tussilago-Calamagrostietum pseudophragmites* Pawłowski et Walas 1949 corr. Malinovskiy et Krichfalushiy 2000, заввишки 10–25 см, квітує III–V, геміапофіт, мезофіт, трав'яний полікарпик, гемікриптофіт, літньозелений, розетковий, довгокореневищний, m/mo-sm-temp-b.oz₁₋₃ EUR-WAS-(OAS).

Поширення в Україні: на всій території (звичайно).

Загальне поширення: Африка, Європа, Нова Зеландія, Північна Америка, температна й тропічна частини Азії.

Господарське значення рослини: вітамінне, дубильне, кормове, лікарське, медоносне, олійне (рис. 4.726–4.735).

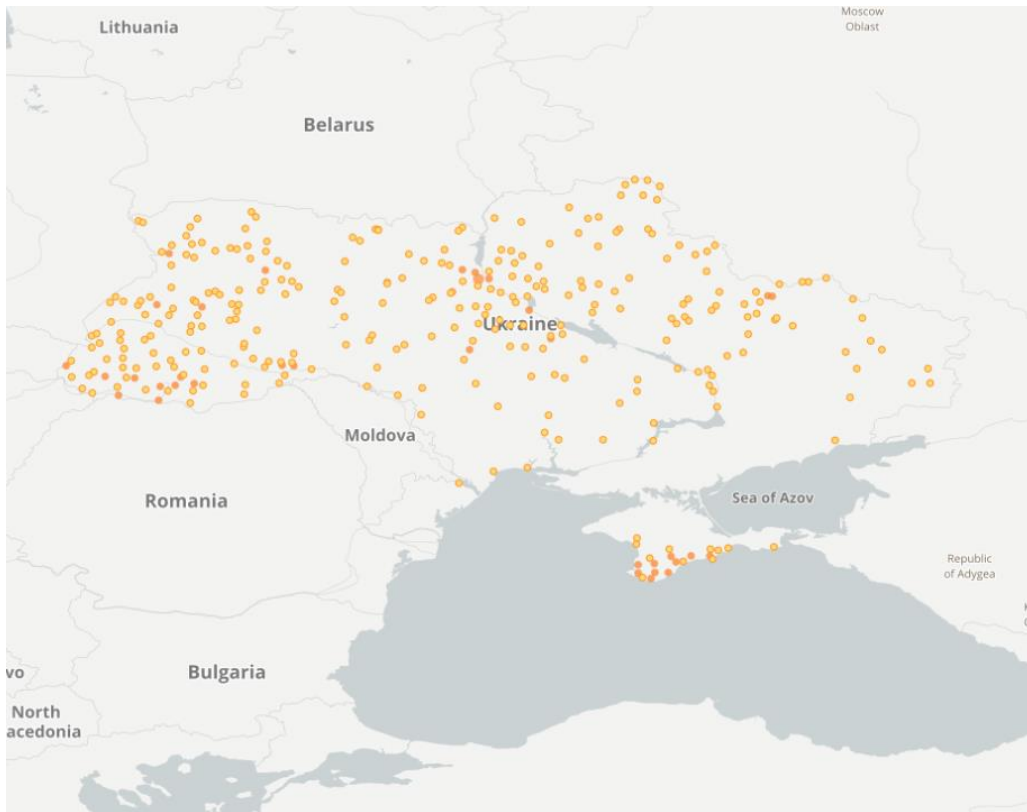

Рис. 4.726. Ареал *Tussilago farfara* в Україні [Occurrences *Tussilago farfara*..., 2025]

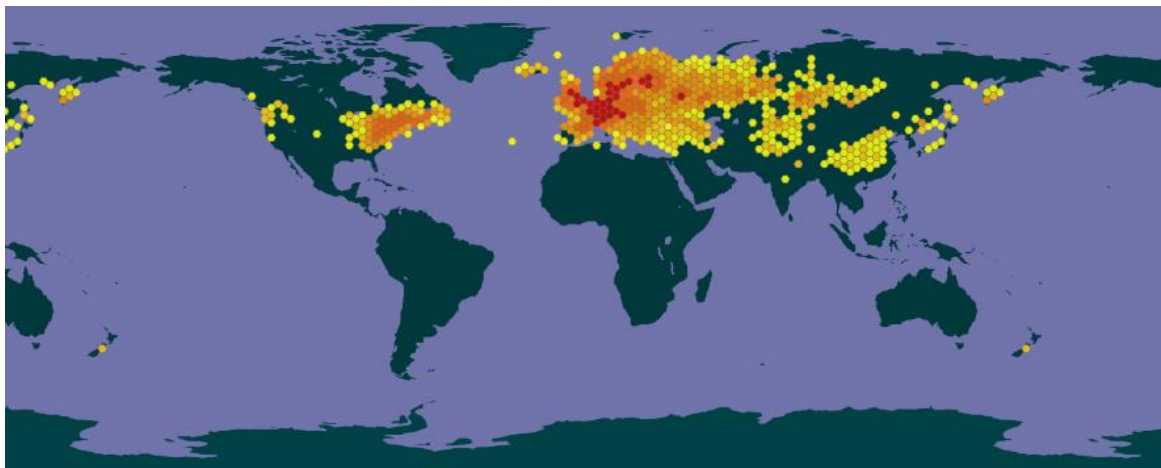

Рис. 4.727. Ареал *Tussilago farfara* в світі [*Tussilago farfara*..., 2025]

Рис. 4.728. *Tussilago farfara* [Goodhead, 2017]

Рис. 4.729. *Tussilago farfara* [Chiappone, 2025]

Рис. 4.730. *Tussilago farfara* [Herzig, 2025]

Рис. 4.731. *Tussilago farfara* [Lindman, 1922]

Рис. 4.732. *Tussilago farfara* [Oksenenko, 2023.]

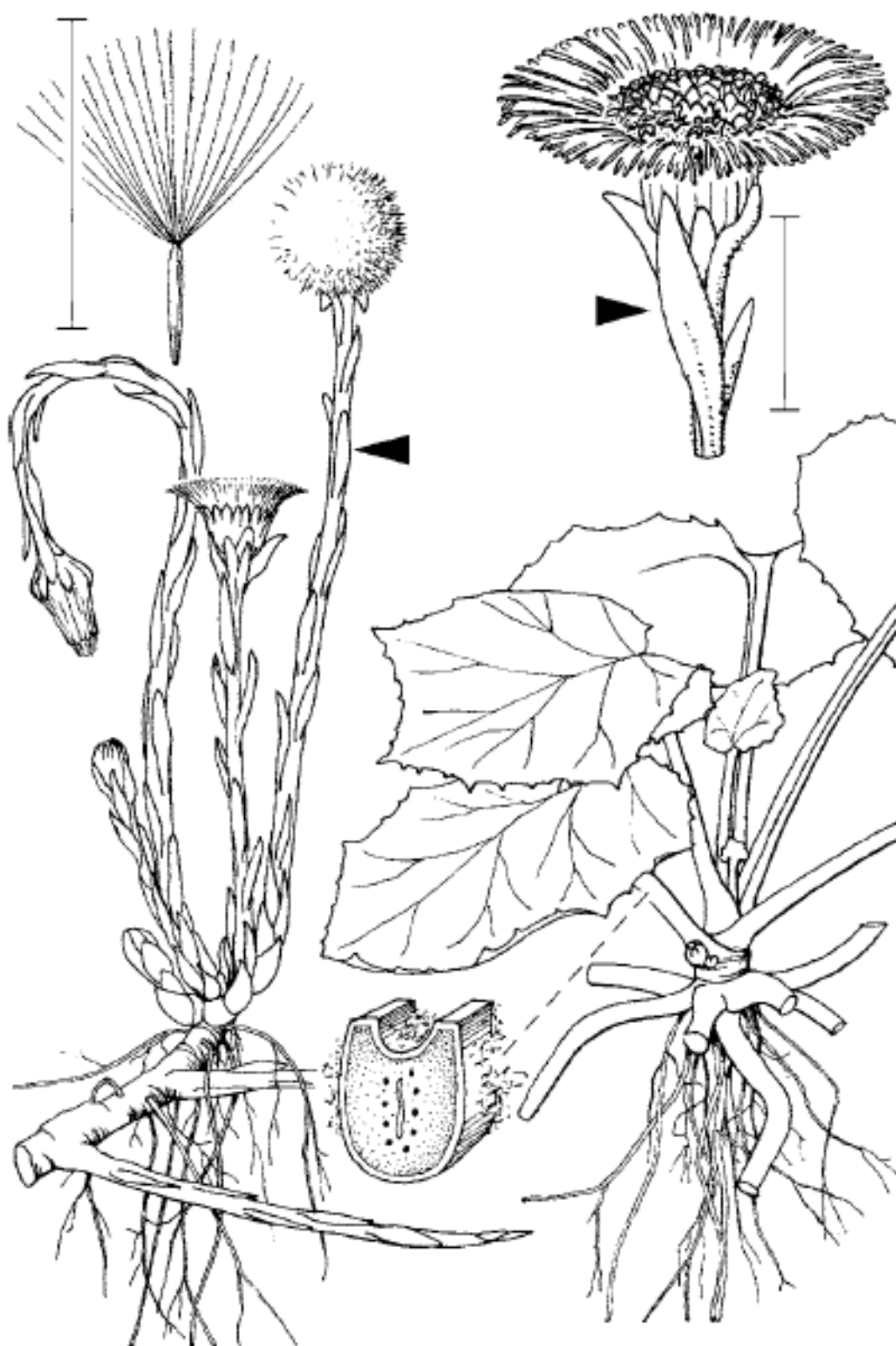

Рис. 4.733. *Tussilago farfara* [Jäger et al., 2017]

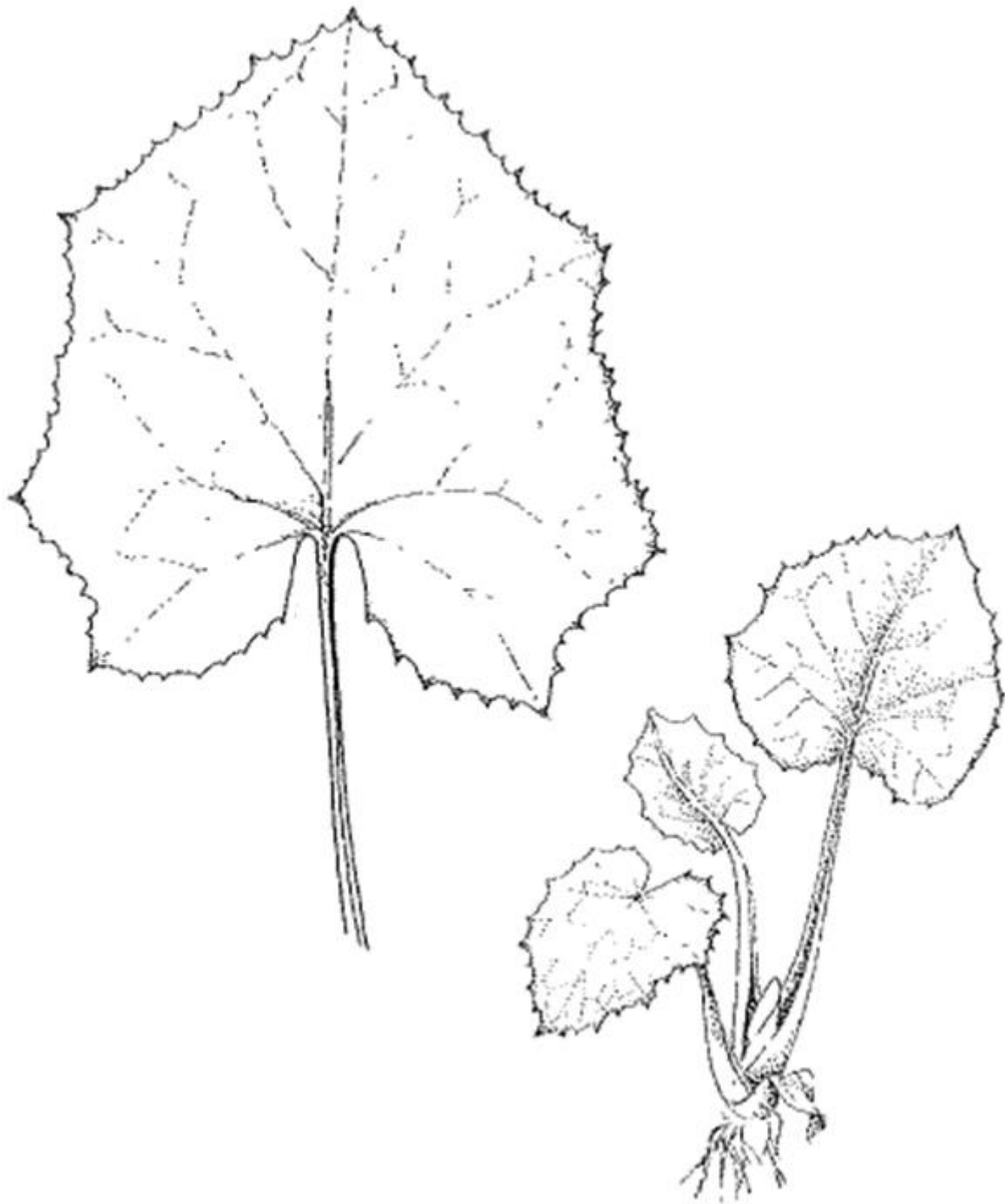

Рис. 4.734. *Tussilago farfara* [Eggenberg & Möhl, 2007]

Рис. 4.735. *Tussilago farfara* [Bovet & Palmieri, 2013]

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ ТА САМОПЕРЕВІРКИ

Tussilago farfara Підбіл звичайний, мати-й-мачуха звичайна

1. Які особливості біоморфи має підбіл звичайний (*Tussilago farfara*)?
2. Які особливості підземних органів має підбіл звичайний (*Tussilago farfara*)?
3. Які особливості стебла має підбіл звичайний (*Tussilago farfara*)?
4. Які особливості листків має підбіл звичайний (*Tussilago farfara*)?
5. Які особливості кошиків має підбіл звичайний (*Tussilago farfara*)?
6. Які особливості квіток має підбіл звичайний (*Tussilago farfara*)?
7. Які особливості листочків обгортки кошика має підбіл звичайний (*Tussilago farfara*)?
8. Який плід має підбіл звичайний (*Tussilago farfara*)?
9. Яким умовам місцезростання віддає перевагу підбіл звичайний (*Tussilago farfara*)?
10. Діагностичним видом яких синтаксонів є підбіл звичайний (*Tussilago farfara*)?
11. Які особливості поширення має підбіл звичайний (*Tussilago farfara*) на території України?
12. Які особливості загального поширення має підбіл звичайний (*Tussilago farfara*)?
13. Яке господарське значення має підбіл звичайний (*Tussilago farfara*)?

Arctium tomentosum – Лопух повстистий, л. павутинистий

Angiosperms Покритонасінні
Asterales Айстроцвіті
Asteraceae Айстрові
Arctium Лопух

Дворічна трав'яна рослина з веретеноподібним коренем і прямим борозенчастим, у горішній частині галузистим стеблом. Стебло бурувато-пурпурове, з павутиноподібним опушенням або майже голе, а під кошиками з густими залозистими волосками. Листки зверху зелені, укріті розсіяними притиснутими волосками або голі, а зісподу з тонким білим або сірим повстистим опушенням, нижні – яйцеподібно-серцеподібні на довгих ребристих черешках, а решта – яйцеподібні або довгасто-яйцеподібні на коротших черешках, на краях з розставленими, короткими та гострими зубчиками. Кошики розташовані на верхівці стебла та його гілок майже щиткоподібним суцвіттям. Обгортка з густим павутиноподібним, її листочки на краї дуже дрібнозубчасті, нижні й середні – лінійно-ланцетні, угорі гачкоподібно всередину загнуті, а внутрішні, майже рівні віночку – темно-фіалкові, широколінійно-ланцетні, плівчасті, раптом звужені у вістря без гачка на кінці. Усі квітки трубчасті, двостатеві. Віночок темно-пурпуровий або рідко білий, іззовні залозистий. Сім'янки гранчасті, упоперек ледь зморшкуваті, з темними плямами на сірому фоні.

На забур'яненних місцях, біля житла й доріг, діагностичний вид синтаксонів *Arctietum lappae* Felföldy 1942, *Arction lappae* Tx. 1937, *Chelidonio-Aceretum negundi* L. Ishbirdina et A. Ishbirdin 1991 nom. inval. (art. 30, 5), *Leonuro-Arctietum tomentosum* Felföldy 1942, заввишки 50–150 см, квітує VII–IX, евапофіт, мезофіт, трав'яний малорічний монокарпік, гемікриптофіт, літньозелений, напіврозетковий, каудексовий, (sm)-temp-(b).k2-3 OAM+temp EURAS.

Поширення в Україні: на всій території (у Криму переважно в передгір'ях, рідко).

Загальне поширення: Європа, Нова Зеландія, Північна Америка, температурна частина Азії.

Господарське значення рослини: бур'ян, лікарське, олійне, харчове (рис. 4.736–4.745).

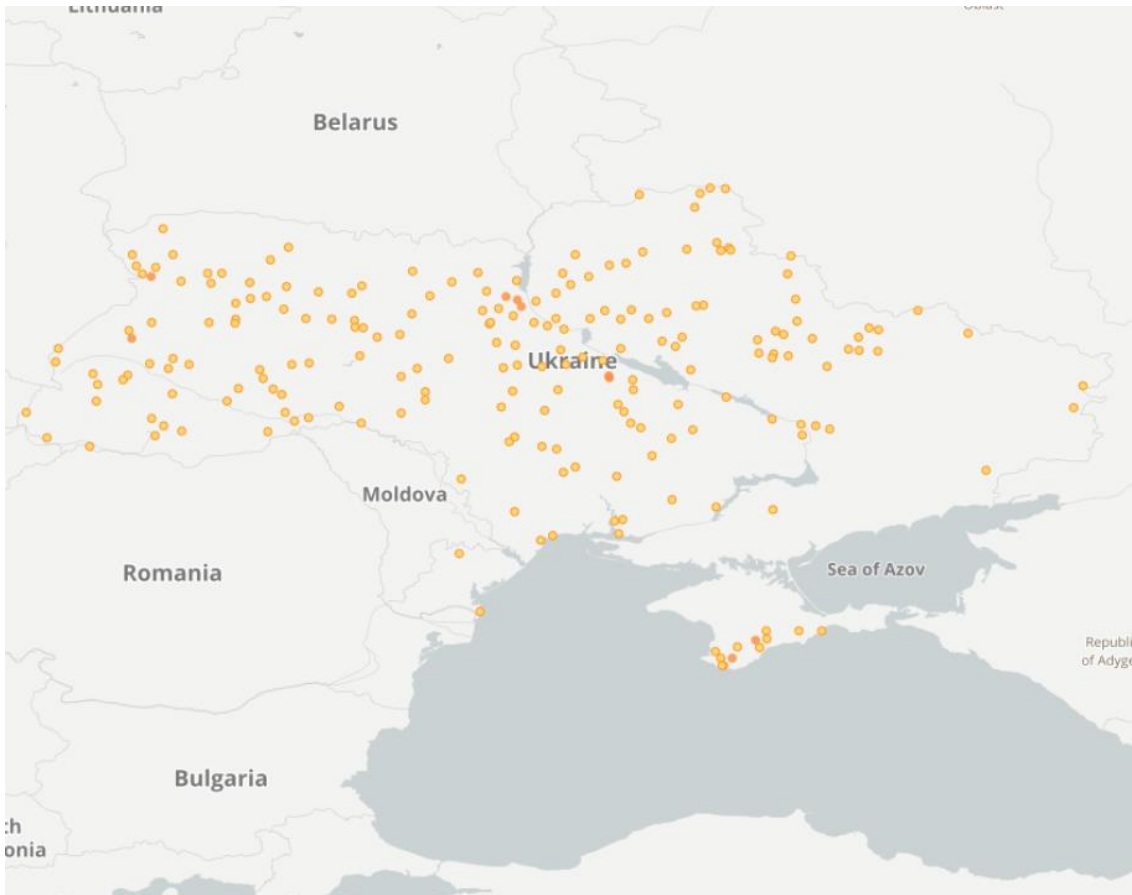

Рис. 4.736. Ареал *Arctium tomentosum* в Україні [Occurrences *Arctium tomentosum*..., 2025]

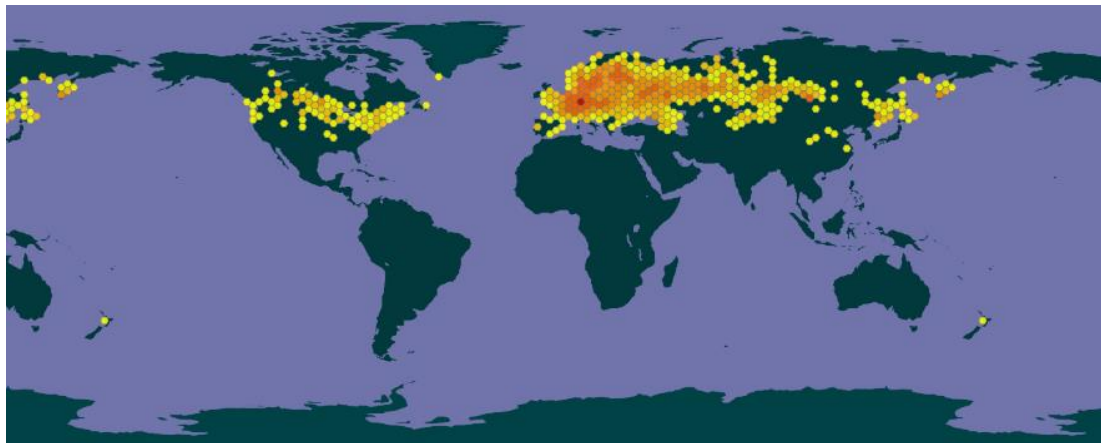

Рис. 4.737. Ареал *Arctium tomentosum* в світі [*Arctium tomentosum*..., 2025]

Рис. 4.738. Плід *Arctium tomentosum* [Чаука, 2023]

Рис. 4.739. *Arctium tomentosum* [Radmer, 2024]

Рис. 4.740. *Arctium tomentosum* [Geurts, 2024]

Рис. 4.741. *Arctium tomentosum* [Uspenskiy, 2021]

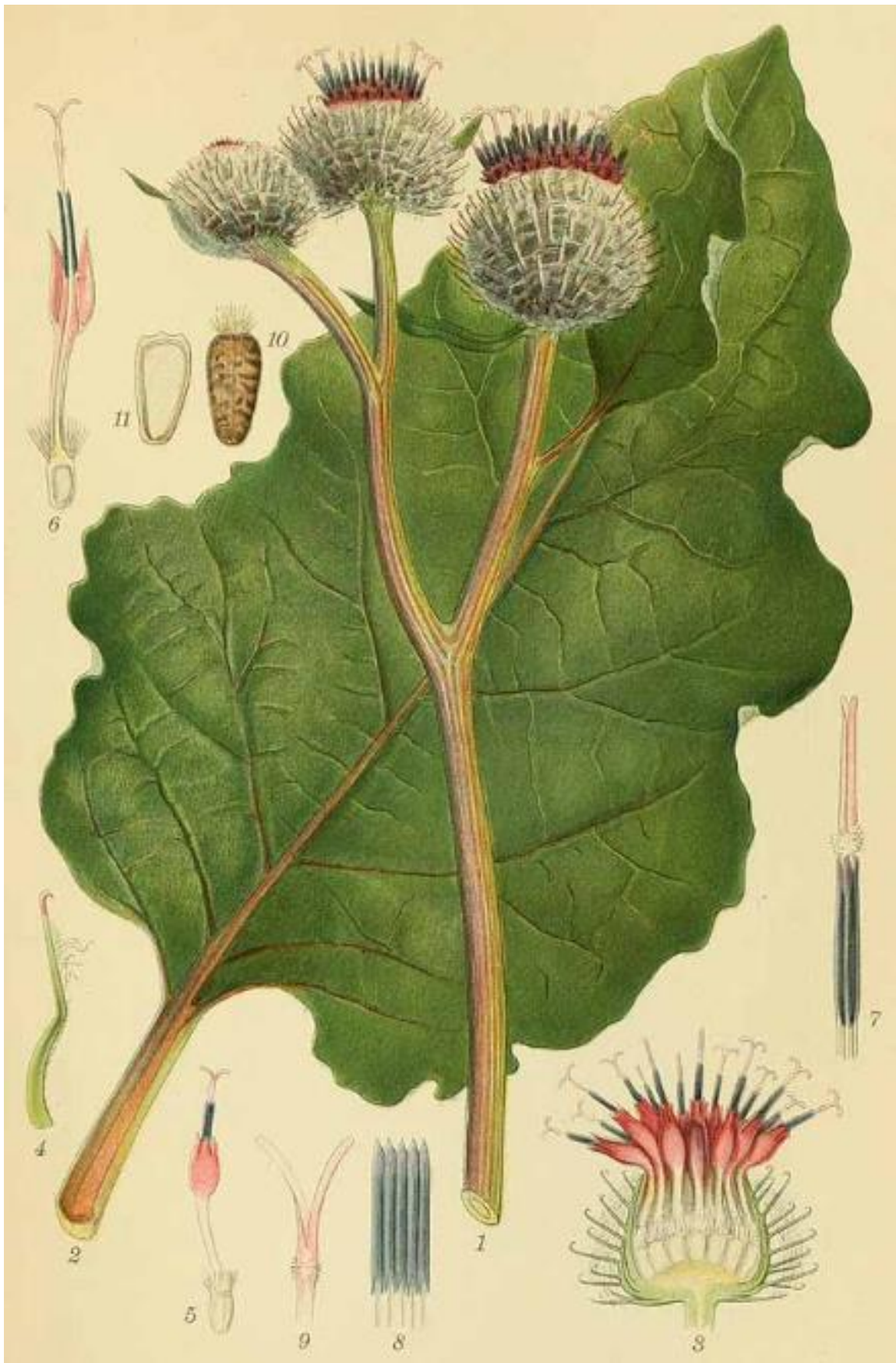

Рис. 4.742. *Arctium tomentosum* [Lindman, 1922]

Рис. 4.743. *Arctium tomentosum* [Jäger et al., 2017]

Рис. 4.744. *Arctium tomentosum* [Eggenberg & Möhl, 2007]

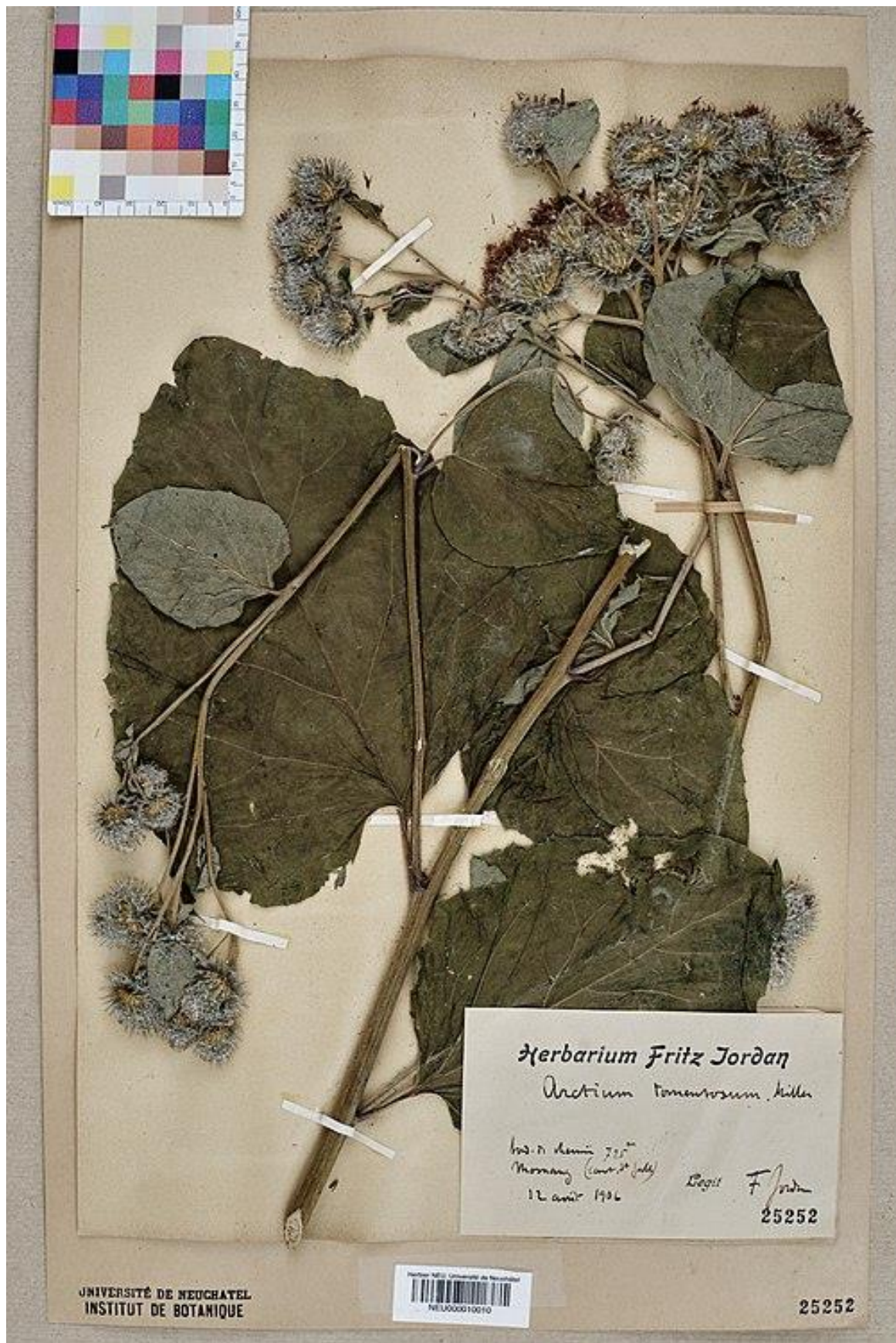

Рис. 4.745. *Arctium tomentosum* [Jordan, 1906]

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ ТА САМОПЕРЕВІРКИ

***Arctium tomentosum* Лопух повстистий, л. павутиnistий**

1. Які особливості біоморфи має лопух повстистий (*Arctium tomentosum*)?
2. Які особливості підземних органів має лопух повстистий (*Arctium tomentosum*)?
3. Які особливості стебла має лопух повстистий (*Arctium tomentosum*)?
4. Які особливості листків має лопух повстистий (*Arctium tomentosum*)?
5. Які особливості кошиків має лопух повстистий (*Arctium tomentosum*)?
6. Які особливості квіток має лопух повстистий (*Arctium tomentosum*)?
7. Які особливості листочків обгортки кошика має лопух повстистий (*Arctium tomentosum*)?
8. Який плід має лопух повстистий (*Arctium tomentosum*)?
9. Яким умовам місцезростання віддає перевагу лопух повстистий (*Arctium tomentosum*)?
10. Діагностичним видом яких синтаксонів є лопух повстистий (*Arctium tomentosum*)?
11. Які особливості поширення має лопух повстистий (*Arctium tomentosum*) на території України?
12. Які особливості загального поширення має лопух повстистий (*Arctium tomentosum*)?
13. Яке господарське значення має лопух повстистий (*Arctium tomentosum*)?

Arctium lappa – Лопух справжній

Angiosperms Покритонасінні
Asterales Айстроцвіті
Asteraceae Айстрові
Arctium Лопух

Дворічна трав'яна рослина з потовщеним веретеноподібним кореневищем і прямим борозенчастим, у верхній частині дуже галузистим стеблом. Стебло голе або ледь шорстке, під кошиками з рідким залозистим опушенням. Листки широко або майже закруглено-яйцеподібні, нижні – із серцеподібною основою, на довгих ребристих черешках, середні та горішні – з клиноподібною основою видовженою в черешок. Усі листки на краях рідко виїмчасто-зубчасті, зверху зелені, голі або з рідкими волосками, зісподу вкриті сіро-білим тонким повстистим опушенням. Кошики разом із відігнутими листочками обгортки розташовані на добре розвинутих, частково вкритих залозистими волосками квітконосах на кінцях гілок майже щитком або у вигляді щиткоподібної волоті. Листочки обгортки шилоподібні, голі, зелені, до верхівки звужуються та закінчуються світло-жовтим гачком. Квітки фіалково-пурпурові, двостатеві. Сім'янки на верхівці зморшкуваті, пласкі, темно-бурі.

На засмічених місцях, біля житла, доріг, у лісах, серед чагарників, діагностичний вид синтаксонів *Arctietum lappae* Felföldy 1942, *Arctio lappae-Artemisietum vulgaris* Oberd. ex Seybold et T. Müller 1972, *Arction lappae* Tx. 1937, *Beto trigynae-Urticetum dioicae* Levon 1997, *Carduo acanthoidis-Onopordetum acanthii* Soó ex Jarolímek et al. 1997, *Fragarion vescae* Tx. ex von Rochow 1951, *Leonuro-Arctietum tomentosum* Felföldy 1942, заввишки 75–180 см, квітує VII–IX, евапофіт, мезофіт, трав'яний дворічний монокарпик, гемікриптофіт, літньозелений, напіврозетковий, каудексовий, (m)-sm-temp-(b).oz₍₁₎-3-k₁EUR-WAS.

Поширення в Україні: на всій території.

Загальне поширення: Австралія, Європа, Нова Зеландія, Північна та Південна Америка, теператна й тропічна частини Азії.

Господарське значення рослини: бур'ян, дубильне, етероолійне, жиросолейне, кормове, лікарське, медоносне, харчове (рис. 4.746–).

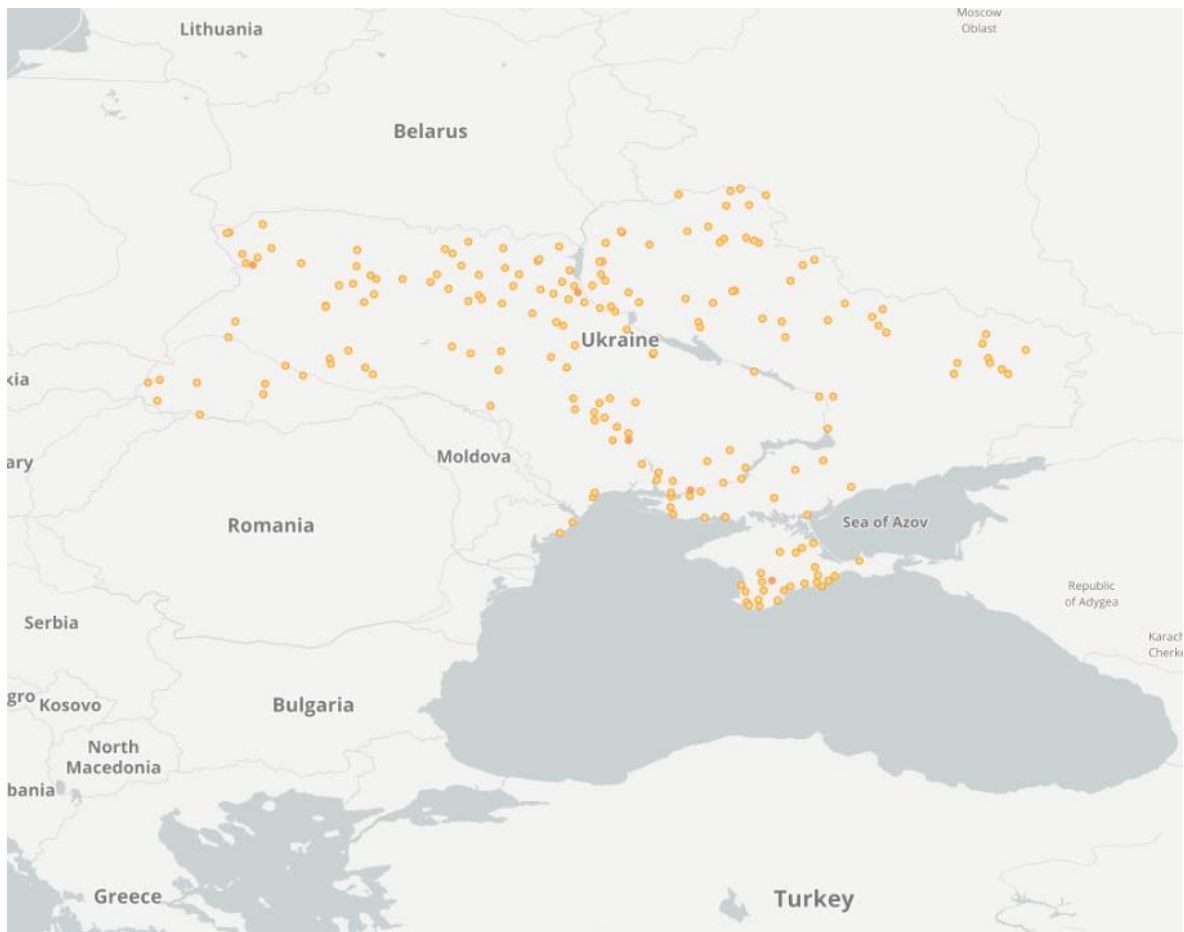

Рис. 4.746. Ареал *Arctium lappa* в Україні [Occurrences *Arctium lappa*..., 2025]

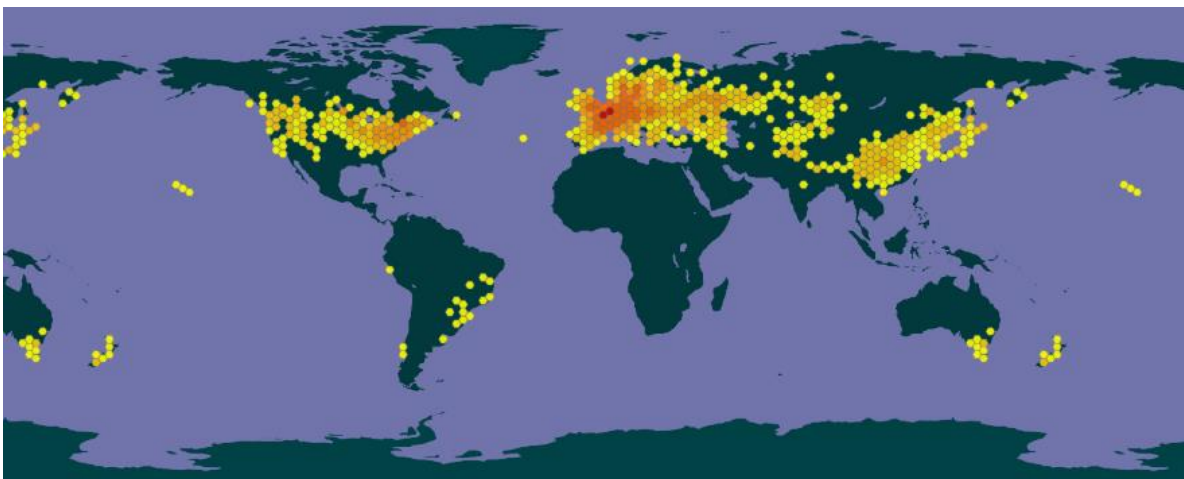

Рис. 4.747. Ареал *Arctium lappa* в світі [*Arctium lappa*, 2025]

Рис. 4.748. Плід *Arctium lappa* [*Arctium lappa* (Great Burdock)..., 2023]

Рис. 4.749. *Arctium lappa* [Oksenenko, 2022]

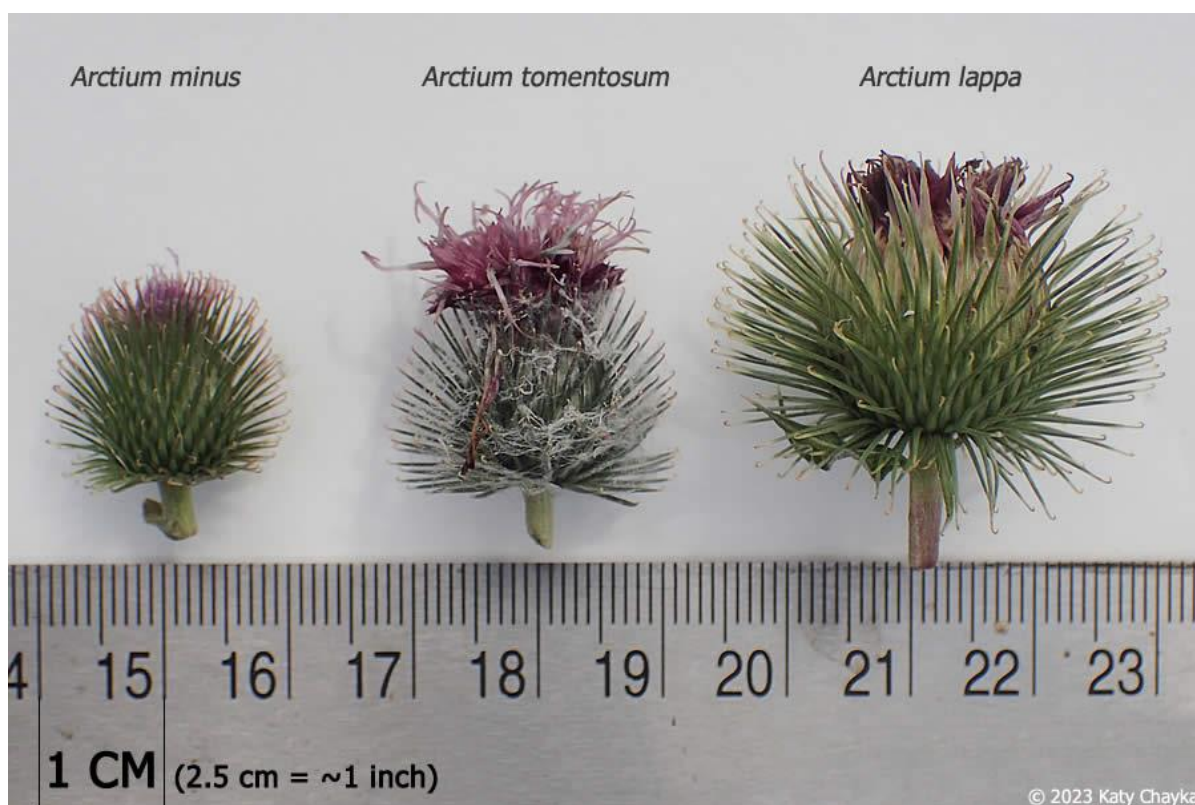

Рис. 4.750. *Arctium lappa*, *A. minus*, *A. tomentosum* [Chayka, 2025]

Рис. 4.751. *Arctium lappa* [Hansen, 2025]

Рис. 4.752. *Arctium lappa* [Sytschak, 2024]

Рис. 4.753. *Arctium lappa* [Hayne, 1809]

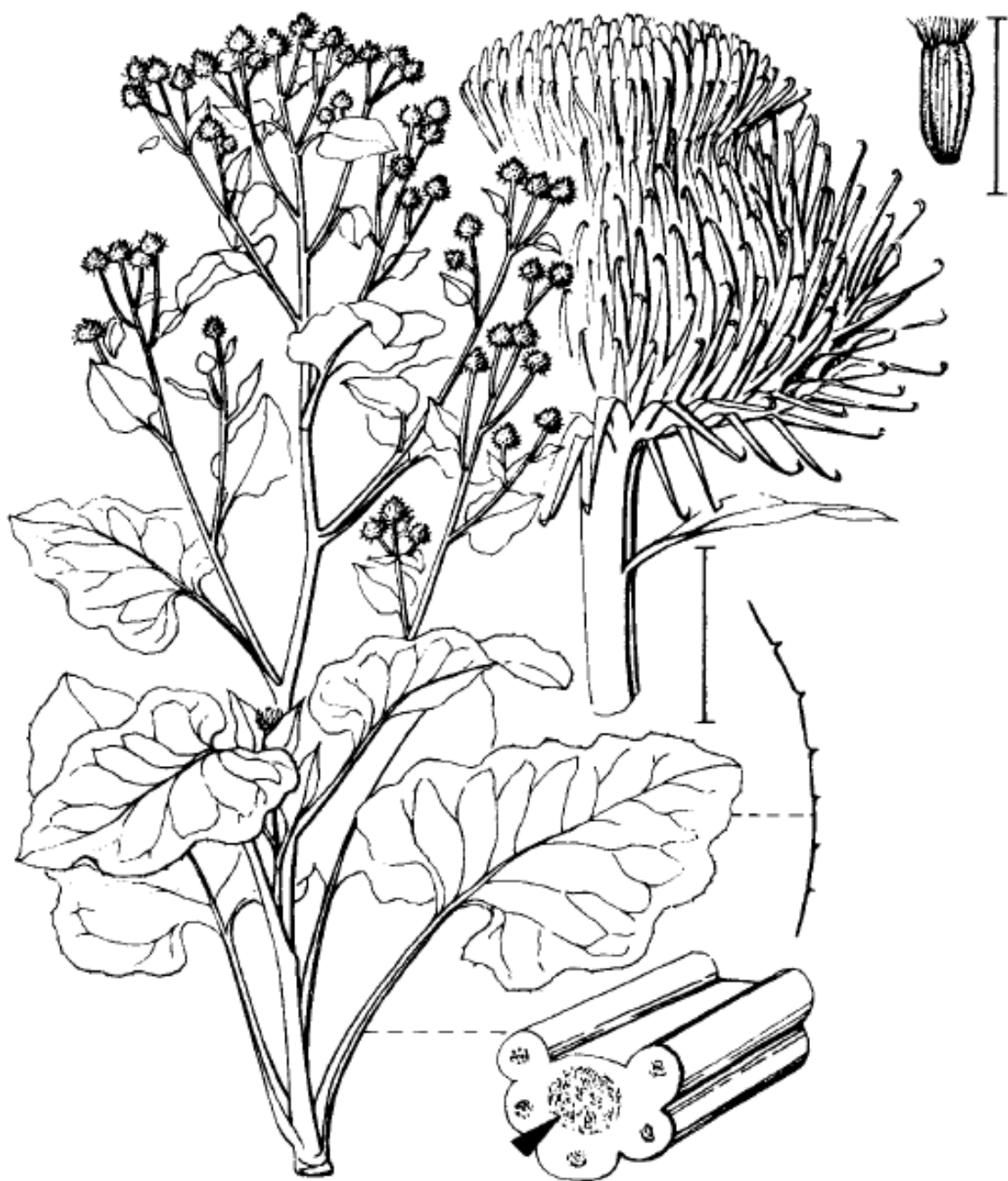

Рис. 4.754. *Arctium lappa* [Jäger et al., 2017]

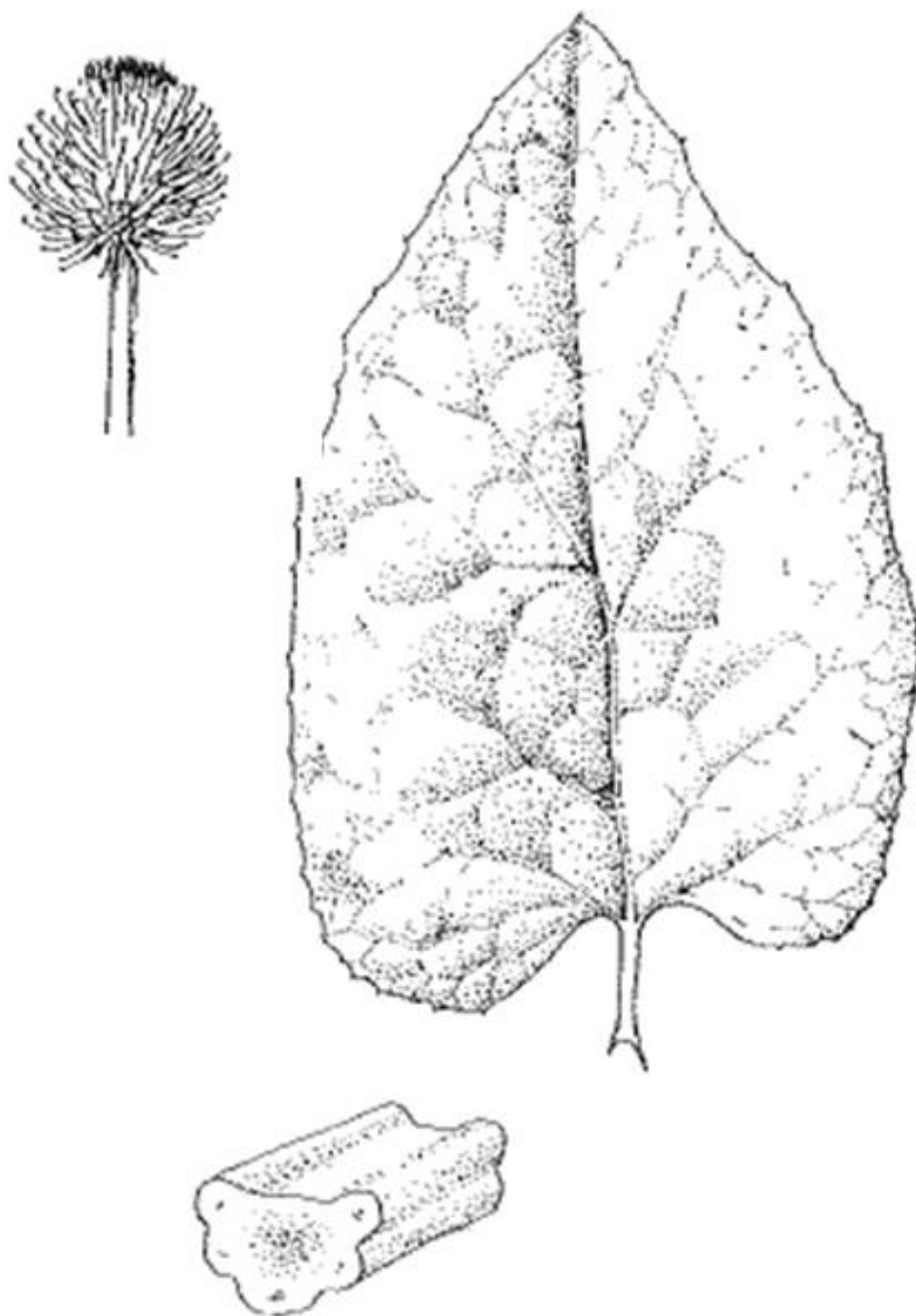

Рис. 4.755. *Arctium lappa* [Eggenberg & Möhl, 2007]

University of Colorado Museum
Herbarium "COLO"

No. 396511

A. lappa, det. Lederer & Hogen
2005

FLORA OF NORTH AMERICA
Arctium minus (J. Hill) J. J. Bernhardt
David J. Keil

1997

HERBARIUM OF
NORTHEAST LOUISIANA UNIVERSITY, MONROE

FLORA OF: NEW YORK County: EIRE

Arctium lappa L.

Along sediment beds at the Alden sewage
treatment plant ca. 600 ft. W and 600 ft. N
of 1714 Meadow Dr., Alden.

Collector: David D. Taylor

No.: 1197

Date: 23 August 1981

Рис. 4.756. *Arctium lappa* [Taylor, 1981]

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ ТА САМОПЕРЕВІРКИ

Arctium lappa Лопух справжній

1. Які особливості біоморфи має лопух справжній (*Arctium lappa*)?
2. Які особливості підземних органів має лопух справжній (*Arctium lappa*)?
3. Які особливості стебла має лопух справжній (*Arctium lappa*)?
4. Які особливості листків має лопух справжній (*Arctium lappa*)?
5. Які особливості кошиків має лопух справжній (*Arctium lappa*)?
6. Які особливості квіток має лопух справжній (*Arctium lappa*)?
7. Які особливості листочків обгортки кошика має лопух справжній (*Arctium lappa*)?
8. Який плід має лопух справжній (*Arctium lappa*)?
9. Яким умовам місцезростання віддає перевагу лопух справжній (*Arctium lappa*)?
10. Діагностичним видом яких синтаксонів є лопух справжній (*Arctium lappa*)?
11. Які особливості поширення має лопух справжній (*Arctium lappa*) на території України?
12. Які особливості загального поширення має лопух справжній (*Arctium lappa*)?
13. Яке господарське значення має лопух справжній (*Arctium lappa*)?

Carduus crispus – Будяк кучерявий

Angiosperms Покритонасінні
Asterales Айстроцвіті
Asteraceae Айстрові
Carduus Будяк

Дворічна трав'яна рослина з веретеноподібним коренем. Стебло переважно в горішній частині досить розгалужене, негусто вкрите павутиноподібним опушенням, разом із бічними гілками до кошиків вузькокрилате. Крила виїмчасто-зубчасті, на краях із шипикоподібними колючками. Листки м'які, рівномірно й густо вкривають стебло, прикореневі й нижні стеблові – звужені в короткий черешок, а решта – сидячі, зверху – зелені з розсіяними, короткими сосочкоподібними волосками, зісподу з білим або сірим павутиноподібним, повстистим опушенням, на середніх жилках – зі звивистими шерстистоподібними волосками. Листкові пластинки еліптичні, переважно пірчастонадрізані або довгасті й тоді пірчастолопатевої або пірчастовиїмчасто-зубчасті, на краях із розташованими короткими шипиками. Кошики прямостоячі, розташовані на верхівці стебла та його розгалужень і сидять переважно клубочкоподібно в кількості від двох до п'яти або по одному на крилатих, шипуватих квітконосах. Обгортки еліптично-напівкулясті, майже голі або зі слабким павутиноподібним опушенням між листочками. Листочки обгортки лінійно-шилоподібні, поступопо загострені й закінчуються короткою жовтуватою колючкою, дещо дугоподібно відхилені, внутрішні – пурпурові. Віночок темно-червоний або інколи білий. Сім'янки з дрібними зморшками й горбочками, чубчик білуватий, дуже ламкий.

У заплачних лісах і чагарниках, на крайових частинах лісів, городах, у садах, на тінистих вологих місцях, діагностичний вид синтаксону *Artemisietea vulgaris* Lohme yer et al.in TX. ex von Rochow 195, заввишки 50–200 см, квітує VII–IX, геміапофіт, мезофіт, трав'яний малорічний монокарпік, гемікриптофіт, літньо-зимовозелений, напіврозетковий, каудексовий, sm-b.oz_{(1)–3} EUR-WAS-mtemp.oz_{(1)–3} OAS.

Поширення в Україні: на всій території (Крим – Присивашся, на Керченському півострові та в передгір'ях, зрідка).

Загальне поширення: Європа, Північна Америка, теператна й тропічна частини Азії.

Господарське значення рослини: бур'ян, вітамінне, жиросодержаче, лікарське, медоносне, харчове (рис. 4.757–4.767).

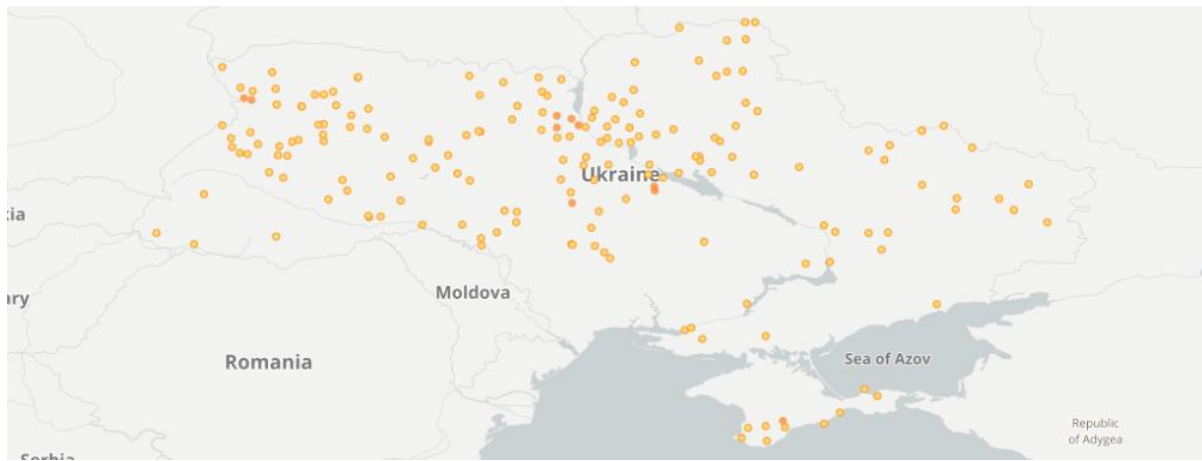

Рис. 4.757. Ареал *Carduus crispus* в Україні [Occurrences *Carduus crispus*, 2025]

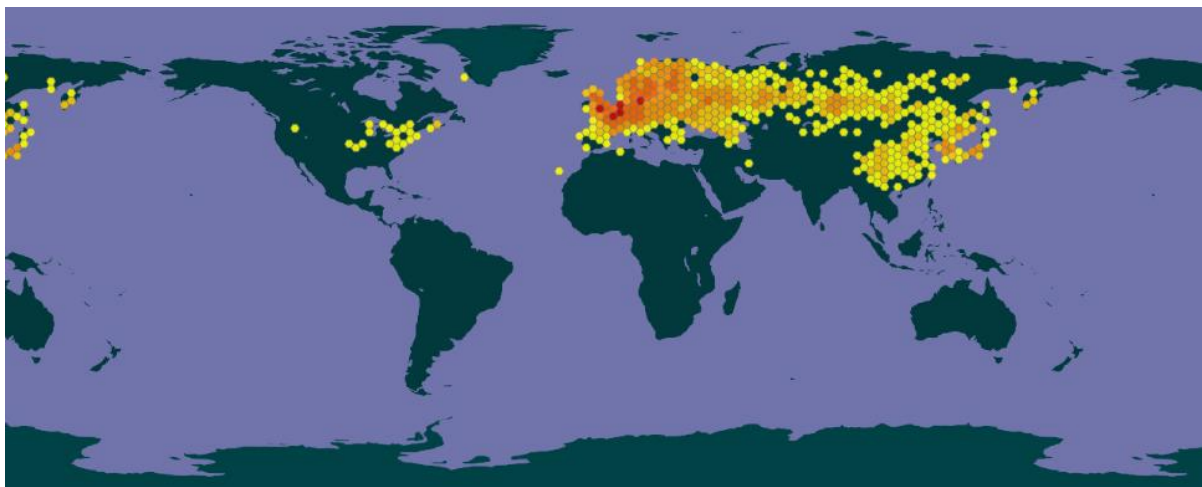

Рис. 4.758. Ареал *Carduus crispus* в світі [*Carduus crispus*..., 2025]

Рис. 4.759. Плід *Carduus crispus* [Hurst, 2025]

Рис. 4.760. *Carduus crispus* [Glas, 2025]

Рис. 4.761. *Carduus crispus* [Glas, 2025a.]

Рис. 4.762. *Carduus crispus* [Кониакін, 2022]

Рис. 4.763. *Carduus crispus* [Кnoch, 2024].

Рис. 4.764. *Carduus crispus* [Lindman, 1922]

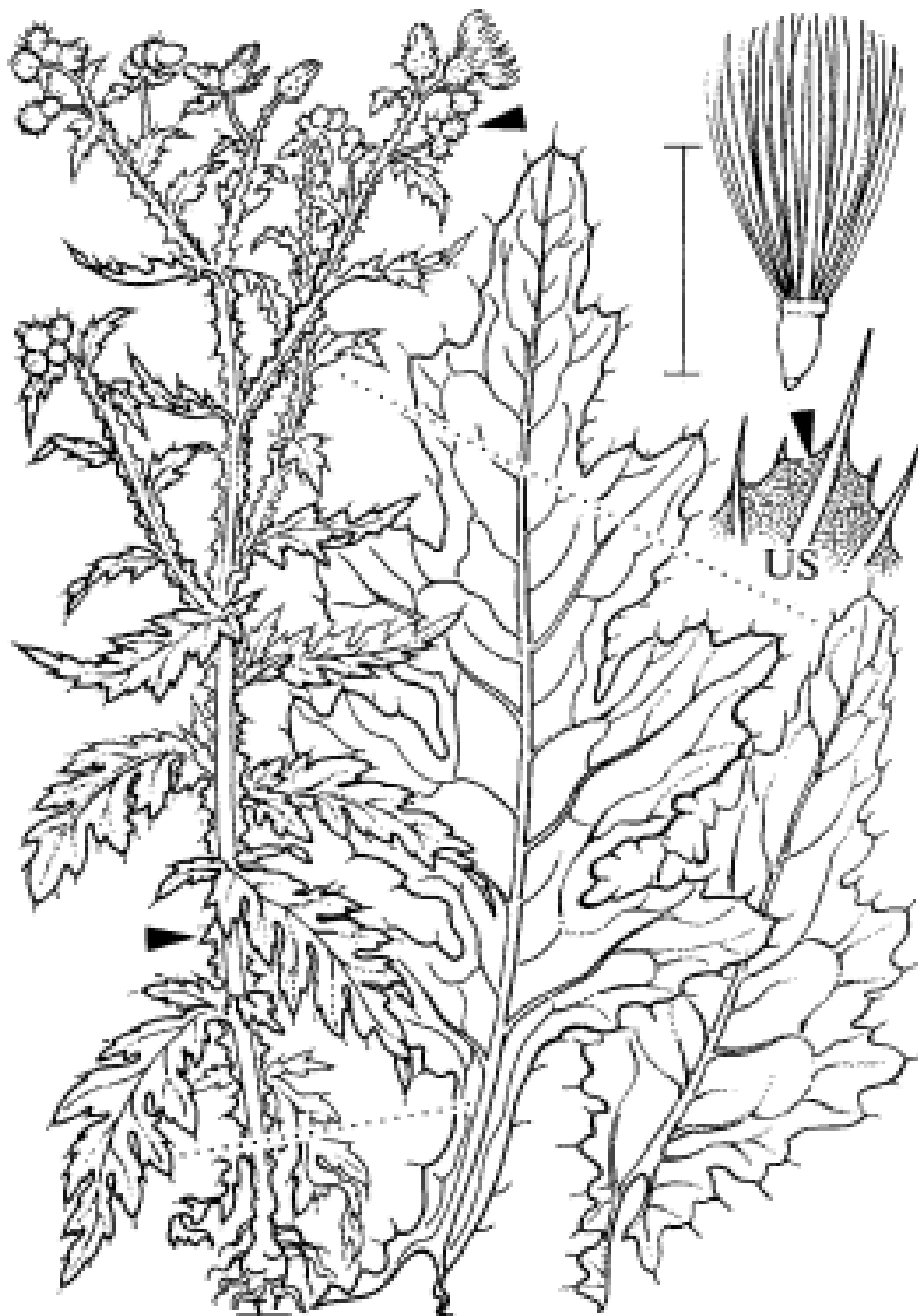

Рис. 4.765. *Carduus crispus* [Jäger et al., 2017]

Рис. 4.766. *Carduus crispus* [Eggenberg & Möhl, 2007]

Рис. 4.767. *Carduus crispus* [Charette, 1953]

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ ТА САМОПЕРЕВІРКИ

Carduus crispus Будяк кучерявий

1. Які особливості біоморфи має будяк кучерявий (*Carduus crispus*)?
2. Які особливості підземних органів має будяк кучерявий (*Carduus crispus*)?
3. Які особливості стебла має будяк кучерявий (*Carduus crispus*)?
4. Які особливості листків має будяк кучерявий (*Carduus crispus*)?
5. Які особливості кошиків має будяк кучерявий (*Carduus crispus*)?
6. Які особливості квіток має будяк кучерявий (*Carduus crispus*)?
7. Які особливості листочків обгортки кошика має будяк кучерявий (*Carduus crispus*)?
8. Який плід має будяк кучерявий (*Carduus crispus*)?
9. Яким умовам місцезростання віддає перевагу будяк кучерявий (*Carduus crispus*)?
10. Діагностичним видом яких синтаксонів є будяк кучерявий (*Carduus crispus*)?
11. Які особливості поширення має будяк кучерявий (*Carduus crispus*) на території України?
12. Які особливості загального поширення має будяк кучерявий (*Carduus crispus*)?
13. Яке господарське значення має будяк кучерявий (*Carduus crispus*)?

Carduus hamulosus – Будяк дрібногачкуватий

Angiosperms Покритонасінні

Asterales Айстроцвіті

Asteraceae Айстрові

Carduus Будяк

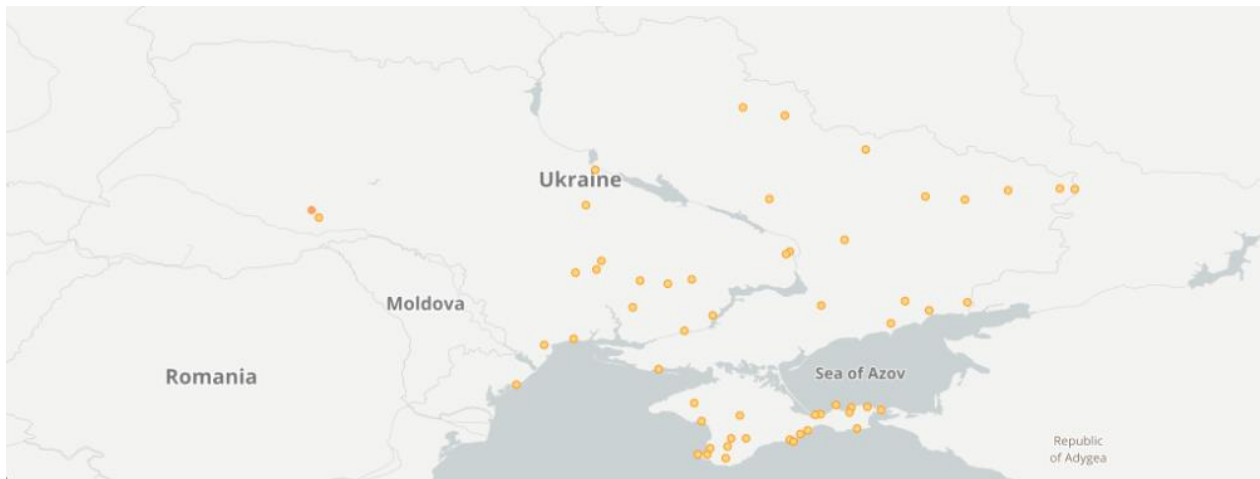
Трав'яний дворічник або багаторічник зі стрижневим коренем. У перший рік життя утворює розетку невеликих, майже цілісних інколи цілокраїх листків, на другий – формуються квітконосні пагони. Стебло вкрите павутиноподібним опушенням, рідко просте, зазвичай галузиться, разом із довгими гілками крилате. Крила не доходять до кошиків, зубчасті, на краях укриті шипиками. Листки зелені, збігаючі донизу, нижні – на черешках, решта – сидячі. Листкові пластинки довгасті, пірчастороздільні, з довгастими або трикутно-яйцеподібними частками, що в свою чергу на краях лопатеві, зубчасті або цілісні, укриті шипиками, з обох сторін зелені або зісподу сірувато-павутинисті, а на жилках, особливо зісподу – з кучерявими волосками. Кошики прямостоячі, напівкулясті, 2–4 см у діаметрі, розташовані на верхівці стебла та його розгалуженнях по одному. Стебла під кошиками вкриті білим павутиноподібним опушенням, не крилаті та без шипів, рідко з розсіяними шипиками. Обгортка переважно пурпурова, гола або інколи з рідкими, розташованими між листочками павутиноподібними волосками. Листочки обгортки довгі, з однією жилкою, внутрішні – із забарвленою верхівкою, без колючок, решта – загострені й переходять у короткі колючки з пологою, дугоподібно зігнутою верхівкою, лише зовнішні інколи притиснуті. Віночок пурпуровий. Плід – сім'янка.

На степових схилах, крайових частинах лісів, на сухих, часто забур'яненних місцях, 30–80 см заввишки, квітує VI–VIII, евапофіт, трав'яний полікарпик, дворічний або багаторічний монокарпик, літньо-зимовозелений, напіврозетковий, каудексовий, стрижневий, гемікриптофіт, мезоксерофіт, stemp.oz2-EUR(Wpont).

Поширення в Україні: Лісостеп, Степ, Крим.

Загальне поширення: Балкани, Мала Азія, Південна та Середня Євразія.

Господарське значення рослини: бур'ян, жиролійне, кормове, містить алкалоїди, харчове (4.768–4.773).

4.768. Ареал *Carduus hamulosus* в Україні [Occurrences *Carduus hamulosus*..., 2025]

Рис. 4.769. Ареал *Carduus hamulosus* в світі [*Carduus hamulosus*..., 2025]

Рис. 4.770. *Carduus hamulosus* [Stikvoort, 2025.]

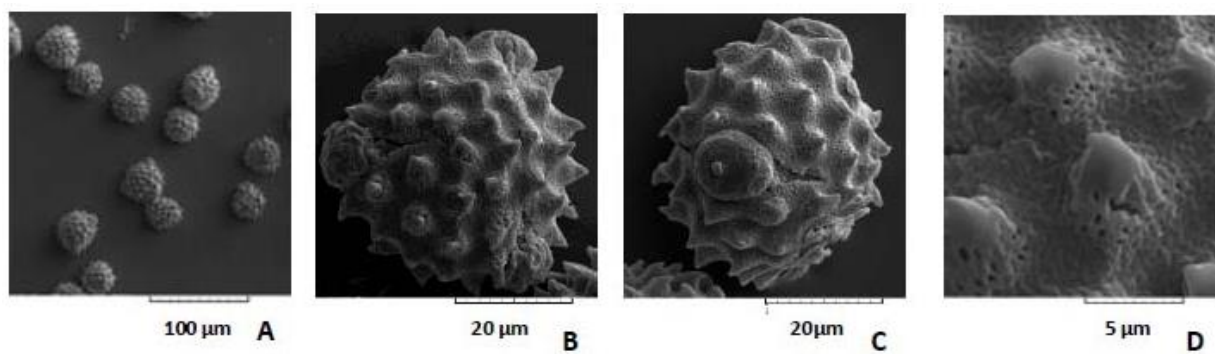

Рис. 4.771. Пилкове зерно *Carduus hamulosus* [Azizi, Sheidai & Nouroozi, 2013]

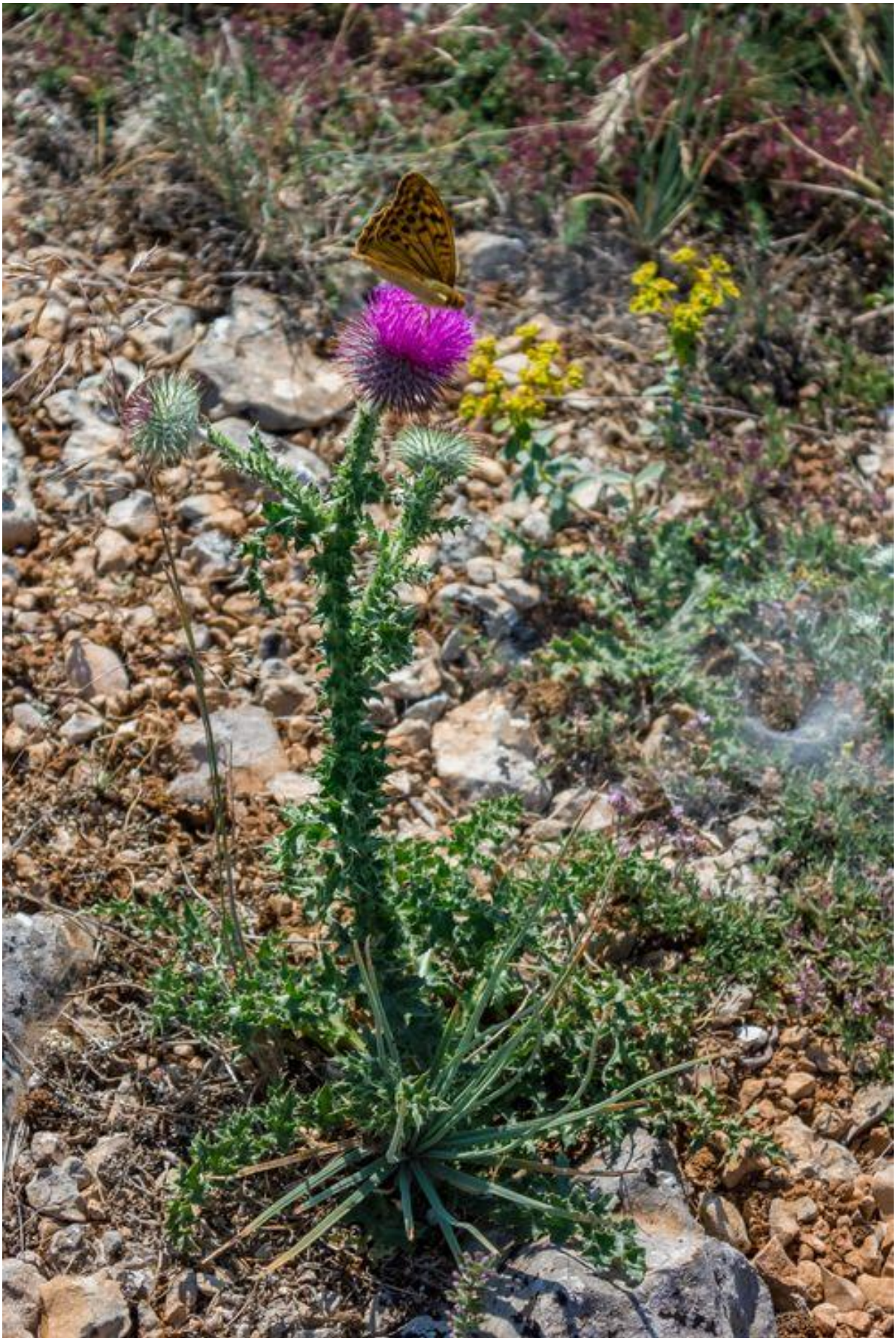

Рис. 4.772. *Carduus hamulosus* [Sevelen, 2018.]

Рис. 4.773. *Carduus hamulosus* [Puring, 1894]

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ ТА САМОПЕРЕВІРКИ

Carduus hamulosus Будяк дрібногачкуватий

1. Які особливості біоморфи має будяк дрібногачкуватий (*Carduus hamulosus*)?
2. Які особливості підземних органів має будяк дрібногачкуватий (*Carduus hamulosus*)?
3. Які особливості стебла має будяк дрібногачкуватий (*Carduus hamulosus*)?
4. Які особливості листків має будяк дрібногачкуватий (*Carduus hamulosus*)?
5. Які особливості кошиків має будяк дрібногачкуватий (*Carduus hamulosus*)?
6. Які особливості квіток має будяк дрібногачкуватий (*Carduus hamulosus*)?
7. Які особливості листочків обгортки кошика має будяк дрібногачкуватий (*Carduus hamulosus*)?
8. Який плід має будяк дрібногачкуватий (*Carduus hamulosus*)?
9. Яким умовам місцезростання віддає перевагу будяк дрібногачкуватий (*Carduus hamulosus*)?
10. До якої групи апофітів належить будяк дрібногачкуватий (*Carduus hamulosus*)?
11. Які особливості поширення має будяк дрібногачкуватий (*Carduus hamulosus*) в Україні?
12. Які особливості загального поширення має будяк дрібногачкуватий (*Carduus hamulosus*)?
13. Яке господарське значення має будяк дрібногачкуватий (*Carduus hamulosus*)?

Cirsium arvense – Осот польовий

Angiosperms Покритонасінні
Asterales Айстроцвіті
Asteraceae Айстрові
Cirsium Осот

Дворічна трав'яна рослина з веретеноподібним галузистим коренем. Стебло прямостояче, у горішній частині галузисте, з рідким павутиноподібним опушенням, ребристе й крилате від листків. Крила виїмчасто-лопатеві й дуже колючі. Нижні листки звужені в черешок, решта сидячі, їхні пластинки зверху сірувато-зелені, з густими дрібними притиснутими шипиками, зісподу із сірувато-шерстисто-повстистим або павутиноподібним опушенням, інколи майже голе, пірчастонадрізане на дві або три лопатеві частки. Кожна маленька частка закінчується довгою та цупкою блискучою колючкою, а на краях – із дрібними й тонкими шипиками. Кошики розташовані по одному або по три на кінці стебла та гілок на коротких квітконосах або майже сидячі. Обгортки дещо павутиноподібно-шерстисті, рідше майже голі, їхні листочки ланцетоподібно-шилоподібні, дещо відігнуті назовні, на кінці – із жовтуватим міцним шипиком. Квітки фіалково-пурпурові, відгин віночка до половини п'ятинадрізаний. Тичинкові нитки волосисті. Сім'янки обернено-косояйцеподібні, із чорними повздовжніми смужками. Чубчики білі.

На полях, засмічених місцях, городах, біля доріг, ставків, діагностичний вид синтаксонів *Agropyretum repentis* Felföldy 1942, *Ambrosio artemisiifoliae-Cirsietum setosi* Marjushkina et Solomakha 1985, *Arctio lappae-Artemisietum vulgare* Oberd. ex Seybold et T. Müller 1972, *Cirsietum setosi* (Shelyag-Sosonko et al. 1986) T. Solomakha et al. 1986, *Cirsio incani-Sisymbrietum orientalis* Levon 1997, *Cirsio-Lactucetum serriolae* Mucina 1978, *Erigeronto-Lactucetum serriolae* Lohmeyer in Oberd. 1957, *Lolietum perennis* Gams 1927, *Matricarietum perforatae* Kępczyński 1975, *Origano vulgaris-Brometum benekenii* Fajmonova 1983, *Papaveretalia rhoeadis* Hüppe et Hofmeister ex Theurillat et al. 1995, *Polygono-Chenopodion* Koch 1926, *Sisymbrium officinalis* Tx. et al. ex von Rochow 1951, *Stachyo annuae-Setarietum pumilae* Felföldy 1942 corr. Mucina in Mucina et al. 1993, *Stellarietea mediae* Tx. et al. in Tx. 1950, заввишки 40–160 см, квітує VI–X, евапофіт, мезофіт, трав'яний полікарпик, гемікриптофіт, літньозелений, напіврозетковий, довгокореневищний, m-sm-temp-b.oz₁₋₃EURAS.

Поширення в Україні: на всій території.

Загальне поширення: Австралія, Африка, Європа, Нова Зеландія, Північна та Південна Америка, теператна й тропічна частини Азії.

Господарське значення рослини: бур'ян, медоносне, отруйне (рис. 4.774–4.783).

Рис. 4.774. Ареал *Cirsium arvense* в Україні [Occurrences *Cirsium arvense*..., 2025]

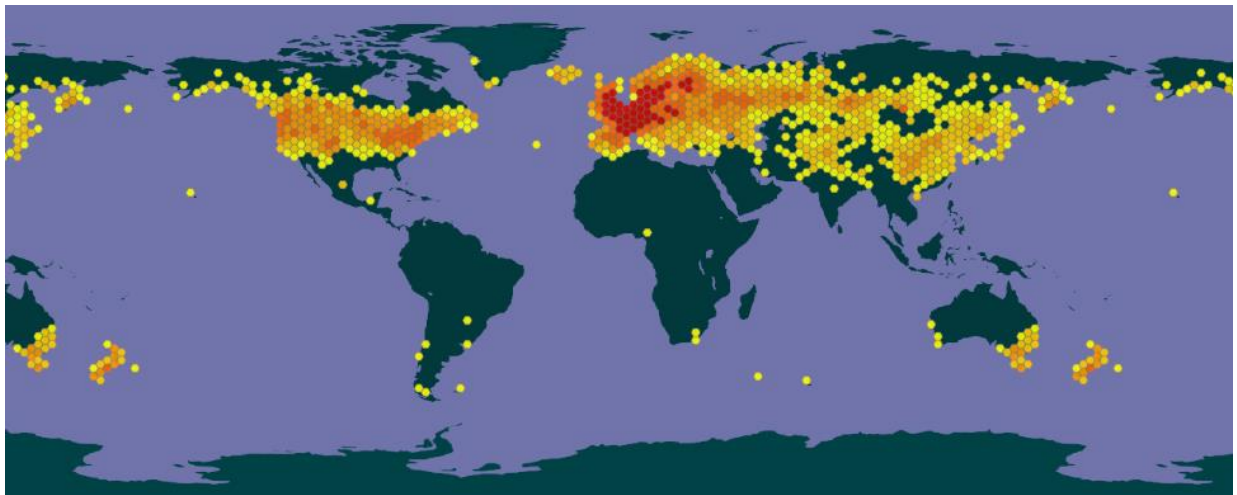

Рис. 4.775. Ареал *Cirsium arvense* в світі [*Cirsium arvense*..., 2025.]

Рис. 4.776. Плід *Cirsium arvense* [Weed Seed: *Cirsium arvense*..., 2017]

Рис. 4.777. *Cirsium arvense* [Carr, J2025]

Рис. 4.778. *Cirsium arvense* [Cannings, 2025]

Рис. 4.779. *Cirsium arvense* [Orest, 2024a]

Рис. 4.780. *Cirsium arvense* [Masclef, 1890–1893]

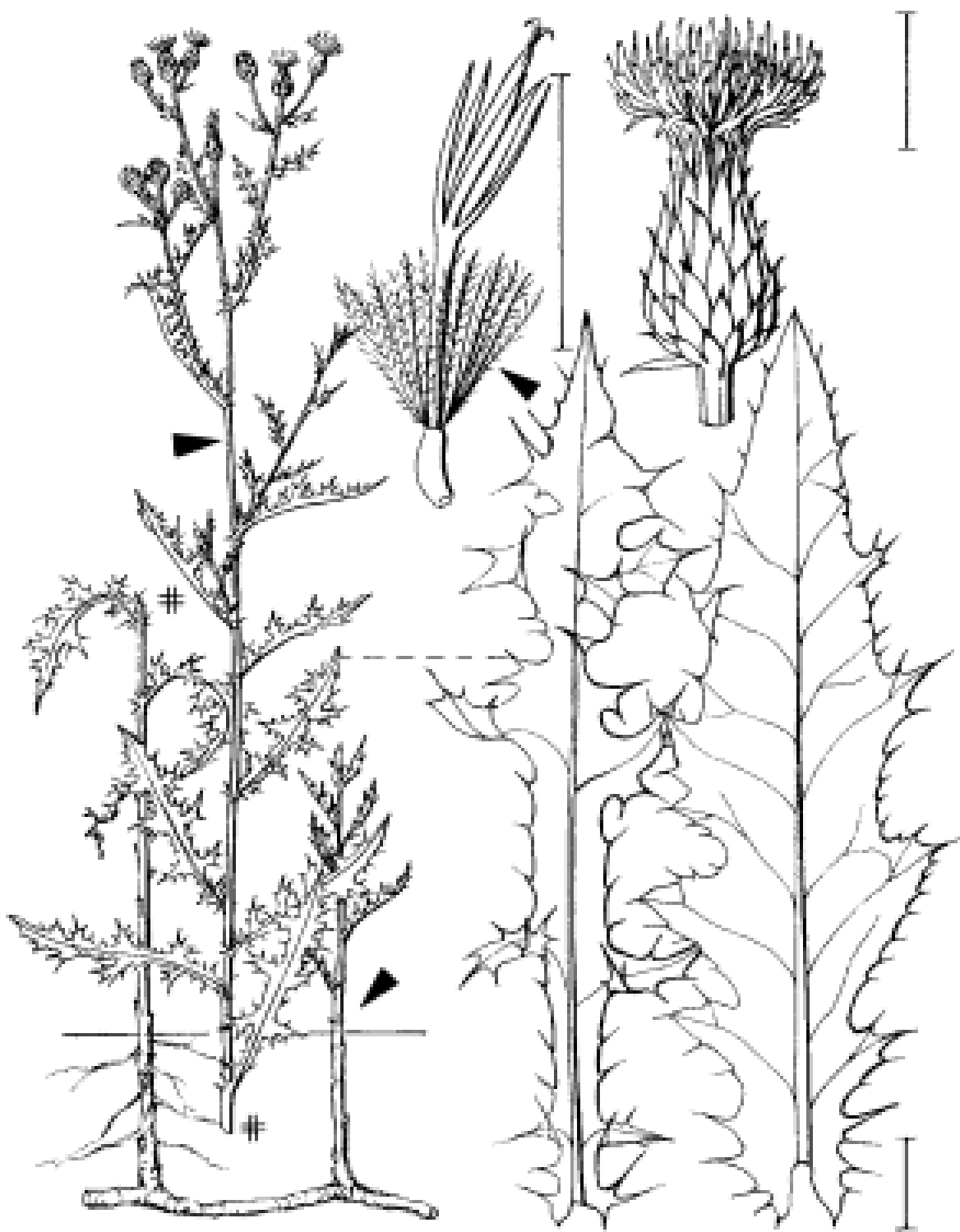

Рис. 4.781. *Cirsium arvense* [Jäger et al., 2017]

Рис. 4.782. *Cirsium arvense* [Eggenberg & Möhl, 2007]

Рис. 4.783 *Cirsium arvense* [Kanarsky, 2000]

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ ТА САМОПЕРЕВІРКИ

Cirsium arvense Осот польовий

1. Які особливості біоморфи має осот польовий (*Cirsium arvense*)?
2. Які особливості підземних органів має осот польовий (*Cirsium arvense*)?
3. Які особливості стебла має осот польовий (*Cirsium arvense*)?
4. Які особливості листків має осот польовий (*Cirsium arvense*)?
5. Які особливості кошиків має осот польовий (*Cirsium arvense*)?
6. Які особливості квіток має осот польовий (*Cirsium arvense*)?
7. Які особливості листочків обгортки кошика має осот польовий (*Cirsium arvense*)?
8. Який плід має осот польовий (*Cirsium arvense*)?
9. Яким умовам місцезростання віддає перевагу осот польовий (*Cirsium arvense*)?
10. Діагностичним видом яких синтаксонів є осот польовий (*Cirsium arvense*)?
11. Які особливості поширення має осот польовий (*Cirsium arvense*) на території України?
12. Які особливості загального поширення має осот польовий (*Cirsium arvense*)?
13. Яке господарське значення має осот польовий (*Cirsium arvense*)?

Cirsium oleraceum – Осот городній, о. овочевий, о.-храбуст

Angiosperms Покритонасінні
Asterales Айстроцвіті
Asteraceae Айстрові
Cirsium Осот

Багаторічна трав'яна рослина з вузлуватим, плагіотропним кореневищем, що утворює тонкі корені. Стебло прямостояче, просте або у верхній частині газуисте, безкриле, зазвичай голе, переважно лише під кошиками вкрите павутиноподібним опушенням. Листки з обох сторін голі, зелені, зісподу блідіші, прикореневі й нижні стеблові – більші, звужені, з крилатим черешком, а решта – з великими стеблообгортними вушками. Листкові пластинки еліптичні або яйцеподібні, пірчастонадрізані або роздільні, з еліптичними довгастими або ланцетними частками, що як і листки, на краї нерівнопилчасті й в'їждисто-шипуваті. Кошики розташовані на верхівці стебла та його гілок по декілька разом і сидять на коротких, з павутиноподібним опушенням квітконосах, оточені й часто зовсім приховані блідо-жовтими, з великими зубцями горішніми листками. Листочки обгортки голі або ледь укриті павутиноподібним опушенням, ланцетні або лінійно-ланцетні, загострені й переходять поступово на верхівці в коротку, м'яку або відігнуту колючку, внутрішні листочки без колючки, поступово видовжуються й утворюють довге, тонке й м'яке вістря. Квітки зеленувато-жовті, відгин їхніх віночків надрізаний на третину своєї довжини або дещо більше. Тичинкові нитки вкриті довгими волосками. Сім'янки довгасті, пласкі, білуваті або світло-сірі інколи з брунатним відтінком. Чубчики брудно-білі.

На болотистих луках, серед заболочених чагарників, у вільшнях, на берегах річок, в угрупованнях, занесених до Зеленої книги України (2021): (*Alneta (glutinosae) syringosa (josikaeae)*), діагностичний вид синтаксонів *Filipendulion ulmariae* Segal ex Westhoff et Den Held 1969, *Alnion incanae* Pawłowski et al. 1928, *Fragarion vescae* Tx. ex von Rochow 1951, *Chaerophyllo hirsuti-Cirsietum oleracei* Kostylev in Solomakha et al. 1992, індикатор сирих сугрудів і грудів – С₄, D₄ та рідше вологих сугрудів і грудів – С₃, D₃, заввишки 50–200 см, квітує VI–IX, мезогігрофіт, трав'яний полікарпік, гемікриптофіт, літньозелений, напіврозетковий, каудексовий, sm-temp.oz₁₋₃EUR-WSIB.

Поширення в Україні: на переважній частині території, Степ (дуже рідко), окрім Криму.

Загальне поширення: Європа, Західний Сибір, Євросибірський лісовий вид. Господарське значення рослини: кормове, медоносне (Рис. 4.784–4.793).

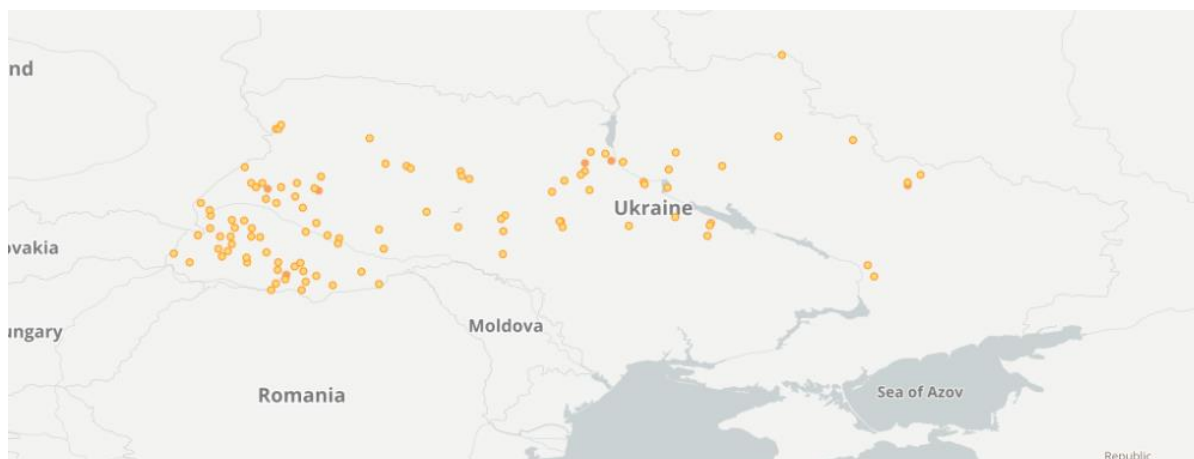

Рис. 4.784. Ареал *Cirsium oleraceum* в Україні [Occurrences *Cirsium oleraceum*..., 2025]

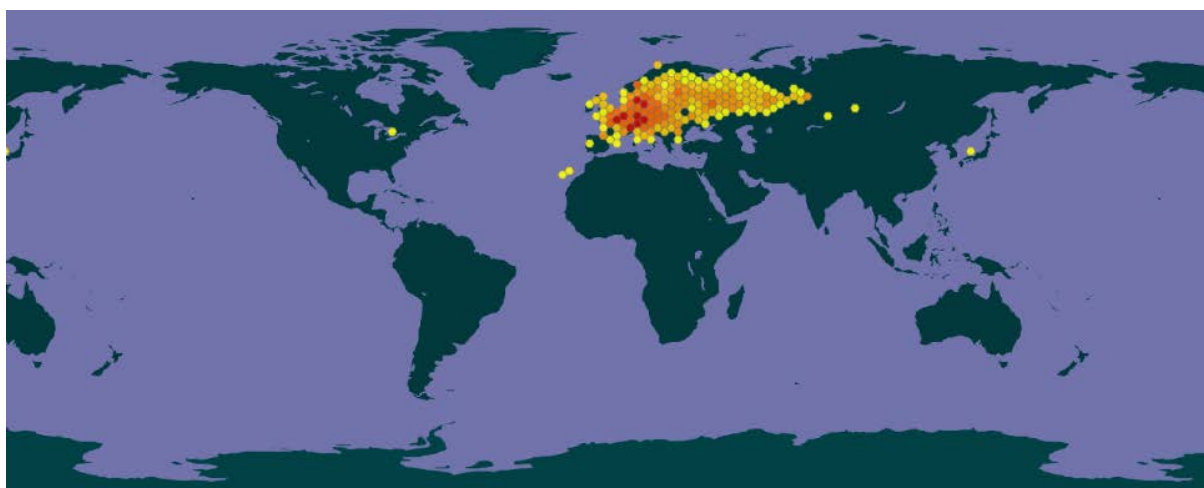

Рис. 4.785. Ареал *Cirsium oleraceum* всвіті [*Cirsium oleraceum*..., 2025]

Рис. 4.786. *Cirsium oleraceum* [Gissinger, 2019]

Рис. 4.787. *Cirsium oleraceum* [Schmid, 2025]

Рис. 4.788. *Cirsium oleraceum* [Sommerbrigitte, 2024]

Рис. 4.789. *Cirsium oleraceum* [Неба, 2024]

Рис. 4.790. *Cirsium oleraceum* [Dietrich, 1840]

Рис. 4.791. *Cirsium oleraceum* [Jäger et al., 2017]

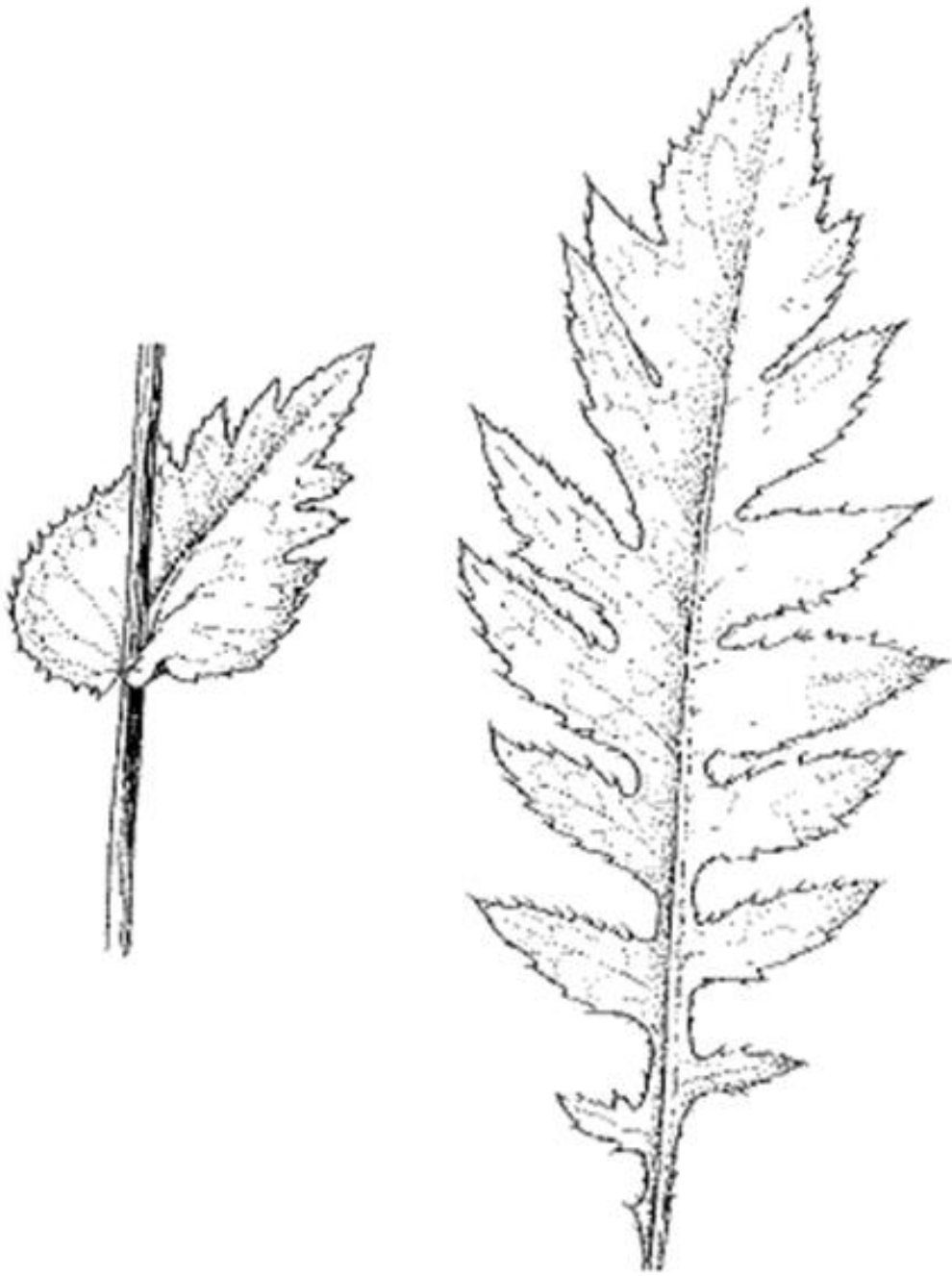

Рис. 4.792. *Cirsium oleraceum* [Eggenberg & Möhl, 2007]

Рис. 4.793. *Cirsium oleraceum* [Kanarsky, 2000a.]

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ ТА САМОПЕРЕВІРКИ

Cirsium oleraceum Осот городній, о. овочевий, о.-храбуст

1. Які особливості біоморфи має осот городній (*Cirsium oleraceum*)?
2. Які особливості підземних органів має осот городній (*Cirsium oleraceum*)?
3. Які особливості стебла має осот городній (*Cirsium oleraceum*)?
4. Які особливості листків має осот городній (*Cirsium oleraceum*)?
5. Які особливості кошиків має осот городній (*Cirsium oleraceum*)?
6. Які особливості квіток має осот городній (*Cirsium oleraceum*)?
7. Які особливості листочків обгортки кошика має осот городній (*Cirsium oleraceum*)?
8. Який плід має осот городній (*Cirsium oleraceum*)?
9. Яким умовам місцезростання віддає перевагу осот городній (*Cirsium oleraceum*)?
10. Діагностичним видом яких синтаксонів є осот городній (*Cirsium oleraceum*)?
11. Які особливості поширення має осот городній (*Cirsium oleraceum*) на території України?
12. Які особливості загального поширення має осот городній (*Cirsium oleraceum*)?
13. Яке господарське значення має осот городній (*Cirsium oleraceum*)?

Cirsium palustre – Осот болотний, о. болотяний

Angiosperms Покритонасінні

Asterales Айстроцвіті

Asteraceae Айстрові

Cirsium Осот

Дворічна трав'яна рослина з коротким, ніби обрубаним кореневищем, що утворює потовщені корені. Стебло прямостояче, просте або у верхній частині галузиться, павутиноподібно-шерстисте, улишене доверху, крилате. Крила глибоколопатеві, із цупкими колючками на краї. Нижні листки звужені в черешок, решта – сидячі, їхні пластинки довгасті, з верхньої сторони з рідкими волосками або голі, зісподу сіруваті від павутиноподібно-повстистого опушення, пірчасто-зубчасті або пірчасто-роздільні, з двічі- або тричілопатевидами або зубчастими частками, на краях із розташованими, як стеблові крила, шипиками, що на кінцях лопатей та на зубцях довші й цупкіші. Кошики сидячі або на коротких квітконосах, щільно скупчені по декілька на кінці стебла й гілок. Обгортки з павутиноподібним опушенням, їхні зовнішні листочки притиснуті, яйцеподібно-ланцетні, зелені або червонуваті, на спинці смолянисті, липкі, закінчуються жовтуватою або червонуватою маленькою колючкою. Віночок темно-червоний, інколи білий, з відгином, надрізаний до половини. Тичинкові нитки вкриті шерстистоподібним опушенням. Сім'янки довгасті, голі, білі або пурпурові, матові. Чубчики брудно-білі.

На болотах і заболочених луках, діагностичний вид синтаксону *Molinio-Betuletea pubescentis* Passarge 1968, індикатор мокрих суборів і сугрудів – С₅, В₅ заввишки 50–150 см, квітує VI–IX, мезогігрофіт, трав'яний дициклічний монокарпік, гемікриптофіт, літньозелений, напіврозетковий, каудексовий, m-sm-temp-b.oz₁₋₃ EUR-WSIB.

Поширення в Україні: на більшій частині території, Степ (дуже рідко), окрім Криму.

Загальне поширення: Африка, Північна Америка, Європа, Нова Зеландія, температурна частина Азії.

Господарське значення рослини: лікарське, медоносне, харчове (рис. 4.794–4.803).

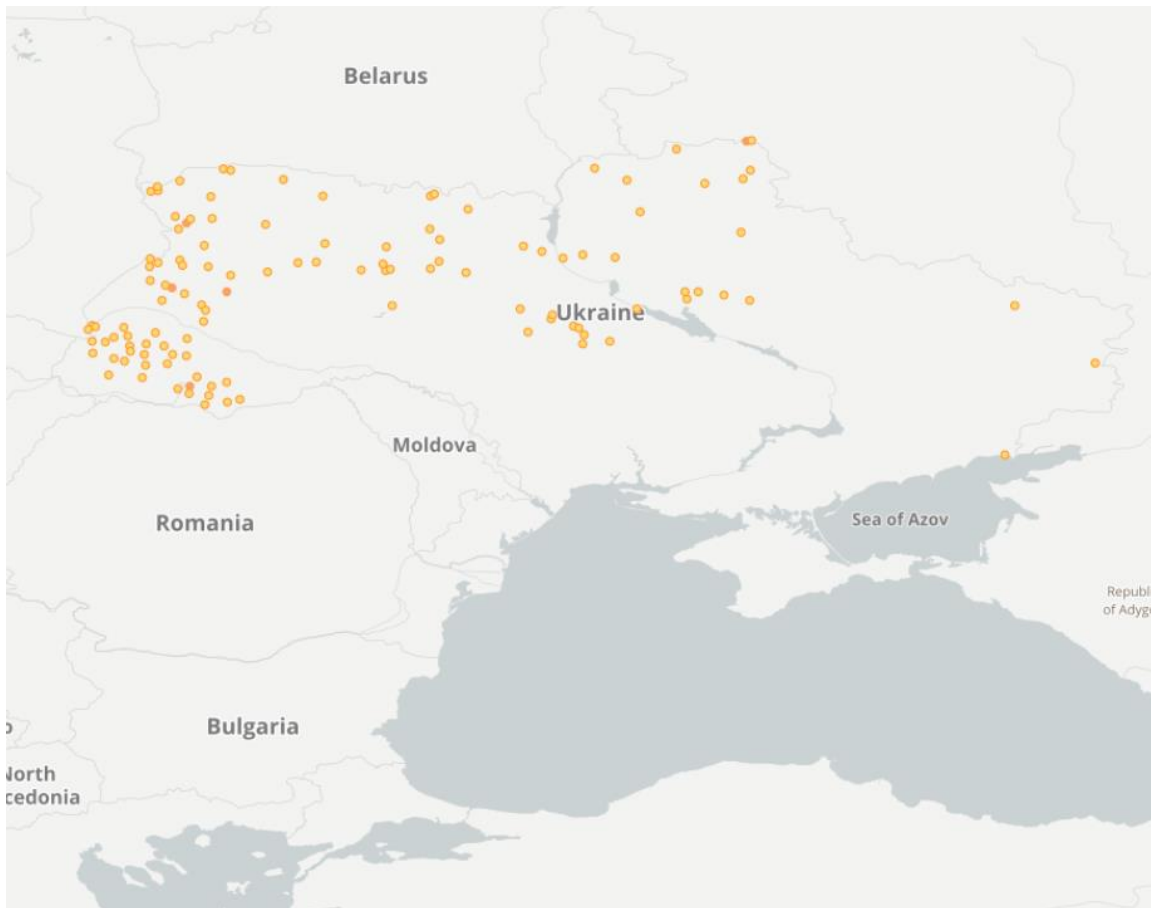

Рис. 4.794. Ареал *Cirsium palustre* в Україні [Occurrences *Cirsium palustre*..., 2025]

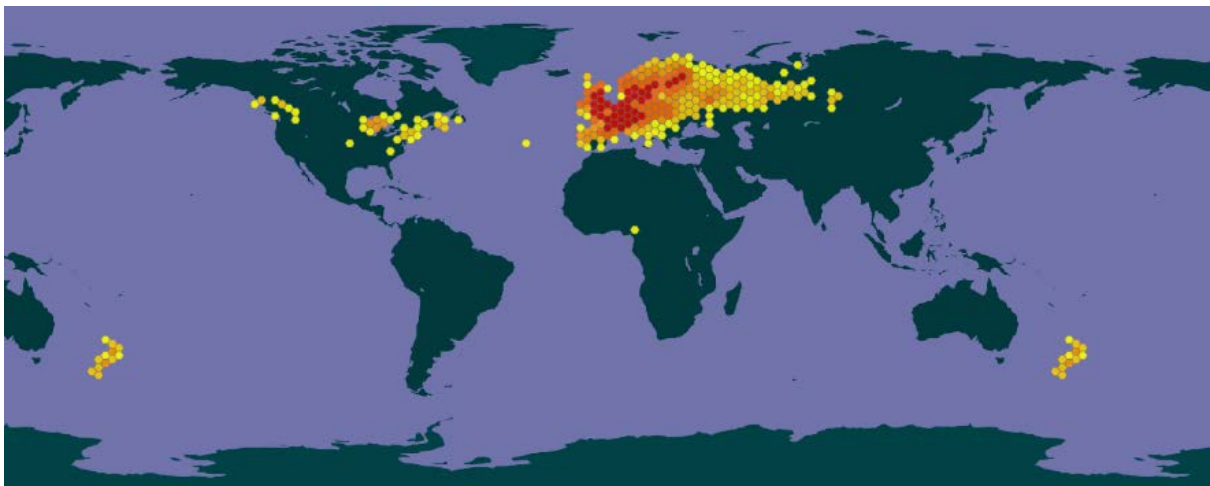

Рис. 4.795. Ареал *Cirsium palustre* в світі [*Cirsium palustre*, 2025]

Рис. 4.50. Плід *Cirsium palustre* без чубчика [Rolfe, 2007]

Рис. 4.796. *Cirsium palustre* [Lindsey, 2003]

Рис. 4.797. *Cirsium palustre* [Saito, 2025]

Рис. 4.798. *Cirsium palustre* [Elliott, 2024]

Рис. 4.799. *Cirsium palustre* [Ashlennon29, 2024.]

Рис. 4.800. *Cirsium palustre* [Dietrich, 1842]

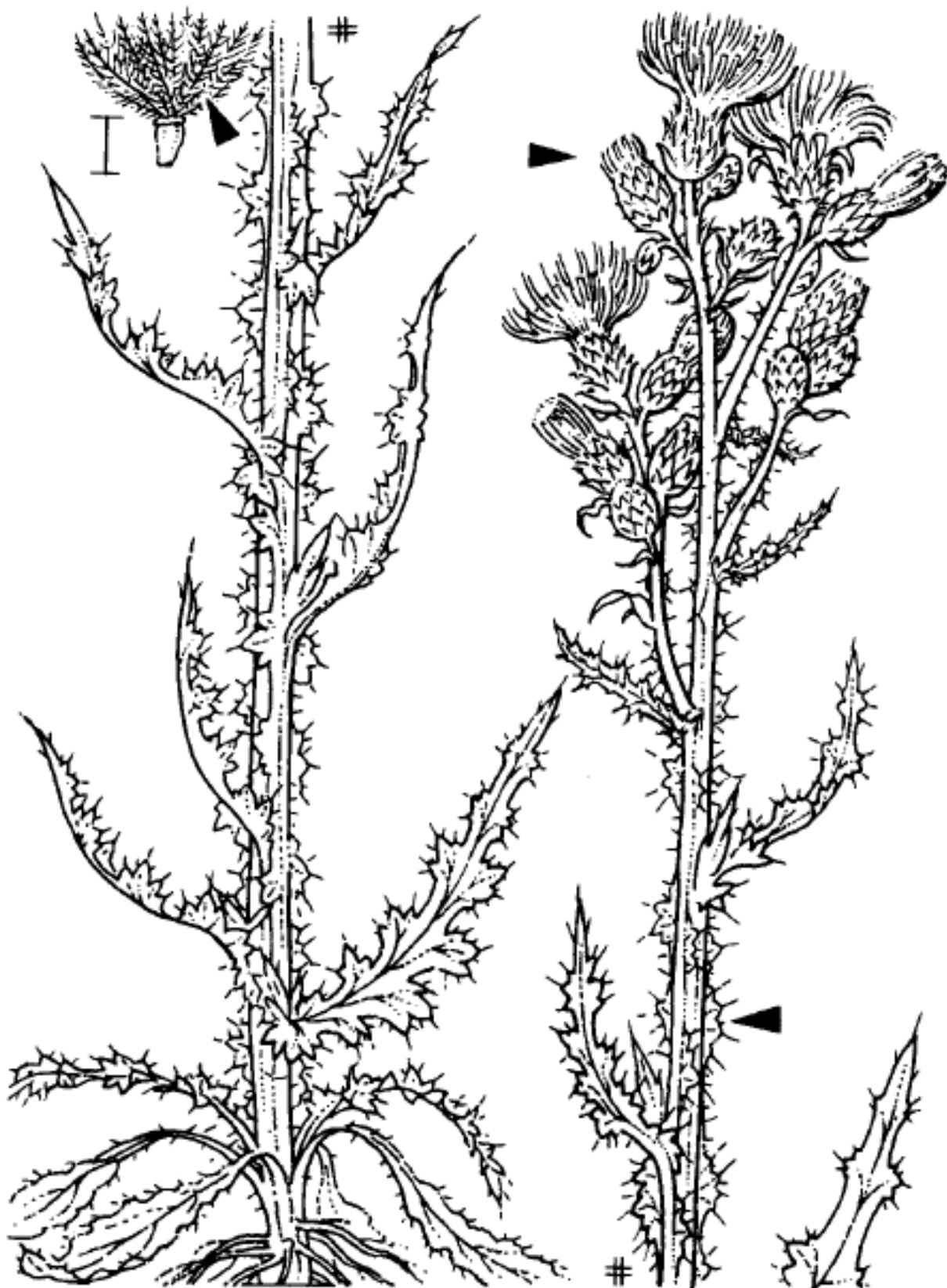

Рис. 4.801. *Cirsium palustre* [Jäger et al., 2017]

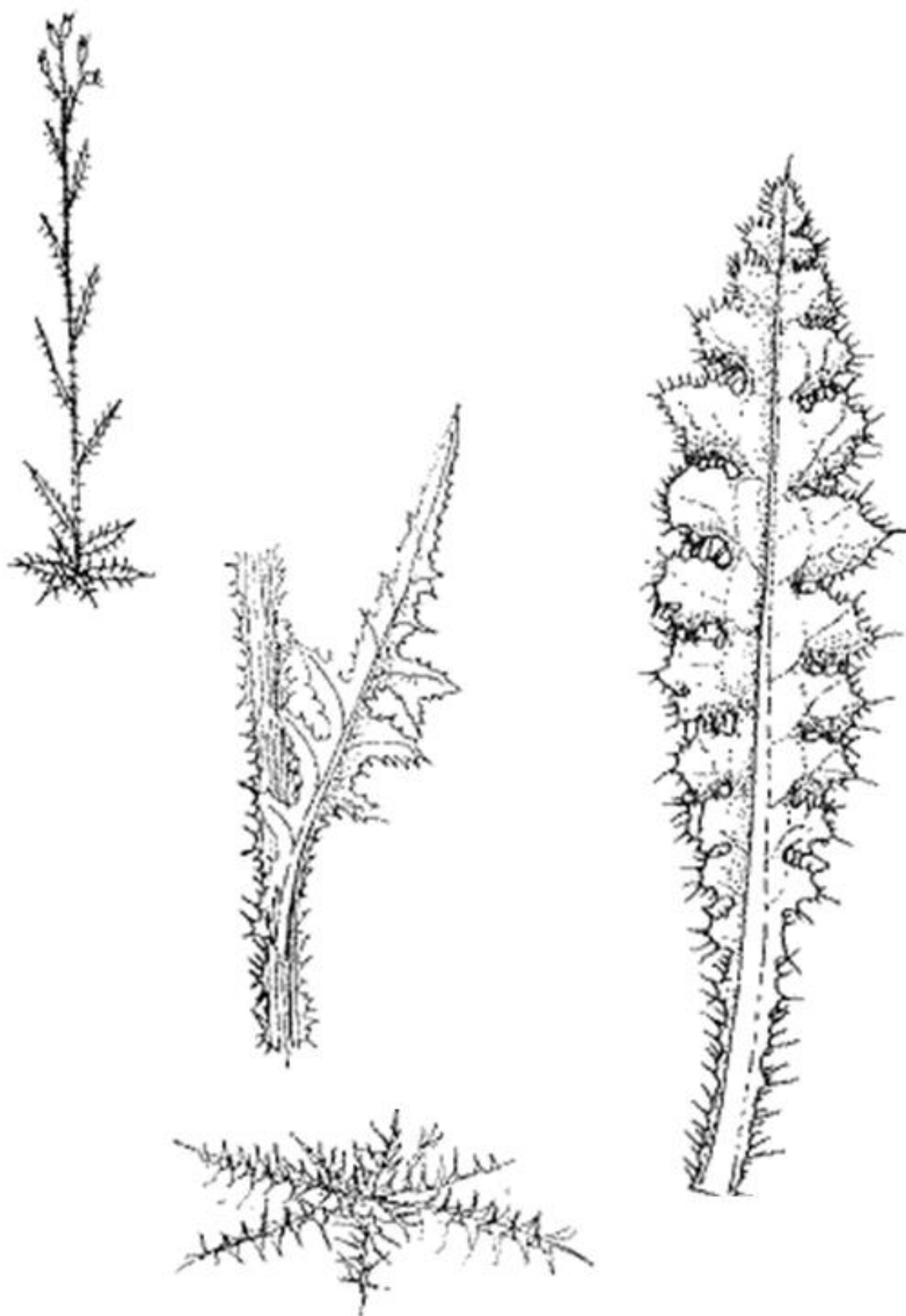

Рис. 4.802. *Cirsium palustre* [Eggenberg & Möhl, 2007]

Рис. 4.803. *Cirsium palustre* [Berret, 2011]

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ ТА САМОПЕРЕВІРКИ

Cirsium palustre Осот болотний, о. болотяний

1. Які особливості біоморфи має осот болотний (*Cirsium palustre*)?
2. Які особливості підземних органів має осот болотний (*Cirsium palustre*)?
3. Які особливості стебла має осот болотний (*Cirsium palustre*)?
4. Які особливості листків має осот болотний (*Cirsium palustre*)?
5. Які особливості кошиків має осот болотний (*Cirsium palustre*)?
6. Які особливості квіток має осот болотний (*Cirsium palustre*)?
7. Які особливості листочків обгортки кошика має осот болотний (*Cirsium palustre*)?
8. Який плід має осот болотний (*Cirsium palustre*)?
9. Яким умовам місцезростання віддає перевагу осот болотний (*Cirsium palustre*)?
10. Діагностичним видом яких синтаксонів є осот болотний (*Cirsium palustre*)?
11. Індикатором якого типу лісорослинних умов є осот болотний (*Cirsium palustre*)?
12. Які особливості поширення має осот болотний (*Cirsium palustre*) на території України?
13. Які особливості загального поширення має осот болотний (*Cirsium palustre*)?
14. Яке господарське значення має осот болотний (*Cirsium palustre*)?

Cirsium vulgare – Осот звичайний, о. ланцетолистий

Angiosperms Покритонасінні
Asterales Айстроцвіті
Asteraceae Айстрові
Cirsium Осот

Дворічна трав'яна рослина, дуже колюча, з веретеноподібним, галузистим коренем. Стебло прямостояче, у горішній частині галузисте, з рідким павутиноподібним опушенням, ребристе, крилате від листків. Крила виїмчато-лопатові й дуже колючі. Нижні листки звужені в черешок, решта сидячі, їхні пластинки з верхньої сторони сірувато-зелені, укриті густими, притиснутими шипиками, зісподу із сіруватим, шерстистоподібним, повстистим або павутиноподібним опушенням, інколи майже голі, пірчастонадрізані на дві або три частки. Кожна маленька частка закінчується довгою й міцною, блискучою колючкою, а на краях із дрібними й тонкими шипиками. Кошики розташовані в кількості від одного до трьох на кінці стебла та гілок на коротких квітконосах або майже сидячі. Обгортки з рідким павутиноподібно-шерстистим опушенням, рідше майже голі, їхні листочки ланцетоподібно-шилоподібні, дещо відігнуті назовні, на кінці з жовтуватим і міцним шипиком. Квітки світло-фіолетово-пурпурові, відгин віночка до половини п'ятинадрізаний. Тичинкові нитки вкриті волосками. Сім'янки оберненокосояцеподібні, з косо зрізаною верхівкою, жовтуваті, світло-сірі або брунатні, із чорними повздовжніми смужками. Чубчики білі.

Біля шляхів, жител, на пустирях, діагностичний вид синтаксонів *Elytrigio trichophorae-Poetum angustifoliae* Osychniuk et al., ex Solomakha 1995 – біотопи угруповань під охороною ДРС 92/43/ЄЕС (№ 6210), *Onopordetalia acanthii* Br.-Bl. et Tx. ex Klika et Hadač 1944, *Poo pratensis-Festucetum orientalis* Levon 1997, *Xanthietum spinosi* (Рауца 1941) Felföldy 1942, заввишки 50–150 см, квітує VI–IX, евапофіт, мезофіт, трав'яний монокарпик малорічник, гемікриптофіт, літньозелений, напіврозетковий, каудексовий, m-sm-temp-b.oz₁₋₃EUR-WAS.

Поширення в Україні: на всій території (часто).

Загальне поширення: Австралія, Африка, Європа, Нова Зеландія, Південна та Північна Америка, температура й тропічна частини Азії.

Господарське значення рослини: бур'ян, кормове, лікарське, медоносне, харчове (рис. 4.804–4.814).

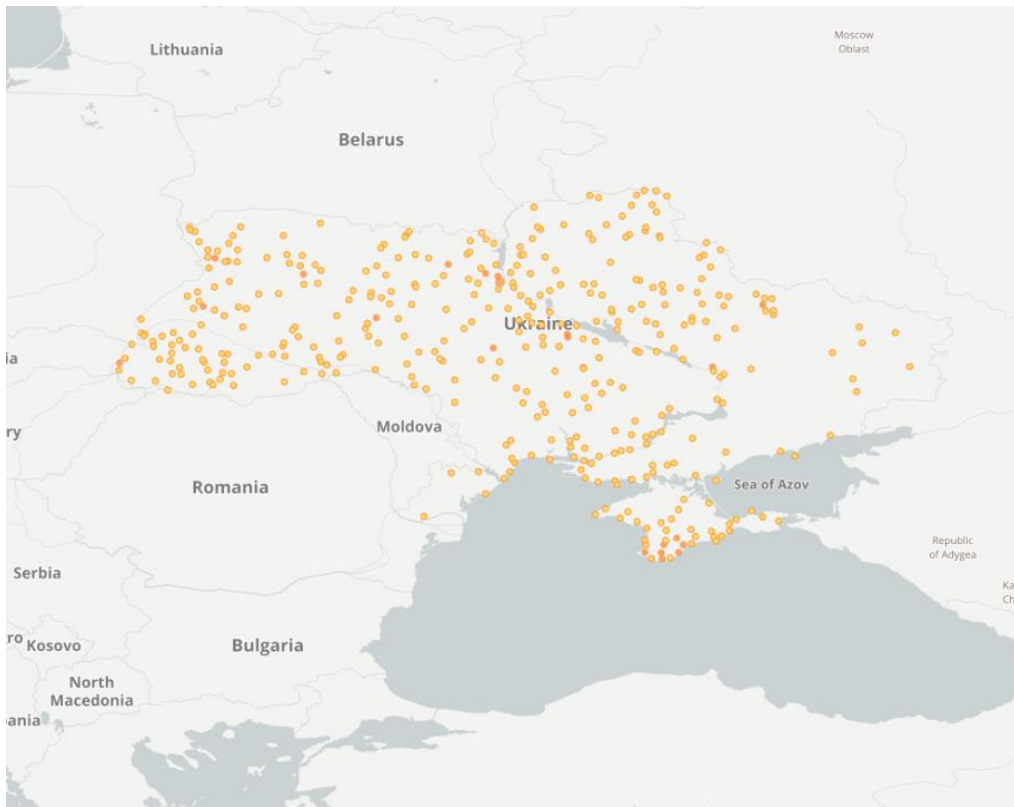

Рис. 4.804. Ареал *Cirsium vulgare* в Україні [Occurrences *Cirsium vulgare*..., 2025]

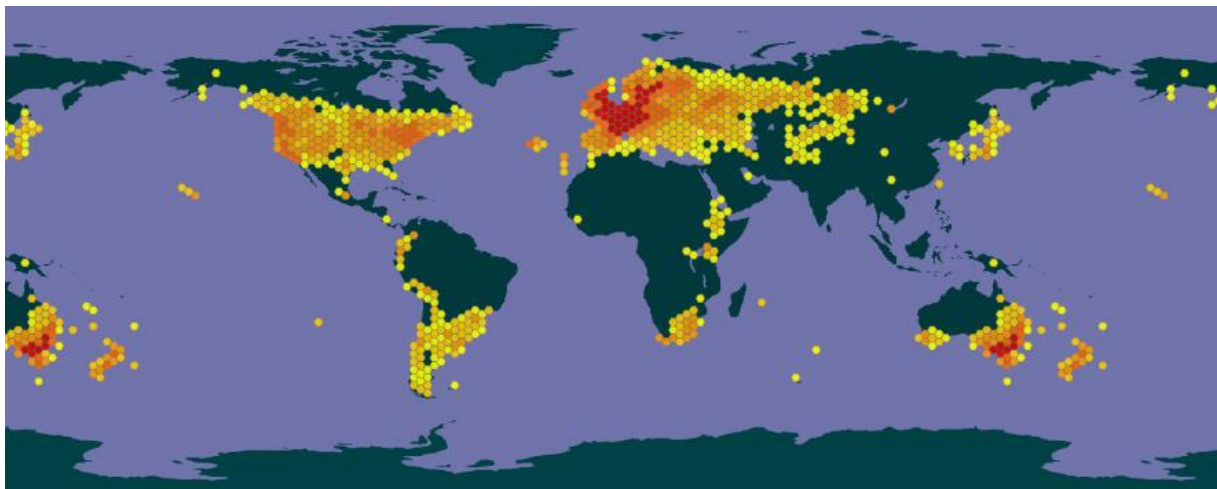

Рис. 4.805. Ареал *Cirsium vulgare* в світі [*Cirsium vulgare*..., 2025]

Рис. 4.806. Плід *Cirsium vulgare* без чубчика [Willis et al., 2023]

Рис. 4.807. *Cirsium vulgare* [van Berkel, 2024]

Рис. 4.808. *Cirsium vulgare* [Trolley, 2024]

Рис. 4.809. *Cirsium vulgare* [Eldarsingin, 2024]

Рис. 4.810. *Cirsium vulgare* [Mahungelap, 2025]

Рис. 4.811. *Cirsium vulgare* [Dietrich, 1839]

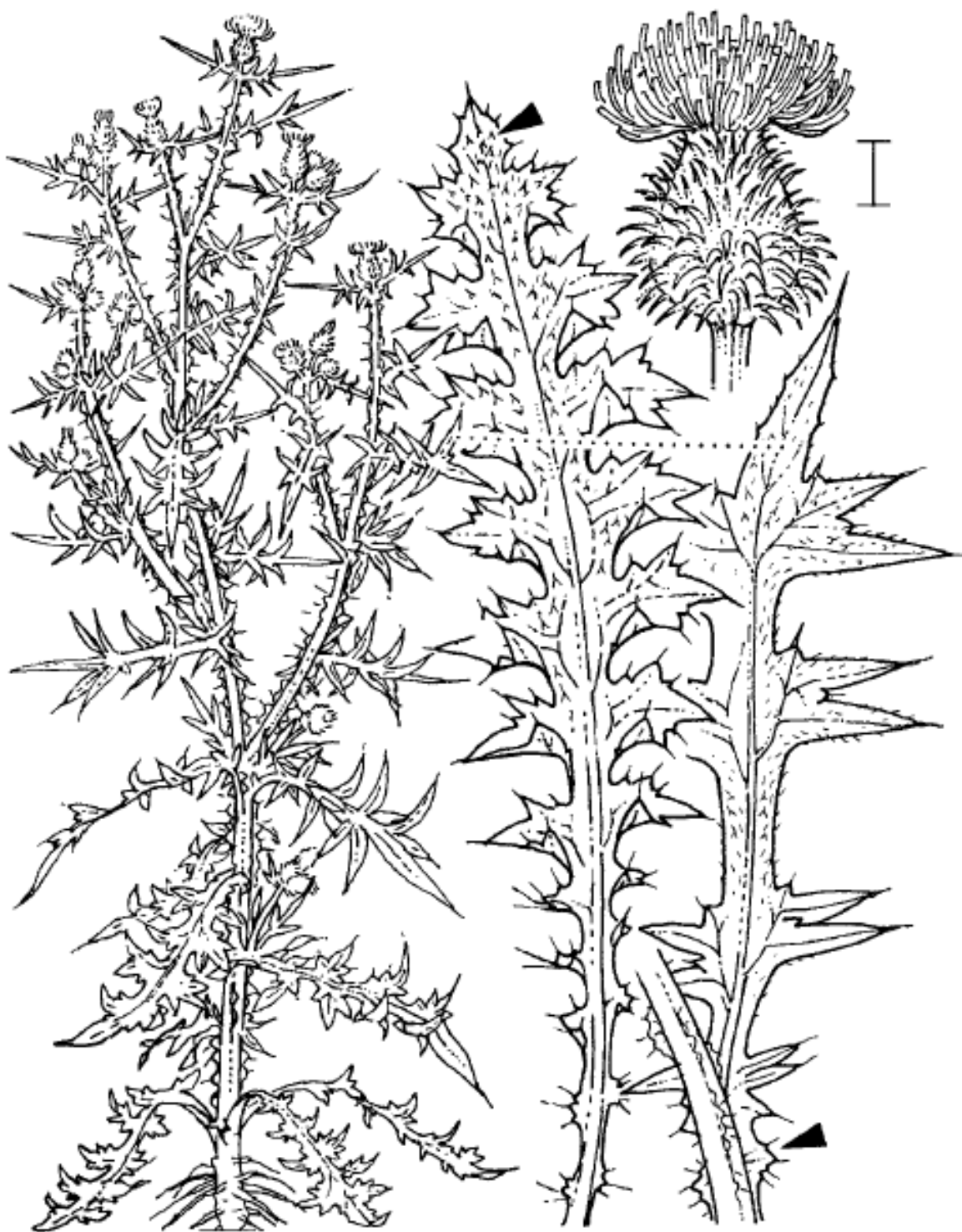

Рис. 4.812. *Cirsium vulgare* [Jäger et al., 2017]

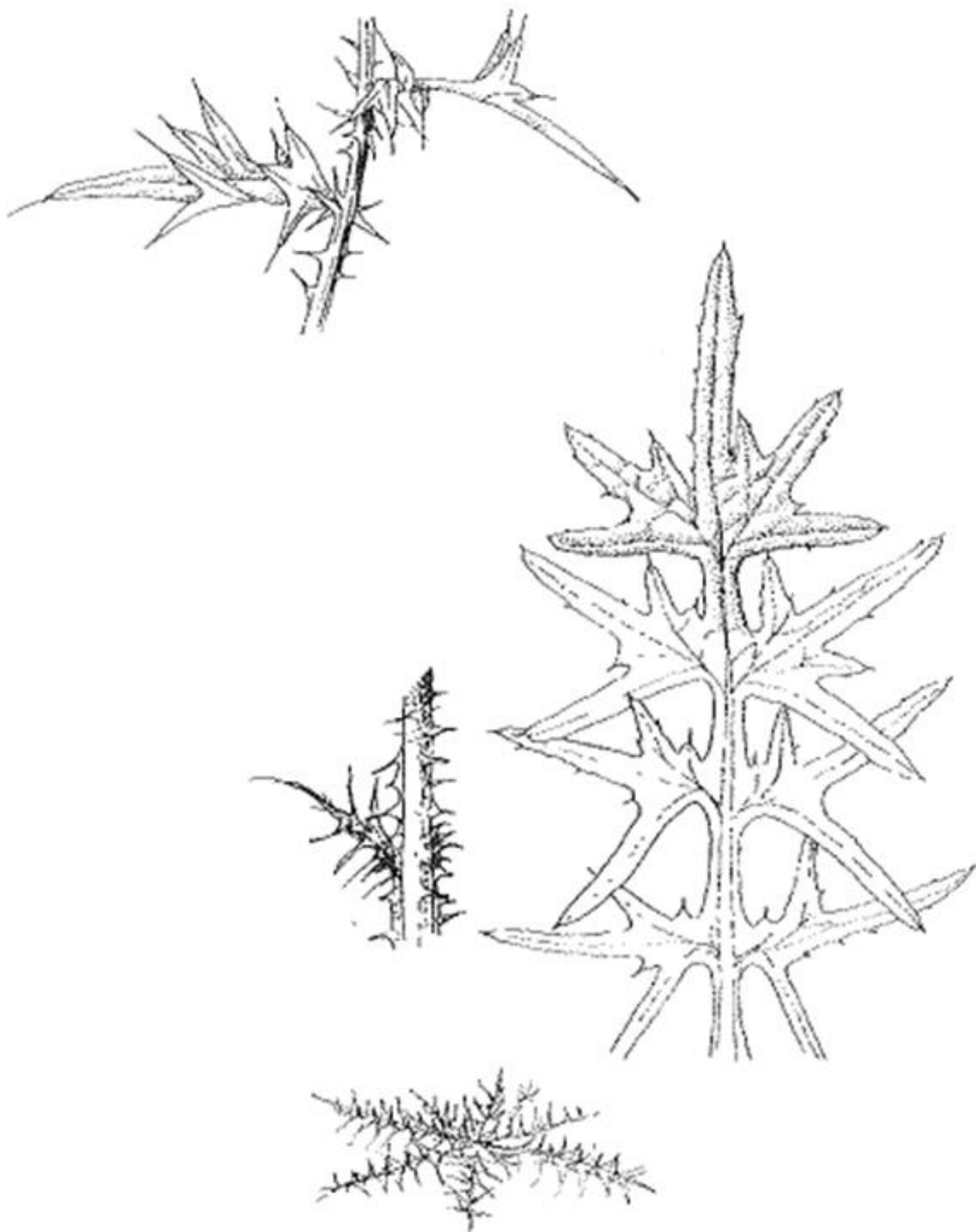

Рис. 4.813. *Cirsium vulgare* [Eggenberg & Möhl, 2007]

Рис. 4.814. *Cirsium vulgare* [Montandon, 2013]

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ ТА САМОПЕРЕВІРКИ

Cirsium vulgare Осот звичайний, о. ланцетолистий

1. Які особливості біоморфи має осот звичайний (*Cirsium vulgare*)?
2. Які особливості підземних органів має осот звичайний (*Cirsium vulgare*)?
3. Які особливості стебла має осот звичайний (*Cirsium vulgare*)?
4. Які особливості листків має осот звичайний (*Cirsium vulgare*)?
5. Які особливості кошиків має осот звичайний (*Cirsium vulgare*)?
6. Які особливості квіток має осот звичайний (*Cirsium vulgare*)?
7. Які особливості листочків обгортки кошика має осот звичайний (*Cirsium vulgare*)?
8. Який плід має осот звичайний (*Cirsium vulgare*)?
9. Яким умовам місцезростання віддає перевагу осот звичайний (*Cirsium vulgare*)?
10. Діагностичним видом яких синтаксонів є осот звичайний (*Cirsium vulgare*)?
11. Індикатором якого типу лісорослинних умов є осот звичайний (*Cirsium vulgare*)?
12. До якої групи апофітів належить осот звичайний (*Cirsium vulgare*)?
13. Які особливості поширення має осот звичайний (*Cirsium vulgare*) на території України?
14. Які особливості загального поширення має осот звичайний (*Cirsium vulgare*)?
15. Яке господарське значення має осот звичайний (*Cirsium vulgare*)?

Onopordum acanthium – Татарник звичайний

Angiosperms Покритонасінні
Asterales Айстроцвіті
Asteraceae Айстрові
Onopordum Татарник

Дворічна трав'яна рослина з веретеноподібним коренем. Стебло прямостояче, галузисте, укрите сірим павутиноподібно-повстистим опушенням, до кошиків ширококрилате. Крила майже вдвічі ширші діаметра стебла, глибоко зубчасто-лопатеві, кожен зубець закінчується міцною й довгою жовтою колючкою. Листки з обох сторін, особливо зісподу вкриті сіруватим, павутиноподібним опушенням, прикореневі – звужені в черешок, а стеблові – сидячі. Листкові пластинки хвилясті, довгасто-яйцеподібні, довгасті або ланцетні, пірчастолопатеві. Листкові лопаті широкотрикутні, нерівновіймчасто-зубчасті, з розташованими на верхівках, як і на крилах, міцними, жовтими колючками. Кошики кулясті, ледь плескаті, розташовані поодинокі на верхівці стебла та його гілок або рідше по два чи по три, але тоді один із них більший. Обгортки спочатку з павутиноподібним опушенням, згодом майже голі, зовнішні відігнуті, внутрішні притиснуті, яйцеподібно-довгасті, у верхній половині шилоподібно звужені й закінчуються міцним голкоподібним шипом, на спинці з розташованими сидячими залозками, а на краях із короткими війками. Квітки в кошику двостатеві, з трубчастим, фіалково-пурпуровим віночком, його п'ять часток майже ниткоподібні. Сім'янки довгасто-яйцеподібні, дещо плескаті з боків, з повздовжніми ребрами й поперечними зморшками, світло-сірі або сірувато-брунатні, часто з бурими плямами.

На рудеральних місцях, біля шляхів, жител, діагностичний вид синтаксонів *Carduo acanthoidis-Onopordetum acanthii* Soó ex Jarolímek et al. 1997, *Onopordetalia acanthii* Br.-Bl. et Tx. ex Klika et Nadač 1944, *Onopordetum acanthii* Br.-Bl. 1926, *Onopordion acanthii* Br.-Bl. et al. 1936, заввишки 50–200 см, квітує VI–IX, археофіт середземноморського походження, епекофіт, мезофіт, трав'яний малорічний монокарпік, гемікриптофіт, літньо-зимовозелений, напіврозетковий, каудексовий, m-sm-temp.k₍₁₎-3-oz₁EUR-WAS.

Поширення в Україні: на всій території.

Загальне поширення: Австралія, Америка, Африка, Європа, Нова Зеландія, температурна й тропічна частини Азії.

Господарське значення рослини: бур'ян, вітамінне, дубильне, жиросодержаче, лікарське, медоносне, технічне, харчове (рис. 4.815–4.825).

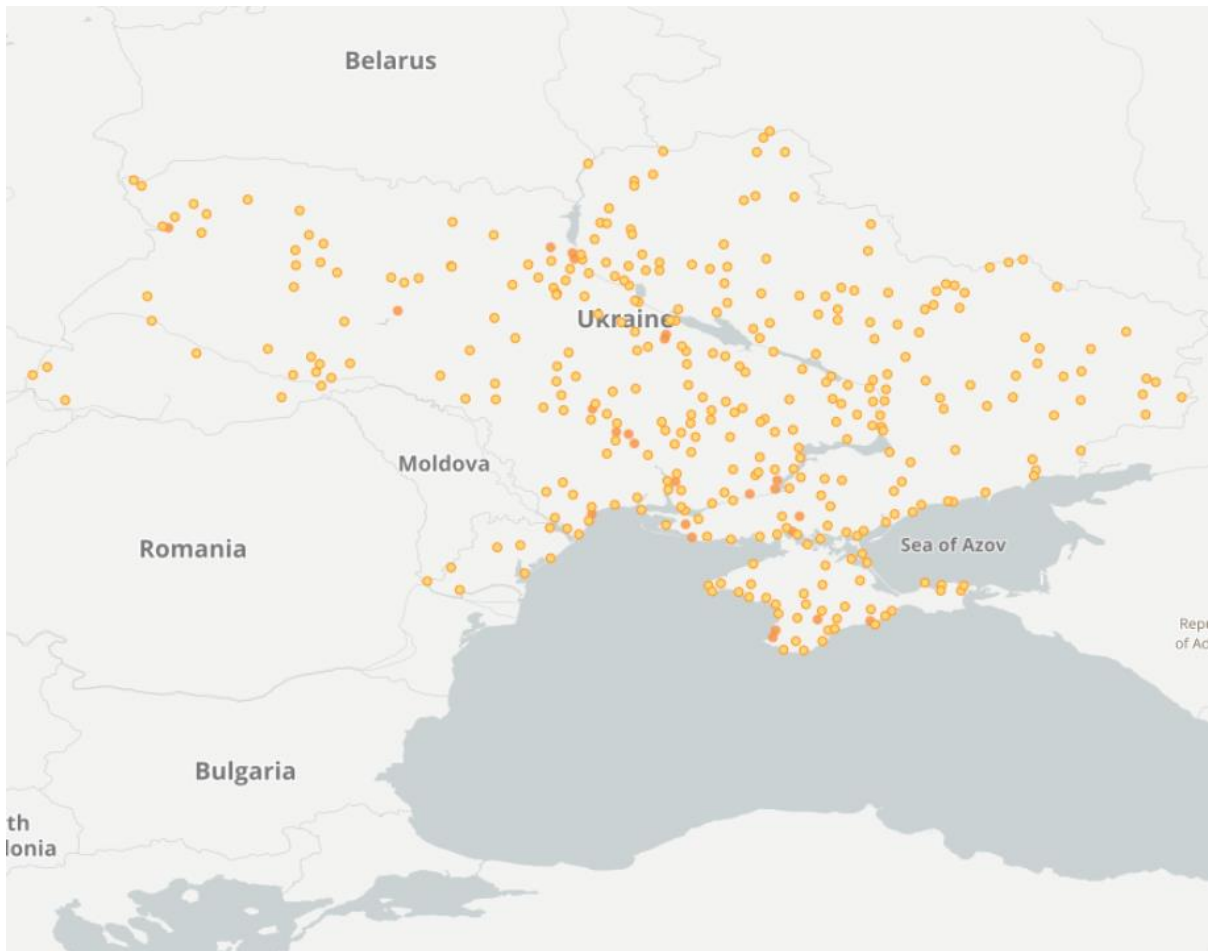

Рис. 4.815. Ареал *Opopordum acanthium* в Україні [Occurrences *Opopordum acanthium*..., 2025]

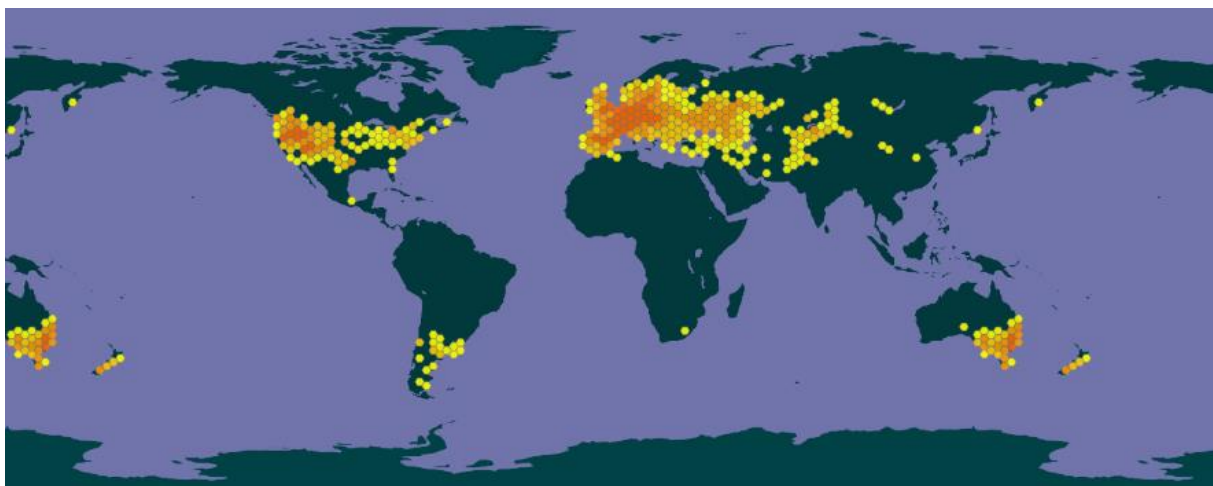

Рис. 4.816. Ареал *Opopordum acanthium* в світі [*Opopordum acanthium*..., 2025]

Рис. 4.817. Плід *Onopordum acanthium* без чубчика [Scher et al., 2020]

Рис. 4.818. Плід *Onopordum acanthium* із чубчиком [Philmartin, 2011]

Рис. 4.819. *Onopordum acanthium* [De Ossorno, 2025]

Рис. 4.820. *Onopordum acanthium* [Orest, 2024b]

Рис. 4.821. *Onopordum acanthium* [Kagalo, 2024]

Рис. 4.822. *Oporordum acanthium* [Lindman, 1922]

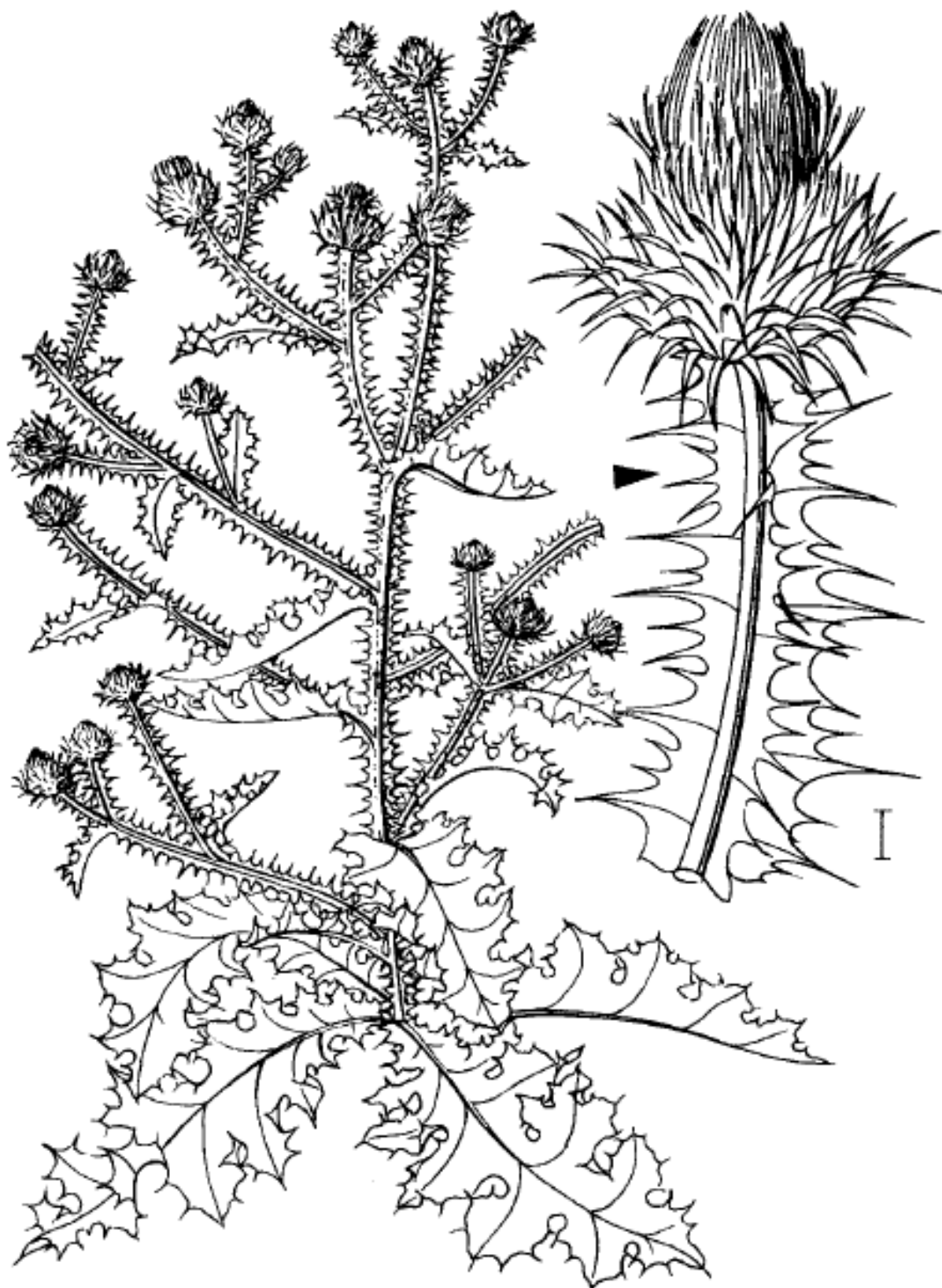

Рис. 4.823. *Oporordum acanthium* [Jäger et al., 2017]

Рис. 4.824. *Onopordum acanthium* [Eggenberg & Möhl, 2007]

Рис. 4.825. *Onopordum acanthium* [Evequoz, 2011]

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ ТА САМОПЕРЕВІРКИ

Onopordum acanthium Татарник звичайний

1. Які особливості біоморфи має татарник звичайний (*Onopordum acanthium*)?
2. Які особливості підземних органів має татарник звичайний (*Onopordum acanthium*)?
3. Які особливості стебла має татарник звичайний (*Onopordum acanthium*)?
4. Які особливості листків має татарник звичайний (*Onopordum acanthium*)?
5. Які особливості кошиків має татарник звичайний (*Onopordum acanthium*)?
6. Які особливості квіток має татарник звичайний (*Onopordum acanthium*)?
7. Які особливості листочків обгортки кошика має татарник звичайний (*Onopordum acanthium*)?
8. Який плід має татарник звичайний (*Onopordum acanthium*)?
9. Яким умовам місцезростання віддає перевагу татарник звичайний (*Onopordum acanthium*)?
10. Діагностичним видом яких синтаксонів є татарник звичайний (*Onopordum acanthium*)?
11. До якої групи кенофітів за ступенем натуралізації належить татарник звичайний (*Onopordum acanthium*)?
12. Яке походження має татарник звичайний (*Onopordum acanthium*)?
13. Які особливості поширення має татарник звичайний (*Onopordum acanthium*) на території України?
14. Які особливості загального поширення має татарник звичайний (*Onopordum acanthium*)?
15. Яке господарське значення має татарник звичайний (*Onopordum acanthium*)?

Centaurea jacea – Волошка лучна

Angiosperms Покритонасінні
Asterales Айстроцвіті
Asteraceae Айстрові
Centaurea Волошка

Багаторічна трав'яна рослина, зелена, з коротким кореневищем та довгими тонкими коренями. Стебло прямостояче або висхідне, ребристе, шорстке, інколи з павутиноподібним опушенням, у горішній частині зазвичай галузисте, рідко просте. Листки від яйцеподібно-ланцетних до ланцетних, загострені, гострошорсткі від коротких цупких волосків або майже голі, укривають стебло майже до кошиків, нижні – на крилатих черешках, виїмчасто-лопатеві, рідше майже пірчастонадрізані, з ланцетними або майже лінійними частками. Середні й горішні – сидячі, зі звуженою основою, цілокраї або з рідкими зубцями. Кошики поодинокі або по два на кінці стебла та його гілок. Обгортки майже кулясті, біля основи вкриті павутиноподібним опушенням, а решта гола. Зелені листочки обгортки довгасто-яйцеподібні, шкірясті, у верхній половині бурувато-червоні, на кінці з великим закругленим або закруглено-ниркоподібним брунатним придатком, що приховує під собою розташовані листочки обгортки. Придаток ложкаподібний, пливчастий, цілісний або неправильно гребінкоподібно розщеплений, рідше, особливо в нижніх рядах із довгою торочкою. Квітки в кошиках фіалково-червонуваті, рідко білі, крайові більші, неплідні. Сім'янки сірі або брунатно-сірі, слабкоблискучі, з повздовжніми смужками, ледь опушені короткими волосками. Чубчик здебільшого відсутній, рідше зачатковий.

На луках, лісових галявинах, крайових частинах лісів, сухих схилах, серед чагарників, діагностичний вид синтаксонів *Agrimonia eupatoriae-Trifolietum medii* (Т. Müller 1962) Dengler et al. 2003, *Arrhenatheretalia elatioris* Тх. 1931, *Arrhenatherion elatioris* Luquet 1926, *Brometalia erecti* Koch 1926, *Medicagini romanicae-Poetum angustifoliae* Tkachenko, Movchan et Solomakha 1987 – біотопи угруповань під охороною ДРС 92/43/ЄЕС (№ 6210), *Molinio-Arrhenatheretea* ТХ. 1937, *Plantagini cornuti-Festucetum arundinaceae* Golub et Savelieva in Golub 1994, *Potentillo albae-Quercetum petraeae* Libbert 1933 – біотопи угруповань під охороною ДРС 92/43/ЄЕС (№ 91G0), в угрупованнях, занесених до Зеленої книги України (2021): *Narcissietalia angustifoliae*, заввишки 30–100 см, квітує VI–VIII, ксеромезофіт, трав'яний полікарпік, гемікриптофіт, літньо-зимовозелений, напіврозетковий, каудексовий, (m/mo)-sm/(mo)-temp-(b).oz₂₋₃EUR.

Поширення в Україні: на всій території.

Загальне поширення: Австралія, Америка, Африка, Європа, Нова Зеландія, температурна частина Азії.

Господарське значення рослини: вітамінне, декоративне, медоносне, фарбувальне (Рис. 4.826–4.835).

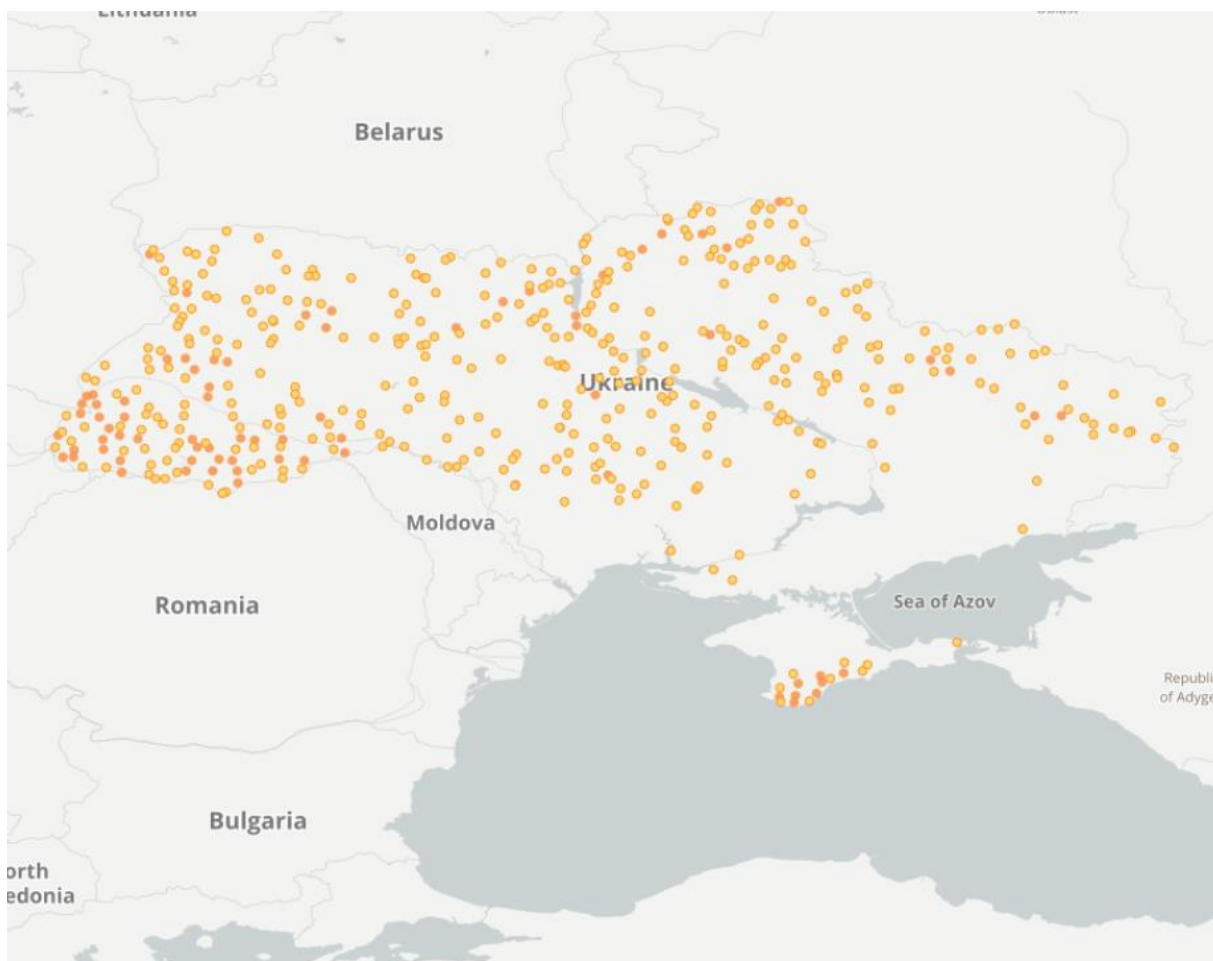

Рис. 4.826. Ареал *Centaurea jacea* в Україні [Occurrences *Centaurea jacea*..., 2025]

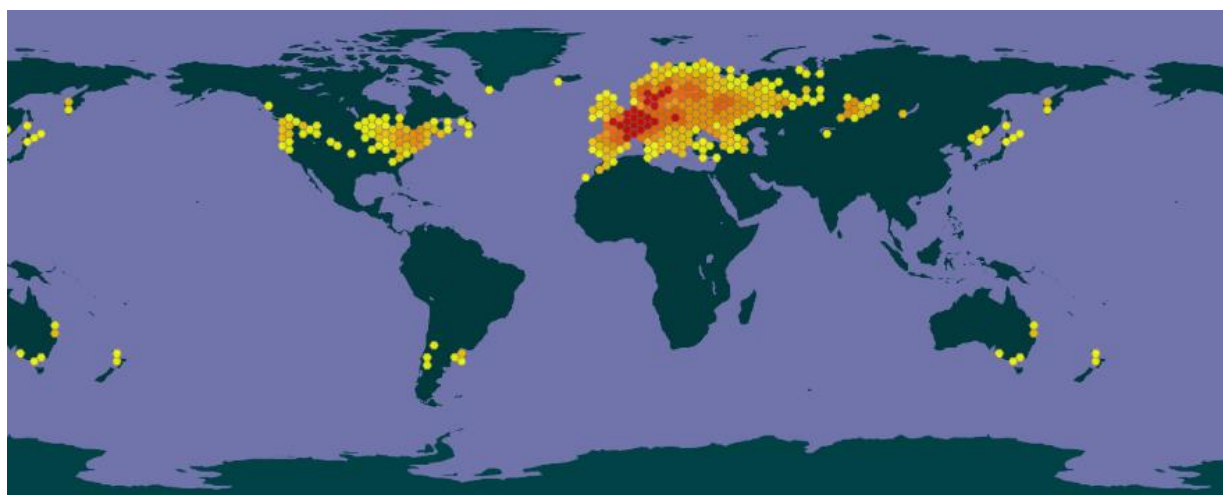

Рис. 4.827. Ареал *Centaurea jacea* в світі [Occurrences *Centaurea jacea*..., 2025]

Рис. 4.828. Плід *Centaurea jacea* [Ackley, 2024]

Рис. 4.829. *Centaurea jacea* [Adelsberger, 2023]

Рис. 4.830. *Centaurea jacea* [Orest, 2024d]

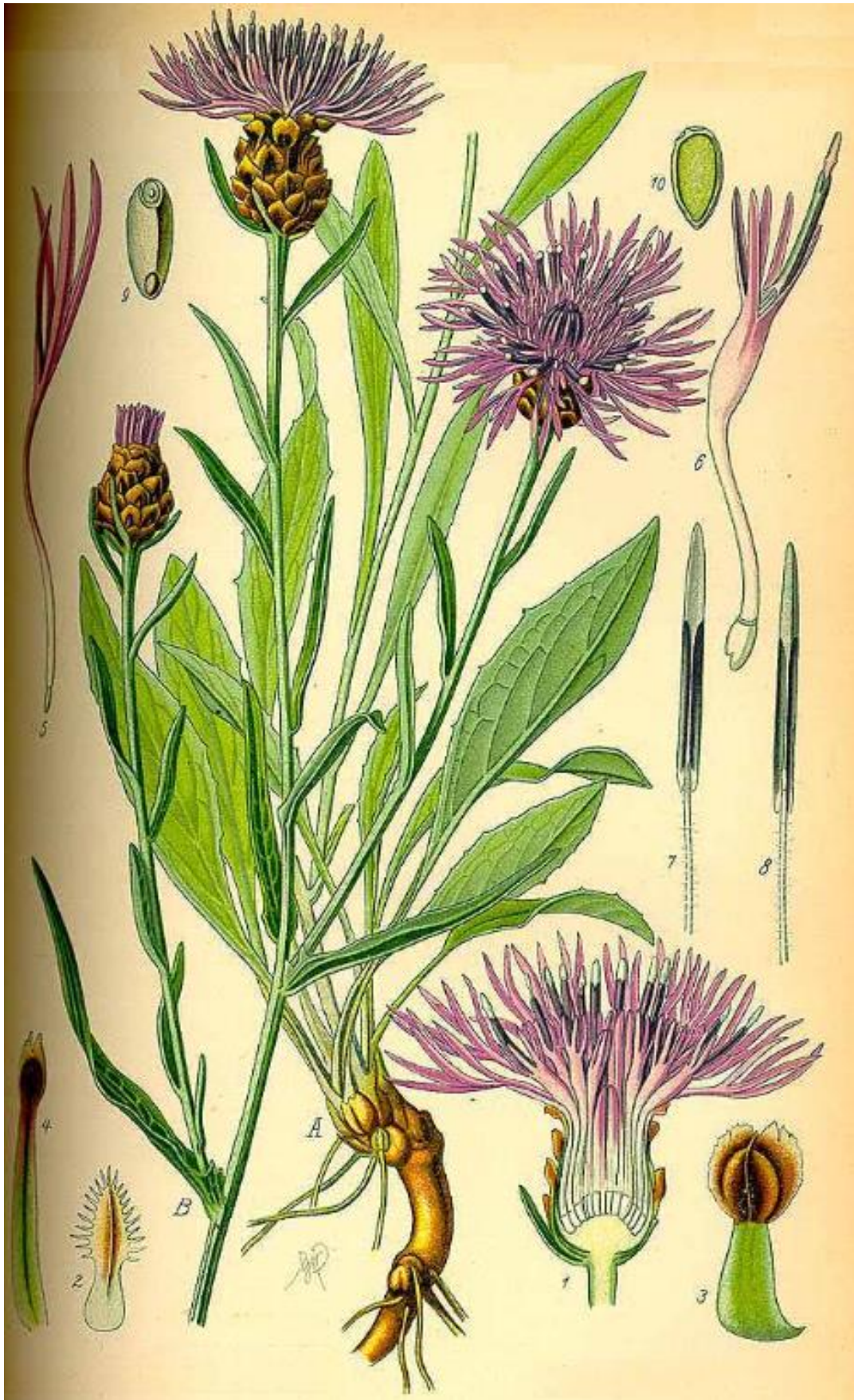

Рис. 4.833. *Centaurea jacea* [Thomé, 1885]

Рис. 4.834. *Centaurea jacea* [Jäger et al., 2017]

Рис. 4.835. *Centaurea jacea* [Jeanmonod & Srübin, 2013]

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ ТА САМОПЕРЕВІРКИ

Centaurea jacea Волошка лучна

1. Які особливості біоморфи має волошка лучна (*Centaurea jacea*)?
2. Які особливості підземних органів має волошка лучна (*Centaurea jacea*)?
3. Які особливості стебла має волошка лучна (*Centaurea jacea*)?
4. Які особливості листків має волошка лучна (*Centaurea jacea*)?
5. Які особливості кошиків має волошка лучна (*Centaurea jacea*)?
6. Які особливості квіток має волошка лучна (*Centaurea jacea*)?
7. Які особливості листочків обгортки кошика має волошка лучна (*Centaurea jacea*)?
8. Який плід має волошка лучна (*Centaurea jacea*)?
9. Яким умовам місцезростання віддає перевагу волошка лучна (*Centaurea jacea*)?
10. Діагностичним видом яких синтаксонів є волошка лучна (*Centaurea jacea*)?
11. У яких угрупованнях, занесених до Зеленої книги України (2021), трапляється волошка лучна (*Centaurea jacea*)?
12. Які особливості поширення має волошка лучна (*Centaurea jacea*) на території України?
13. Які особливості загального поширення має волошка лучна (*Centaurea jacea*)?
14. Яке господарське значення має волошка лучна (*Centaurea jacea*)?

Psephellus marschallianus – Псефелус Маршалла, волошка Маршалла,
волошник Маршалла

Angiosperms Покритонасінні
Asterales Айстроцвіті
Asteraceae Айстрові
Psephellus Псефелус

Багаторічна трав'яна рослина з висхідним галузистим кореневищем, утворює укорочені неплідні пагони з розетками листків. Квітконосні стебла (одне або два) виходять із пазух прикореневих листків, прості або слабкогалузисті, пониклі, густо вкриті довгими відстовбурченими волосками, листки густіше опушені, білі від повстистого опушення, особливо зісподу, із крапкоподібними залозками, прикореневі листки з порівняно довгими черешками, довжина листкової пластинки дещо перевищує її ширину, пірчаста або двічіпірчастороздільна, з довгастими, оберненояйцеподібними частками, причому горішня дещо більша бічних, кількість бічних часток складає від однієї до п'яти з кожної сторони, частки другого порядку зазвичай на краї розставлено-дрібнозубчасті або пилчасті, на верхівці тупі, раптово закінчуються коротеньким трикутним вістрям, стеблові – цілісні або пірчастороздільні з однією або двома бічними частками з кожної сторони. Кошики поодинокі, на висхідних і потовщених під ними верхівках стебла, від одного до трьох на стеблі, обгортка широкояйцеподібна, її листочки павутиноподібно опушені, зеленуваті, майже не вкриті придатками, зовнішні листочки яйцеподібні, із брунатним, довгасто-трикутним, із короткою торочкою на краї придатком, середні листочки обгортки довгасті або довгасто-яйцеподібні, їхній придаток рудуватий, довгасто- або широкояйцеподібний, слабкоопуклий, на краї зубчасто-торочкоподібний, внутрішні листочки лінійні або вузьколінійні, на спинці від трьох до п'яти малопомітних жилок, їхній придаток оберненояйцеподібний або яйцеподібно-ланцетний, опуклий, на верхівці зубчасто-торочкоподібний, торочка інколи блискучо-біла, а решта придатка брунатна. Квітки пурпурові. Сім'янка бурувата, чубчик із рудуватих неоднакових волосків.

На вапнякових відслоненнях і степових кам'янистих схилах, діагностичний вид синтаксонів *Centaureo carbonatae-Koelerion talievii* Romashchenko et al. 1996, *Potentillo arenariae-Linion czerniaevii* Krasova et Smetana 1999, *Stipo pulcherrimae-Pinetum sylvestris* Didukh 2003, охороняється на території Запорізької, Тернопільської, Хмельницької областей, індикатор сухих борів і суборів – А₁, В₁, рідше свіжих борів, суборів, сугрудів – А₂, В₂, С₂, заввишки 4–20 см, квітує V–VI, ксерофіт, трав'яний полікарпик, літньозелений, напіврозетковий, довгокореневищний, sm-(stemp).k₂₋₍₃₎-EUR (pont).

Поширення в Україні: Лісостеп та Степ (рідко).

Загальне поширення: Болгарія, Молдова, Північний Кавказ, Румунія, Україна, південнопонтичний ендем.

Господарське значення рослини: медоносне (рис. 4.836–4.840).

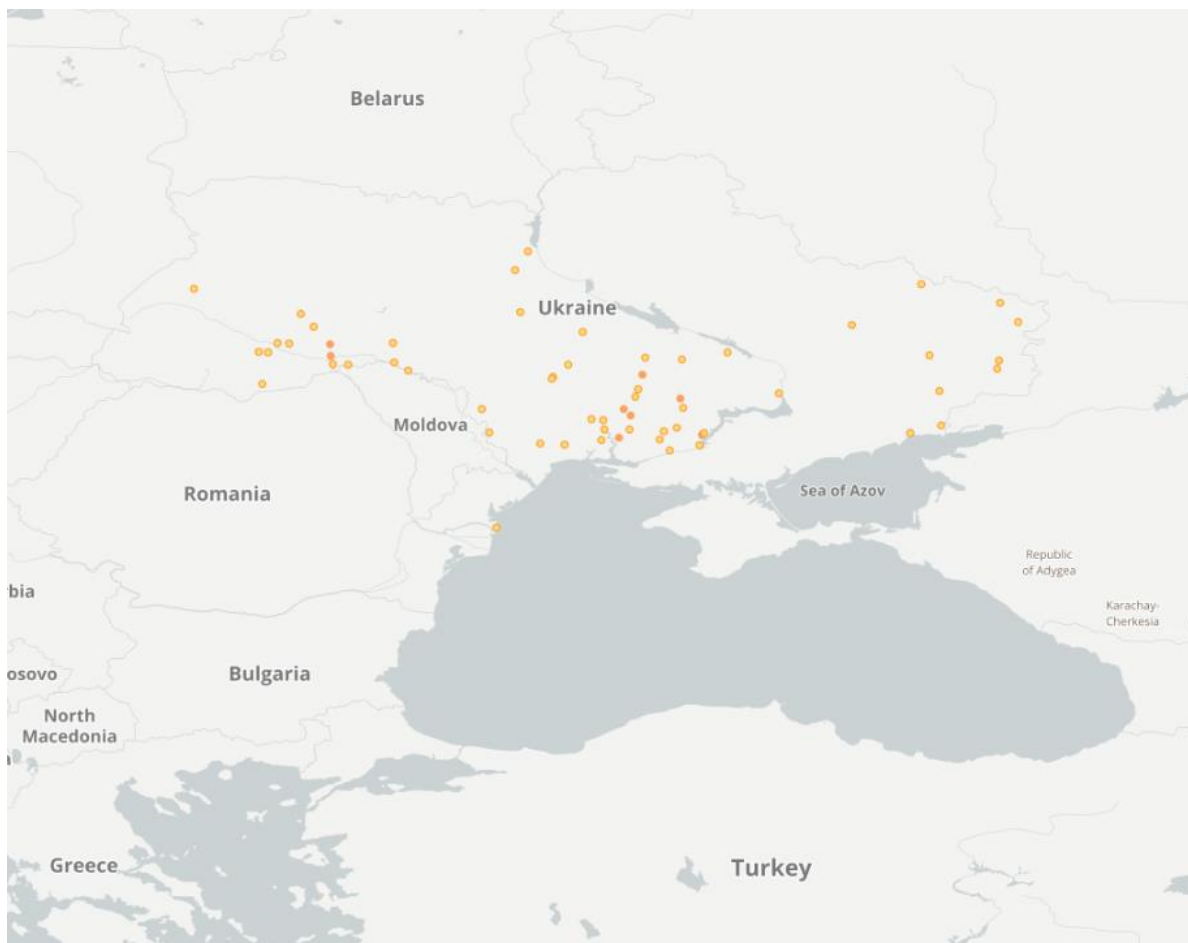

Рис. 4.836. Ареал *Psephellus marschallianus* в Україні [Occurrences *Psephellus marschallianus*..., 2025]

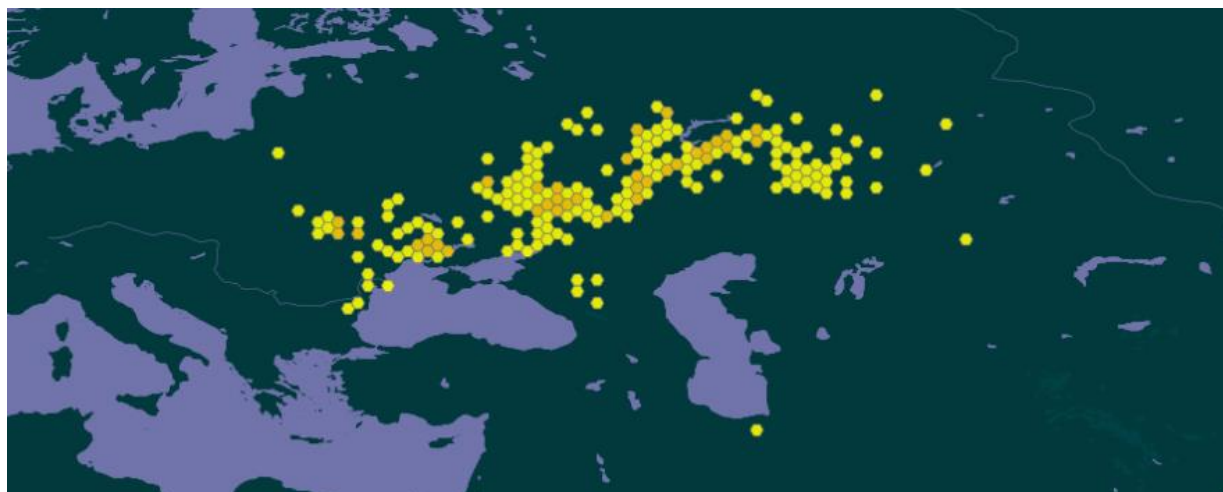

Рис. 4.837. Ареал *Psephellus marschallianus* в світі [*Psephellus marschallianus*..., 2025]

Рис. 4.838. *Psephellus marschallianus* [Peev et al., 2015]

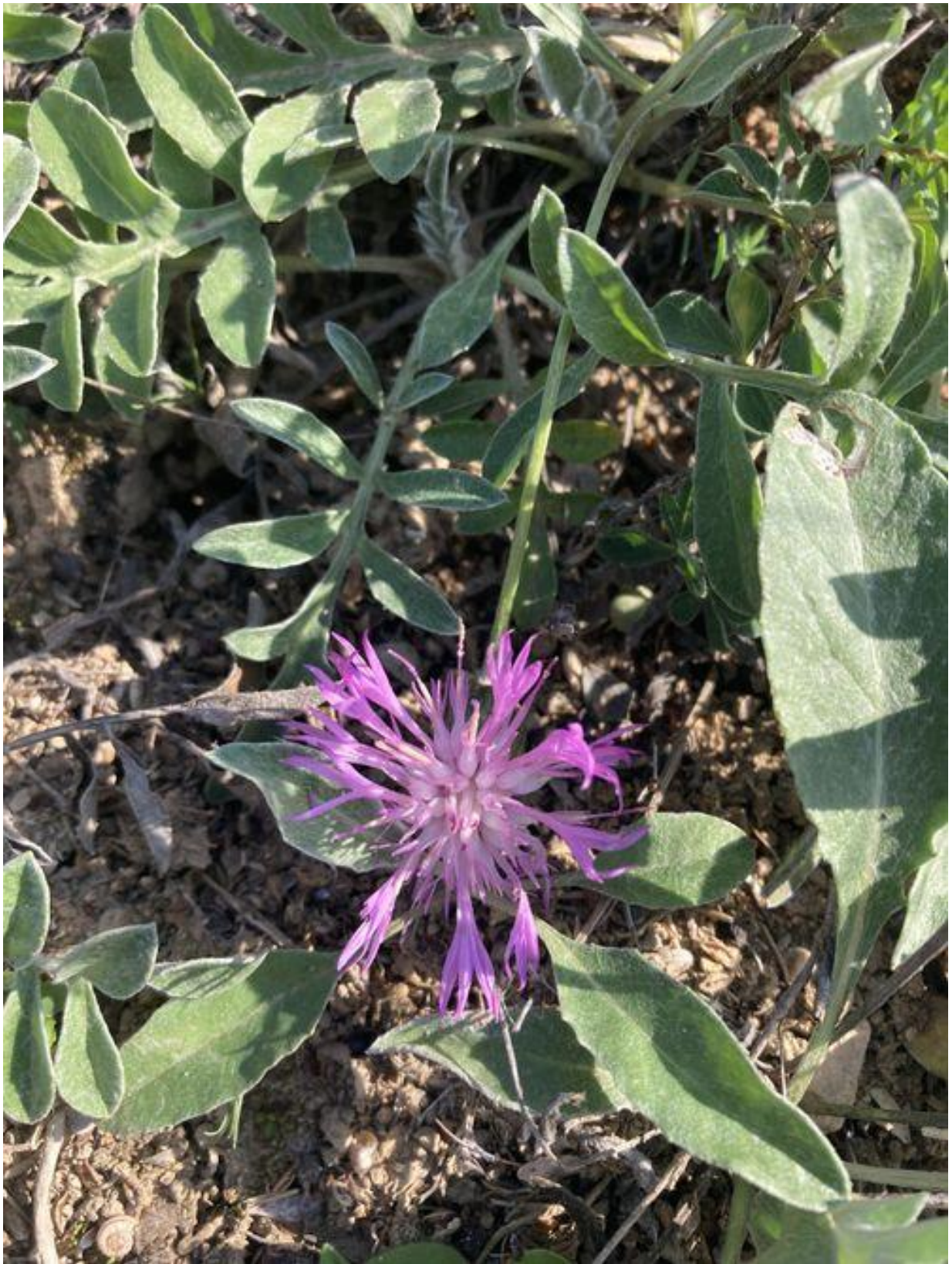

Рис. 4.839. *Psephellus marschallianus* [Kolomiichuk, 2022]

Рис. 4.840. *Psephellus marschallianus* [Panchenko, 2011]

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ ТА САМОПЕРЕВІРКИ

Psephellus marschallianus Псефелус Маршалла, волошка Маршалла,
волошник Маршалла

1. Які особливості біоморфи має псефелус Маршалла (*Psephellus marschallianus*)?
2. Які особливості підземних органів має псефелус Маршалла (*Psephellus marschallianus*)?
3. Які особливості стебла має псефелус Маршалла (*Psephellus marschallianus*)?
4. Які особливості листків має псефелус Маршалла (*Psephellus marschallianus*)?
5. Які особливості кошиків має псефелус Маршалла (*Psephellus marschallianus*)?
6. Які особливості квіток має псефелус Маршалла (*Psephellus marschallianus*)?
7. Які особливості листочків обгортки кошика має псефелус Маршалла (*Psephellus marschallianus*)?
8. Який плід має псефелус Маршалла (*Psephellus marschallianus*)?
9. Яким умовам місцезростання віддає перевагу псефелус Маршалла (*Psephellus marschallianus*)?
10. Діагностичним видом яких синтаксонів є псефелус Маршалла (*Psephellus marschallianus*)?
11. На території яких областей охороняється псефелус Маршалла (*Psephellus marschallianus*)?
12. Індикатором якого типу лісорослинних умов є псефелус Маршалла (*Psephellus marschallianus*)?
13. Які особливості поширення має псефелус Маршалла (*Psephellus marschallianus*) на території України?
14. Які особливості загального поширення має псефелус Маршалла (*Psephellus marschallianus*)?
15. Яке господарське значення має псефелус Маршалла (*Psephellus marschallianus*)?

Psephellus sumensis – Псефелус сумський, волошник сумський

Angiosperms Покритонасінні
Asterales Айстроцвіті
Asteraceae Айстрові
Psephellus Псефелус

Багаторічна трав'яна рослина з висхідним, часто догори галузистим кореневищем, що утворює вкорочені пагони з пучками листків. Квітконосні стебла в кількості від одного до чотирьох виходять із пазух минулорічних прикореневих листків, плагіотропні, прості або галузисті, з трьома або чотирма гілками, волохаті від довгих, відстовбурчених волосків, листки зісподу густіше опушені, особливо молоді, білоповстисті, зверху зеленуваті, укриті павутиноподібним опушенням, з обох сторін із крапкоподібними залозками, прикореневі листки порівняно з довгими черешками, пірчасторозсічені або деякі цілісні, бічні сегменти листка в кількості від одного до шести з кожної сторони, довгасто-яйцеподібні або оберненояйцеподібні, на верхівці тупі, видовжені в дуже коротке трикутне вістря або дрібніші, коротко й тупозагострені, горішній сегмент зазвичай більший решти, стеблові листки короткочерешкові, переважно цілісні або деякі пірчастороздільні, з однією або двома бічними частками з кожної сторони, верхівкові листки лінійно-ланцетні, дрібні, нерідко відсутні. Кошики підведені, розташовані поодинокі на кінцях стебла та гілок, під ними вони загнуті догори й потовщені, із помітними реберцями й борозенками, обгортка яйцеподібна, із зеленуватими через павутиноподібне опушення листочками, вони зовсім не вкриті вузькими й відігнутими або донизу загнутими чорнуватими придатками, зовнішні листочки обгортки з трикутним чорнуватим придатком без торочок, середні листочки довгасті або довгасто-яйцеподібні, на верхівці раптово переходять у лінійно-ланцетний придаток із коротенькими торочками в кількості від трьох до п'яти на кожній стороні або цілокраї, брунатні, на краї рудуваті, з темнішою середньою жилкою, внутрішні листочки лінійні або вузьколійні, з малопомітними жилками на спинці в кількості від п'яти до семи, форма їхнього придатка варіює від довгастої до оберненояйцеподібної, він порівняно опуклий, угорі або по всьому краю неправильно дрібнозубчастий, плівчастий, рудуватий, з довгастою або довгасто-ланцетною, брунатною, з пурпуровими смужками плямкою між його основою та серединою. Квітки світло-пурпурові, віночок крайових квіток майже вдвічі довший віночка серединних. Сім'янки плескаті, звужені до кінців, темно-брунатні, з рудуватим чубчиком.

На борових пісках, степових і кам'янистих схилах (на крейді, гіпсі, вапняку), діагностичний вид синтаксона *Astragalo austriaci-Salvietum nutantis* Korotchenko et Didukh 1997, 1996 – біотопи угруповань під охороною ДРС 92/43/ЄЕС (№ 62C0), охороняється на території Житомирської та Сумської областей, індикатор свіжих борів і суборів – А₂, В₂, заввишки 7–32 см, квітує V–VI, ксеромезофіт,

трав'яний полікарпик, гемікриптофіт, літньозелений, короткокореневищний, напіврозетковий, sm-temp.oz_{(1)–3}EUR.

Поширення в Україні: Полісся, Лісостеп, Степ (північно-східна частина).

Загальне поширення: Східна Європа.

Господарське значення рослини: лікарське, фітокомпонетне (рис. 4.841–4.845).

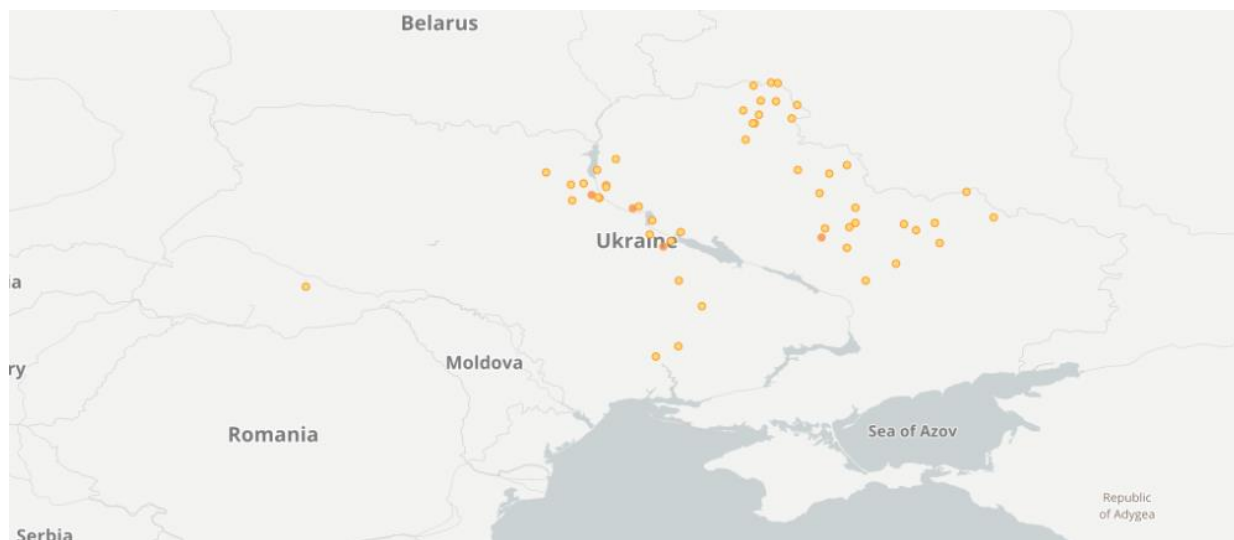

Рис. 4.841. Ареал *Psephellus sumensis* в Україні [Occurrences *Psephellus sumensis*..., 2025]

Рис. 4.842. Ареал *Psephellus sumensis* у світі [*Psephellus sumensis*..., 2025]

Рис. 4.843. *Psephellus sumensis* [Davydov, 2025]

Рис. 4.844. *Psephellus sumensis* [Drabyniuk, 2024]

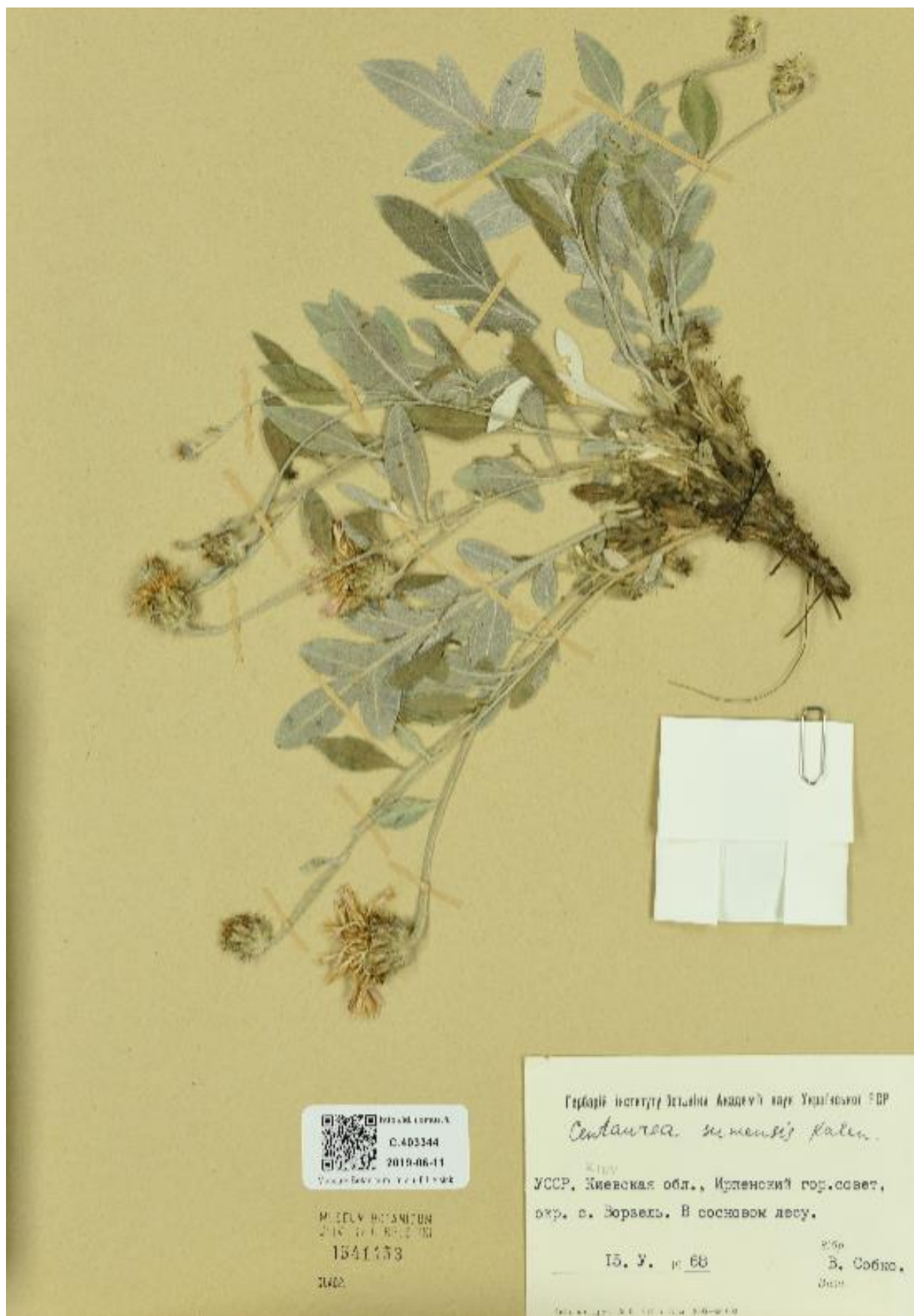

Рис. 4.845. *Psephellus sumensis* [Sobko, 1968]

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ ТА САМОПЕРЕВІРКИ

***Psephellus sumensis* Псефелус сумський, волошник сумський**

1. Які особливості біоморфи має псефелус сумський (*Psephellus sumensis*)?
2. Які особливості підземних органів має псефелус сумський (*Psephellus sumensis*)?
3. Які особливості стебла має псефелус сумський (*Psephellus sumensis*)?
4. Які особливості листків має псефелус сумський (*Psephellus sumensis*)?
5. Які особливості кошиків має псефелус сумський (*Psephellus sumensis*)?
6. Які особливості квіток має псефелус сумський (*Psephellus sumensis*)?
7. Які особливості листочків обгортки кошика має псефелус сумський (*Psephellus sumensis*)?
8. Який плід має псефелус сумський (*Psephellus sumensis*)?
9. Яким умовам місцезростання віддає перевагу псефелус сумський (*Psephellus sumensis*)?
10. Діагностичним видом яких синтаксонів є псефелус сумський (*Psephellus sumensis*)?
11. На території яких областей охороняється псефелус сумський (*Psephellus sumensis*)?
12. Індикатором якого типу лісорослинних умов є псефелус сумський (*Psephellus sumensis*)?
13. Які особливості поширення має псефелус сумський (*Psephellus sumensis*) на території України?
14. Які особливості загального поширення має псефелус сумський (*Psephellus sumensis*)?
15. Яке господарське значення має псефелус сумський (*Psephellus sumensis*)?

Serratula tinctoria – Серпій фарбувальний, с. неозброєний

Angiosperms Покритонасінні
Asterales Айстроцвіті
Asteraceae Айстрові
Serratula Серпій

Багаторічна трав'яна рослина з потовщеним, укороченим, дерев'янистим, косо розташованим кореневищем із тонкими коренями. Стебло прямостояче, переважно пурпурове, у горішній частині зазвичай галузисте, голе. Листки порівняно цупкі, з обох сторін зелені або зісподу блідіші й шорсткі від дуже коротких сосочкоподібних волосків, прикореневі – довгочерешкові, стеблові – від короткочерешкових до сидячих, на краях нерівно- або гостропилчасті, краї зубців гострошорсткі. Листкові пластинки прикореневих листків довгасто-яйцеподібні або еліптичні, гострі, біля основи переважно закруглені, цілісні, рідко з нечисленними бічними частками, стеблових – від еліптичних до широколанцетних, цілісних, ліроподібно-надрізаних або пірчасторозсічених, а горішніх – нерідко знову цілісних. Кошики дрібні, одностатеві, дводомні, переважно довгасті або еліптичні, біля основи короткозвужені та переходять у квітконос, розташовані на верхівці стебла та його гілок щиткоподібною волоттю або складним щитком. Обгортка вся або лише в горішній частині листочків темно-пурпурова. Листочки обгортки розташовані імбрикатно, широкояйцеподібні до ланцетоподібно-лінійних, у горішній частині на краї павутиноподібні або війчасто-павутиноподібні, на верхівці видовжені у вістря. Квітки з фіалково-пурпуровим віночком, унаслідок недорозвинених тичинок або маточок переважно одностатеві й тоді рослини дводомні, у цьому випадку маточкові кошики довгасто-еліптичні, а тичинкові – еліптичні. Сім'янки довгасті, сірі або світло-бурі. Чубчик із зазублених, жовтувато-бурих волосків.

На сухих луках, крайових частинах лісів, галявинах, серед чагарників, діагностичний вид синтаксонів *Galietum borealis* Nowiński 1928 – біотопи угруповань під охороною ДРЄ 92/43/ЄЕС (№ 6410), *Primulo veris-Agrostietum capillaris* Uhliarová et Janišová 2014 – біотопи угруповань під охороною ДРЄ 92/43/ЄЕС (№ 6520), *Quercion petraeae* Issler 1931, *Serratulo-Pinetum* (Matuszkiewicz 1981) J. Matuszkiewicz 1988, *Veronico incanae-Pinetum* Bulokhov et Solomeshch 2003, заввишки 30–140 см, квітує VII–IX, мезофіт, трав'яний полікарпик, гемікриптофіт, літньозелений, напіврозетковий, короткочореневищний, (m/mo)-sm-temp.oz(1)–3EUR.

Поширення в Україні: на переважній частині території, окрім Криму та півдня Степу.

Загальне поширення: Африка, Північна Америка, температурна частина Азії, Європа.

Господарське значення рослини: фарбувальне (Рис. 4.846–4.854).

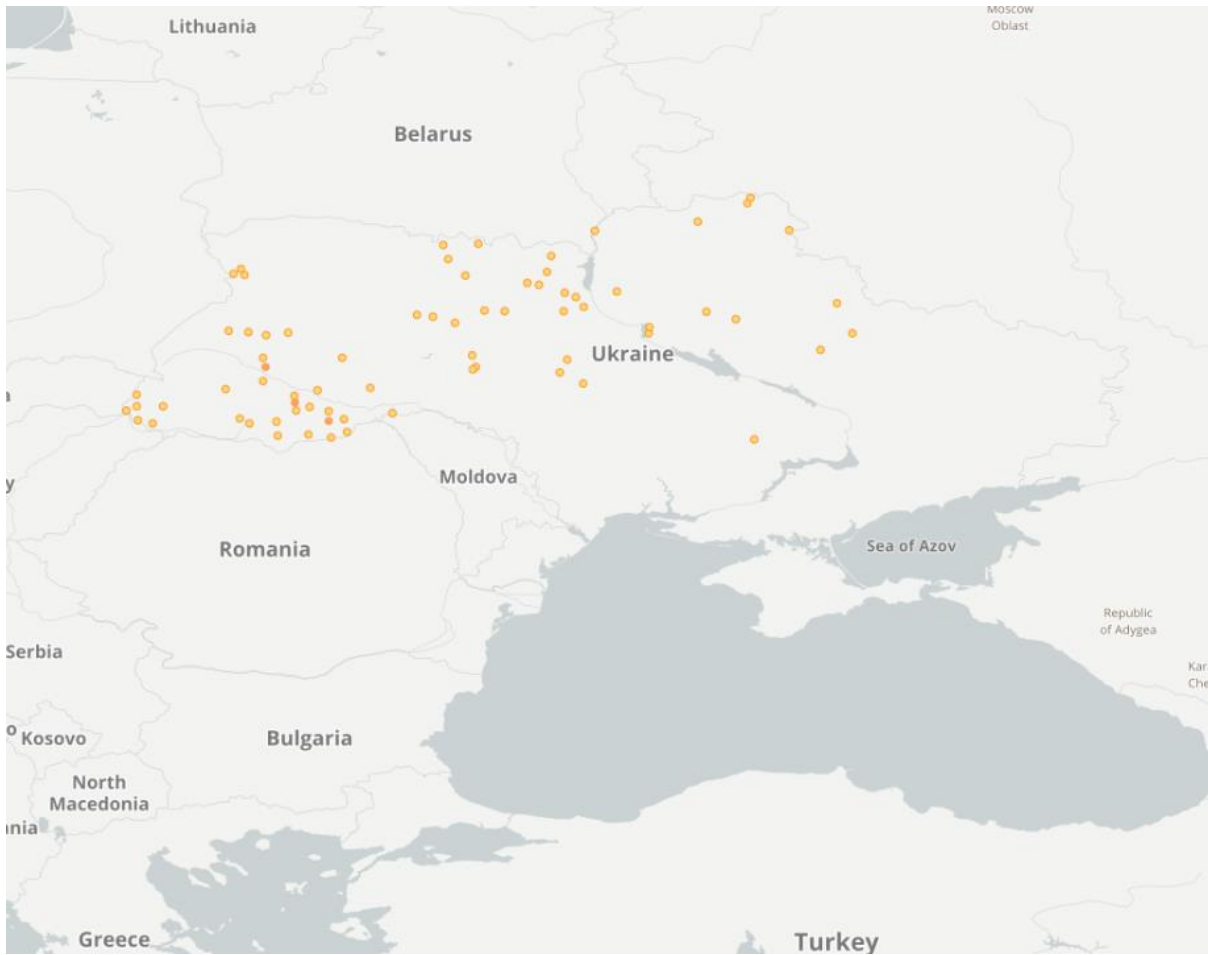

Рис. 4.846. Ареал *Serratula tinctoria* в світі [Occurrences *Serratula tinctoria*..., 2025]

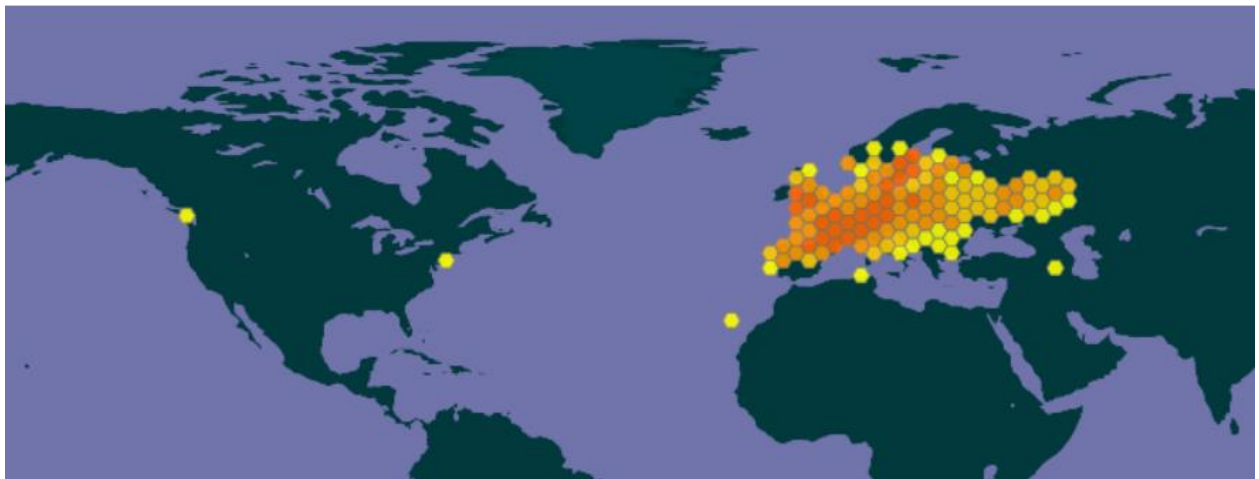

Рис. 4.847. Ареал *Serratula tinctoria* в світі [*Serratula tinctoria*..., 2025]

Рис. 4.848. Плід *Serratula tinctoria* без чубчика [*Serratula tinctoria*. Centaury..., 2025]

Рис. 4.849. *Serratula tinctoria* [Charpal, 2021.]

Рис. 4.850. *Serratula tinctoria* [Spreading florets..., 2025]

Рис. 4.851. *Serratula tinctoria* [Ghryb, 2023]

Рис. 4.852. *Serratula tinctoria* [Masclef, 1890–1893]

Рис. 4.853. *Serratula tinctoria* [Jäger et al., 2017]

Herb. Bot. Dept., Univ. Birmingham.

Presented by R.H. Yapp

University of Birmingham Herbarium
BIRM 031395

Serratula tinctoria
Chippenden per
19. Aug. 06

Herb. Bot. Dept., Univ. Birmingham.
Presented by

Рис. 4.854. *Serratula tinctoria* [Yapp, 1906]

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ ТА САМОПЕРЕВІРКИ

Serratula tinctoria Серпій фарбувальний, с. неозброєний

1. Які особливості біоморфи має серпій фарбувальний (*Serratula tinctoria*)?
2. Які особливості підземних органів має серпій фарбувальний (*Serratula tinctoria*)?
3. Які особливості стебла має серпій фарбувальний (*Serratula tinctoria*)?
4. Які особливості листків має серпій фарбувальний (*Serratula tinctoria*)?
5. Які особливості кошиків має серпій фарбувальний (*Serratula tinctoria*)?
6. Які особливості квіток має серпій фарбувальний (*Serratula tinctoria*)?
7. Які особливості листочків обгортки кошика має серпій фарбувальний (*Serratula tinctoria*)?
8. Який плід має серпій фарбувальний (*Serratula tinctoria*)?
9. Яким умовам місцезростання віддає перевагу серпій фарбувальний (*Serratula tinctoria*)?
10. Діагностичним видом яких синтаксонів є серпій фарбувальний (*Serratula tinctoria*)?
11. Які особливості поширення має серпій фарбувальний (*Serratula tinctoria*) на території України?
12. Які особливості загального поширення має серпій фарбувальний (*Serratula tinctoria*)?
13. Яке господарське значення має серпій фарбувальний (*Serratula tinctoria*)?

Cichorium intybus – Цикорій дикий, петрові батоги

Angiosperms Покритонасінні
Asterales Айстроцвіті
Asteraceae Айстрові
Cichorium Цикорій

Багаторічна трав'яна рослина з потовщеним, веретеноподібним, довгим коренем. Стебло ребристе, прямостояче, інколи просте, зазвичай галузисте, із майже під прямим кутом відстовбурченими прутоподібними гілками, голе або разом із листками, особливо в нижній частині, порівняно густо вкрите щетинкоподібними й часто залозистими волосками. Листки гострошорсткі, з розширеною основою, напівстеблообгортні, на краях нерівнозубчасті або цілокраї. Листкові пластинки нижніх листків довгоеліптичні, стругоподібно-пірчасторозсічені, з більшою верхівковою часткою та трикутними донизу спрямованими бічними, серединні листки яйцеподібно-ланцетні, великозубчасті, а горішні – дрібні, ланцетоподібні, цілокраї. Кошики розташовані на дуже коротких квітконосах пучками в пазухах верхніх листків і лише на кінцях гілок поодинокі. Обгортки дворядні, зовнішні листочки яйцеподібно-ланцетні, гострі, а внутрішні – лінійно-ланцетні тупі, ті й ті вкриті залозисто-війчастим опушенням. Квітки блакитні, рідше рожеві або білі, їхній язичковий віночок утричі перевищує обгортку. Сім'янки матові, брудно-сіро-жовті, до основи слабкозвужені, чотири-, рідше п'яти- або шестигранні, із дрібними горбочками, дещо плескаті, на верхівці замість чубчика з короткими, півчастими, світло-сірими лусочками, майже в десять разів коротшими сім'янки.

Уздовж доріг, по канавах, на засмічених місцях, діагностичний вид синтаксонів *Achilleo setaceae-Poetum angustifoliae* Solomakha ex Mariushkina et Solomakha 1986 1996 – біотопи угруповань під охороною ДРС 92/43/ЄЕС (№ 6210), *Arrhenatheretalia elatioris* Tx. 1931, *Bromo squarrosi-Sonchetum oleracei* Kostylev in Solomakha et al. 1992, *Cirsio setosi-Lathyretum tuberosi* Smetana 2002 nom. inval. (art. 30, 5), *Dauco-Melilotion* Görs ex Rostański et Gutte 1971, *Festucetum regeliana* Solomakha et Shelyag-Sosonko in Golub et al. 2003 1996 – біотопи угруповань під охороною ДРС 92/43/ЄЕС (№ 1340), *Limonion tomentelli* Agafonov et Golub in Golub 1994, *Melilotetum albo-officinalis* Sissingh 1950, *Molinio-Arrhenatheretea* Tx. 1937, заввишки 15–120 см, квітує VII–IX, археофіт середземноморсько-ірано-туранського походження, геміепокофіт, ксеромезофіт, трав'яний полікарпик, гемікриптофіт, літньо-зимовозелений, напіврозетковий, каудексовий, m-sm-temp-b.oz₍₁₎-3-k₁EUR-WAS.

Поширення в Україні: на всій території (звичайно).

Загальне поширення: Австралія, Африка, Нова Зеландія, Північна та Південна Америка, теператна й тропічна частини Азії, Європа.

Господарське значення рослини: бур'ян, вітамінне, кормове, лікарське, медоносне, олійне, харчове (рис. 4.855–4.862).

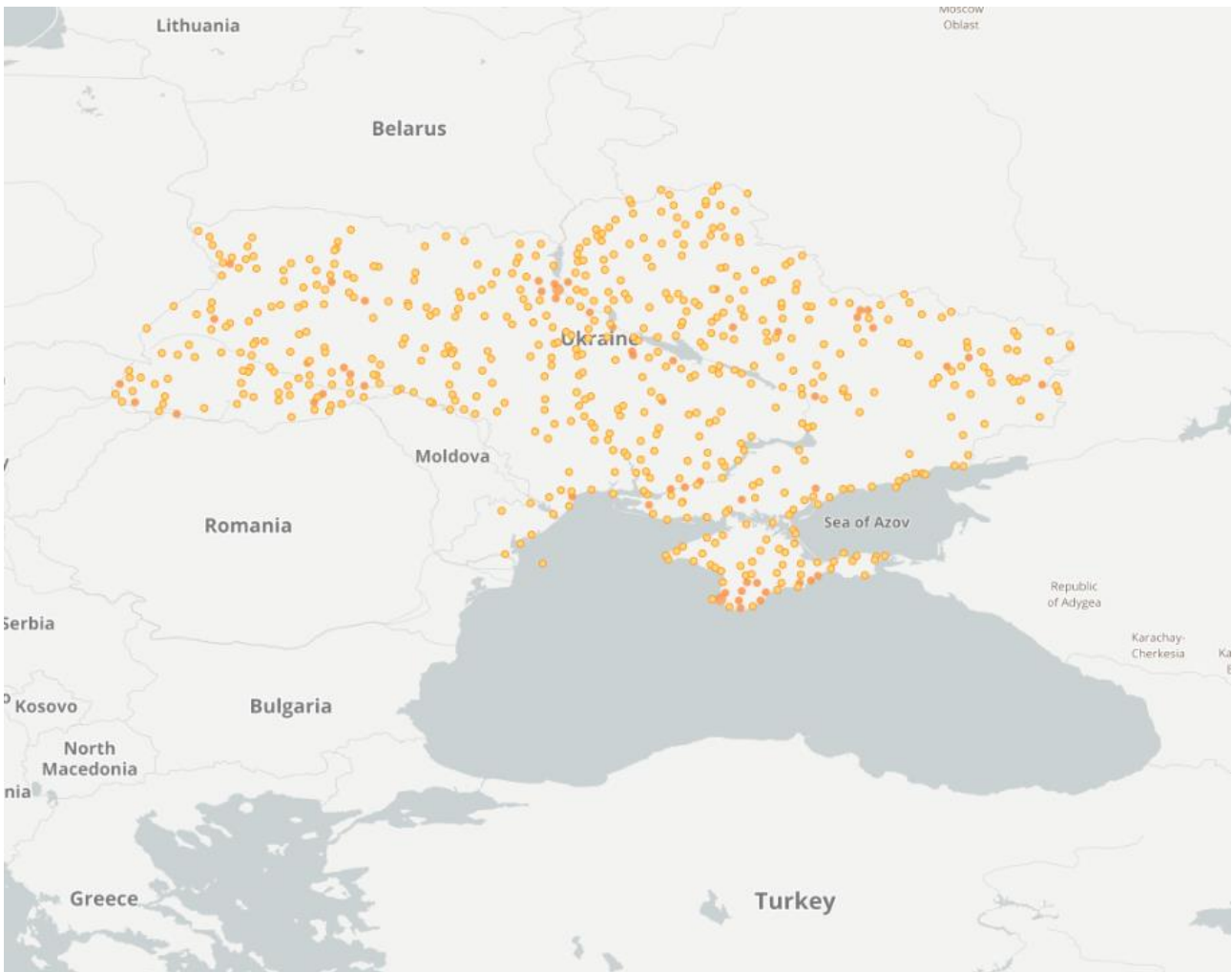

Рис. 4.855. Ареал *Cichorium intybus* в Україні [Occurrences *Cichorium intybus*..., 2025]

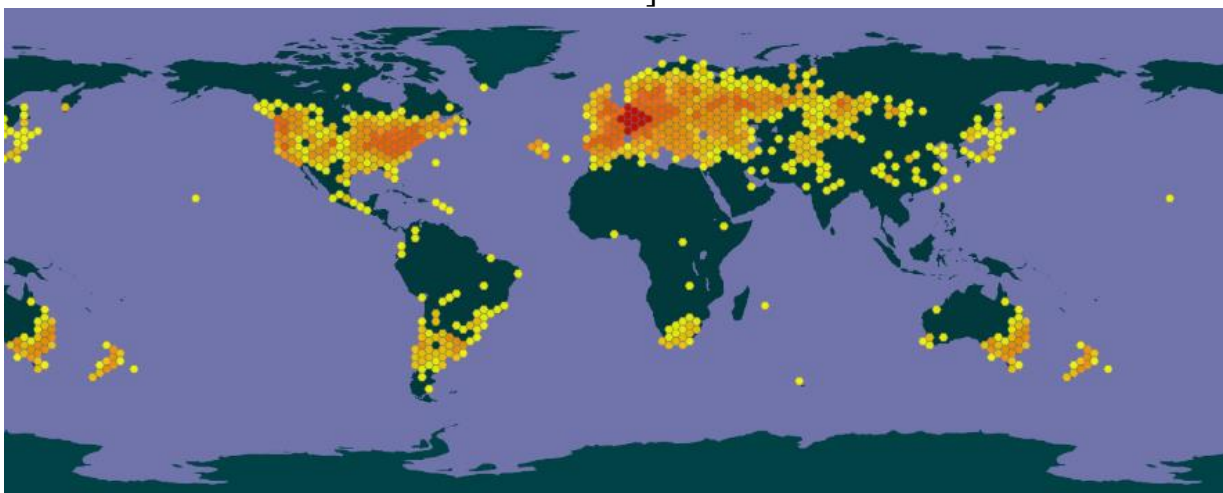

Рис. 4.856. Ареал *Cichorium intybus* у світі [*Cichorium intybus*..., 2025]

© 2019 Her Majesty the Queen in Right of Canada
(Canadian Food Inspection Agency), all rights reserved.

Canadian Food
Inspection Agency

Agence canadienne
d'inspection des aliments

Рис. 4.857. *Cichorium intybus* [Neudorf, Salzl, & Wang, 2023]

Рис. 4.858. *Cichorium intybus* [Clucas123, 2025]

Рис. 4.859. *Cichorium intybus* [Mkulima, 2024]

Рис. 4.860. *Cichorium intybus* [Thomé, 1885]

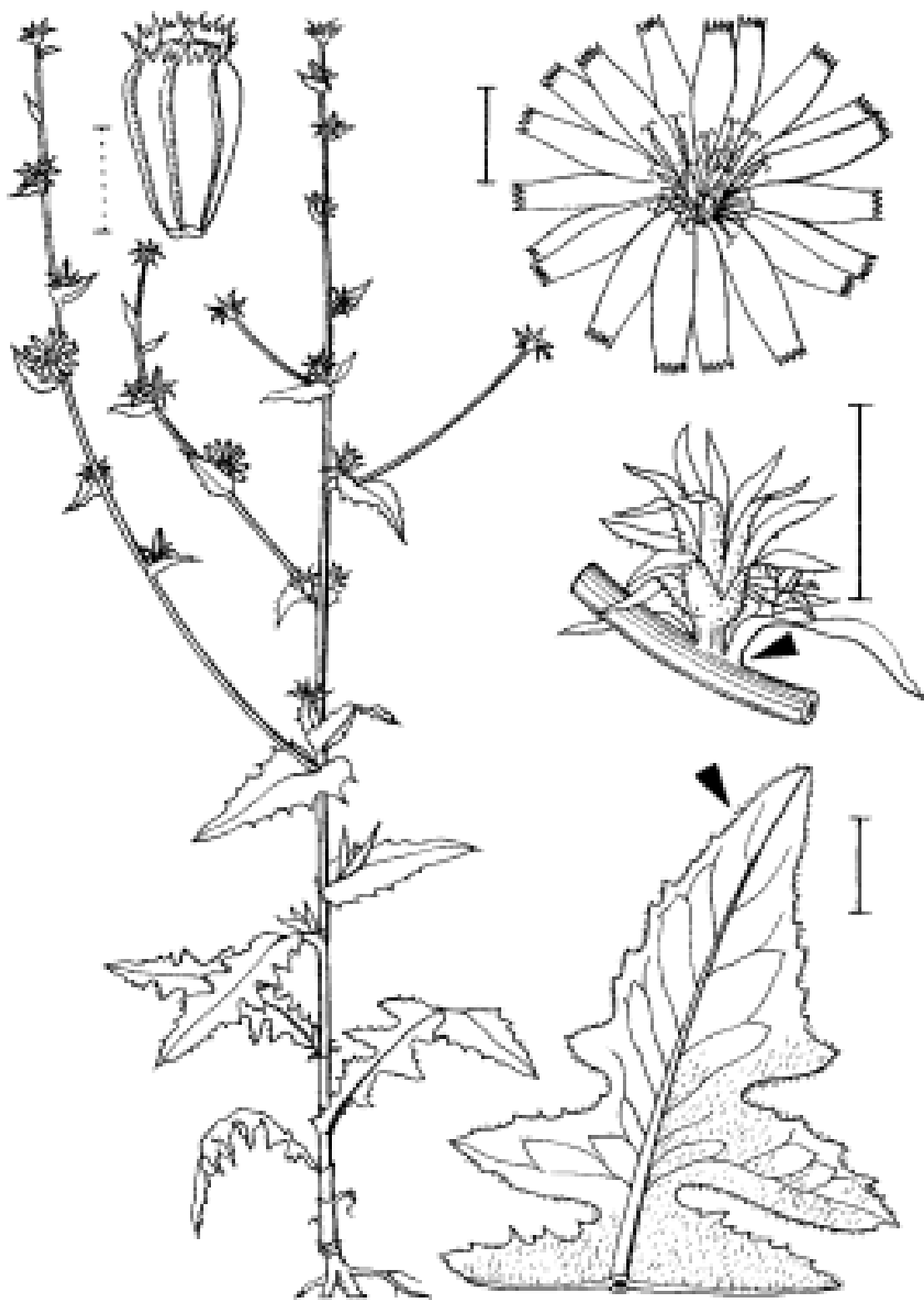

Рис. 4.861. *Cichorium intybus* [Jäger et al., 2017]

Рис. 4.862. *Cichorium intybus* [Chappuis & Egger, 2013]

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ ТА САМОПЕРЕВІРКИ

Cichorium intybus Цикорій дикий, петрові батоги

1. Які особливості біоморфи має цикорій дикий (*Cichorium intybus*)?
2. Які особливості підземних органів має цикорій дикий (*Cichorium intybus*)?
3. Які особливості стебла має цикорій дикий (*Cichorium intybus*)?
4. Які особливості листків має цикорій дикий (*Cichorium intybus*)?
5. Які особливості кошиків має цикорій дикий (*Cichorium intybus*)?
6. Які особливості квіток має цикорій дикий (*Cichorium intybus*)?
7. Які особливості листочків обгортки кошика має цикорій дикий (*Cichorium intybus*)?
8. Який плід має цикорій дикий (*Cichorium intybus*)?
9. Яким умовам місцезростання віддає перевагу цикорій дикий (*Cichorium intybus*)?
10. Діагностичним видом яких синтаксонів є цикорій дикий (*Cichorium intybus*)?
11. Яке походження має цикорій дикий (*Cichorium intybus*)?
12. Які особливості поширення має цикорій дикий (*Cichorium intybus*) на території України?
13. Які особливості загального поширення має цикорій дикий (*Cichorium intybus*)?
14. Яке господарське значення має цикорій дикий (*Cichorium intybus*)?

Crepis tectorum – Скерета покрівельна

Angiosperms Покритонасінні
Asterales Айстроцвіті
Asteraceae Айстрові
Crepis Скерета

Однорічна або дворічна трав'яна рослина з веретеноподібним, тонким коренем. Стебло прямостояче, гранчато-борозенчасте, просте або галузисте, особливо в горішній частині, разом із листками частково вкрите короткими цупкими й притиснутими волосками, рідше внизу зовсім голе. Нижні листки цілісні або пірчастонадрізані або різною мірою виїмчато-зубчасті з ланцетоподібними або лінійними гострими частками, до основи звужені в черешок, решта – сидячі, ланцетоподібні або лінійні, зі стрілоподібною та стеблообгортною основою, переважно цілісні, зазвичай із загнутими всередину краями, інколи бувають усі листки цілісні, лінійні. Квіткові кошики дрібні, на ледь потовщених, укритих тонким повстистим опушенням квітконосах, зібрані в пухкі щиткоподібні або волотисто-щиткоподібні суцвіття. Обгортки опушені сіруватими волосками, інколи з домішкою довгих чорнуватих залозистих волосків. Листочки обгортки ланцетоподібні, зовнішні майже втричі коротші внутрішніх і відстовбурчені. Квітколоже ледь укрите волосками. Сім'янки темно-брунатні, довгасто-циліндричні, до основи звужені, у горішній частині видовжені в короткий носик, з десятьма повздовжніми реберцями, у горішній половині вкритий невеличкими шипиками.

На полях, біля доріг, на пісках, діагностичний вид синтаксонів *Aperetalia spicae-venti* J. Tx. et Tx. in Malato-Beliz et al. 1960, *Chelidonio-Pinetum sylvestris* (Gorelov 1997) Davydov comb. nova prov., *Convolvulo arvensis-Agropyretum repentis* Felföldy 1943, *Diantho borbasii-Agrostietum syreistschikovii* Vicherek 1972, заввишки 10–120 см, квітує V–X, евапофіт, ксеромезофіт, трав'яний монокарпик, гемікриптофіт, терофіт, літньозелений, напіврозетковий, каудексовий, sm-temp-b.k₁₋₃EURAS.

Поширення в Україні: майже на всій території.

Загальне поширення: Австралія, Європа, Північна Америка, температурна частина Азії.

Господарське значення рослини: бур'ян, кормове, лікарське, медоносне (рис. 4.863–4.872).

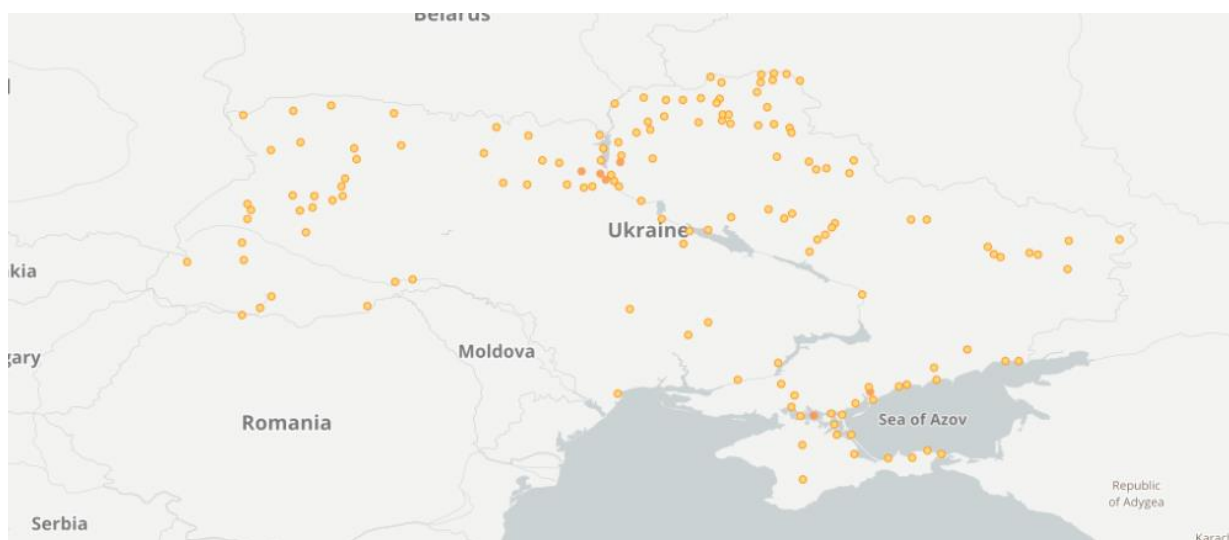

Рис. 4.863. Ареал *Crepis tectorum* в Україні [Occurrences *Crepis tectorum*..., 2025]

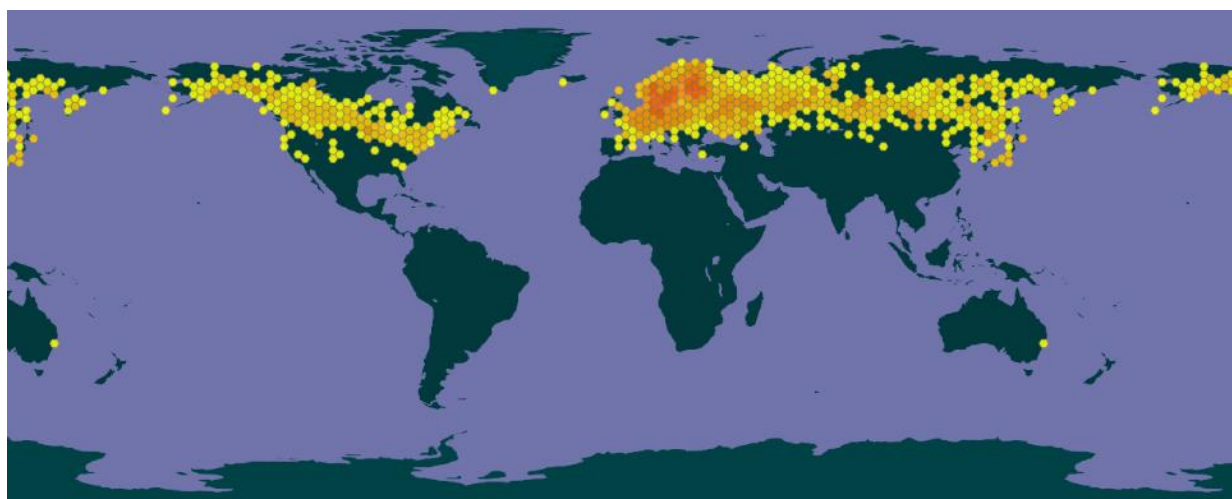

Рис. 4.864. Ареал *Crepis tectorum* у світі [*Crepis tectorum*..., 2025]

Рис. 4.865. Плід *Crepis tectorum* без чубчика [Hurst, 2018]

Рис. 4.866. Плід *Crepis tectorum* [Morse, 2016.]

Рис. 4.867. *Crepis tectorum* [Kjsytsma, 2024]

Рис. 4.868. *Crepis tectorum* [Finchuk, 2018]

Рис. 4.869. *Crepis tectorum* [Masclef, 1890–1893]

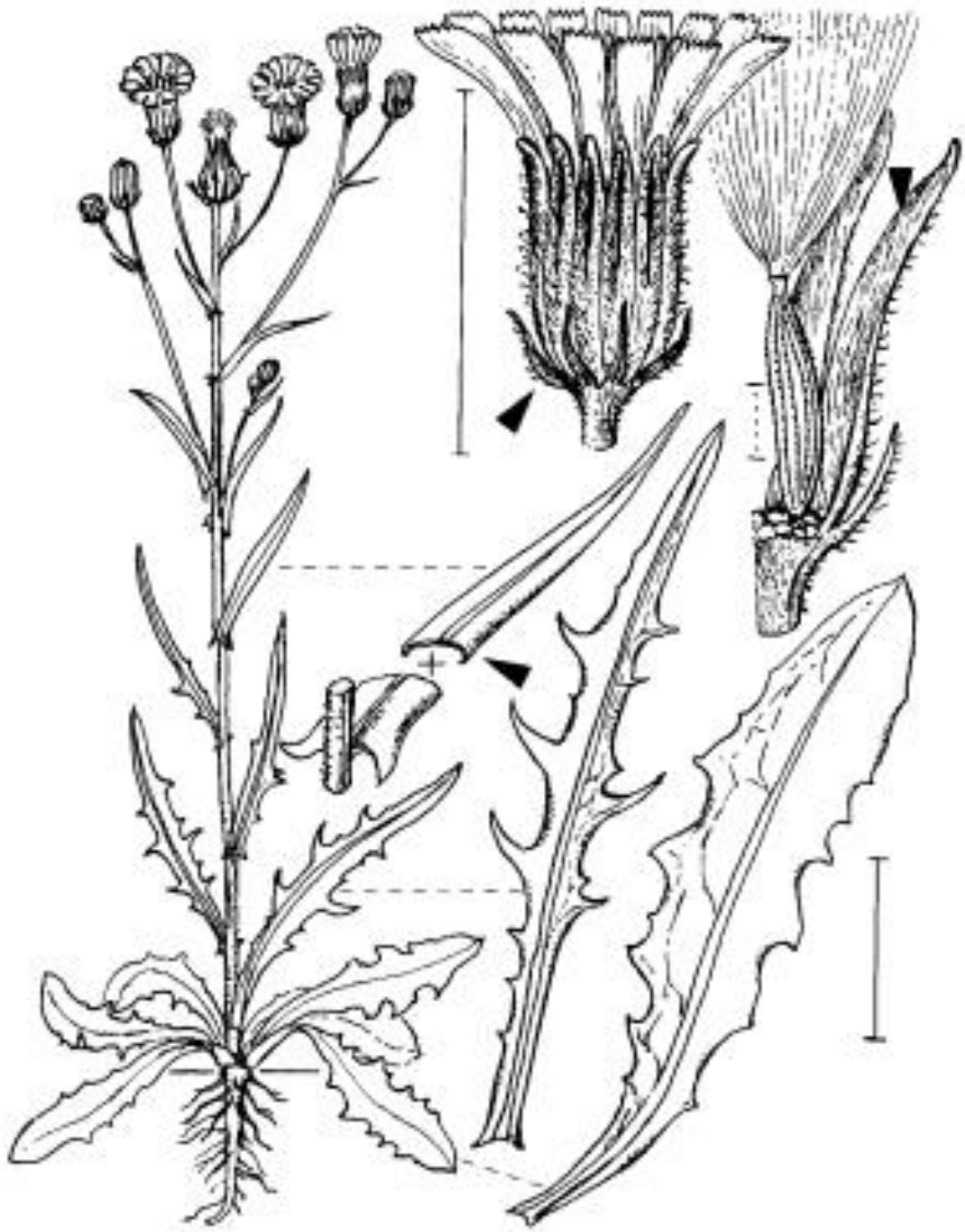

Рис. 4.870. *Crepis tectorum* [Jäger et al., 2017]

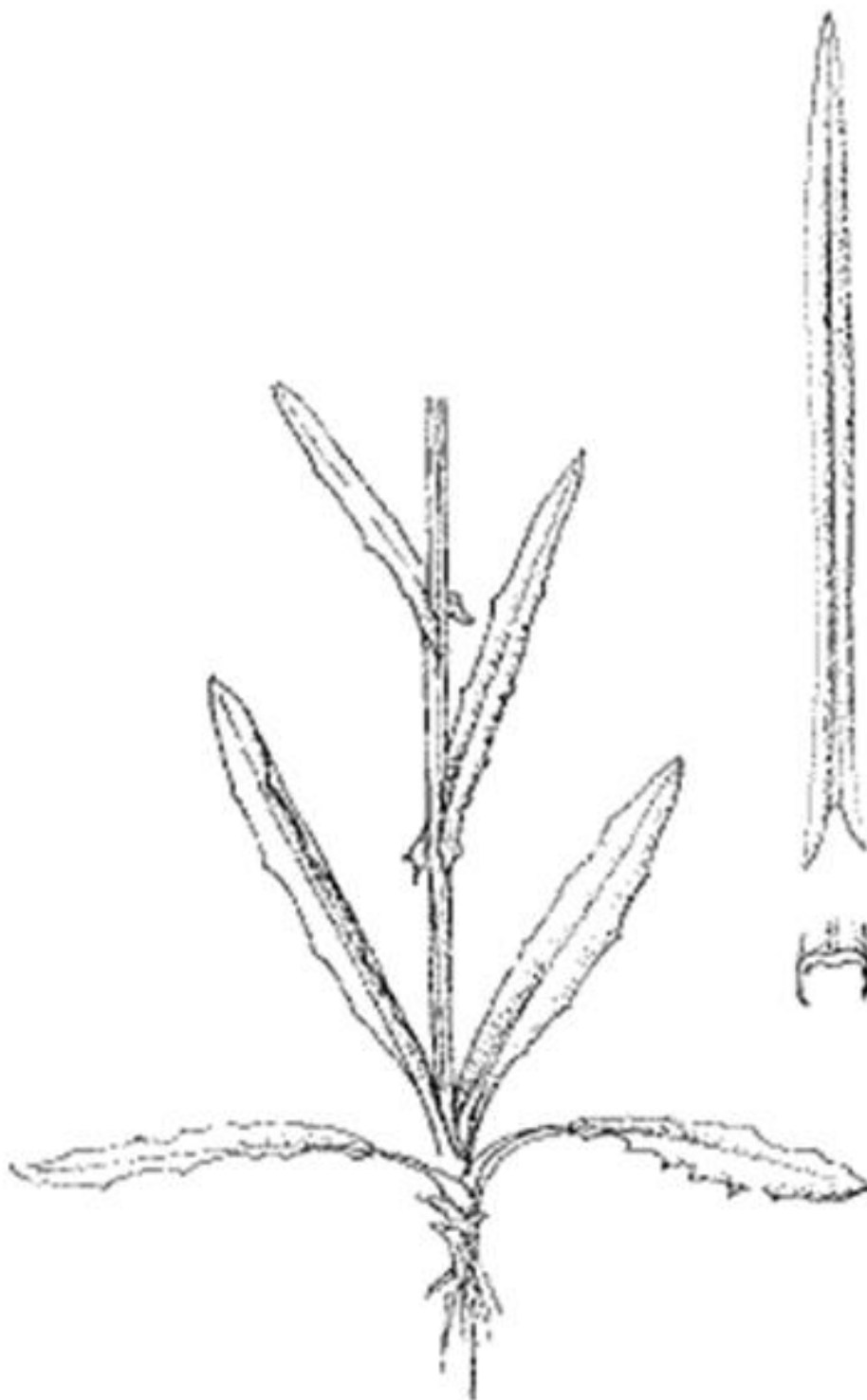

Рис. 4.871. *Crepis tectorum* [Eggenberg & Möhl, 2007]

Рис. 4.872. *Crepis tectorum* [Bednarska et al., 2018]

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ ТА САМОПЕРЕВІРКИ

Crepis tectorum Скереди покрівельна

1. Які особливості біоморфи має скереди покрівельна (*Crepis tectorum*)?
2. Які особливості підземних органів має скереди покрівельна (*Crepis tectorum*)?
3. Які особливості стебла має скереди покрівельна (*Crepis tectorum*)?
4. Які особливості листків має скереди покрівельна (*Crepis tectorum*)?
5. Які особливості кошиків має скереди покрівельна (*Crepis tectorum*)?
6. Які особливості квіток має скереди покрівельна (*Crepis tectorum*)?
7. Які особливості листочків обгортки кошика має скереди покрівельна (*Crepis tectorum*)?
8. Який плід має скереди покрівельна (*Crepis tectorum*)?
9. Яким умовам місцезростання віддає перевагу скереди покрівельна (*Crepis tectorum*)?
10. Діагностичним видом яких синтаксонів є скереди покрівельна (*Crepis tectorum*)?
11. До якої групи апофітів належить скереди покрівельна (*Crepis tectorum*)?
12. Які особливості поширення має скереди покрівельна (*Crepis tectorum*) на території України?
13. Які особливості загального поширення має скереди покрівельна (*Crepis tectorum*)?
14. Яке господарське значення має скереди покрівельна (*Crepis tectorum*)?

Lapsana communis – Празелень звичайна

Angiosperms Покритонасінні
Asterales Айстроцвіті
Asteraceae Айстрові
Lapsana Празелень

Однорічна трав'яна рослина з прямостоячим галузистим, голим або в нижній частині вкритим тонкими волосками стеблом. Листки тонкі, м'які, укріті розсіяними волосками або голі, нижні й середні на досить довгих черешках, ліроподібно-пірчасторозсічені, з порівняно великою зубчастою й загостреною кінцевою часткою з однією або двома парами маленьких бічних лопатей, горішні листки дрібніші, сидячі, яйцеподібно-ланцетні або ланцетні. Кошики дрібні, порівняно численні, зібрані в галузисте, волотеподібно-щиткоподібне суцвіття. Загальна обгортка дзвоникувато-циліндрична, її зовнішні листочки дрібні, коротші внутрішніх. Квітки в кошиках усі язичкові, двостатеві, з блідо-жовтим віночком, у півтора раза більшим обгортки. Сім'янки довгасті до основи звужені, голі, із двома десятками тонких повздовжніх реберець на боках із ледь помітним кінцевим валиком на верхівці.

По затінених місцях у лісах, на крайових частинах лісів, серед чагарників, на полях, у посівах, діагностичний вид синтаксонів *Fagion sylvaticae* Luquet 1926, *Geo-Acerion platanoidis* L. Ishbirdina et A. Ishbirdin 1991 nom. inval. (art. 30, 5), *Impatienti parviflorae-Robinetum* Sofron 1967, *Robinietea* Jurko ex Hadač et Sofron 1980, *Vicium sylvaticae* Oberd. et T. Müller in T. Müller 1962 – рідкісне угруповання, індикатор сухих, свіжих і вологих грудів – D₁₋₃, заввишки 20–125 см, квітує VI–VII, апофіт випадковий, мезофіт, трав'яний однорічний монокарпік, терофіт, літньозелений, безрозетковий, без кореневищ, m-sm-temp-b.oz₁₋₃EUR.

Поширення в Україні: на всій території.

Загальне поширення: Австралія, Африка, Європа, Нова Зеландія, Північна та Південна Америка, теператна й тропічна частини Азії.

Господарське значення рослини: бур'ян, лікарське, медоносне (рис. 4. 873–4.882).

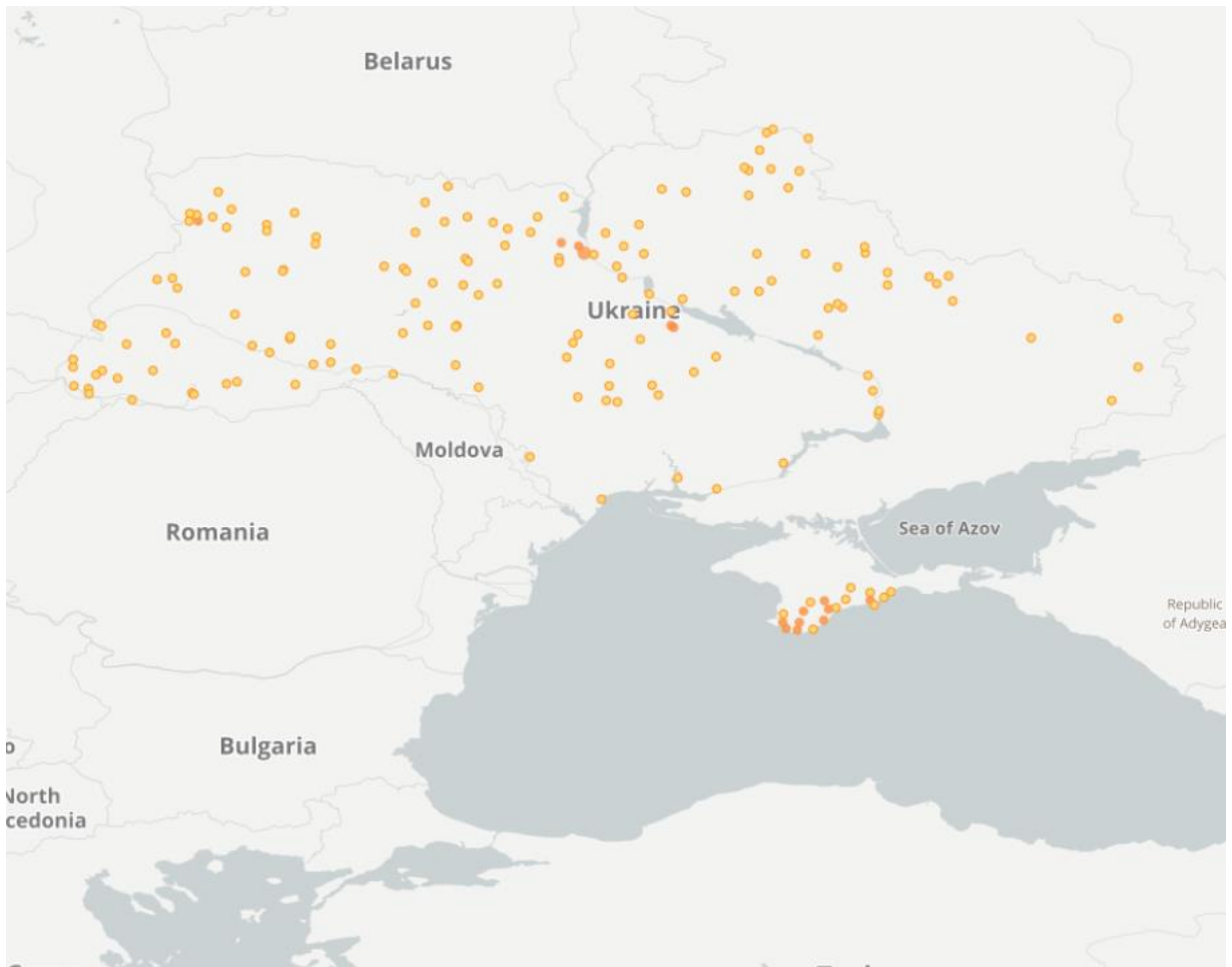

Рис. 4. 873. Ареал *Lapsana communis* в Україні [Occurrences *Lapsana communis*..., 2025]

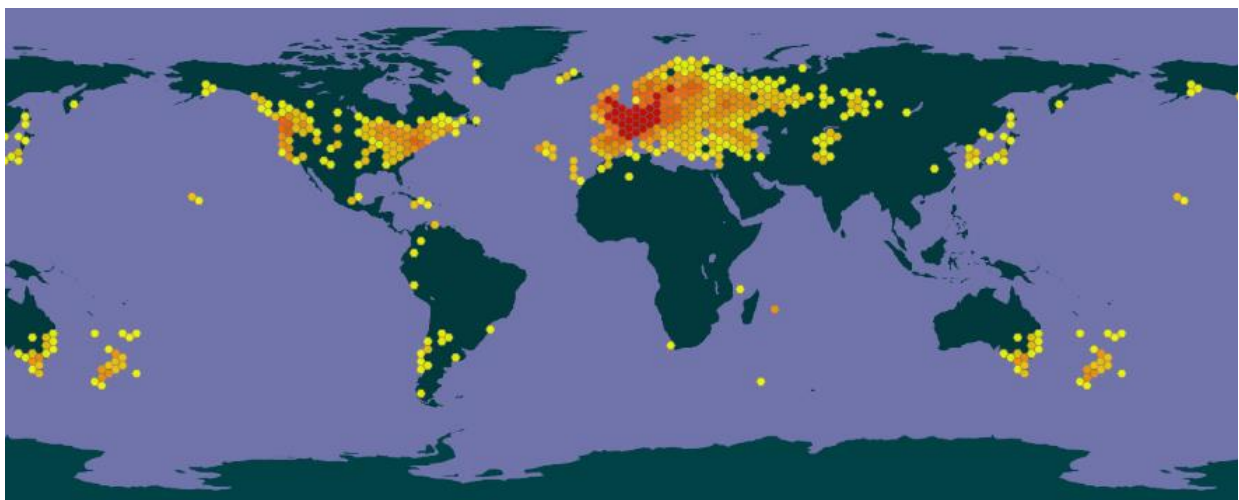

Рис. 4.874. Ареал *Lapsana communis* в світі [*Lapsana communis*..., 2025]

Рис. 4.875. Плід *Lapsana communis* [Matson, 2016]

Рис. 4.876. *Lapsana communis* [Sellens, 2010]

Рис. 4.877. *Lapsana communis* [Wade-Brown, 2024]

Рис. 4.878. *Lapsana communis* [Doogan, 2024]

Рис. 4.879. *Lapsana communis* [Bengus, 2024]

Рис. 4.880. *Lapsana communis* [Masclef, 1890–1893]

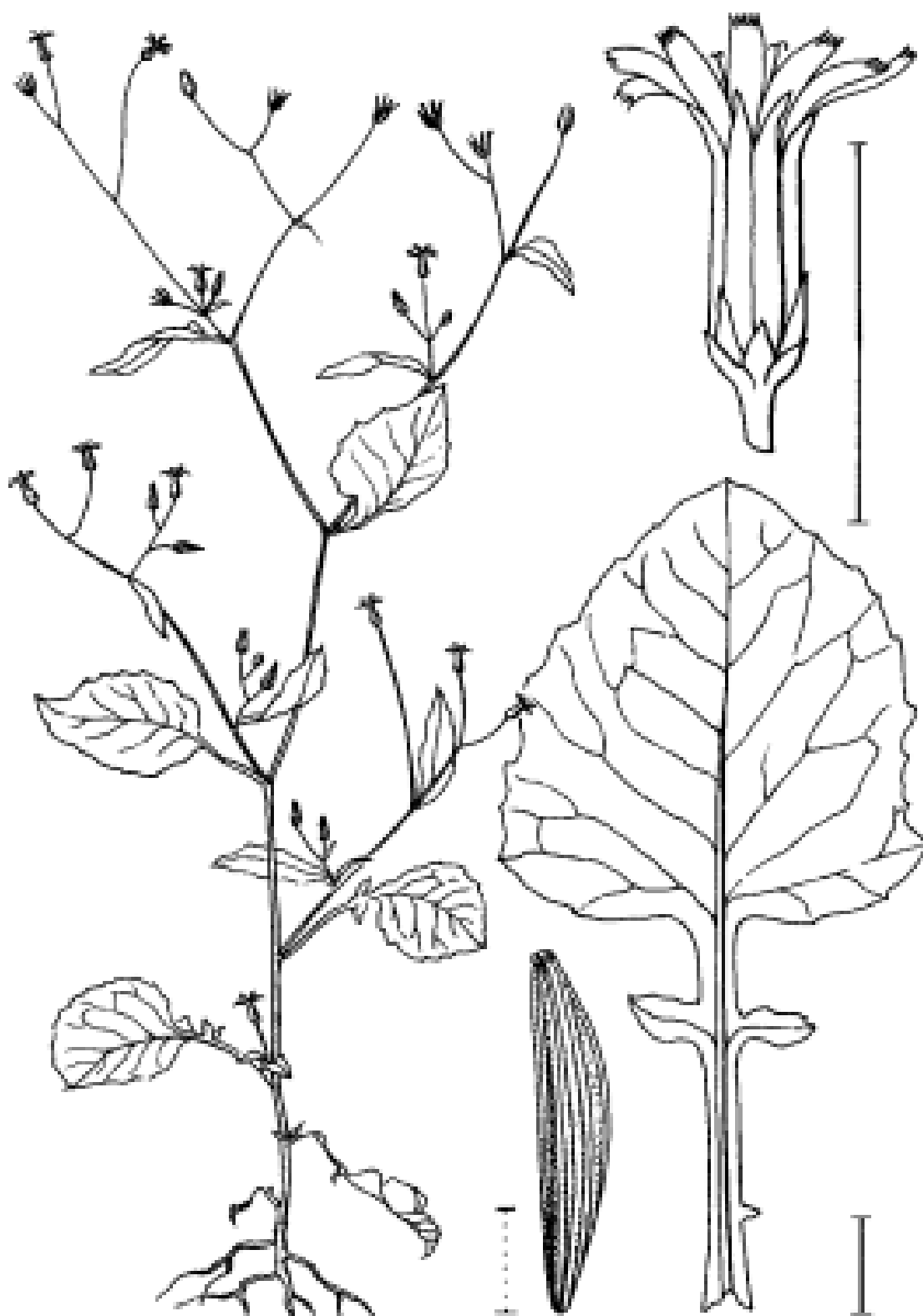

Рис. 4.881. *Lapsana communis* [Jäger et al., 2017]

Рис. 4.882. *Lapsana communis* [Sylvan, 2013]

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ ТА САМОПЕРЕВІРКИ

Lapsana communis Празелень звичайна

1. Які особливості біоморфи має празелень звичайна (*Lapsana communis*)?
2. Які особливості стебла має празелень звичайна (*Lapsana communis*)?
3. Які особливості листків має празелень звичайна (*Lapsana communis*)?
4. Які особливості кошиків має празелень звичайна (*Lapsana communis*)?
5. Які особливості квіток має празелень звичайна (*Lapsana communis*)?
6. Які особливості листочків обгортки кошика має празелень звичайна (*Lapsana communis*)?
7. Який плід має празелень звичайна (*Lapsana communis*)?
8. Яким умовам місцезростання віддає перевагу празелень звичайна (*Lapsana communis*)?
9. Діагностичним видом яких синтаксонів є празелень звичайна (*Lapsana communis*)?
10. До якої групи апофітів належить празелень звичайна (*Lapsana communis*)?
11. Які особливості поширення має празелень звичайна (*Lapsana communis*) на території України?
12. Які особливості загального поширення має празелень звичайна (*Lapsana communis*)?
13. Яке господарське значення має празелень звичайна (*Lapsana communis*)?

Taraxacum officinale – Кульбаба лікарська

Angiosperms Покритонасінні
Asterales Айстроцвіті
Asteraceae Айстрові
Taraxacum Кульбаба

Багаторічна трав'яна рослина з потовщеним, стрижневим, вертикальним, галузистим коренем. Листки численні, зелені, вузько- або широкооберненояцеподібні, звужені в крилатий черешок, зазвичай стругоподібно-пірчасторозсічені, із трикутними, ланцетними або лінійними, донизу спрямованими частками, кінцева із них списоподібна, більша решти, рідше листки цілісні, на краях зубчасті, усі зібрані в прикореневу розетку, притиснуті до ґрунту, висхідні або прямостоячі, зісподу по середній жилці з павутиноподібним опушенням, інколи голі. Квітконіс зазвичай голий, інколи їх декілька, усередині порожнистий, у горішній частині під час квіткування, здебільшого під кошиком, з павутиноподібним опушенням. Квіткові кошики поодинокі, складаються з численних сіро-зелених, спочатку опушених, згодом голих листочків. Зовнішні листочки обгортки ледь ширші внутрішніх, під час квіткування дещо коротші їх, відігнуті донизу. Квітки яскраво-жовті, інколи світло-жовті, довші обгортки. Сім'янки світло-сірі або оливково-бурі, довгасто-оберненояцеподібні, із численними повздовжніми реберцями, укритими вгорі шорсткими горбочками, звуженими в коротку тупу пірамідку, що переходить у тоненький носик, удвічі або втричі довший сім'янки.

По справжніх луках, на полях, діагностичний вид синтаксонів *Chelidonio-Aceretum negundi* L. Ishbirdina et A. Ishbirdin 1991 nom. inval. (art. 30, 5), *Plantaginetea majoris* tx. et Preisling ex von Rochow 1951, *Poetum annuae* Gams 1927, *Potentilletum reptantis* Eliáš 1974, індикатор сухих борів та суборів, свіжих суборів, сухих, свіжих та вологих суборів – A₁, B_{1,2}, C_{1,3}, заввишки 10–40 см, квітує IV–VII, мезофіт, трав'яний полікарпик, гемікриптофіт, ефемероїд, розетковий, каудексовий, m-sm-temp-b-(arct).oz_{(1)–3}-k₁EUR.

Поширення в Україні: на всій території (звичайно).

Загальне поширення: Австралія, Північна та Південна Америка, Африка, Європа, Нова Зеландія, температна й тропічна частини Азії.

Господарське значення рослини: вітамінне, жиросодержаче, кормове, лікарське, медоносне, харчове (рис. 4.883–4.892).

Рис. 4.883. Ареал *Taraxacum officinale* в Україні [Occurrences *Taraxacum officinale*..., 2025]

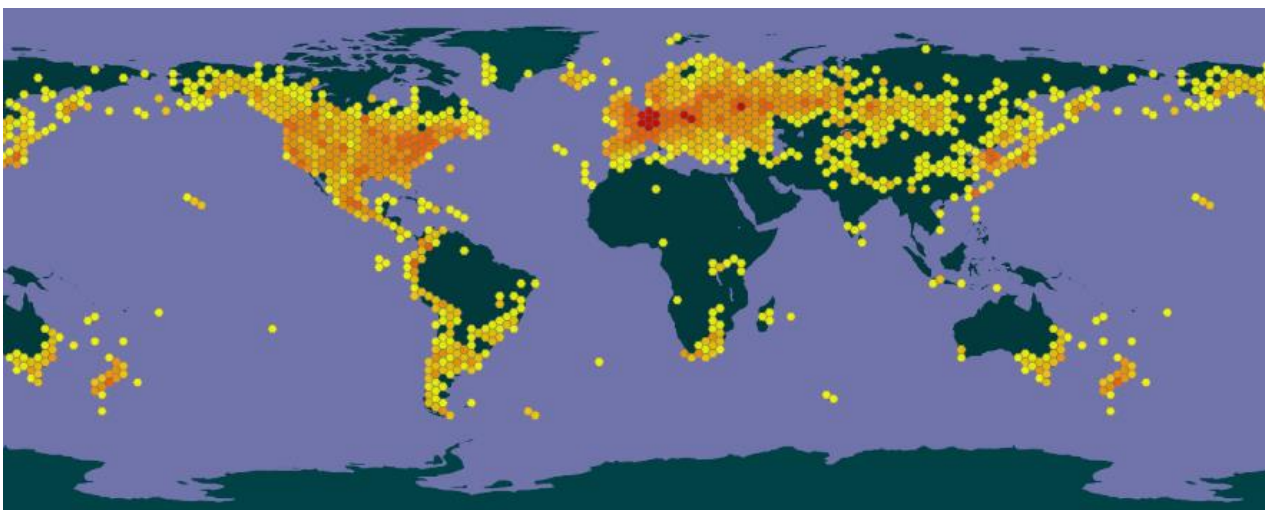

Рис. 4.884. Ареал *Taraxacum officinale* в світі [*Taraxacum officinale*..., 2025]

Рис. 4.885. Плід *Taraxacum officinale* [Hurst, 2025]

Рис. 4.886. Плід *Taraxacum officinale* [McIntyre, 2025]

Рис. 4.887. Плід *Taraxacum officinale* [Iglesias, 2012]

Рис. 4.888. Плід *Taraxacum officinale* [Hämmerli, 2025]

Рис. 4.889. Плід *Taraxacum officinale* [Hämmerli, 2025a]

Рис. 4.890. *Taraxacum officinale* [Tertyshnyi, 2024]

Рис. 4.891. *Taraxacum officinale* [Reichenbach, 1860]

Рис. 4.892. *Taraxacum officinale* [Tangen, 1982]

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ ТА САМОПЕРЕВІРКИ

Taraxacum officinale Кульбаба лікарська

1. Які особливості біоморфи має кульбаба лікарська (*Taraxacum officinale*)?
2. Які особливості підземних органів має кульбаба лікарська (*Taraxacum officinale*)?
3. Які особливості стебла має кульбаба лікарська (*Taraxacum officinale*)?
4. Які особливості листків має кульбаба лікарська (*Taraxacum officinale*)?
5. Які особливості кошиків має кульбаба лікарська (*Taraxacum officinale*)?
6. Які особливості квіток має кульбаба лікарська (*Taraxacum officinale*)?
7. Які особливості листочків обгортки кошика має кульбаба лікарська (*Taraxacum officinale*)?
8. Який плід має кульбаба лікарська (*Taraxacum officinale*)?
9. Яким умовам місцезростання віддає перевагу кульбаба лікарська (*Taraxacum officinale*)?
10. Діагностичним видом яких синтаксонів є кульбаба лікарська (*Taraxacum officinale*)?
11. Індикатором якого типу лісорослинних умов є кульбаба лікарська (*Taraxacum officinale*)?
12. Які особливості поширення має кульбаба лікарська (*Taraxacum officinale*) на території України?
13. Які особливості загального поширення має кульбаба лікарська (*Taraxacum officinale*)?
14. Яке господарське значення має кульбаба лікарська (*Taraxacum officinale*)?

Hieracium umbellatum – Нечуйвітер парасольковий, н. зонтичний,
н. окружковий

Angiosperms Покритонасінні
Asterales Айстроцвіті
Asteraceae Айстрові
Hieracium Нечуйвітер

Багаторічна трав'яна рослина з укороченим вузлуватим кореневищем, інколи з декількома стеблами з одного кореневища, цупке, біля основи здеревніле, пряме або звивисте, часто червонувато-фіалкове, переважно без волосків, шорстке від дрібних шипиків, досить рідко помітно вкрите волосками, завжди без залозок, але із зірчастим опушенням, густішим у горішній частині стебла, прикореневі листки до початку квітнування відсутні, найнижчі листки зазвичай сухі, на стеблі вони відносно численні, майже однакової форми, догори поступово зменшуються та переходять у горішні листки, від ланцетних до вузьколінійних, сидячі, зі звуженим клиноподібною, нестеблообгортною основою, рідше листки коротші й ширші, короткозагострені (зазвичай у пошкоджених на ранніх етапах розвитку особин), майже цілокраї або з дрібними чи великими зубцями (від одного до п'яти зубців на кожній стороні), цупкі, із загорнутими всередину краями (у затінених особин листки ніжні, із плоскими краями), на краях та вздовж жилок зісподу з короткими шипикоподібними волосками та помірно або з досить рясним павутиноподібно-зірчастим опушенням, верхня сторона темно-зелена, зазвичай без волосків, але з рідким павутиноподібним опушенням, рідше зовсім гола. Суцвіття зонтикоподібне, переважно на верхівці, донизу нерідко волотеподібно-щиткоподібне, із пазух верхніх листків виходять порівняно довгі квітконоси із численними кошиками, переважна частина їх недорозвинена, верхівкові листки лінійні, поступово переходять у листочки обгортки. Квітконоси тонкі, із зірчастоподібним опушенням, майже завжди без волосків та залозок, обгортки яйцеподібні, зі зрізаною основою, листочки обгортки темно-рідше світло-зелені (після висушування чорніють), або дуже чорні, переважно тупі, зовнішні – відстовбурчені, з відігнутими верхівками (добре помітними на живих особинах), голі, без волосків, залозок і зірчастого опушення біля основи листочків або з помітним зірчастим опушенням та порівняно рідко з поодинокими волосками та залозками. Квітки золотисто-жовті, зубці язичка без війок, приймочки найчастіше жовті, згодом темніють, рідше темні або чорні, сім'янки чорні.

На пісках, сухих луках, відслоненнях, у світлих лісах, діагностичний вид синтаксонів *Achilleo strictae-Calamagrostietum arundinaceae* Hadač et al. 1988, *Agrostio caninae-Alopecuretum pratensis* Kuzemko 2012, *Campanulo abietinae-Nardetum strictae* (Pałczyński 1962) Hadač et al. 1988 – біотопи угруповань під охороною ДРС 92/43/ЄЕС (№ 6230), *Diantho borbasii-Agrostietum syreistschikovii* Vicherek 1972 – біотопи угруповань під охороною ДРС 92/43/ЄЕС (№ 2330), *Hyperico perforati-Scleranthion perennis* Moravec 1967, *Koelerion glaucae* Volk

1931, *Melico nutantis-Quercetum roboris* Shevchyk et Solomakha in Shevchyk, Solomakha et Voityuk 1996 – біотопи угруповань під охороною ДРС 92/43/ЄЕС (№ 9190), *Pimpinello-Pinetum kochianae* Korzhenevsky 1986, *Potentillo incanae-Seselieta pallasii* Vynokurov 2014 – біотопи угруповань під охороною ДРС 92/43/ЄЕС (№ 62С0), *Quercetalia roboris* Тх. 1931, *Quercion roboris* Malcuit 1929, *Trifolio-Geranieta sanguinei* T. Müller 1962, *Veronico dillenii-Scaletum sylvestris* Shevchyk et Solomakha 1996 – біотопи угруповань під охороною ДРС 92/43/ЄЕС (№ 2340), *Veronico incanae-Pinetum* Bulokhov et Solomeshch 2003, індикатор свіжих борів, суборів, сугрудів – А_{1,2}, В_{1,2}, С_{1,2}, заввишки 20–120 см, квітує VIII–IX, мезофіт, трав'яний полікарпик, гемікриптофіт, літньоозелений, безрозетковий, короткокореневищний, (m/mo)-sm-temp-b.k1-3EURAS-temp.k(1)-3AM.

Поширення в Україні: на всій території, порівняно звичайно; у Криму (передгір'я та на Карадазі), дуже рідко.

Загальне поширення: Африка, Європа, Північна Америка, тепліша й тропічна частини Азії.

Господарське значення рослини: лікарське, медоносне, фарбувальне (рис. 4.893–4.902).

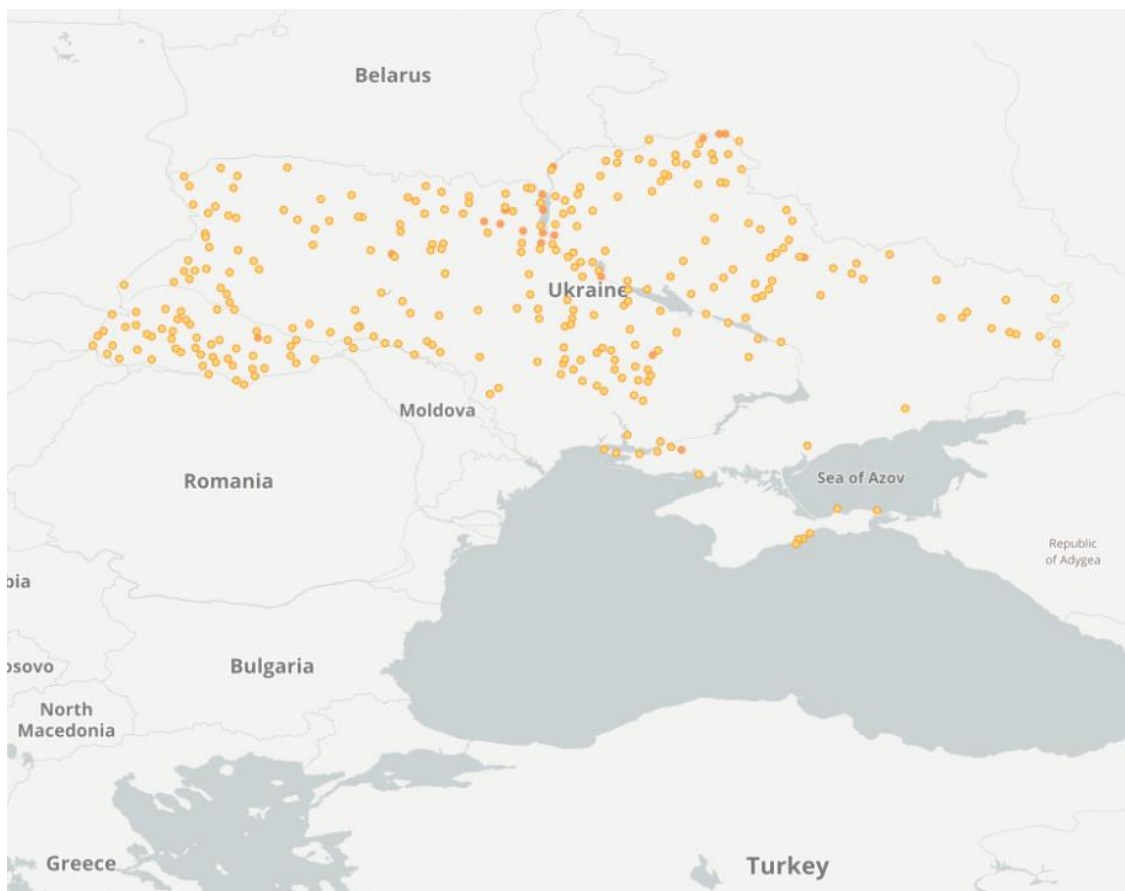

Рис. 4.893. Ареал *Hieracium umbellatum* в Україні [Occurrences *Hieracium umbellatum*..., 2025]

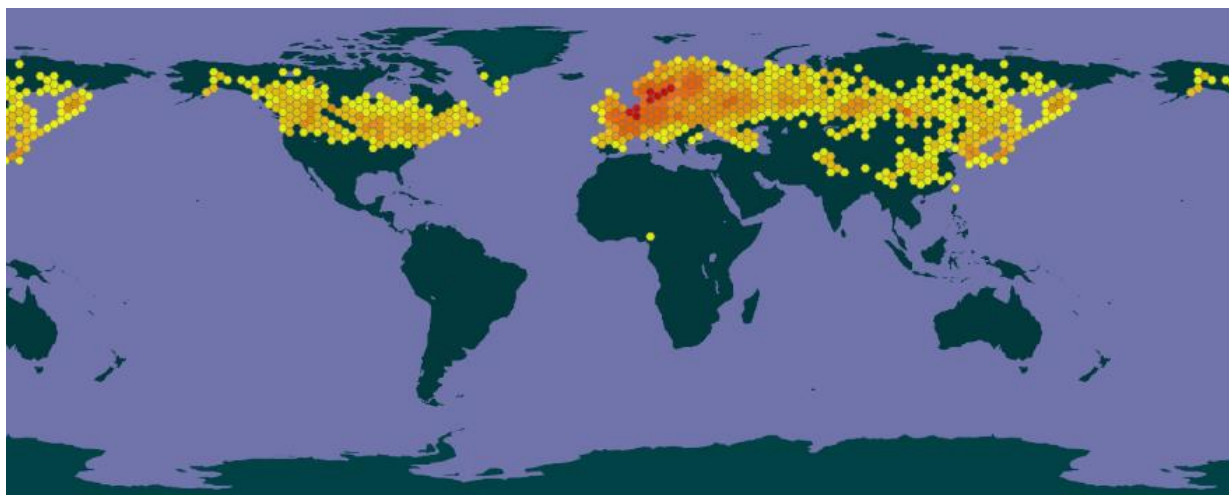

Рис. 4.894. Ареал *Hieracium umbellatum* в світі [*Hieracium umbellatum...*, 2025]

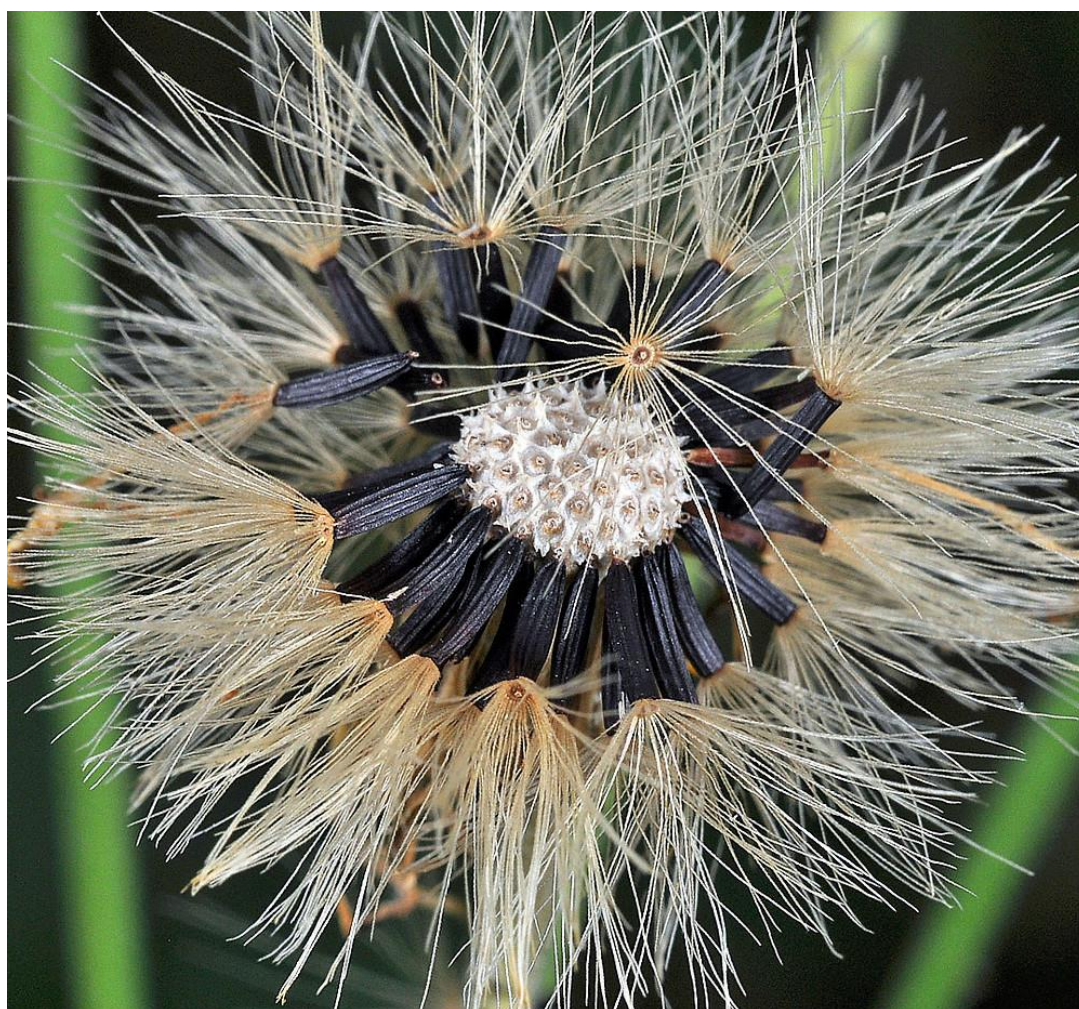

Рис. 4.895. Плід *Hieracium umbellatum* [Carr, 2025]

Рис. 4.896. *Hieracium umbellatum* [Merin61, 2025]

Рис. 4.897. *Hieracium umbellatum* [Jensen, 2025]

Рис. 4.898. *Hieracium umbellatum* [Doorme, 2024]

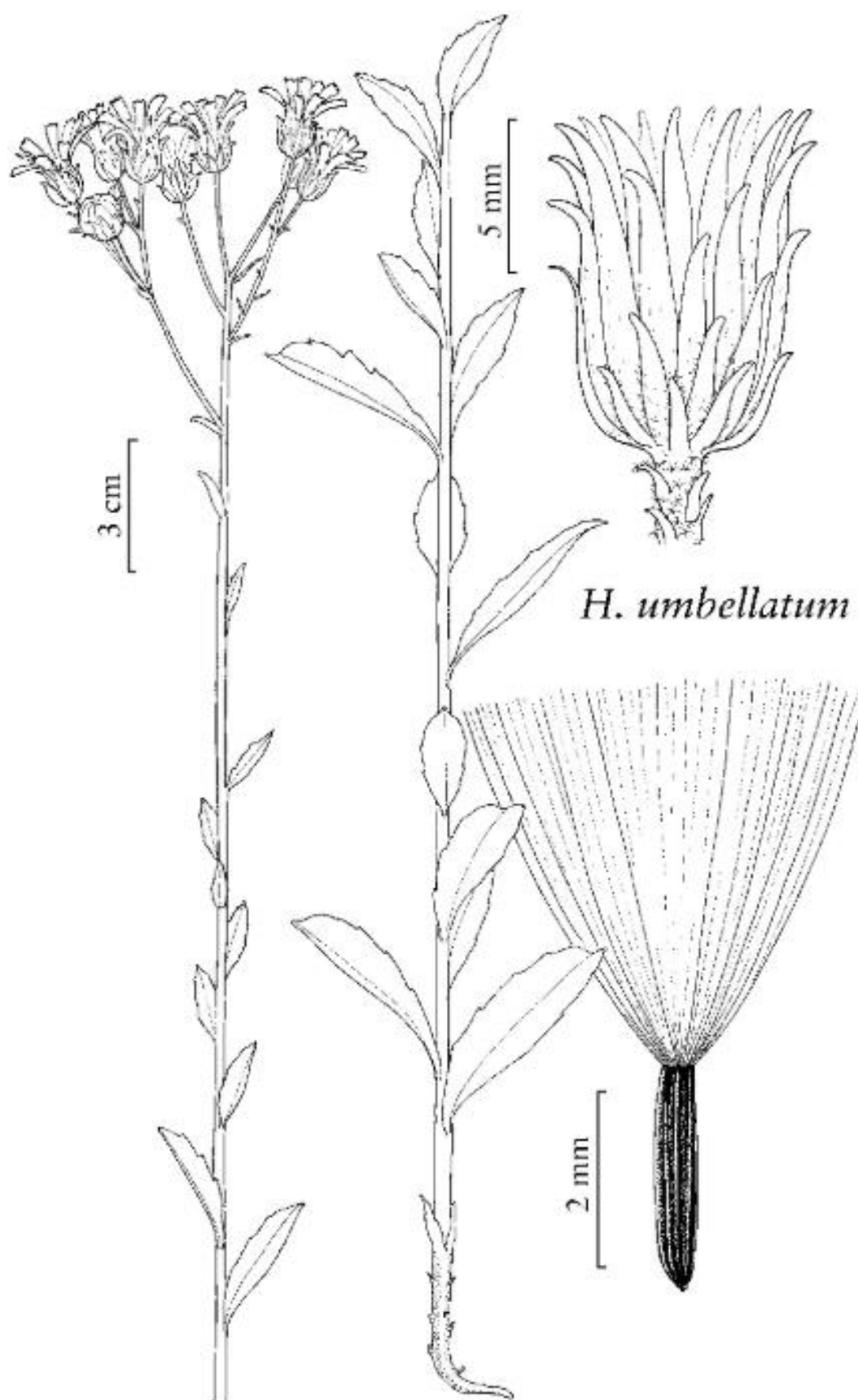

Рис. 4.899. *Hieracium umbellatum* [Strother, 2020]

Рис. 4.900. *Hieracium umbellatum* [Masclef, 1890–1893]

Рис. 4.901. *Hieracium umbellatum* [Jäger et al., 2017]

Рис. 4.902. *Hieracium umbellatum* [Kagalo, 2005]

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ ТА САМОПЕРЕВІРКИ

Hieracium umbellatum – Нечуйвітер парасольковий, н. зонтичний,
н. окружковий

1. Які особливості біоморфи має нечуйвітер парасольковий (*Hieracium umbellatum*)?
2. Які особливості підземних органів має нечуйвітер парасольковий (*Hieracium umbellatum*)?
3. Які особливості стебла має нечуйвітер парасольковий (*Hieracium umbellatum*)?
4. Які особливості листків має нечуйвітер парасольковий (*Hieracium umbellatum*)?
5. Які особливості кошиків має нечуйвітер парасольковий (*Hieracium umbellatum*)?
6. Які особливості квіток має нечуйвітер парасольковий (*Hieracium umbellatum*)?
7. Які особливості листочків обгортки кошика має нечуйвітер парасольковий (*Hieracium umbellatum*)?
8. Який плід має нечуйвітер парасольковий (*Hieracium umbellatum*)?
9. Яким умовам місцезростання віддає перевагу нечуйвітер парасольковий (*Hieracium umbellatum*)?
10. Діагностичним видом яких синтаксонів є нечуйвітер парасольковий (*Hieracium umbellatum*)?
11. Індикатором якого типу лісорослинних умов є нечуйвітер парасольковий (*Hieracium umbellatum*)?
12. Які особливості поширення має нечуйвітер парасольковий (*Hieracium umbellatum*) на території України?
13. Які особливості загального поширення має нечуйвітер парасольковий (*Hieracium umbellatum*)?
14. Яке господарське значення має нечуйвітер парасольковий (*Hieracium umbellatum*)?

Pilosella officinarum – Волохатка лікарська, нечуйвітер волохатенький

Angiosperms Покритонасінні
Asterales Айстроцвіті
Asteraceae Айстрові
Pilosella Волохатка

Багаторічна трав'яна рослина з довгим, тонким кореневищем. Пагони довгі, з розставленими листками, що зменшуються до його верхівки, прикореневі листки зібрані в розетку, видовженолопаткоподібні, тупі або з вістрям, до основи звужуються в доволі помітний черешок, цупкі, зверху сизо-зелені, із притиснутими волосками, зісподу з білоповстисті від густого зірчастого опушення. Квітконіс один або їх декілька, опушений, у горішній частині з густішими простими й залозистими волосками. Кошики поодинокі, листки обгортки загострені, з густими залозистими волосками та вузькою світлою облямівкою. Квітки лимонно-жовті, зісподу із червоними смужками, ароматні. Сім'янки вузькі, темно-брунатні, чубчик брудно-білий, учетверо довший сім'янки.

На луках, крайових частинах борів, лісових галявинах, у субальпійському та альпійському поясах, на яйлах, діагностичний вид синтаксонів *Achilleo setaceae-Poetum angustifoliae* Solomakha ex Mariushkina et Solomakha 1986 – біотопи угруповань під охороною ДРС 92/43/ЄЕС (№ 6210), *Calamagrostietum epigei* Juraszek 1928, *Calluno-Nardetum* Hryniewicz 1959, *Campanulo rotundifoliae-Dianthetum deltoidis* Balátová-Tuláčková 1980, *Dicrano-Pinion sylvestris* (Libbert 1933) Matuszkiewicz 1962, *Euphorbio cyparissiae-Callunetum vulgaris* Schubert ex Passarge 1964 – біотопи угруповань під охороною ДРС 92/43/ЄЕС (№ 4030), *Euphorbio-Callunion* Schubert ex Pasarge 1964, *Melampyrion pratensis* Passarge 1979, *Melampyro-Holcetalia mollis* Passarge in Theurillat et al. 1995, *Nardetea strictae* Rivas Goday et Borja Carbonell in Rivas Goday et Mayor López 1966, *Sedo-Scleranthion* Br.-Bl. et Richard 1950, *Thymo marschalliani-Caricetum praecocis* Korotchenko et Didukh 1997 – біотопи угруповань під охороною ДРС 92/43/ЄЕС (№ 6210), *Thymo pulegioidis-Sedetum sexangularis* Didukh et Kontar 1998 – біотопи угруповань під охороною ДРС 92/43/ЄЕС (№ 8230), *Veronico incanae-Pinetum* Bulokhov et Solomeshch 2003, *Veronico prostratae-Potentilletum obscurae* Smetana et Derpoliuk 1999 – біотопи угруповань під охороною ДРС 92/43/ЄЕС (№ 6210), *Vincetoxico hirundinariae-Rumicetum acetosellae* Didukh et Kontar 1998 – біотопи угруповань під охороною ДРС 92/43/ЄЕС (№ 8230), *Violion caninae* Schwickerath 1944, індикатор свіжих борів і субборів – А₂, В₂, заввишки 10–30 см, квітує VI–VIII, ксеромезофіт, трав'яний полікарпік, гемікриптофіт, літньозелений, розетковий. довгокореневищний, (m/mo)-sm-temp-b.oz1-3 EURWSIB.

Поширення в Україні: на всій території (звичайно), Крим (рідко).

Загальне поширення: Австралія, Африка, Європа, Нова Зеландія, Північна та Південна Америка, теператна частина Азії.

Господарське значення рослини: лікарське, медоносне, отруйне (рис. 4.903–4.912).

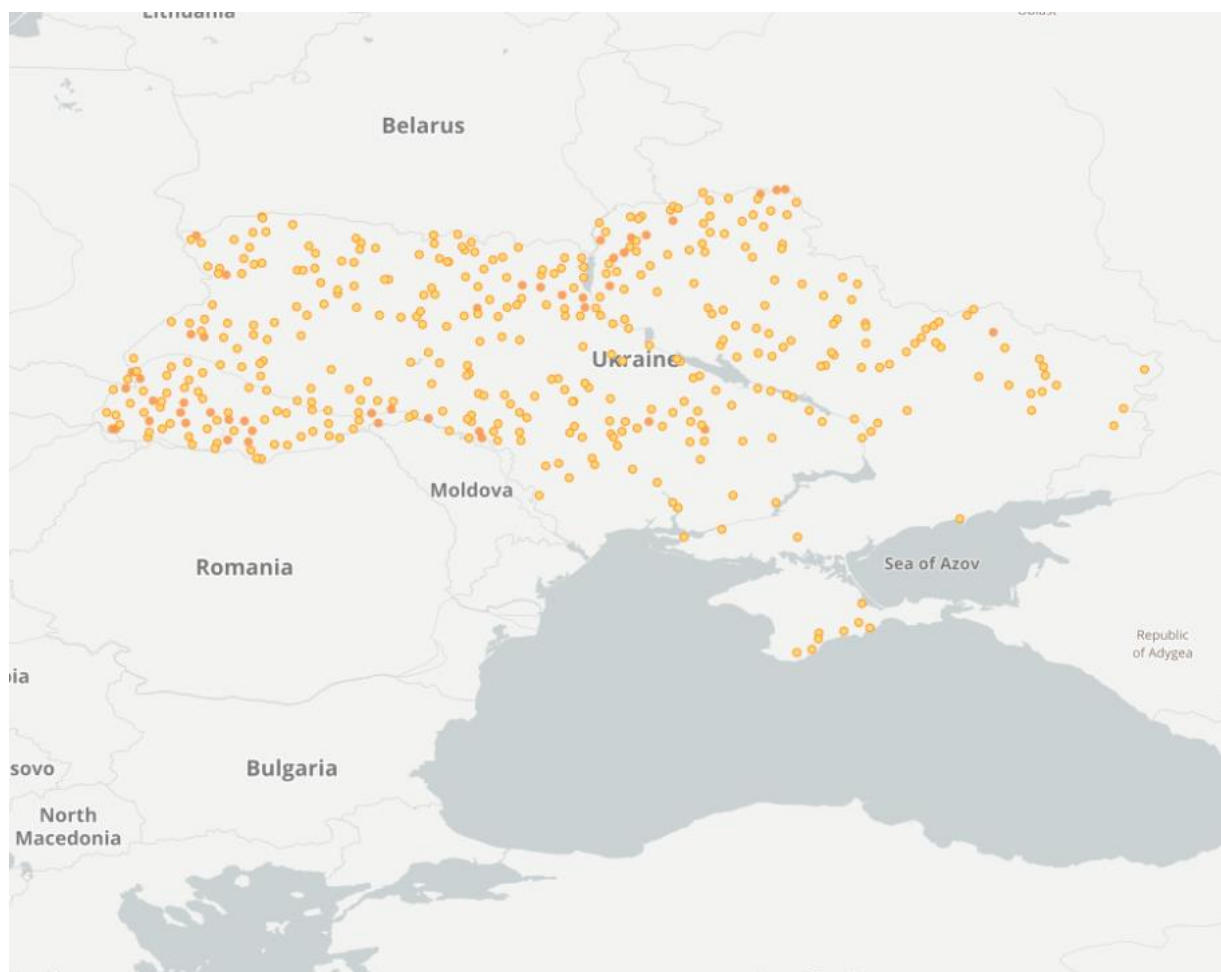

Рис. 4.903. Ареал *Pilosella officinarum* в Україні [Occurrences *Pilosella officinarum*..., 2025]

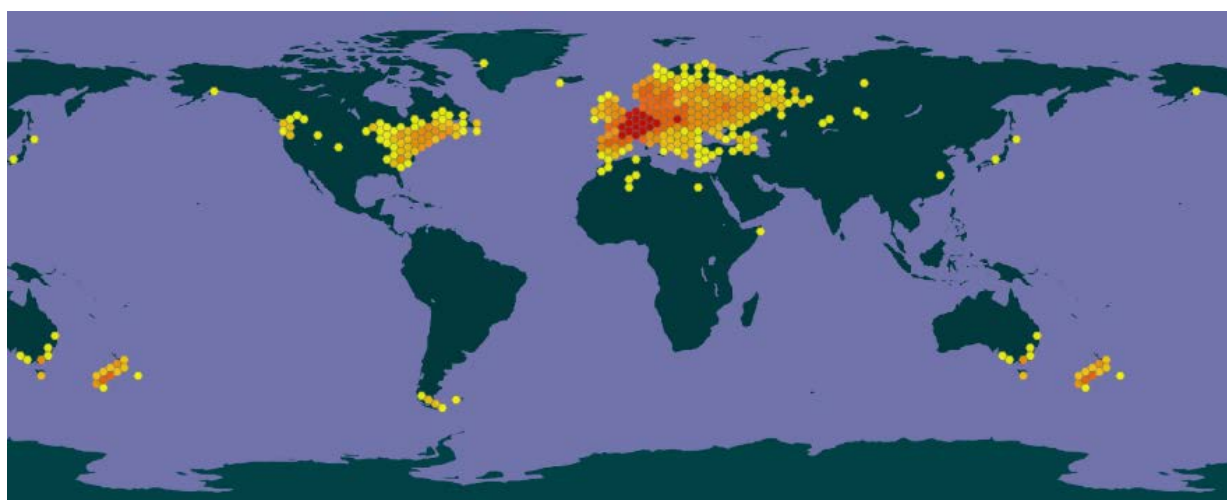

Рис. 4.904. Ареал *Pilosella officinarum* в світі [*Pilosella officinarum*..., 2025]

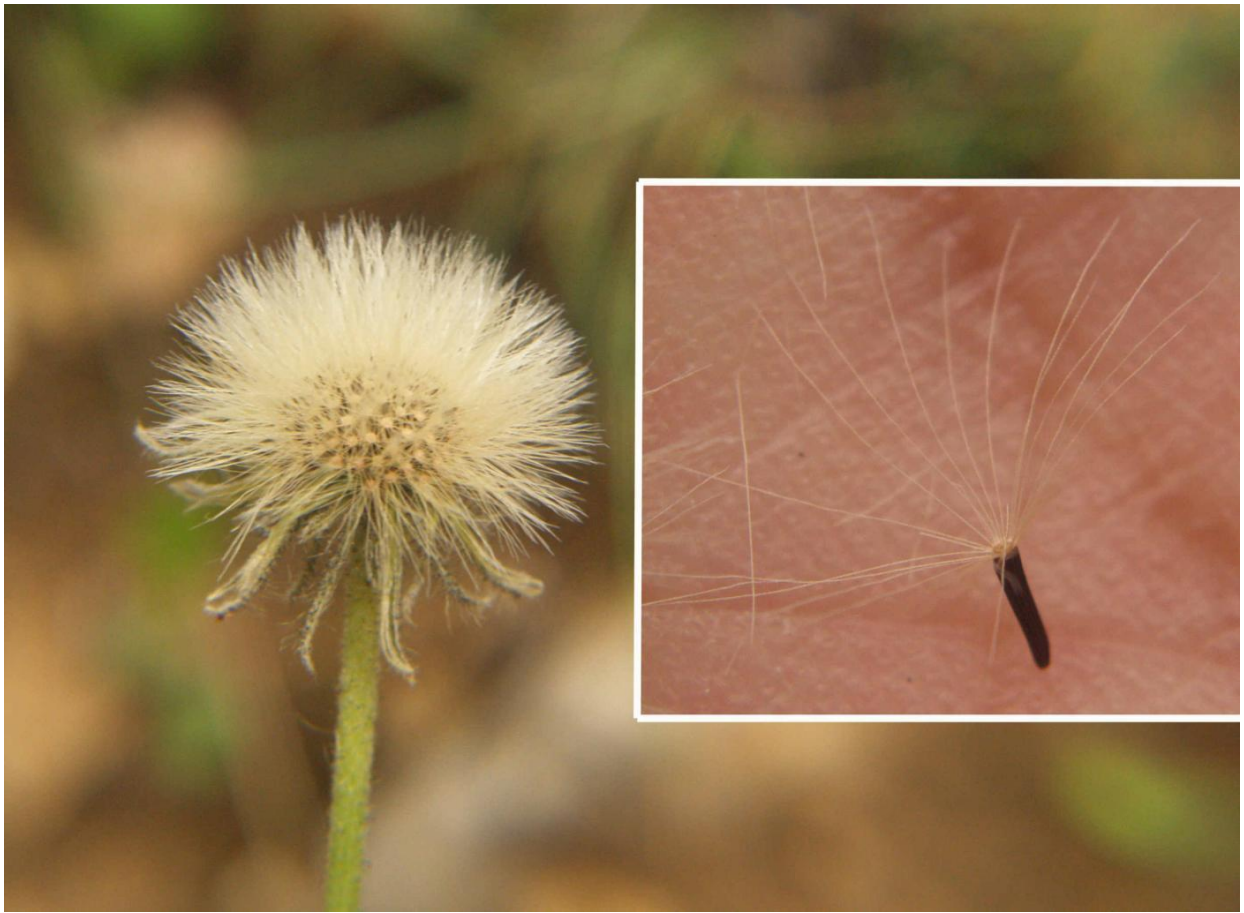

Рис. 4.905. Плід *Pilosella officinarum* [Dickenson, 2025]

Рис. 4.906. *Pilosella officinarum* [Giusi_co, 2024]

Рис. 4.907. *Pilosella officinarum* [Orest, 2024c]

Рис. 4.908. *Pilosella officinarum* [Tertyshnyi, 2024]

Рис. 4.909. *Pilosella officinarum* [Флора УРСР, 1965]

Рис. 4.910. *Pilosella officinarum* [Lindman, 1922]

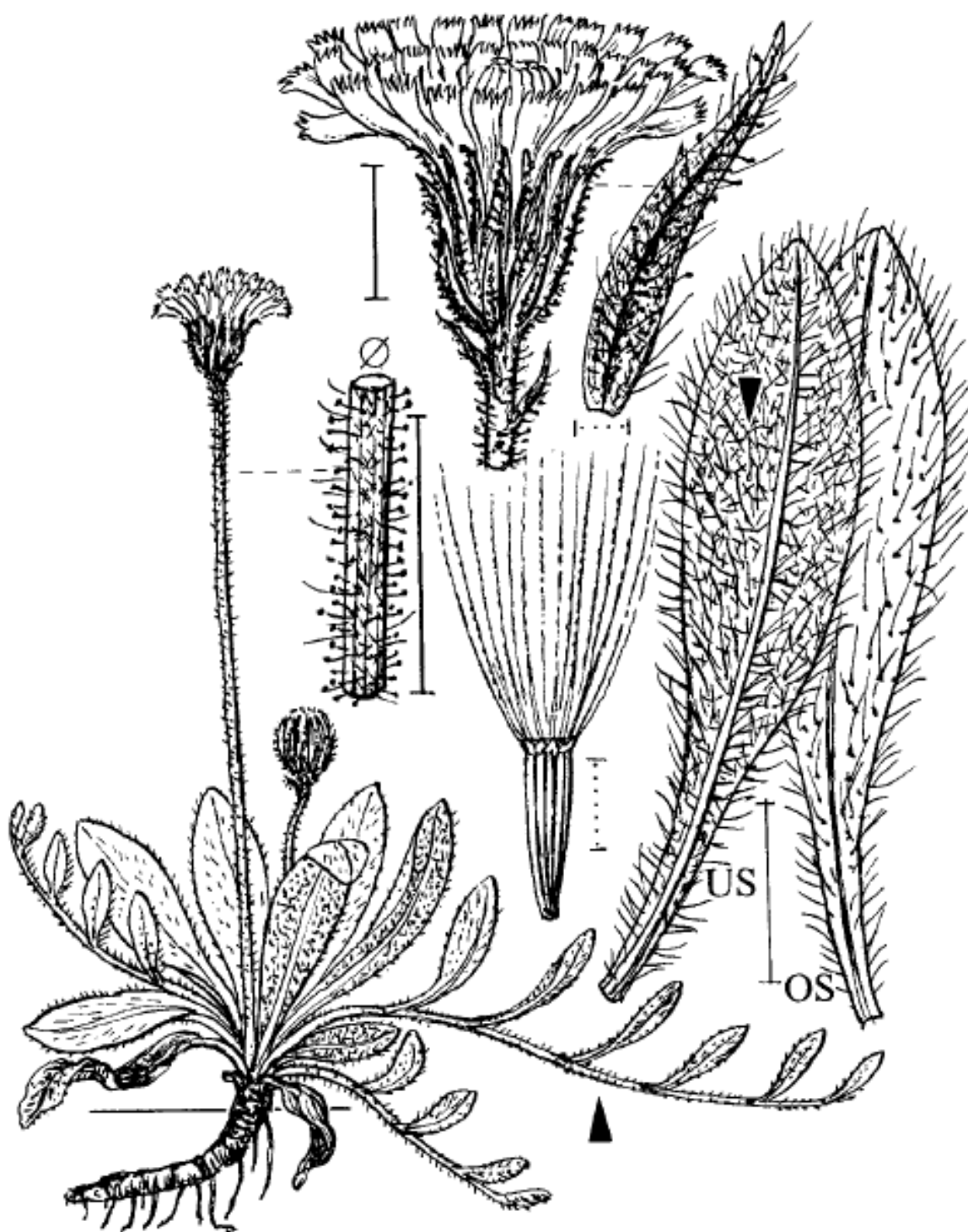

Рис. 4.911. *Pilosella officinarum* [Jäger et al., 2017]

Рис. 4.912. *Pilosella officinarum* [Bednarska, 2002]

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ ТА САМОПЕРЕВІРКИ

Pilosella officinarum Волохатка лікарська, нечуйвітер волохатенький

1. Які особливості біоморфи має волохатка лікарська (*Pilosella officinarum*)?
2. Які особливості підземних органів має волохатка лікарська (*Pilosella officinarum*)?
3. Які особливості стебла має волохатка лікарська (*Pilosella officinarum*)?
4. Які особливості листків має волохатка лікарська (*Pilosella officinarum*)?
5. Які особливості кошиків має волохатка лікарська (*Pilosella officinarum*)?
6. Які особливості квіток має волохатка лікарська (*Pilosella officinarum*)?
7. Які особливості листочків обгортки кошика має волохатка лікарська (*Pilosella officinarum*)?
8. Який плід має волохатка лікарська (*Pilosella officinarum*)?
9. Яким умовам місцезростання віддає перевагу волохатка лікарська (*Pilosella officinarum*)?
10. Діагностичним видом яких синтаксонів є волохатка лікарська (*Pilosella officinarum*)?
11. Індикатором якого типу лісорослинних умов є волохатка лікарська (*Pilosella officinarum*)?
12. Які особливості поширення має волохатка лікарська (*Pilosella officinarum*) на території України?
13. Які особливості загального поширення має волохатка лікарська (*Pilosella officinarum*)?
14. Яке господарське значення має волохатка лікарська (*Pilosella officinarum*)?

Sonchus arvensis – Жовтий осот польовий

Angiosperms Покритонасінні

Asterales Айстроцвіті

Asteraceae Айстрові

Sonchus Жовтий осот

Багаторічна трав'яна рослина з довгим, повзучим кореневищем, із рясно розташованими додатковими бруньками. Стебло прямостояче, порожнисте, ребристе, інколи забарвлене, у горішній частині разом із квітконосами вкрите залозистими волосками або все голе. Листки цупкі, зверху блискучі, довгасті або довгасто-ланцетні, гострозубчасті, нижні – до основи звужені й схожі на крилатий, стеблообгортний черешок, виїмчасто-лопатеві, із трьома, чотирма або п'ятьма парами трикутких недовгих лопатей, інколи цілісні, середні й горішні – сидячі, із широкою, закруглено-серцеподібною стеблообгортною основою. Квіткові кошики зібрані галузистим щитком. Обгортка гола й разом із квітконосами опушена залозистими волосками. Зовнішні листочки обгортки ланцетні, наполовину коротші лінійно-довгастих внутрішніх. Сім'янки темно-бурі, довгасті, плескаті, догори звужені, із п'ятьма добре помітними поперечно-зморшкуватими реберцями з кожної сторони. Чубчик із простих білих м'яких волосків, легко відділяється від сім'янки.

На полях, перелогах, серед чагарників, інколи на луках, діагностичний вид синтаксонів *Amarantho retroflexi-Setarietum glaucae* Solomakha et al. in Solomakha 1987, *Cirsio-Lactucetum serriolae* Mucina 1978, *Papaveretalia rhoeadis* Hüppe et Hofmeister ex Theurillat et al. 19, *Stellarietea mediae* Tx. et al. in Tx. 1950, заввишки 30–100 см, квітує VII–IX, археофіт середземноморського походження, епекофіт, мезофіт, трав'яний полікарпік, гемікриптофіт, літньозелений, напіврозетковий, довгокореневищний, (m)-sm-temp-(b).k₍₁₎-3-oz₁EURAS.

Поширення в Україні: на всій території.

Загальне поширення: Австралія, Африка, Європа, Нова Зеландія, Північна та Південна Америка, теператна частина Азії.

Господарське значення рослини: бур'ян, вітамінне, жиросодержаче, кормове, медоносне (рис. 4.913–4.922).

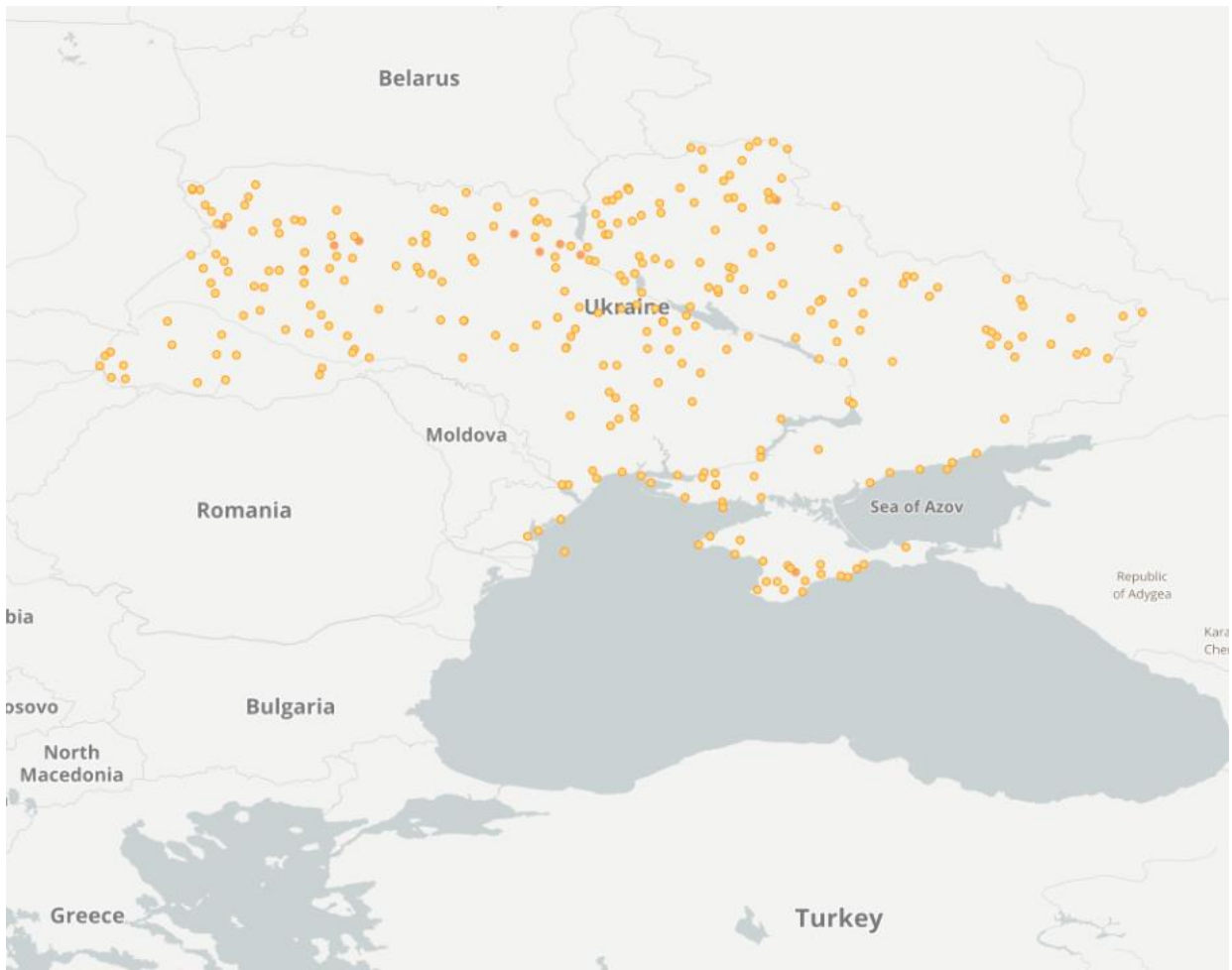

Рис. 4.913. Ареал *Sonchus arvensis* в Україні [Occurrences *Sonchus arvensis*..., 2025]

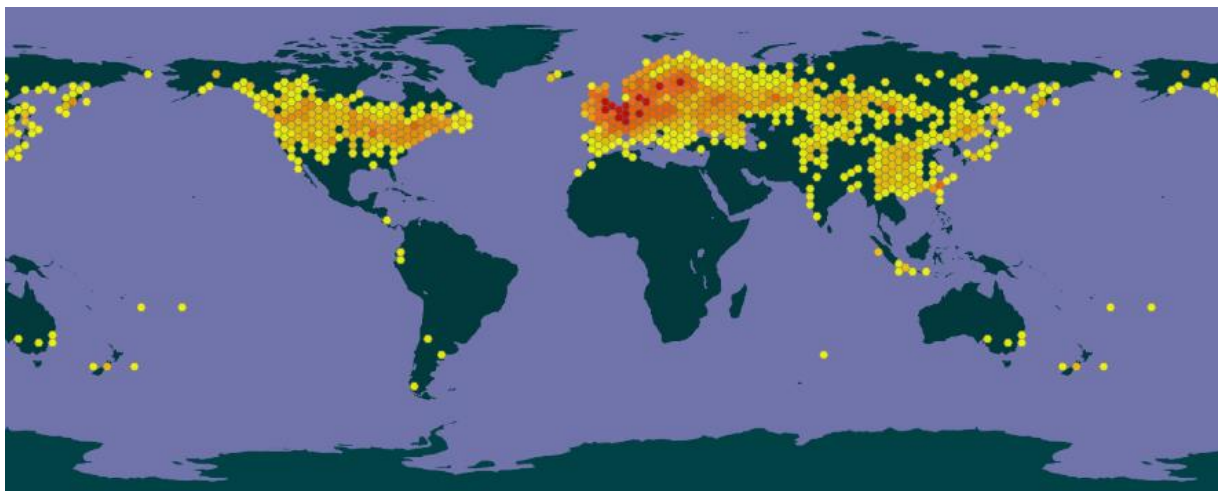

Рис. 4.914. Ареал *Sonchus arvensis* в світі [*Sonchus arvensis*, 2025]

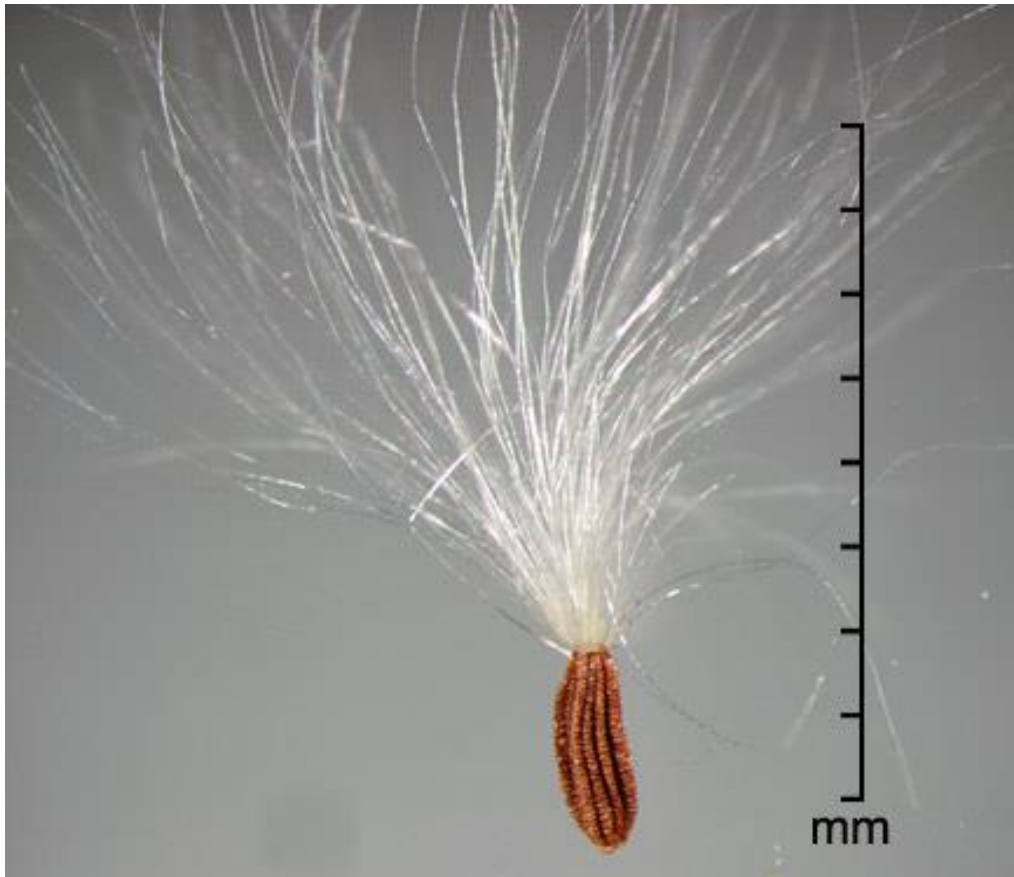

Рис. 4.915. Плід *Sonchus arvensis* [Scher et al., 2015]

Рис. 4.916. *Sonchus arvensis* [Fric, 2024]

Рис. 4.917. *Sonchus arvensis* [Fabienneh, 2024]

Рис. 4.918. *Sonchus arvensis* [Sytschak, 2022]

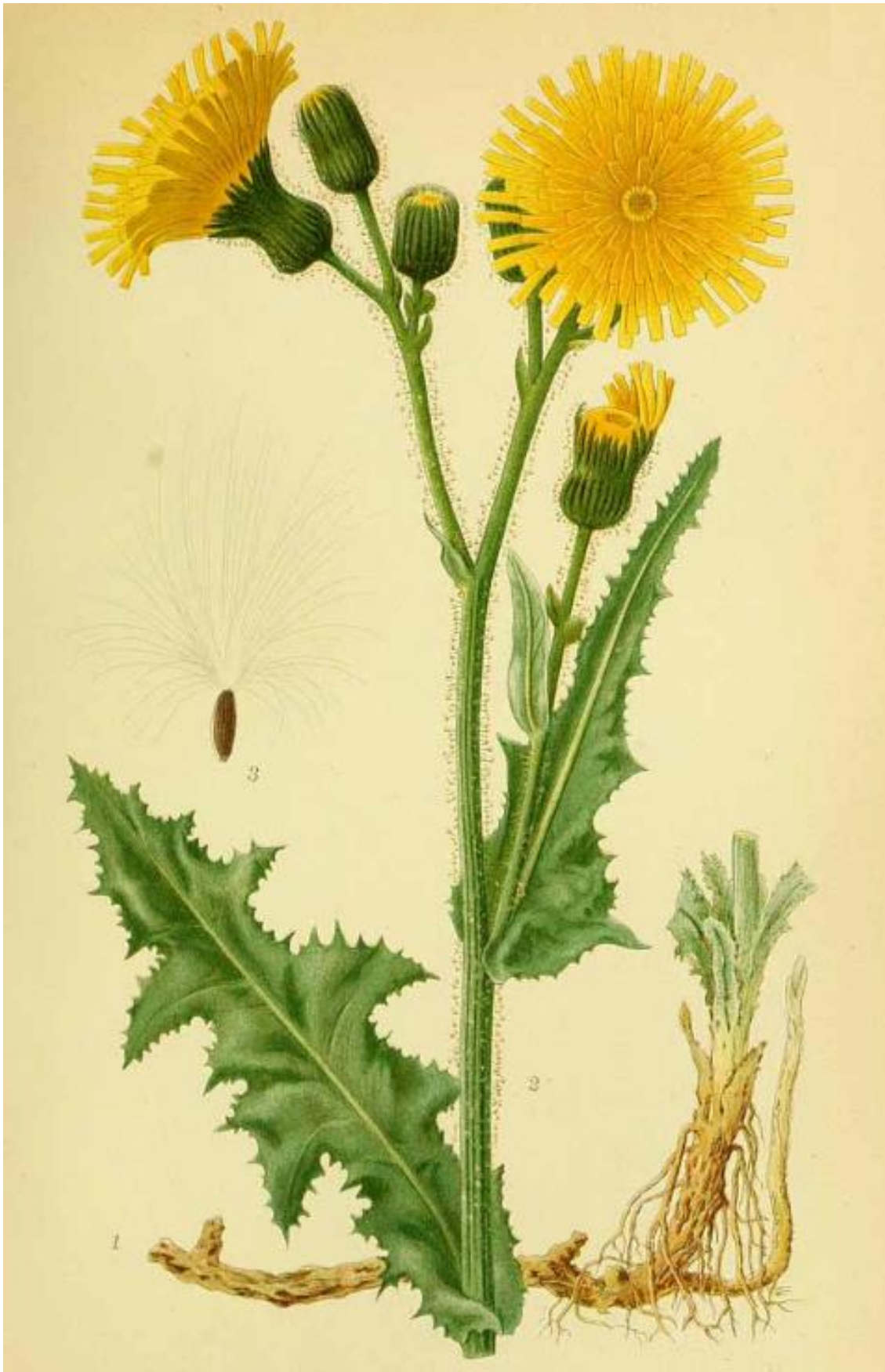

Рис. 4.919. *Sonchus arvensis* [Lindman, 1922]

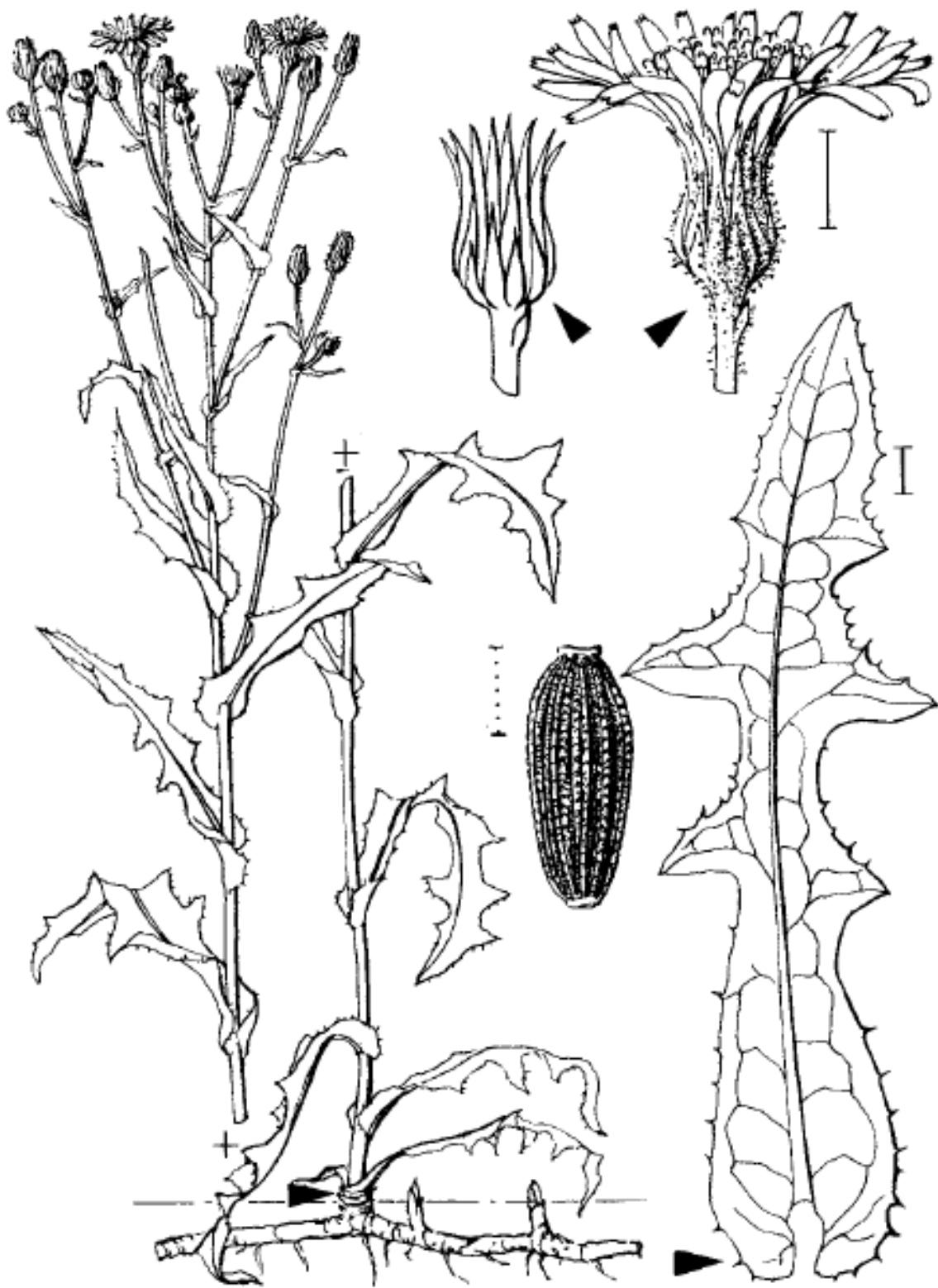

Рис. 4.920. *Sonchus arvensis* [Jäger et al., 2017]

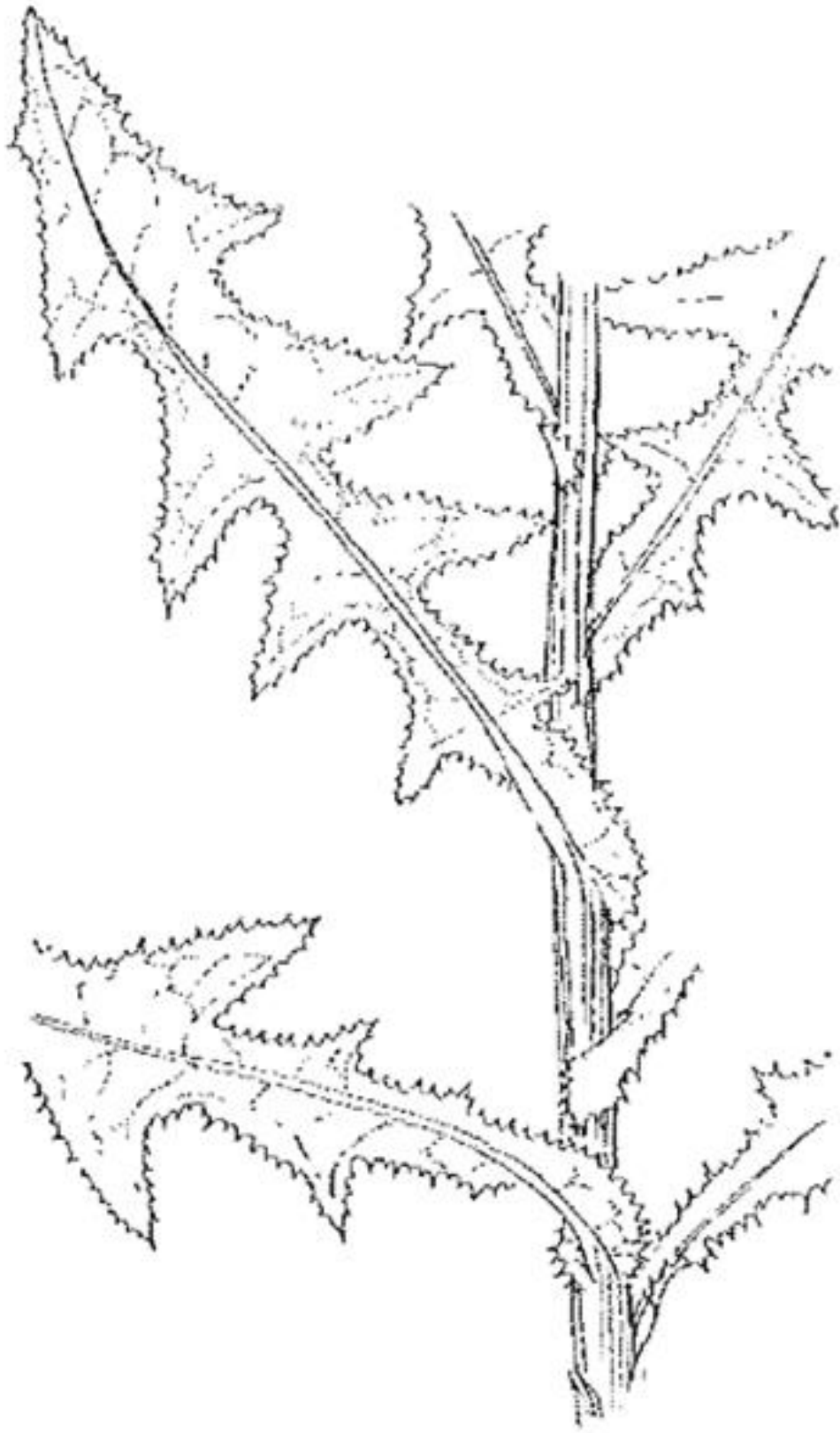

Рис. 4.921. *Sonchus arvensis* [Eggenberg & Möhl, 2007]

Рис. 4.922. *Sonchus arvensis* [Hall, 1954]

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ ТА САМОПЕРЕВІРКИ

Sonchus arvensis ЖОВТИЙ ОСОТ ПОЛЬОВИЙ

1. Які особливості біоморфи має жовтий осот польовий (*Sonchus arvensis*)?
2. Які особливості підземних органів має жовтий осот польовий (*Sonchus arvensis*)?
3. Які особливості стебла має жовтий осот польовий (*Sonchus arvensis*)?
4. Які особливості листків має жовтий осот польовий (*Sonchus arvensis*)?
5. Які особливості кошиків має жовтий осот польовий (*Sonchus arvensis*)?
6. Які особливості квіток має жовтий осот польовий (*Sonchus arvensis*)?
7. Які особливості листочків обгортки кошика має жовтий осот польовий (*Sonchus arvensis*)?
8. Який плід має жовтий осот польовий (*Sonchus arvensis*)?
9. Яким умовам місцезростання віддає перевагу жовтий осот польовий (*Sonchus arvensis*)?
10. Діагностичним видом яких синтаксонів є жовтий осот польовий (*Sonchus arvensis*)?
11. Яке походження має жовтий осот польовий (*Sonchus arvensis*)?
12. До якої групи апофітів належить осот польовий (*Sonchus arvensis*)?
13. Які особливості поширення має жовтий осот польовий (*Sonchus arvensis*) на території України?
14. Які особливості загального поширення має жовтий осот польовий (*Sonchus arvensis*)?
15. Яке господарське значення має жовтий осот польовий (*Sonchus arvensis*)?

Sonchus asper – Жовтий осот шорсткий

Angiosperms Покритонасінні
Asterales Айстроцвіті
Asteraceae Айстрові
Sonchus Жовтий осот

Однорічна трав'яна рослина з веретеноподібним коренем. Стебло прямостояче, зазвичай унизу голе, у горішній частині разом із квітконосами опушене буруватим залозистим щетинкоподібним опушенням. Листки цупкі, довгасті або довгасто-яйцеподібні, загостренні, виїмчасто-надрізані або цілісні, на краях зубчасті, з повернутими назад колючим зубцями, зверху темно-зелені й блискучі. Нижні листки звужені в крилатий черешок, середні й горішні – сидячі, із широкою стеблообгортною основою та закругленими вушками. Квіткові кошики нечисленні, зібрані на кінці стебла та його гілок у щиток. Обгортка гола або спочатку ледь опушена, з ланцетними загостреними листочками, що коротші золотисто-жовтих квіток. Сім'янки світло-буруваті, плескаті, на краях дрібно-зубчасті, з трьома повздовжніми реберцями з кожної сторони, між реберцями гладенькі, без зморщок. Чубчик із простих, м'яких, білосніжних волосків.

На городах, лісових галявинах, серед просапних культур, діагностичний вид синтаксонів *Stellarietea mediae* Tx. et al. in Tx. 1950, *Oxalidion europaeae* Passarge 1978, заввишки 30–100 см, квітує VI–X, археофіт середземноморського походження, епекофіт, мезофіт, трав'яний монокарпік, терофіт, літньозелений, напіврозетковий, без кореневищ, m-sm-temp.oz₁₋₃EURAS.

Поширення в Україні: майже на всій території.

Загальне поширення: Австралія, Африка, Європа, Нова Зеландія, Північна та Південна Америка, теператна й тропічна частини Азії.

Господарське значення рослини: бур'ян, олійний, медоносний, харчовий, технічний (рис. 4.923–4.931).

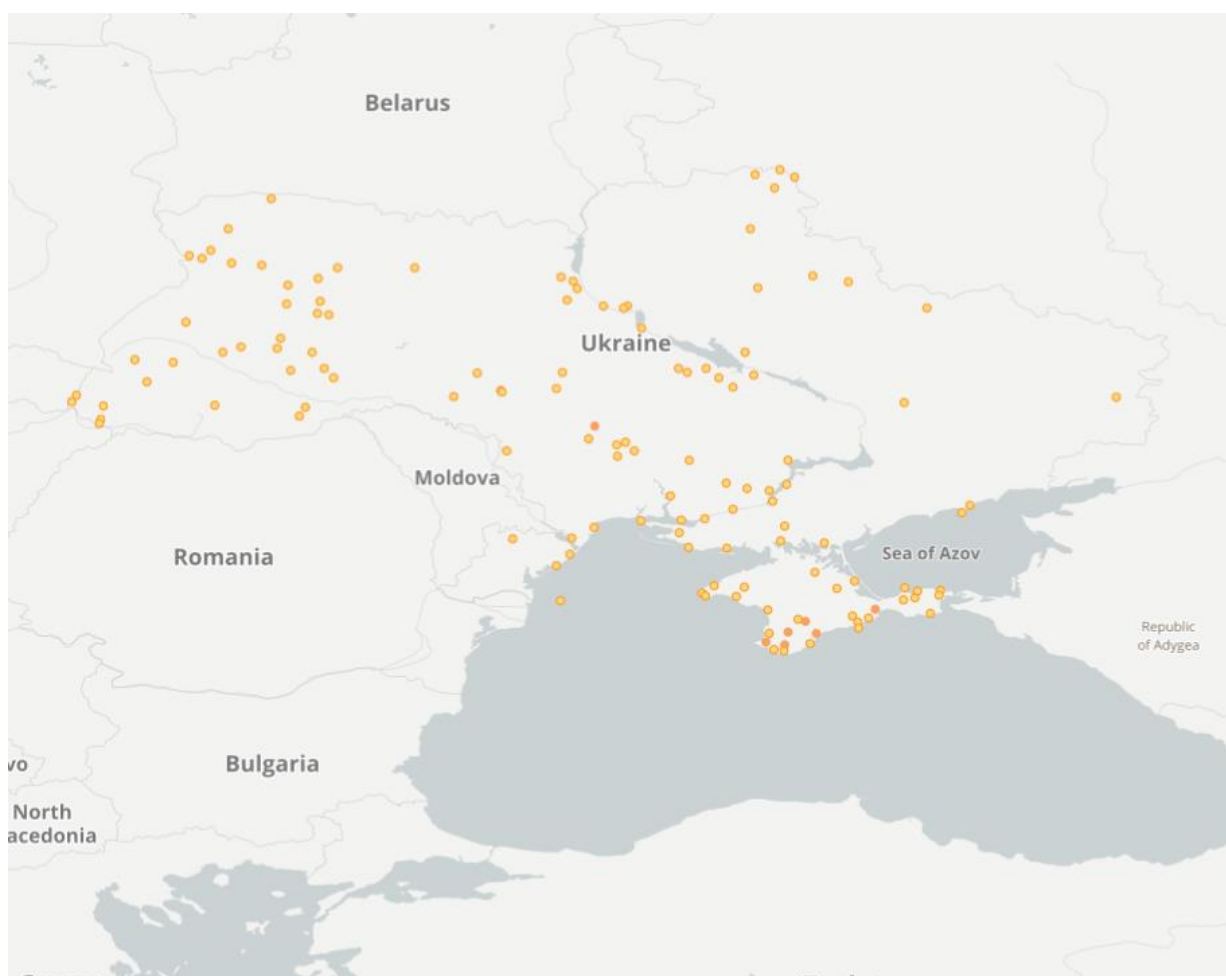

Рис. 4.923. Ареал *Sonchus asper* в Україні [Occurrences *Sonchus asper*..., 2025]

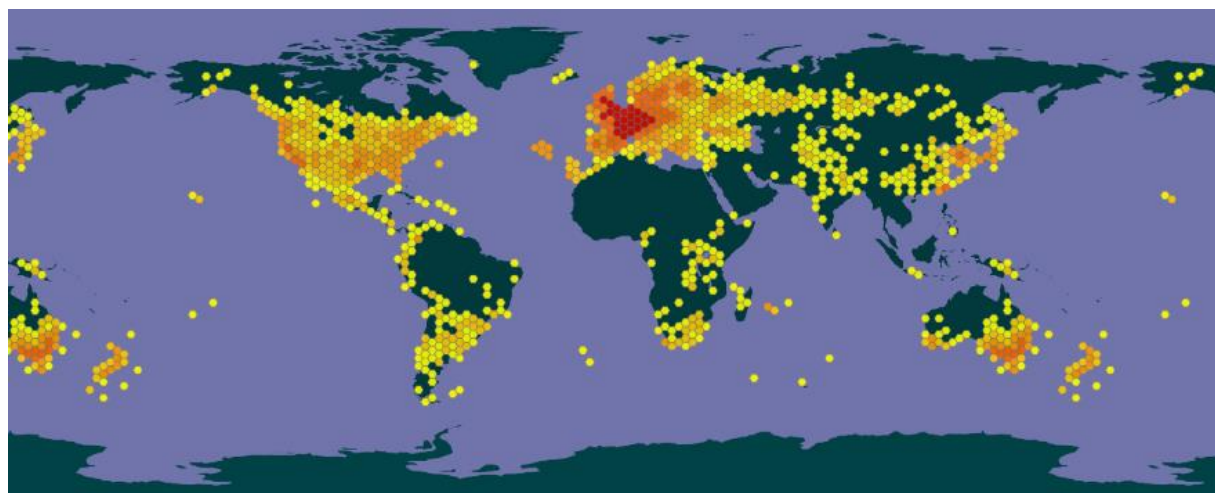

Рис. 4.924. Ареал *Sonchus asper* у світі [*Sonchus asper*, 2025]

Рис. 4.925. Плід *Sonchus asper* [Turner, 2022]

Рис. 4.926. *Sonchus asper* [Bouvin, 2024]

Рис. 4.927. *Sonchus asper* [Budevych, 2022]

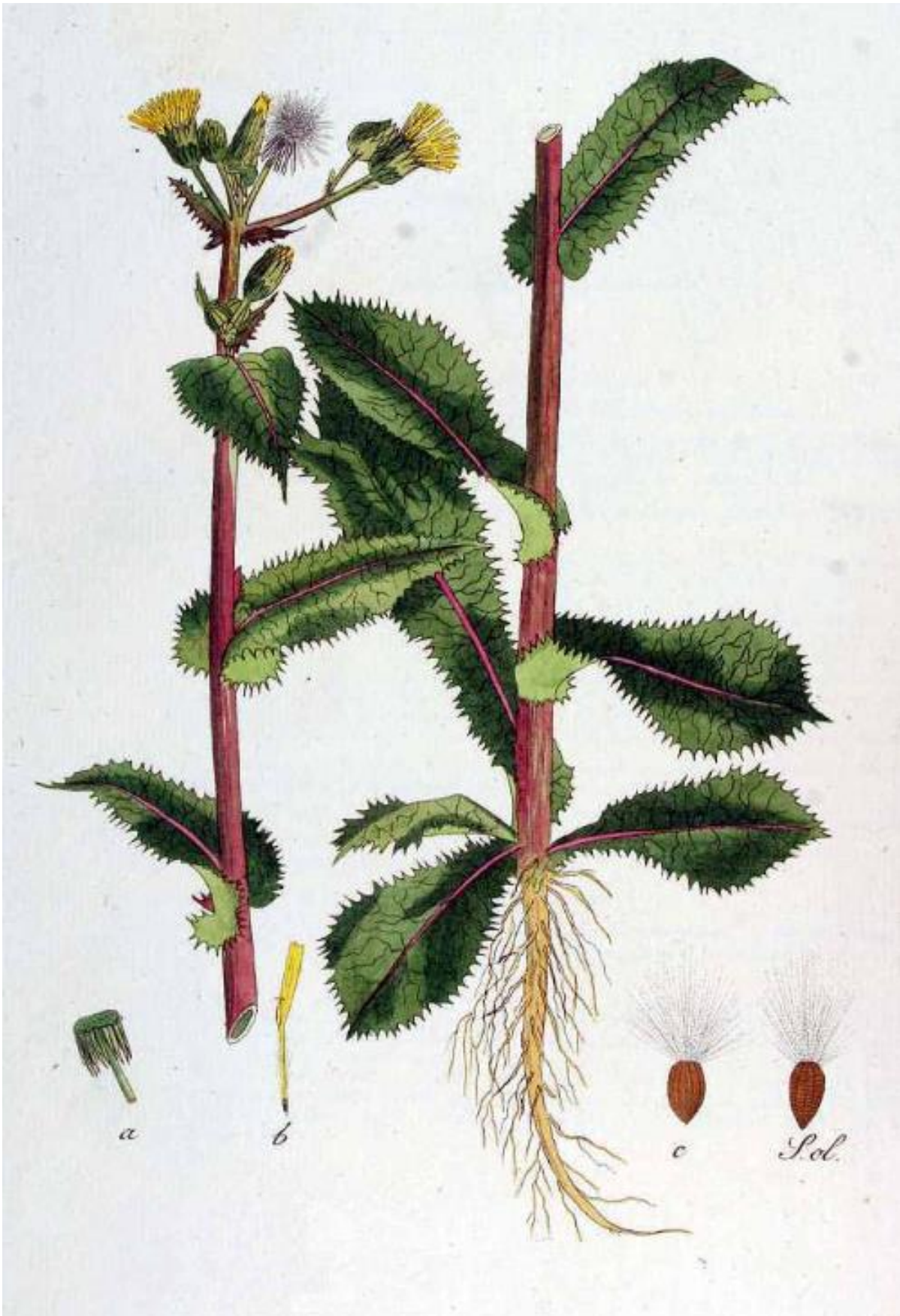

Рис. 4.928. *Sonchus asper* [Kops, 1836]

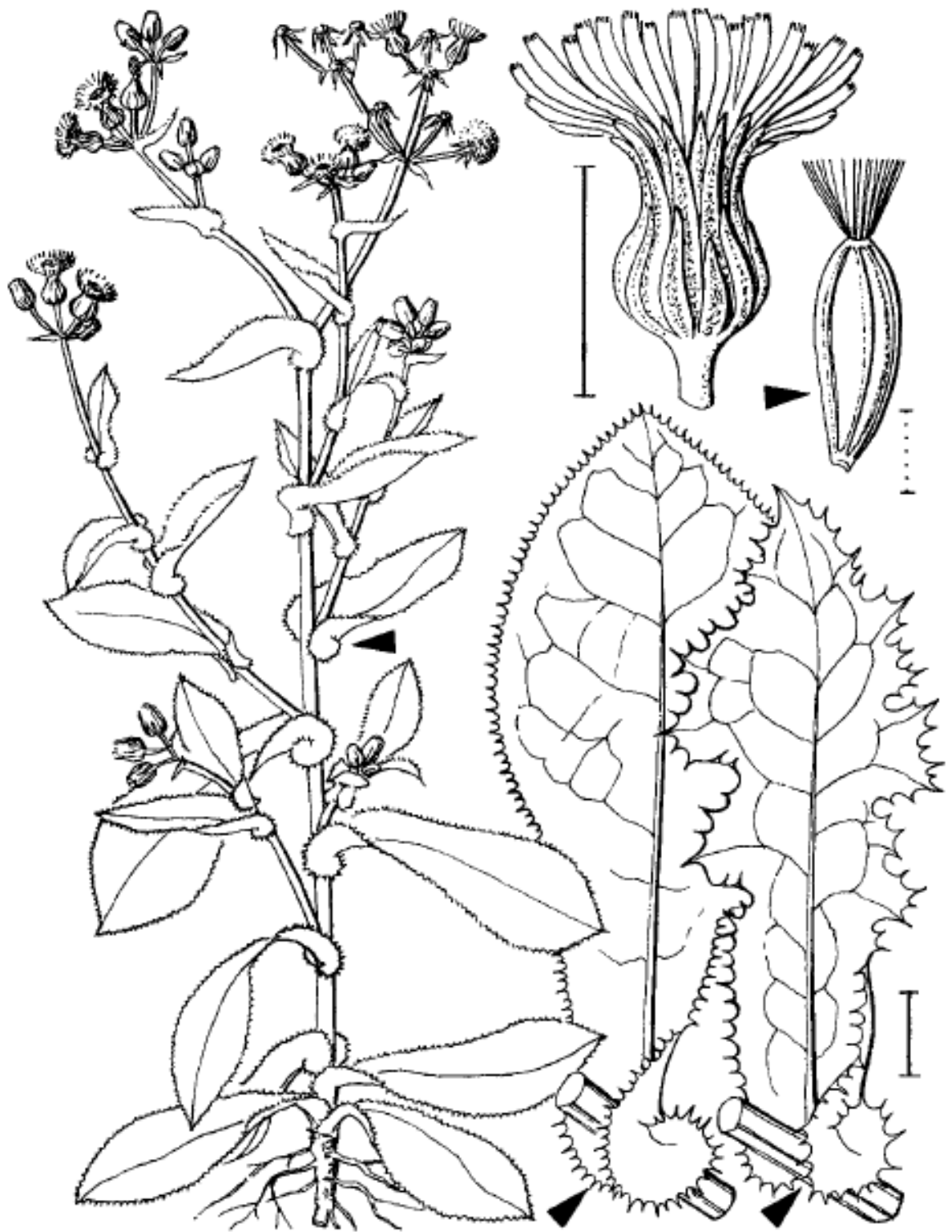

Рис. 4.929. *Sonchus asper* [Jäger et al., 2017]

Рис. 4.930. *Sonchus asper* [Eggenberg & Möhl, 2007]

Рис. 4.931. *Sonchus asper* [Emery & Annen, 2013]

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ ТА САМОПЕРЕВІРКИ

Sonchus asper Жовтий осот шорсткий

1. Які особливості біоморфи має жовтий осот шорсткий (*Sonchus asper*)?
2. Які особливості підземних органів має жовтий жовтий осот шорсткий (*Sonchus asper*)?
3. Які особливості стебла має жовтий жовтий осот шорсткий (*Sonchus asper*)?
4. Які особливості листків має жовтий жовтий осот шорсткий (*Sonchus asper*)?
5. Які особливості кошиків має жовтий жовтий осот шорсткий (*Sonchus asper*)?

Висновок.

1. Подано опис морфологічних особливостей і типів лісорослинних умов для 47 видів родини Asteraceae порядку Asterales клади Campanulids системи APG IV Лісостепу України.

2. Представлено поширення кожного виду у світі і на території України (GBIF, 2025; Екофлора України, 2000–2010; Определитель..., 1987; Флора УРСР, 1938–1965)

3. Наведено рисунки рослин (Eggenberg & Möhl, 2007; GBIF, 2025; iNaturalist, 2025; Jäger et al., 2017; Tertyshnyi, 2025; ukrbin, 2025 та ін.)

4. Серед представлених видів 27 (*Achillea millefolium*, *Achillea ptarmica*, *Antennaria dioica*, *Artemisia absinthium*, *Artemisia austriaca*, *Artemisia campestris*, *Artemisia vulgaris*, *Bidens cernua*, *Bidens tripartita*, *Cirsium oleraceum*, *Cirsium palustre*, *Cirsium vulgare*, *Eupatorium cannabinum*, *Gnaphalium uliginosum*, *Helichrysum arenarium*, *Hieracium umbellatum*, *Lapsana communis*, *Omalotheca sylvatica* (*Gnaphalium sylvaticum*), *Pentanema britannicum* (*Inula britannica*), *Pentanema salicinum* (*Inula salicina*), *Pilosella officinarum*, *Psephellus marschallianus*, *Psephellus sumensis*, *Senecio vernalis*, *Solidago virgaurea*, *Tanacetum vulgare*, *Taraxacum officinale*) є індикаторами лісорослинних умов (Воробьев, 1953; Елин, Мещеряков, 1973; Єлін та ін., 1987; Єлін, 1960; Определитель..., 1983; Шабарова, 1982; Юхновський, Левандовська, Хрик, 2013).

5. Сім видів (*Achillea ptarmica*, *Antennaria dioica*, *Gnaphalium uliginosum*, *Inula helenium*, *Leucanthemum vulgare*, *Psephellus marschallianus*, *Psephellus sumensis*) мають природоохоронний статус регіонально рідкісних рослин (Офіційні переліки регіонально рідкісних рослин..., 2012).

6. Шість видів (*Artemisia austriaca*, *Artemisia austriaca*, *Centaurea jacea*, *Cirsium oleraceum*, *Pentanema salicinum*, *Solidago virgaurea*) трапляються в угрупованнях, занесених до Зеленої книги України (2021).

7. Наведено господарське значення кожного виду (Екофлора України, 2000–2010; Определитель..., 1987; Флора УРСР, 1938–1965).

СПИСОК ЛАТИНСЬКИХ НАЗВ РОСЛИН

<i>Achillea micrantha</i>	Asteraceae	Asterales	7, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 470, 474, 480, 481, 483
<i>Achillea millefolium</i>	Asteraceae	Asterales	7, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 470, 473, 476, 481, 483, 489, 493
<i>Achillea ptarmica</i>	Asteraceae	Asterales	7, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90
<i>Antennaria dioica</i>	Asteraceae	Asterales	7, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 470, 471, 475, 478, 484
<i>Arctium lappa</i>	Asteraceae	Asterales	7, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 470, 477, 484, 487, 491, 492
<i>Arctium tomentosum</i>	Asteraceae	Asterales	7, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 470, 473, 476, 479, 484, 488, 493
<i>Artemisia absinthium</i>	Asteraceae	Asterales	7, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 470, 482, 484, 492,
<i>Artemisia austriaca</i>	Asteraceae	Asterales	7, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 470, 483, 484, 487
<i>Artemisia campestris</i>	Asteraceae	Asterales	7, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 470, 471, 472, 480, 482, 484
<i>Artemisia vulgaris</i>	Asteraceae	Asterales	7, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 470, 473, 480, 481, 484, 492
<i>Bidens cernua</i>	Asteraceae	Asterales	7, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 471, 472, 478, 481, 484, 492
<i>Bidens tripartita</i>	Asteraceae	Asterales	7, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 471, 472, 474, 476, 484, 488, 493
<i>Carduus crispus</i>	Asteraceae	Asterales	7, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 472, 473, 476, 478, 480, 484
<i>Carduus hamulosus</i>	Asteraceae	Asterales	7, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 472, 484, 490
<i>Centaurea jacea</i>	Asteraceae	Asterales	7, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 470, 472, 478, 484, 487,
<i>Cichorium intybus</i>	Asteraceae	Asterales	7, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 473, 483, 484
<i>Cirsium arvense</i>	Asteraceae	Asterales	7, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 472, 473, 479, 485, 487, 493

<i>Cirsium oleraceum</i>	Asteraceae	Asterales	7, 8, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 473, 476, 477, 479, 485, 489, 490
<i>Cirsium palustre</i>	Asteraceae	Asterales	7, 8, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 470, 471, 473, 475, 481, 485, 489,
<i>Cirsium vulgare</i>	Asteraceae	Asterales	7, 8, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 473, 475, 482, 483, 485, 493, 494
<i>Crepis tectorum</i>	Asteraceae	Asterales	7, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 471, 473, 475, 478, 480, 483, 485
<i>Erigeron canadensis</i>	Asteraceae	Asterales	470, 476, 481, 482, 484
<i>Eupatorium cannabinum</i>	Asteraceae	Asterales	7, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 475, 479, 485, 487, 489, 493
<i>Galinsoga parviflora</i>	Asteraceae	Asterales	7, 8, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 475, 477, 482, 485, 489, 491, 494
<i>Gnaphalium uliginosum</i>	Asteraceae	Asterales	7, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 470, 471, 476, 482, 485, 488, 490, 491
<i>Helichrysum arenarium</i>	Asteraceae	Asterales	7, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 472, 477, 479, 482, 485, 493, 494
<i>Hieracium umbellatum</i>	Asteraceae	Asterales	7, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 472, 474, 477, 478, 479, 483, 485, 490
<i>Inula helenium</i>	Asteraceae	Asterales	7, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 471, 474, 476, 478, 480, 481, 485
<i>Lapsana communis</i>	Asteraceae	Asterales	7, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 471, 474, 480, 482, 485, 489, 491, 493
<i>Leucanthemum vulgare</i>	Asteraceae	Asterales	7, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 475, 476, 477, 481, 483, 485, 493
<i>Omalothea sylvatica</i> (<i>Gnaphalium sylvaticum</i>)	Asteraceae	Asterales	7, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 476, 485, 487
<i>Onopordum acanthium</i>	Asteraceae	Asterales	7, 8, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 474, 475, 479, 486, 487, 489

<i>Pentanema britannicum</i> (<i>Inula britannica</i>)	Asteraceae	Asterales	7, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 479, 486, 487, 488, 491
<i>Pentanema salicinum</i> (<i>Inula salicina</i>)	Asteraceae	Asterales	7, 8, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 470, 472, 473, 474, 486, 487, 488
<i>Pilosella officinarum</i>	Asteraceae	Asterales	7, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 471, 474, 476, 486, 487, 488, 492
<i>Psephellus marschallianus</i>	Asteraceae	Asterales	7, 8, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 480, 486, 488
<i>Psephellus sumensis</i>	Asteraceae	Asterales	7, 8, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 474, 486, 488, 490
<i>Senecio vernalis</i>	Asteraceae	Asterales	7, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 475, 477, 480, 483, 486, 490, 491
<i>Senecio viscosus</i>	Asteraceae	Asterales	7, 8, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 477, 479, 481, 483, 486, 488, 489, 490
<i>Senecio vulgaris</i>	Asteraceae	Asterales	7, 8, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 472, 477, 480, 486, 489, 490, 491
<i>Serratula tinctoria</i>	Asteraceae	Asterales	7, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 473, 476, 486, 490, 494
<i>Solidago virgaurea</i>	Asteraceae	Asterales	7, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 475, 486, 490, 492
<i>Sonchus arvensis</i>	Asteraceae	Asterales	7, 8, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 475, 477, 486, 489, 490, 491
<i>Sonchus asper</i>	Asteraceae	Asterales	7, 8, 454, 455, 456, 457, 458, 463, 472, 475, 486, 490, 493
<i>Tanacetum vulgare</i>	Asteraceae	Asterales	7, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 476, 478, 483, 487, 488, 492
<i>Taraxacum officinale</i>	Asteraceae	Asterales	7, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 477, 478, 482, 487, 492,
<i>Tussilago farfara</i>	Asteraceae	Asterales	7, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 472, 473, 476, 477, 487, 493

СПИСОК УКРАЇНСЬКИХ НАЗВ РОСЛИН

Будяк дрібногачкуватий	Айстрові	Айстроцвіті	294, 299
Будяк кучерявий	Айстрові	Айстроцвіті	283, 293
Волохатка лікарська, нечуйвітер волохатенький	Айстрові	Айстроцвіті	433, 443
Волошка лучна	Айстрові	Айстроцвіті	353, 361
Деревій дрібноквітковий, д. дрібноцвітій	Айстрові	Айстроцвіті	65, 70
Деревій звичайний	Айстрові	Айстроцвіті	71, 81
Деревій-чихавка, чихавка звичайна	Айстрові	Айстроцвіті	82, 90
Жовтий осот польовий	Айстрові	Айстроцвіті	444, 453
Жовтий осот шорсткий	Айстрові	Айстроцвіті	454, 463
Жовтозілля весняне	Айстрові	Айстроцвіті	224, 232
Жовтозілля звичайне	Айстрові	Айстроцвіті	243, 251
Жовтозілля липке, ж. клейке, ж. липке	Айстрові	Айстроцвіті	233, 242
Злинка канадська, пушняк канадський	Айстрові	Айстроцвіті	91, 100
Золотушник звичайний	Айстрові	Айстроцвіті	101, 109
Королиця звичайна	Айстрові	Айстроцвіті	56, 64
Котячі лапки дводомні, к. л. звичайні	Айстрові	Айстроцвіті	141, 150
Кульбаба лікарська	Айстрові	Айстроцвіті	413, 421
Лопух повстистий, л. павутинистий	Айстрові	Айстроцвіті	262, 271
Лопух справжній	Айстрові	Айстроцвіті	272, 282
Незабутниця дрібноквіткова, галінсога дрібноцвіта, незабутниця дрібноцвіта	Айстрові	Айстроцвіті	213, 223
Нечуйвітер парасольковий, н. зонтичний, н. округковий	Айстрові	Айстроцвіті	422, 432
Оман високий	Айстрові	Айстроцвіті	181, 190
Осот болотний, о. болотяний	Айстрові	Айстроцвіті	320, 330
Осот городній, о. овочевий, о.-храбуст	Айстрові	Айстроцвіті	310, 319
Осот звичайний, о. ланцетолистий	Айстрові	Айстроцвіті	331, 341
Осот польовий	Айстрові	Айстроцвіті	300, 309
Пентанема британська, оман британський, о. лучний	Айстрові	Айстроцвіті	191, 200
Пентанема верболиста, оман верболистий	Айстрові	Айстроцвіті	201, 212

Пижмо звичайне	Айстрові	Айстроцвіті	10, 19
Підбіл звичайний, мати-й-мачуха звичайна	Айстрові	Айстроцвіті	252, 261
Полин австрійський	Айстрові	Айстроцвіті	29, 35
Полин гіркий	Айстрові	Айстроцвіті	20, 28
Полин звичайний, полин-чорнобиль	Айстрові	Айстроцвіті	46, 55
Полин-нехворощ, полин польовий	Айстрові	Айстроцвіті	36, 45
Празелень звичайна	Айстрові	Айстроцвіті	402, 412
Псефелус Маршалла, волошка Маршалла, волошник Маршалла	Айстрові	Айстроцвіті	362, 367
Псефелус сумський, волошник сумський	Айстрові	Айстроцвіті	368, 373
Серпій фарбувальний, с. неозброєний	Айстрові	Айстроцвіті	374, 382
Сідач коноплевий, с. конопляний	Айстрові	Айстроцвіті	130, 140
Скереда покрівельна	Айстрові	Айстроцвіті	392, 401
Сухітник лісовий (сухоцвіт лісовий)	Айстрові	Айстроцвіті	171, 180
Сухоцвіт багновий	Айстрові	Айстроцвіті	151, 160
Татарник звичайний	Айстрові	Айстроцвіті	342, 352
Цикорій дикий, петрові батоги	Айстрові	Айстроцвіті	383, 391
Цмин пісковий	Айстрові	Айстроцвіті	161, 170
Черета поникла	Айстрові	Айстроцвіті	110, 119
Черета трироздільна, ч. тридільна	Айстрові	Айстроцвіті	120, 129

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Achillea micrantha* Willd. 2025. URL: <https://www.gbif.org/species/3120277>
- Achillea millefolium* L. 2025. URL: <https://www.gbif.org/species/3120060>
- Achillea ptarmica* L. 2025. URL: <https://www.gbif.org/species/3120333>
- Achillea ptarmica*, Sneezeweed, Sneezewort. 2025. Sheffield's Seed. URL: <https://sheffields.com/html/scale/1200//data/1825903.jpg.webp>
- Ackley, B. 2024. Brown knapweed, Brown starthistle (*Centaurea jacea*). The Ohio State University. Invasive species management. Lower Hudson. URL: <https://www.lhprism.org/brown-knapweed-centaurea-jacea/>
- Adelsberger, F. 2023. *Centaurea jacea* from Universität Ulm, Ulm, Baden-Württemberg, DE, on August 11, 2023 by florian_adelsberger, iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/observations/177803195>
- Alberti, R. 2015. *Pentanema salicinum* (L.) D.Gut.Larr., Santos-Vicente, Anderb., E.Rico & M.M.Mart.Ort. *Enula aspra*. URL: https://www.actaplantarum.org/galleria_flora/galleria.php?id=2481
- An98eb. 2024. *Pentanema salicinum* from 97342 Seinsheim, Deutschland, on June 15, 2024, by an98eb iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/photos/394832388>
- AnRo0002. 2016. File:20160814*Gnaphalium uliginosum*14.jpg. URL: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:20160814Gnaphalium_uliginosum14.jpg
- Antennaria dioica* (L.) Gaertn. 2025. URL: <https://www.gbif.org/species/5385604>
- Arctium lappa* (Great Burdock). Fruit. 2025. URL: <https://www.minnesotawildflowers.info/flower/great-burdock>
- Arctium lappa* L. 2025. URL: <https://www.gbif.org/uk/species/7353729>
- Arctium tomentosum* Mill. 2025. URL: <https://www.gbif.org/uk/species/5393080>
- Artemisia absinthium* L. 2025. URL: <https://www.gbif.org/uk/species/3121319>
- Artemisia austriaca* Jacq. 2025. URL: <https://www.gbif.org/uk/species/3121668>
- Artemisia campestris* L. 2025. URL: <https://www.gbif.org/species/3121461>
- Artemisia campestris* L. Field Wormwood. 2023. Millennium Seed Bank Partnership. Propagation Protocol. KEW. Royal Botanic Gardens. URL: <https://brahmsonline.kew.org/Content/Projects/msbp/resources/Training/UKTFP-Prop-Prot-Artemesia-campestris.pdf>
- Artemisia vulgaris* L. 2025. URL: <https://www.gbif.org/species/3120946>
- Ashlennon29. 2024. *Cirsium palustre* from South Island/Te Waipounamu, Arthur's Pass, Canterbury, NZ, on April 10, 2024 by ashlennon29, iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/photos/461131916>
- Azizi, H., Sheidai, M. & Nouroozi, M. 2013 12 31: Palynological study of the genus *Carduus* L. (Asteraceae) in Iran. Iran. J. Bot. 19 (2): 211–220. Tehran.
- Balukh, S. 2023. *Antennaria dioica* (L.) Gaertn. from Yablunysia vill., Nadvirna district, Ivano-Frankivsk region, Ukraine, on June 5, 2023, by Svitlana Balukh (Svitlyk) ukrbin. URL: https://ukrbin.com/show_image.php?imageid=292890

Bánki, O., Roskov, Y., Döring, M., Ower, G., Hernández Robles, D. R., Plata Corredor, C. A., Stjernegaard Jeppesen, T., Örn, A., Pape, T., Hobern, D., Garnett, S., Little, H., DeWalt, R. E., Miller, J., & Orrell, T. (2025). Catalogue of Life (Annual Checklist 2025). Catalogue of Life Foundation, Amsterdam, Netherlands. <https://doi.org/10.48580/dgr6n>

Baransky, A. 2021. *Gnaphalium uliginosum* from Radomyshl, Zhytomyr region, Ukraine, 12200 on August 23, 2021 by alexander_baransky iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/observations/102250111>

Baransky, A. 2024. *Artemisia campestris* from Nemishayevo, Kyiv region, Ukraine, 07853 on May 12, 2024 by alexander_baransky iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/observations/215442497>

Barnola, E.P. 2025. *Antennaria dioica*. Exemplar-VTax3035.ExN. VTax3035.ExN.Img21. ACCEPTADA. URL: https://www.floracatalana.cat/flora/galeria-taxon?field_referencia_imatge_value=VTax3035.&field_categoria_value=FRUIT/LLAVOR

Bednarska, I. 2002. *Pilosella officinarum* Vaill. from Chernihiv region, southern outskirts of Slavutyich. In a pine forest, on the sand, Ukraine, on June 14, 2002, by Bednarska I. ukrbin. URL: https://ukrbin.com/show_image.php?imageid=316387&big=1

Bednarska, I., Resler, I., Parii, M., & Kagalo O. 2018. *Crepis tectorum* L. from Kyiv region, Vyshgorod district, eastern outskirts of the village of Zhukyn. Right bank of the Desna River. On a sandy terrace., on August 18, 2007, by Bednarska, I., Resler, I., Parii, M., & Kagalo O., ukrbin. URL: https://ukrbin.com/show_image.php?imageid=314586

Bengus, Yu. 2024. *Lapsana communis* from Dergachivskyi district, Kharkiv region, Ukraine, on July 19, 2019, by yuri_bengus, iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/observations/127233618>

Berg, O.C., Schmidt, C.F. 1891. Atlas der officinellen Pflanzen (1893–1902), Atlas. Off. Pfl., vol. 1 (1891), t. 3.

Berg, O.C., Schmidt, C.F. 1891. Atlas der officinellen Pflanzen (1893–1902), Atlas. Off. Pfl., vol. 1 (1891), t. 1.

Berret, J., 2011. *Cirsium palustre* Scop. from Suisse. Canton du Jura, 22 juin 2011, Herbarium NEU, Institut de Biologie de l'Université de Neuchâtel (NEU), Switzerland. URL: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Neuch%C3%A2tel_Herbarium_-_Cirsium_palustre_-_NEU000012764.jpg

Bettfreund, Carlos. 1898. Flora Argentina (1898–1901), Fl. Argent., vol. 1, t. 12. *Bidens cernua* L. 2025. URL: <https://www.gbif.org/species/5391710>

Bidens tripartita L. 2025. URL: <https://www.gbif.org/species/5391862>

Bilińska, E., Buchwald, W. 2015. Biology of germination of medicinal plant seeds. Part XIXb. Diaspores of *Inula helenium* L. from *Asteraceae* family, Herba Polonica, Vol. 61, No. 3, p. 7–12. DOI: 10.1515/hepo-2015-0018

Billot, P.C. 1845. *Gnaphalium sylvaticum*. URL: <https://oa.rhs.libnova.com/view/245668/gnaphalium-sylvaticum?q=must,any,contains,Gnaphalium%20sylvaticum&offset=0&limit=12>

Blandenier, Q. & Jacquet, C. 2013. *Senecio vulgaris* L. URL: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Neuch%C3%A2tel_Herbarium_-_Senecio_vulgaris_-_NEU000092778.jpg

Bouvin, L. 2024. *Sonchus asper* from 04210 Valensole, France, on January 16, 2024, by laurent_bouvin, iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/photos/346529731>

Bouwman, S. 2025. *Helichrysum arenarium* 7, Stroblöem, *Saxifraga*. URL: <http://freenatureimages.eu/plants/Flora%20D-I/Helichrysum%20arenarium/index.html#Helichrysum%2520arenarium%25207%252C%2520Stroblöem%252C%2520Saxifraga-Sonja%2520Bouwman.JPG>

Bovet, N. & Palmieri, F. 2013. *Tussilago farfara* L. Asteraceae. Suisse. Canton: Friburg. District: Lac. Commune: Bas-Vully. Localite: Mont Vully. Bord de rocaille sableux. 14 avril 2013. URL: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/5/5a/Neuch%C3%A2tel_Herbarium_-_Tussilago_farfara_-_NEU000092808.jpg

Braun, E.L. 1938. *Bidens cernua* L. from Salyersville, magoffin Co., Kentucky, United States, North America, on September 27, 1938 by E. Lucy Braun. National Museum of Natural History. URL: <http://n2t.net/ark:/65665/38f4990dc-ba9b-45be-aa53-15446aaf91cd>

Bryhilevych, O. 2023. *Artemisia campestris* L. from Ivano-Frankove village, Yavoriv district, Lviv region, Ukraine on June 24, 2023 by Olha Bryhilevych ukrbin. URL: https://ukrbin.com/show_image.php?imageid=296054&big=1

Budevych, A. 2022. *Sonchus asper* (L.) Hill from Myakoty village, Shepetivskiyi district, Khmelnytskyi region on June 22, 2022 by Anastasia Budevych ukrbin. URL: https://ukrbin.com/show_image.php?imageid=278808

Caldararo, F. 2013. *Pentanema salicinum* (L.) D.Gut.Larr., Santos-Vicente, Anderb., E.Rico & M.M.Mart.Ort. Enula aspra. URL: https://www.actaplantarum.org/galleria_flora/galleria.php?id=2481

Cameron, D. 2025. Fruits: *Bidens tripartita* by Donald Cameron. URL: <https://gobotany.nativeplanttrust.org/species/bidens/tripartita/>

Cannings, R. 2025. *Cirsium arvense* from South Island / Te Waipounamu, Lake Tekapo, Canterbury, NZ on December 7, 2025 by dickcannings iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/observations/257645802>

Carduus crispus L. 2025. URL: <https://www.gbif.org/species/3114649>

Carduus hamulosus Ehrh. 2025. URL: <https://www.gbif.org/uk/species/3114679>

Carr, J. 2025. *Cirsium arvense* from Bancroft Road, London, England, GB on February 6, 2025 by joscarr iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/photos/468858233>

Carr, R.L. 2025. Fruits: *Hieracium umbellatum*. URL: <https://gobotany.nativeplanttrust.org/species/hieracium/umbellatum/>

Centaurea jacea L. 2025. URL: <https://www.gbif.org/uk/species/3128547>

Chappuis, L. & Egger, A. 2013. *Cichorium intybus* L. Asteraceae. Suisse. Canton: Neuchâtel. District: Boudry. Commune: Sauges. Localité: Prairie à côte de la route de la corniche. 20 juin 2013. Laura Chappuis et Alicia Egger. Suisse Herbar (NEU), Université de Neuchâtel. URL: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Neuch%C3%A2tel_Herbarium_-_Cichorium_intybus_-_NEU000088901.jpg

Charette, A.L. 1953. *Carduus crispus* L. from Fukuoka prefecture, Hiraodai prefectural park, alt. Kokura city, grassy borders of roadside in Hirao village, on May 26, 1953 by Leopold A. Charette, The Missouri botanical garden. URL: <https://swbiodiversity.org/seinet/collections/individual/index.php?occid=8757577>

Charpal, L. 2021. *Serratula tinctoria*. Fruit. URL: <http://www.naturescene.net/photos/Serratula%20tinctoria%20fruit.jpg>

Chayka, K. 2023. *Arctium tomentosum* (Woolly Burdock) from Clay, Dakota and Ramsey counties, USA by K. Chayka. URL: <https://www.minnesotawildflowers.info/flower/woolly-burdock#iboxg-5>

Chayka, K. 2025. *Arctium minus*, *A. tomentosum* and *A. lappa* flower heads from Clay, Dakota and Ramsey counties, USA by K. Chayka. URL: https://www.minnesotawildflowers.info/udata/r9ndp23q/purple/arctium-tomentosum-minus-lappa_0729_114833.jpg

Chiappone, C.C. 2025. *Tussilago farfara* from 1800 Vevey, Switzerland on February 28, 2025 by chia iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/photos/473932970>

Cichorium intybus L. 2025. URL: <https://www.gbif.org/uk/species/5392252>

Cirsium arvense (L.) Scop. 2025. URL: <https://www.gbif.org/species/3113414>

Cirsium oleraceum (L.) Scop. 2025. URL: <https://www.gbif.org/species/3113650>

Cirsium palustre (L.) Scop. 2025. URL: <https://www.gbif.org/uk/species/3113239>

Cirsium vulgare (Savi) Ten. 2025. URL: <https://www.gbif.org/uk/species/3112801>

Clark, J. K. 2007. Fruits. *Achillea millefolium* L. Family Asteraceae, Tribe Anthemideae. URL: https://idtools.org/id/weed-tool/key/GrapeSeedKey/Media/Images/Entity_key_images/Ach_milC019-05.jpg

Clucas123. 2025. *Cichorium intybus* from Ruta 4 Andrés Artigas, Paysandú, Paysandú, UY, on January 5, 2025, by clucas123, iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/photos/461979415>

Cowles, J. 2025. *Erigeron canadensis* from Silverado, CA 92676, USA, on January 6, 2025 by John Cowles iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/photos/462182955>

Crepis tectorum L. 2025. URL: <https://www.gbif.org/species/5403508>

Crewz, D.W. 1976. *Artemisia vulgaris* L. from Columbia, South Carolina, on September 30, 1976. Herbarium of the University of South Florida, Tampa. URL: <https://cdn.plantatlas.org/img/specimens/USF/125396.jpg>

Danylyk I. 2008. *Pentanema salicinum* (L.) D.Gut.Larr., Santos-Vicente, Anderb., E.Rico & M.M.Mart.Ort. from Volyn region, Lyuboml district, north-eastern

outskirts of the village of Zhorany. North-eastern shore of Lake Velyke Zhoranske. On wet meadows. 27.08.2008. Herbarium Institutii Oecologiae Carpatorum Academiae Scientiarum Nationalis Ucrainae (LWKS). URL: https://ukrbn.com/show_image.php?imageid=315633

Davydov, D. 2025. *Psephellus sumensis* from Tereshky, Poltava region, Ukraine on April 6, 2025 by davydovbotany iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/observations/275016935>

Davydova, A. 2005. *Achillea micrantha* from Henichesky district, Kherson region, Ukraine on June 5, 2018 by anasta_kz iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/photos/114320733>

De Ossorno, L. 2025. *Onopordum acanthium* from Lugar Diseminado, Valdeprados, Segovia, ES on February 15, 2025 by ossorno iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/photos/470320841>

De Santis, E. 2022. *Pentanema salicinum* (L.) D.Gut.Larr., Santos-Vicente, Anderb., E.Rico & M.M.Mart.Ort. Enula aspra. URL: https://www.actaplantarum.org/galleria_flora/galleria.php?id=2481

Dickenson, D. 2025. *Pilosella officinarum* Vaill. Fruit. URL: <http://www.naturescene.net>

Dietrich, A.G. 1839. Flora regni Borussici (1832–1844), Fl. Boruss., vol. 7, t. 499

Dietrich, A.G. 1840. Flora regni Borussici (1832–1844), vol. 8, t. 552

Dietrich, A.G. 1842. Flora regni Borussici (1832–1844), Fl. Boruss., vol. 10, t. 716.

Doogan, B. 2024. *Lapsana communis* from Mount Albert, Auckland, New Zealand, on January 18, 2024, by Brendan Doogan, iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/photos/350617465>

Doorme. 2024. *Hieracium umbellatum* from 8300 Knokke-Heist, België, on June 30, 2024 by doorme, iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/photos/401709490>

Drabyniuk, H. 2023. *Bidens tripartita* from Kuripchino, Nikolaev region, Ukraine, 55223 on August 24, 2023 by drabyniuk iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/observations/180084643>

Drabyniuk, H. 2024. *Psephellus sumensis* from Yelanetsky district, Nikolaev region, Ukraine, on April 26, 2024 by drabyniuk, iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/observations/210248886>

Dudáš, M. 2024. *Pentanema salicinum* from Užhorodský rajón, Zakarpatská, Ukrajina on June 2, 2024, by mates_dudas iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/photos/389587577>

Dudáš, M. 2024a. *Pentanema salicinum* from Užhorodský rajón, Zakarpatská, Ukrajina on June 2, 2024, by mates_dudas iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/photos/389588203>

Dyakin, G. 2025. *Inula helenium* from Medeusky district, Almaty, Kazakhstan on April 26, 2025, by gennadiy_dyakin iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/photos/494015383>

Eggenberg, S., Möhl, A., & Wettstein, S. 2007. *Flora Vegetativa*. Ein Bestimmungsbuch für Pflanzen der Schweiz im blütenlosen Zustand. Mit Zeichnungen

von Stefan Eggenberg, Adrian Möhl und Sacha Wettstein. 1. Auflage, Haupt Verlag, 683 S.

Eldarsingin. 2024. *Cirsium vulgare* from Obolonskyi district, Kyiv, Ukraine, 02000, on July 28, 2024 by eldarsingin, iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/observations/232260677>

Elliott, S. 2024. *Cirsium palustre* from Streat, Hassocks BN6 8RT, UK, on January 6, 2024 by sim_elliott, iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/photos/461131916>

Emery, Y., & Annen, M. 2013. *Sonchus asper* (L.) Hill from Canton Vaud on July 26, 2013. Universite de Neuchâtel. Institut de Botanique. Herbarium NEU, Université de Neuchâtel. NEU 000092786. URL: [https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/7/7e/Neuch%C3%A2tel_Herbarium_m_-_Sonchus_asper_-_NEU000092786.jpg](https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/7/7e/Neuch%C3%A2tel_Herbarium_-_Sonchus_asper_-_NEU000092786.jpg)

Eoinhand. 2024. *Antennaria dioica* from Bellharbour, Ireland, on May 1, 2024, by eoinhand iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/observations/212557599>

Erigeron canadensis L. 2025. URL: <https://www.gbif.org/species/3146791>

Eupatorium cannabinum L. 2025. URL: <https://www.gbif.org/species/5402943>

Evequoz, N. 2011. *Onopordum acanthium* L. Onoporde acanthe (menacé en Suisse), Astéracées. Suisse, canton du Valais. Juin 2011. Institut de Biologie de l'Université de Neuchâtel (NEU), Switzerland. URL: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Neuch%C3%A2tel_Herbarium_-_Onopordum_acanthium_-_NEU000018116.jpg

Fabienneh. 2024. *Sonchus arvensis* from Tournai, on March 15, 2024, by fabienneh iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/photos/357701581>

Finchuk, V. 2018. *Crepis tectorum* L. from the village of Novostav, Rivne district, Rivne region, on May 8, 2018, by Viktor Finchuk, ukrbin. URL: https://ukrbin.com/show_image.php?imageid=69554&big=1

Fric, T. 2024. *Sonchus arvensis* from Rusovce, Slovensko on April 6, 2024 by theus_ iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/photos/363733038>

Galinsoga parviflora Cav. 2025. URL: <https://www.gbif.org/uk/species/3132570>

Gavrilyuk, M. 2021. *Solidago virgaurea* L. from Sokyrna, Cherkasy region, Ukraine, on September 16, 2021 by Maksym Gavrilyuk ukrbin. URL: https://ukrbin.com/show_image.php?imageid=219763&big=1

Gavrilyuk, M. 2023. *Leucanthemum vulgare* Lam. from Ivano-Frankivska region, Verkhovyna district, near Verkhovyna, the Krynta-Skupov range, Ukraine on July 3, 2023 by Maksym Gavrilyuk ukrbin. URL: https://ukrbin.com/show_image.php?imageid=304878&big=1

Gavrilyuk, M. 2024. *Senecio vernalis* Waldst. & Kit. from Chyhyryn district, Cherkasy region, Ukraine on May 8, 2024 by Maksym Gavrilyuk ukrbin. URL: https://ukrbin.com/show_image.php?imageid=331821

GBIF.org (2025), GBIF Home Page. Available from: <https://www.gbif.org> [30 May, 2025].

- Gerasimov, K. 2023. *Tanacetum vulgare* from Lviv, Lviv region, on August 12, 2023 by konstantingerasimov iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/photos/309668822>
- Geurts, E. 2024. *Arctium tomentosum* from Südstadt, 37 Göttingen-Innenstadt, Germany on June 18, 2024 by ellyne iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/photos/397673294>
- Ghryb, O. 2019. *Achillea ptarmica* from Romanivskyi district, Zhytomyr region, Ukraine, on July 20, 2019 by olexandr_ghryb iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/observations/102939392>
- Ghryb, O. 2023. *Omalotheca sylvatica* from Polonskyi district, Khmelnytskyi region, Ukraine on August 29, 2023 by olexandr_ghryb iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/observations/181507620>
- Ghryb, O. 2023. *Serratula tinctoria* from Romanivskyi district, Zhytomyr region, Ukraine on August 15, 2023, by olexandr_ghryb, iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/photos/312233537>
- Gissinger, R. 2019. *Cirsium oleraceum*, Waldhambach commune, Bas-Rhin department, Grand Est region, France. URL: https://img.over-blog-kiwi.com/1/47/93/75/20190829/ob_2bc1ef_cirsium-oleacerum-waldhambach-716-4860.jpg
- Giusi_co. 2024. *Pilosella officinarum* from Tassara, on April 16, 2024 by giusi_co, iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/photos/367209294>
- Glas, A. 2025. *Carduus crispus* L. from Netherlands, A7/A8 – Knooppunt Zaandam on March 01, 2025 by Addy Glas. URL: <https://observation.org/photos/110015678.jpg>
- Glas, A. 2025a. *Carduus crispus* L. from Netherlands, A7/A8 – Knooppunt Zaandam on March 01, 2025 by Addy Glas. URL: <https://observation.org/photos/110015620.jpg>
- Gnaphalium uliginosum* L. 2025. URL: <https://www.gbif.org/uk/species/5390848>
- Gomes de Sousa, S. 2013. *Leucanthemum vulgare* Lam. Suisse Herbier (NEU), Université de Neuchâtel. URL: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/a/a8/Neuch%C3%A2tel_Herbarium_-_Leucanthemum_vulgare_-_NEU000088980.jpg
- Goodhead, S. 2017. *Tussilago farfara*, 13 of 22. URL: https://www.floralimages.co.uk/page.php?taxon=tussilago_farfara,13
- Grace_p. 2022. *Achillea millefolium* from Kyiv, Ukraine, on July 5, 2022 by grace_p iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/observations/124864883>
- Gyselinck, T. 2024. *Bidens tripartita* from 3590 Diepenbeek, België on June 7, 2024 by thomas-- iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/photos/392438910>
- Hajueni. 2024. *Inula helenium* from Niedersachsen, DE on Juli, 2024 by hajueni iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/observations/229263248>
- Hall, P.C. 1953 Asteraceae: *Achillea ptarmica* L. ("Sneezewort") from Great Britain, VC17 Surrey, Great Bookham Common, TQ128565, LNHS Survey Area S, on August 9, 1953, London Natural History Society, South London Botanical Institute (SLBI). URL: <https://herbariaunited.org/specimen/347992/>

Hall, P.C. 1954. Herbarium specimen: *Sonchus arvensis* from Great Bookham Common, VC17 Surrey in 1954 by Peter Charles Hall. Botanical Society of Britain & Ireland. URL: <https://herbariaunited.org/specimen/354631/?image>

Hämmerli, D. 2025. *Taraxacum officinale* from Ruta Provincial 41, Santa Cruz, AR, on January 1, 2025, by alpineflora, iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/photos/461529793>

Hämmerli, D. 2025a. *Taraxacum officinale* from Base Cerro Catedral, San Carlos de Bariloche, Río Negro, AR, on January 7, 2025, by alpineflora, iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/photos/461529793>

Hansen, J.D. 2025. *Arctium lappa* from Sioux Falls, SD 57103, USA on January 25, 2025 by jeffhansen iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/photos/465993371>

Hayne, F.G. 1809. Getreue Darstellung und Beschreibung der in der Arzneykunde gebräuchlichen Gewächse (1805–1846), Getreue Darstell. Gew., vol. 2, t. 12.

Hayne, F.G. 1809. Getreue Darstellung und Beschreibung der in der Arzneykunde gebräuchlichen Gewächse (1805–1846), Getreue Darstell. Gew., vol. 2, t. 36

Hayne, F.G. 1822. Getreue Darstellung und Beschreibung der in der Arzneykunde gebräuchlichen Gewächse (1805–1846), Getreue Darstell. Gew., vol. 8, t. 10.

Helichrysum arenarium (L.) Moench 2025. URL: <https://www.gbif.org/uk/species/3131809>

Herzig, C. 2025. *Tussilago farfara* from 06140 Tourrettes-sur-Loup, France on January 26, 2025 by Christian Herzig iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/photos/466190256>

Hieracium umbellatum L 2025. URL: <https://www.gbif.org/uk/species/3135329>

Hleba, V. 2023. *Senecio vulgaris* L. common ragwort, Ukraine, Zakarpatska oblast, Berehove raion 48°08'33.55"N 23°07'50.79"E (48.142652,23.130774). 04.01.2023. URL: https://ukrbin.com/show_image.php?imageid=274717&big=1

Hleba, V. 2024. *Cirsium oleraceum* (L.) Scop. from Kalush district, Ivano-Frankivsk region, Ukraine on June 22, 2024 by Vasyl Hleba (basileus) ukrbin. URL: https://ukrbin.com/show_image.php?imageid=343535

Holubová (Michalcová), D. 2020. *Senecio vernalis*, Hevlín (okr. Znojmo): PP Hevlínské jezero, J část, asi 2,1 km SZ od kostela v obci, 7. 7. 2020, Pladias – Database of the Czech Flora and Vegetation. URL: <https://pladias.cz/en/taxon/pictures/Senecio%20vernalis#image4>

Houska, J. 2007. *Galinsoga parviflora* Cav. – pět'our maloubořný / žltica maloubořová. URL: <https://botany.cz/cs/galinsoga-parviflora/>

Howard, R.A. 2025. *Leucanthemum vulgare* Lam. Oxeye daisy. Provided by Smithsonian Institution, Richard A. Howard Photograph Collection. United States, Illinois, Cook Co., Chicago. URL: https://plants.sc.egov.usda.gov/ImageLibrary/large/levu_007_lhp.jpg

Hryb, O. 2020. *Senecio viscosus* L. from Surroundings of Myropil village, Myropil forestry, Romaniv raion, Zhytomyrska oblast, Ukraine on September 6, 2020 by Oleksandr Hryb ukrbin. URL: https://ukrbin.com/show_image.php?imageid=181389&big=1

<http://bugwoodcloud.org/images/768x512/5306065.jpg>

Hurst, S. 2013. *Bidens cernua* provided by ARS Systematic Botany and Mycology Laboratory. United States, NV. URL: <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Bidenscernua.jpg>

Hurst, S. 2018. USDA NRCS PLANTS Database, Bugwood.org. Retrieved from

Hurst, S. 2018. USDA, NRCS. The PLANTS Database (<http://plants.usda.gov>, 8 February 2018). National Plant Data Team, Greensboro, NC 27401-4901 USA. File: *Crepis tectorum* fruit (01).jpg. URL: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/a/a7/Crepis_tectorum_fruit_%2801%29.jpg

Hurst, S. 2025. *Carduus crispus* L. Family: Asteraceae. Curly Plumeless-Thistle. URL: <https://swbiodiversity.org/seinet/taxa/index.php?taxon=76066&clid=3419#>

Hurst, S. 2025. Provided by ARS Systematic Botany and Mycology Laboratory. India, Gangtok. URL: https://plants.sc.egov.usda.gov/ImageLibrary/large/arvu_002_lhp.jpg

Hurst, S. 2025. *Taraxacum officinale*. U.S. National Seed Herbarium image (PI 130400) collected by T. T. Yu from Muli, China, photographed by Steve Hurst for USDA-NRCS PLANTS Database. (<https://plants.usda.gov>). URL: <https://npgsweb.ars-grin.gov/gringlobal/taxon/taxonomyimages?sid=80051>

Iglesias, J.L.C. 2012. File: Dandelion (*Taraxacum officinale*) – Coruña, Galicia (España) - (1).jpg. URL: [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Dandelion_\(Taraxacum_officinale\)_-_Coru%C3%B1a,_Galicia_\(Espa%C3%B1a\)_-\(1\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Dandelion_(Taraxacum_officinale)_-_Coru%C3%B1a,_Galicia_(Espa%C3%B1a)_-(1).jpg)

iNaturalist.org (2025), iNaturalist Home Page. Available from: <https://www.iNaturalist.org>

Inula helenium L. 2025. URL: <https://www.gbif.org/uk/species/3148340>

Jacquin, N.J. von. 1773 *Florae Austriacae* (1773–1778), Fl. Austriac., vol. 1, t. 100.

Jäger, E.J., Müller, F., Ritz, C.M., Welk, E., Wesche, K. Herausgeber. 2017. Rothmaler – Exkursionsflora von Deutschland, Gefäßpflanzen: Atlasband, 13. Auflage, Berlin, Springer Spektrum, 821 S.

Jeanmonod, M., Srübin, A. 2013. *Centaurea jacea* L. Asteraceae. Suisse. Canton: Jura. District: Porrentruy. Commune: Courgenay. Localité: Au nord de l'étang de la Creule. 1 juillet 2013. Herbier (NEU), Université de Neuchâtel. URL: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/0/05/Neuch%C3%A2tel_Herbarium_-_Centaurea_jacea_-_NEU000088863.jpg

Jensen, K. 2025. *Hieracium umbellatum* L. from Denmark by Karin Jensen. URL: <https://www.gbif.org/uk/occurrence/4903242420>

Jordan, F. 1890. *Antennaria dioica* (L.) Gaertn. Herbier NEU, Université de Neuchâtel. URL: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/b5/Neuch%C3%A2tel_Herbarium_-_Antennaria_dioica_-_NEU000009799.jpg

Jordan, F. 1890. *Tanacetum vulgare* L. Herbier NEU, Université de Neuchâtel. URL:

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/8/8f/Neuch%C3%A2tel_Herbarium_-_Tanacetum_vulgare_-_NEU000019483.jpg
 Jordan, F. 1894. *Senecio viscosus* L. File:Neuchâtel Herbarium - *Senecio viscosus* - NEU000019145.jpg. URL: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Neuch%C3%A2tel_Herbarium_-_Senecio_viscosus_-_NEU000019145.jpg

Jordan, F. 1906. *Arctium tomentosum* Mill. URL: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Neuch%C3%A2tel_Herbarium_-_Arctium_tomentosum_-_NEU000010010.jpg

Kagalo, A. & Skibitska, N. 2012. *Pentanema britannicum* (L.) D.Gut.Larr., Santos-Vicente, Anderb., E.Rico & M.M.Mart.Ort. from Khmelnytskyi region, Kamianets-Podilskyi district, southern outskirts of the village of Privorotsia Druge, on July, 11, 2012, by A. Kagalo & N.Skibitska ukrbin. Herbarium A. Kagalo & N. Sytschak, Institutum Oecologiae Carpatorum NAS Ukraine (LWKS). URL: https://ukrbin.com/show_image.php?imageid=314746

Kagalo, A. 2005. *Hieracium umbellatum* L. from Lviv region, Skoli district, southeastern outskirts of the village of Yalinkuvate. Southwestern macroslope of Chorna Ripa mountain. Meadows on the western slope when climbing the ridge, 1000 m above sea level. on July 29, 2005 by A.Kagalo. LWKS_0028535. Museum: HERB: LWKS Institute of Ecology of the Carpathians National Academy of Sciences of Ukraine. URL: https://ukrbin.com/show_image.php?imageid=314729

Kagalo, A. 2024. *Onopordum acanthium* L. from Sheptytskyi district, Lviv region, Ukraine on July 12, 2023 by by Alexander Kagalo, ukrbin. URL: https://ukrbin.com/show_image.php?imageid=318587

Kagalo, O., Skibitska, N. 2012. *Helichrysum arenarium* (L.) Moench from Khmelnytskyi region, Kamianets-Podilskyi district, 0.5 km southwest of the village of Hrynychuk, upstream of the Dniester, on June 12, 2012, by O. Kagalo & Skibitska N. Institutum Oecologiae Carpatorum NAS Ukraine (LWKS). URL: https://ukrbin.com/show_image.php?imageid=314744&lang=1

Kanarsky, Yu. 2000. *Cirsium arvense* (L.) Scop. from Lviv region, Yavoriv district, northwestern outskirts of the village of Lelekhivka. Roztochchya nature reserve, Vereshchytsia tract. Xeromesophytic calceophilous and psammophilic communities. Area No. 7. on August 20, 2000 by Yu.Kanarsky. URL: https://ukrbin.com/show_image.php?imageid=314579

Kanarsky, Yu. 2000. *Eupatorium cannabinum* L. from Lviv region, Yavoriv district, north-eastern outskirts of the village of Ivano-Frankove, Roztochchya Nature Reserve, Zalivky tract. Peat meadow. Area No. 1. on August 11, 2000, by Yu.Kanarsky, Herbarium LWKS Institute of Ecology of the Carpathians National Academy of Sciences of Ukraine. URL: https://ukrbin.com/show_image.php?imageid=314718

Kanarsky, Yu. 2000a. *Cirsium oleraceum* (L.) Scop. from Lviv region, Yavoriv district, western outskirts of the village of Stavky. Northern outskirts of the Horbky tract. Swampy meadow. Area No. 11 on September 9, 2000 by Yu.Kanarsky. URL: https://ukrbin.com/show_image.php?imageid=314584

Kjsytsma. 2024. *Crepis tectorum* from N Mills St, Madison, WI, US, on May 20, 2024, by kjsytsma, iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/photos/383982268>

Kline, V. 1974. *Inula helenium* L. Asteraceae. Catalog #: v0116782WIS. University of Wisconsin – Madison. WIS: VP. URL: <https://wisflora.herbarium.wisc.edu/collections/individual/index.php?occid=736392>

Knoch, F. 2024. *Carduus crispus* from Mersch, Gare routière, 7590 Mersch, Luxembourg on April 29, 2024 by Francis Knoch iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/photos/374155325>

Koelz, W. 1937. *Achillea micrantha* M. Bieb. Plants of Afganistan. Khash district, on August 8, 1937. Determined by S.F. Blake, Bureau of Plant Industry. Smithsonian Learning Lab. URL: <https://learninglab.si.edu/resources/view/1985199>

Kolomiichuk, V. 2022. *Psephellus marschallianus* from Novoodesskaya, Nikolaev region, UA on October 9, 2022, by vkolomiychuk, iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/observations/138160300>

Koniakin, S. 2022. *Carduus crispus* from Smila, Cherkasy region, Ukraine, 20700 on October 2, 2022 by serhii_koniakin iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/observations/137258518>

Koniakin, S. 2022. *Inula helenium* from Smila, Cherkasy region, Ukraine, 20700, on August 2, 2022 by serhii_koniakin iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/observations/129239469>

Kops, J. 1836. Flora Batava (1800–1934), Fl. Bat., vol. 7, t. 543.

Korsmo, E. 1934. Unkrauttaflen, Weed plates, Planches des mauvaises herbes, Ugressplansjer, t. 54 f. 80.

Kosmosdemon. 2020. *Erigeron canadensis* from Boryspil district, Ukraine, on October 26, 2020, by kosmosdemon iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/observations/63569312>

Kovalchuk, A. 2007. *Senecio vernalis* Waldst. & Kit. from Netherlands, Groningen on April 30, 2007, by Andriy Kovalchuk (leopolitanus) ukrnet. URL: https://ukrbin.com/show_image.php?imageid=234718

Kramer, N. 2015. *Senecio vulgaris* L. URL: <https://idtools.org/fnwd/index.cfm?searchTerm=Senecio%20vulgaris>

Kvitka Malva. 2020. *Achillea micrantha* Willd. from Bakhchisarai district, Crimea, Ukraine on June 6, Ukraine, 2020, by Kvitka Malva iNaturalist. URL: https://ukrbin.com/files/med/22/IMG_20200621_165303.jpg

Langeveld, M. 2025. *Artemisia vulgaris* from Noordwijkerhout, Nederland on March 23, 2025 by rudolphous iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/photos/479023185>

Lapsana communis L. 2025. URL: <https://www.gbif.org/uk/species/3134857>

Lavin, M. 2010. *Artemisia campestris* from Burke Park, Bozeman, Gallatin County, Montana, United States on September 23, 2010 by mattlavin iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/photos/109601914>

Lefnaer S. 2017. File:*Gnaphalium sylvaticum* sl27.jpg. URL: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Gnaphalium_sylvaticum_sl27.jpg

- Lefnaer S. 2017a. File: *Gnaphalium sylvaticum* sl25.jpg. URL: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Gnaphalium_sylvaticum_sl25.jpg
- Lefnaer, S. 2016. File: *Senecio viscosus* sl14.jpg. URL: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Senecio_viscosus_sl14.jpg
- Lefnaer, S. 2020. File: *Inula helenium* sl46.jpg. URL: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Inula_helenium_sl46.jpg
- Lenatara. 2021. *Achillea micrantha* from Arabat arrow, Crimea, Ukraine, on July 7, 2021 by lenatara iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/photos/141694186>
- Leon_w. 2024. *Bidens cernua* from Bayern, DE, Germany, on August, 2024 by leon_w iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/observations/236963590>
- Leucanthemum vulgare* Lam. 2025. URL: <https://www.gbif.org/species/8848598>
- Levon, O. 2004. *Achillea millefolium* from Nikita, Crimea, Ukraine, on May 28, 2004 by aleksandr_levon iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/observations/49935605>
- Lindman, C.A.M. 1922. Bilder ur Nordens Flora, Bilder Nordens Fl., vol. 3, t. 537.
- Lindman, C.A.M. 1922. Bilder ur Nordens Flora, Bilder Nordens Fl., vol. 1, t. 10.
- Lindman, C.A.M. 1922. Bilder ur Nordens Flora, Bilder Nordens Fl., vol. 1, t. 32
- Lindman, C.A.M. 1922. Bilder ur Nordens Flora, Bilder Nordens Fl., vol. 1, t. 17
- Lindman, C.A.M. 1922. Bilder ur Nordens Flora, Bilder Nordens Fl., vol. 3, t. 520.
- Lindman, C.A.M. 1922. Bilder ur Nordens Flora, Bilder Nordens Fl., vol. 1, t. 28.
- Lindman, C.A.M. 1922. Bilder ur Nordens Flora, Bilder Nordens Fl., vol. 3, t. 530.
- Lindman, C.A.M. 1922. Bilder ur Nordens Flora, Bilder Nordens Fl., vol. 1, t. 23.
- Lindman, C.A.M. 1922. Bilder ur Nordens Flora, Bilder Nordens Fl., vol. 1, t. 4.
- Lindman, C.A.M. 1922. Bilder ur Nordens Flora, Bilder Nordens Fl., vol. 3, t. 543.
- Lindman, C.A.M. 1922. Bilder ur Nordens Flora, Bilder Nordens Fl., vol. 1 (1922), t. 6.
- Lindman, C.A.M. 1922. Bilder ur Nordens Flora, Bilder Nordens Fl., vol. 1, t. 43
- Lindman, C.A.M. 1922. Bilder ur Nordens Flora, Bilder Nordens Fl., vol. 3, t. 554.
- Lindsey, J.K. 2001. *Artemisia vulgaris* Linnaeus 1753 (Family Asteraceae), Flower. URL: <https://www.commanster.eu/Commanster/Plants/Flowers/SuFlowers/Artemisia.vulgaris.jpg>
- Lindsey, J.K. 2003. *Cirsium palustre* (Linnaeus 1753) Scopoli 1772 (Family Asteraceae). Fruit. URL: <https://www.commanster.eu/Commanster/Plants/Flowers/SpFlowers/Cirsium.palustre.html>
- Lindsey, J.K. 2005. *Achillea ptarmica* Linnaeus 1753 (Family Asteraceae). Flower. URL:

<https://www.commanster.eu/Commanster/Plants/Flowers/SuFlowers/Achillea.ptarmica.html>

Lonchamp, J.-P. 2000. *Galinsoga parviflora* Cavanilles, HYPPA, Unité de Malherbologie & Agronomie Weed Science & Agronomy INRA-Dijon URL: https://www2.dijon.inrae.fr/hyppa/hyppa-f/gaspa_fh.htm

Lonchamp, J.-P. 2000a. *Conyza canadensis* (L.) Cronquist. HYPPA, Unité de Malherbologie & Agronomie Weed Science & Agronomy INRA-Dijon URL: https://www2.dijon.inrae.fr/hyppa/hyppa-a/erica_ah.htm#Seed

Lonchamp, J.-P. 2000b. *Gnaphalium uliginosum* L. HYPPA, Unité de Malherbologie & Agronomie Weed Science & Agronomy INRA-Dijon URL: https://www2.dijon.inrae.fr/hyppa/hyppa-a/gnaul_ah.htm#Seed

MacIntosh, T. 2012. *Artemisia campestris* L. Asteraceae. Plants of British Columbia Herbarium (UBC). URL: <https://beaty.b-cdn.net/V243644.jpg>

Mahungelap. 2025. *Cirsium vulgare* from Carhill, South Africa, on January 8, 2025 by eldarsingin, iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/photos/462938784>

Mailani. 2025. *Helichrysum arenarium* from Berlin, Germany, DE on April 17, 2025, by mailani iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/photos/490279971>

Masclef, A. 1890–1893. Atlas des plantes de France, Atlas Pl. France, vol. 2, t. 161.

Masclef, A. Atlas des plantes de France (1890–1893), Atlas Pl. France, vol. 2, t. 179.

Masclef, A. Atlas des plantes de France (1890–1893), Atlas Pl. France, vol. 2, t. 196.

Masclef, A. Atlas des plantes de France (1890–1893), Atlas Pl. France, vol. 2, t. 188

Masclef, A. Atlas des plantes de France (1890–1893), Atlas Pl. France, vol. 2, t. 198.

Masclef, A., Atlas des plantes de France (1890–1893), Atlas Pl. France, vol. 2, t. 165.

Matson, S. 2016. *Lapsana communis*. ID: 0000 0000 0716 0614. URL: https://calphotos.berkeley.edu/imgs/512x768/0000_0000/0716/0614.jpeg

Mayor, E. 1943. *Galinsoga parviflora* Cav. from Canton de Neuchâtel on September 30, 1943. Université de Neuchâtel. Institut de Botanique. Herbarier Dr. Eug. Mayor. Don. 1969. Herbarier NEU, Université de Neuchâtel. NEU 000014286. URL: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Neuch%C3%A2tel_Herbarium_-_Galinsoga_parviflora_-_NEU000014286.jpg

Maze, D. 2018. *Artemisia absinthium* L. Locality: U.S.A., Oregon, Multnomah, Portland, below Waud Bluff Trail at end of N Basin Avenue, 45.572637 -122.721147, on March 28, 2018, Portland State University (HPSU:V). URL: https://www.pnwherberia.org/images/jpeg.php?Image=HPSU_019637.jpg&Width=800

McIntyre, J. 2025. *Taraxacum officinale* from Pflugerville, TX, USA on January 7, 2025, by Jeff McIntyre, iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/photos/462632574>

Merin61. 2025. Hieracium umbellatum from 8345, Österreich on April 28, 2025 by merin61 iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/photos/495043241>

Methodiev, K. 2009. Пролетен спореж, *Senecio vernalis*, снимка 6, Българската Флора Онлайн, Хвърчилки на плодове при Пролетен спореж (*Senecio vernalis*), Снимано на 2 май 2009 г. в град Карнобат. URL: https://bgflora.net/families/asteraceae/senecio/senecio_vernalis/senecio_vernalis_6.html

Meusel H., Jäger E., Weinert E. Vergleichende Chorologie der zentraleuropäischen Flora. Bd. I. Jena: Fischer, 1965. 583 S.

Meusel H., Jäger E., Weinert E. Vergleichende Chorologie der zentraleuropäischen Flora. Bd. II. Jena: Fischer, 1965. 258 S.

Mkulima. 2024. *Cichorium intybus* from Dr. Beyers Naude Rural, Dr. Beyers Naude, EC, ZA, on January 4, 2024, by mkulima, iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/photos/344417120>

Moysiienko I.I. 2011. The Flora of the Northern Prychornomia Region (Structural Analysis, Synantropization, Conservation). Dr. Sc. Degree Thesis. Taras Shevchenko Kyiv National University. Kyiv: V.2, 362 p. (In Ukrainian).

Moysiienko I.I. 2011. The Flora of the Northern Prychornomia Region (Structural Analysis, Synantropization, Conservation). Dr. Sc. Degree Thesis. Taras Shevchenko Kyiv National University, Kyiv: V.1, 437 p. (In Ukrainian).

Montandon, F. 2013. *Cirsium vulgare* (Savi) Ten. Asteraceae from Suisse. Canton Neuchâtel, District: La Chaux-de-Fonds. Localité: Les Petites Crosettes. 13 août 2013, Herbar NEU, Institut de Biologie de l'Université de Neuchâtel (NEU), Switzerland. URL: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Neuch%C3%A2tel_Herbarium_-_Cirsium_vulgare_-_NEU000100775.jpg

Moonen, C. 2024. *Senecio viscosus* from John Muir Country Park, Dunbar, Scozia, GB on July 23, 2024 by Camilla Moonen iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/photos/410781453>

Morse, K. 2016. *Crepis tectorum*. Narrow-leaved Hawk's-beard. ID: 0000 1111 1234 1671. URL: https://calphotos.berkeley.edu/imgs/512x768/0000_1111/1234/1671.jpeg

Mykytiuk, T. 2024. *Tanacetum vulgare* from Nahoriany, Ternopil region, Ukraine, 48680 on June 21, 2024 by tanya_mukutyk83 iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/photos/410938096>

Neudorf, J. Salzl, A., & Wang, R. 2023. Chicory (*Cichorium intybus*) achenes. International seed morphology association. URL: https://seedidguide.idseed.org/fact_sheets/cichorium-intybus-l/

Neudorf, J., Salzl, A., Wang, R., Castro, K., Entwistle, K. 2017. *Leucanthemum vulgare* Lam. Ox-eye daisy (*Leucanthemum vulgare*) achenes. Canadian Food Inspection Agency. URL: https://seedidguide.idseed.org/fact_sheets/leucanthemum-vulgare/

Occurrence *Artemisia austriaca* Jacq. in Ukraine. 2015. URL: <https://www.gbif.org/occurrence/3070481567>

Occurrences *Achillea micrantha* Willd. in Ukraine. 2025. URL: https://www.gbif.org/occurrence/map?country=UA&has_coordinate=true&has_geospatial_issue=false&taxon_key=3120277

Occurrences *Achillea millefolium* L. in Ukraine. 2025. URL: https://www.gbif.org/occurrence/map?q=Achillea%20millefolium&country=UA&has_coordinate=true&has_geospatial_issue=false&taxon_key=3120060&advanced=1

Occurrences *Achillea ptarmica* L. in Ukraine. 2025. URL: https://www.gbif.org/occurrence/map?country=UA&has_coordinate=true&has_geospatial_issue=false&taxon_key=3120333

Occurrences *Antennaria dioica* (L.) Gaertn. in Ukraine. 2025. URL: https://www.gbif.org/occurrence/map?q=Antennaria%20dioica&country=UA&has_coordinate=true&has_geospatial_issue=false&taxon_key=5385604

Occurrences *Arctium lappa* L. in Ukraine. 2025. URL: https://www.gbif.org/uk/occurrence/map?q=Arctium%20lappa&country=UA&has_coordinate=true&has_geospatial_issue=false&taxon_key=7353729

Occurrences *Arctium tomentosum* Mill. in Ukraine. 2025. URL: https://www.gbif.org/uk/occurrence/map?q=Arctium%20tomentosum&country=UA&has_coordinate=true&has_geospatial_issue=false&taxon_key=5393080

Occurrences *Artemisia absinthium* L. in Ukraine. 2025. URL: https://www.gbif.org/occurrence/map?country=UA&has_coordinate=true&has_geospatial_issue=false&taxon_key=3121319&advanced=1

Occurrences *Artemisia austriaca* Jacq. in Ukraine. 2025. URL: https://www.gbif.org/occurrence/map?country=UA&has_coordinate=true&has_geospatial_issue=false&taxon_key=3121668&advanced=1

Occurrences *Artemisia campestris* L. in Ukraine. 2025. URL: https://www.gbif.org/occurrence/map?country=UA&has_coordinate=true&has_geospatial_issue=false&taxon_key=3121461&advanced=1

Occurrences *Artemisia vulgaris* L. in Ukraine. 2025. URL: https://www.gbif.org/occurrence/map?q=Artemisia%20vulgaris&country=UA&taxon_key=3120946&advanced=1

Occurrences *Bidens cernua* L. in Ukraine. 2025. URL: https://www.gbif.org/uk/occurrence/map?q=Bidens%20cernua&country=UA&has_coordinate=true&has_geospatial_issue=false&taxon_key=5391710&advanced=1

Occurrences *Bidens tripartita* L. in Ukraine. 2025. URL: https://www.gbif.org/uk/occurrence/map?country=UA&has_coordinate=true&has_geospatial_issue=false&taxon_key=5391862&advanced=1

Occurrences *Carduus crispus* L. in Ukraine. 2025. URL: https://www.gbif.org/occurrence/map?q=Carduus%20crispus&country=UA&has_coordinate=true&has_geospatial_issue=false&taxon_key=3114649

Occurrences *Carduus hamulosus* Ehrh. in Ukraine. 2025. URL: https://www.gbif.org/uk/occurrence/map?country=UA&has_coordinate=true&has_geospatial_issue=false&taxon_key=3114679

Occurrences *Centaurea jacea* L. in Ukraine. 2025. URL: https://www.gbif.org/uk/occurrence/map?q=Centaurea%20jacea&country=UA&has_coordinate=true&has_geospatial_issue=false&taxon_key=3128547

Occurrences *Cichorium intybus* L. in Ukraine. 2025. URL: https://www.gbif.org/uk/occurrence/map?q=Cichorium%20intybus&country=UA&has_coordinate=true&has_geospatial_issue=false&taxon_key=5392252

Occurrences *Cirsium arvense* (L.) Scop. in Ukraine. 2025. URL: https://www.gbif.org/occurrence/map?q=Cirsium%20arvense&country=UA&has_coordinate=true&has_geospatial_issue=false&taxon_key=3113414

Occurrences *Cirsium oleraceum* (L.) Scop. in Ukraine. 2025. URL: https://www.gbif.org/occurrence/map?q=Cirsium%20oleraceum&country=UA&has_coordinate=true&has_geospatial_issue=false&taxon_key=3113650

Occurrences *Cirsium palustre* (L.) Scop. in Ukraine. 2025. URL: https://www.gbif.org/uk/occurrence/map?q=Cirsium%20palustre&country=UA&taxon_key=3113239

Occurrences *Cirsium vulgare* (Savi) Ten. in Ukraine. 2025. URL: https://www.gbif.org/uk/occurrence/map?country=UA&has_coordinate=true&has_geospatial_issue=false&taxon_key=3112801

Occurrences *Crepis tectorum* L. in Ukraine. 2025. URL: https://www.gbif.org/occurrence/map?q=Crepis%20tectorum&country=UA&has_coordinate=true&has_geospatial_issue=false&taxon_key=5403508

Occurrences *Erigeron canadensis* L. in Ukraine. 2025. URL: https://www.gbif.org/occurrence/map?country=UA&has_coordinate=true&has_geospatial_issue=false&taxon_key=3146791&advanced=1

Occurrences *Eupatorium cannabinum* L. in Ukraine. 2025. URL: https://www.gbif.org/uk/occurrence/map?country=UA&has_coordinate=true&has_geospatial_issue=false&taxon_key=5402943&advanced=1

Occurrences *Galinsoga parviflora* Cav. in Ukraine. 2025. URL: https://www.gbif.org/uk/occurrence/map?q=Galinsoga%20parviflora&country=UA&has_coordinate=true&has_geospatial_issue=false&taxon_key=3132570

Occurrences *Gnaphalium uliginosum* L. in Ukraine. 2025. URL: https://www.gbif.org/uk/occurrence/map?q=Gnaphalium%20uliginosum&country=UA&has_coordinate=true&has_geospatial_issue=false&taxon_key=5390848

Occurrences *Helichrysum arenarium* (L.) Moench in Ukraine. 2025. URL: https://www.gbif.org/uk/occurrence/map?q=Helichrysum%20arenarium&country=UA&has_coordinate=true&has_geospatial_issue=false&taxon_key=3131809

Occurrences *Hieracium umbellatum* L. in Ukraine. 2025. URL: https://www.gbif.org/uk/occurrence/map?q=Hieracium%20umbellatum&country=UA&has_coordinate=true&has_geospatial_issue=false&taxon_key=3135329

Occurrences *Inula helenium* L. in Ukraine. 2025. URL: https://www.gbif.org/uk/occurrence/map?q=Inula%20helenium&country=UA&has_coordinate=true&has_geospatial_issue=false&taxon_key=3148340

Occurrences *Lapsana communis* L. in Ukraine. 2025. URL: https://www.gbif.org/uk/occurrence/map?q=Lapsana%20communis&country=UA&has_coordinate=true&has_geospatial_issue=false&taxon_key=3134857

Occurrences *Leucanthemum vulgare* Lam. in Ukraine. 2025. URL: https://www.gbif.org/occurrence/map?q=Leucanthemum%20vulgare&country=UA&has_coordinate=true&has_geospatial_issue=false&taxon_key=8848598&advanced=1

Occurrences *Omalotheca sylvatica* (L.) Sch.Bip. & F.W.Schultz in Ukraine. 2025. URL: https://www.gbif.org/uk/occurrence/map?q=Omalotheca%20sylvatica&country=UA&has_coordinate=true&has_geospatial_issue=false&taxon_key=3103192

Occurrences *Onopordum acanthium* L. in Ukraine. 2025. URL: https://www.gbif.org/uk/occurrence/map?q=Onopordum%20acanthium&country=UA&has_coordinate=true&has_geospatial_issue=false&taxon_key=3094900

Occurrences *Pentanema britannicum* (L.) D.Gut.Larr., Santos-Vicente, Anderb., E.Rico & M.M.Mart.Ort. in Ukraine. 2025. URL: https://www.gbif.org/occurrence/map?country=UA&has_coordinate=true&has_geospatial_issue=false&taxon_key=10010617

Occurrences *Pentanema salicinum* (L.) D.Gut.Larr., Santos-Vicente, Anderb., E.Rico & M.M.Mart.Ort. in Ukraine. 2025. URL: https://www.gbif.org/uk/occurrence/map?country=UA&has_coordinate=true&has_geospatial_issue=false&taxon_key=9868510

Occurrences *Pilosella officinarum* Vaill. in Ukraine. 2025. URL: https://www.gbif.org/uk/occurrence/map?q=Pilosella%20officinarum&country=UA&has_coordinate=true&has_geospatial_issue=false&taxon_key=9458333

Occurrences *Psephellus marschallianus* (Spreng.) K.Koch in Ukraine. 2025. URL: https://www.gbif.org/uk/occurrence/map?q=Psephellus%20marschallianus&country=UA&has_coordinate=true&has_geospatial_issue=false&taxon_key=3137861

Occurrences *Psephellus sumensis* (Kalen.) Greuter in Ukraine. 2025. URL: https://www.gbif.org/occurrence/map?q=Psephellus%20sumensis&country=UA&has_coordinate=true&has_geospatial_issue=false&taxon_key=3137817

Occurrences *Senecio vernalis* Waldst. & Kit. in Ukraine. 2025. URL: https://www.gbif.org/occurrence/map?country=UA&has_coordinate=true&has_geospatial_issue=false&taxon_key=6063730

Occurrences *Senecio viscosus* L. in Ukraine. 2025. URL: https://www.gbif.org/occurrence/map?country=UA&has_coordinate=true&has_geospatial_issue=false&taxon_key=3107855

Occurrences *Senecio vulgaris* L. in Ukraine. 2025. URL: https://www.gbif.org/occurrence/map?country=UA&has_coordinate=true&has_geospatial_issue=false&taxon_key=3108983

Occurrences *Serratula tinctoria* L. in Ukraine. 2025. URL: https://www.gbif.org/uk/occurrence/map?q=Serratula%20tinctoria&country=UA&has_coordinate=true&has_geospatial_issue=false&taxon_key=5388835

Occurrences *Solidago virgaurea* L. in Ukraine. 2025. URL: https://www.gbif.org/occurrence/map?country=UA&has_coordinate=true&has_geospatial_issue=false&taxon_key=6446462&advanced=1

Occurrences *Sonchus arvensis* L. in Ukraine. 2025. URL: https://www.gbif.org/uk/occurrence/map?q=Sonchus%20arvensis&country=UA&has_coordinate=true&has_geospatial_issue=false&taxon_key=3105813

Occurrences *Sonchus asper* (L.) Hill in Ukraine. 2025. URL: https://www.gbif.org/uk/occurrence/map?q=Sonchus%20asper&country=UA&has_coordinate=true&has_geospatial_issue=false&taxon_key=3105782

Occurrences *Tanacetum vulgare* L. in Ukraine. 2025. URL: https://www.gbif.org/occurrence/map?country=UA&has_coordinate=true&has_geospatial_issue=false&taxon_key=3118274&advanced=1

Occurrences *Taraxacum officinale* Weber ex F.H.Wigg. in Ukraine. 2025. URL: https://www.gbif.org/uk/occurrence/map?q=Taraxacum%20officinale&country=UA&has_coordinate=true&has_geospatial_issue=false&taxon_key=5394163

Occurrences *Tussilago farfara* L. in Ukraine. 2025. URL: https://www.gbif.org/uk/occurrence/map?q=Tussilago%20farfara&country=UA&has_coordinate=true&has_geospatial_issue=false&taxon_key=3149879

Oksenenko, S. 2022. *Arctium lappa* L. from Bilotserkivskyi district, Kyiv region, Ukraine, 49°44'50.86"N 30°09'34.79"E (49.747461,30.159665) on July 17, 2022 by Serhij oksenenko ukrbin. URL: https://ukrbin.com/show_image.php?imageid=254409

Oksenenko, S. 2022. *Eupatorium cannabinum* L. from Bila Tserkva district, Kyiv region, Ukraine, on August 13, 2022 by Serhij oksenenko ukrbin. URL: https://ukrbin.com/show_image.php?imageid=259720

Oksenenko, S. 2023. *Tussilago farfara* L. from Ukraine, Kyiv region, Bilotserkivskyi district, 49°44'33.25"N, 30°10'15.05"E (49.742569,30.170848), on March 27, 2023 by Serhij Oksenenko ukrbin. Ecology: Grows on the shore of a pond. URL: https://ukrbin.com/show_image.php?imageid=281741

Oksenenko, S. 2024. *Pentanema britannicum* (L.) D.Gut.Larr., Santos-Vicente, Anderb., E.Rico & M.M.Mart.Ort. from Bila Tserkva district, Kyiv region, Ukraine, on July 22, 2024 by Serhij oksenenko ukrbin. URL: https://ukrbin.com/show_image.php?imageid=343681

Omalotheca sylvatica (L.) Sch.Bip. & F.W.Schultz. 2025. URL: <https://www.gbif.org/uk/species/3103192>

Onopordum acanthium L. 2025. URL: <https://www.gbif.org/uk/species/3094900>

Orest. 2024. *Pentanema salicinum* (L.) D.Gut.Larr., Santos-Vicente, Anderb., E.Rico & M.M.Mart.Ort. from Chortkiv district, Ternopil region, Ukraine, on June 23, 2024, by orest ukrbin. URL: https://ukrbin.com/show_image.php?imageid=339586

Orest. 2024a. *Cirsium arvense* (L.) Scop. from Chortkiv district, Ternopil region, Ukraine on June 23, 2024 by orest iNaturalist. URL: https://ukrbin.com/show_image.php?imageid=339569

Orest. 2024b. *Onopordum acanthium* L. from Chortkiv district, Ternopil region, Ukraine, on July 7, 2024 by orest, ukrbin. URL: https://ukrbin.com/show_image.php?imageid=353544&big=1

Orest. 2024c. *Pilosella officinarum* Vaill. from Chortkiv district, Ternopil region, Ukraine, on May 23, 2024, by orest ukrbin. URL: https://ukrbin.com/show_image.php?imageid=353391

Orest. 2024d. *Centaurea jacea* L. from Chortkiv district, Ternopil region, Ukraine, on July 25, 2024 by orest, ukrbin. URL: https://ukrbin.com/show_image.php?imageid=344231&big=1

Panchenko, S. 2011. *Artemisia austriaca* Jacq. from Sumy region, Velykopysarivka district, northeast of the village of Velykoya Pysarivka. Hetmansky National Nature Reserve. Right root bank of the Vorskla River. Steppe slope, on August 16, 2011. LWKS_0029271, Museum: HERB: LWKS Institute of Ecology of the Carpathians National Academy of Sciences of Ukraine. URL: https://ukrbin.com/show_image.php?imageid=315567

Panchenko, S. 2011. *Psephellus marschallianus* (Spreng.) K.Koch from north of the village of Desna, Kozeletsky district, Chernihiv region, Ukraine on June 5, 2011 by iNaturalist. URL: https://ukrbin.com/files/med/68/LWKS0029264_1.jpg

Pawek, J. 2025. *Tanacetum vulgare* (common tansy) seeds (achenes) and florets. URL: <https://www.cal-ipc.org/plants/profile/tanacetum-vulgare-profile/>

Peev, D. et al. (Eds). 2015. Red Data Book of the Republic of Bulgaria. Volume 1. Plants and Fungi. BAS & MOEW, Sofia.

Pentanema britannicum (L.) D.Gut.Larr., Santos-Vicente, Anderb., E.Rico & M.M.Mart.Ort. 2025. URL: <https://www.gbif.org/species/10010617>

Pentanema salicinum (L.) D.Gut.Larr., Santos-Vicente, Anderb., E.Rico & M.M.Mart.Ort. 2025. URL: <https://www.gbif.org/uk/species/9868510>

Philmarin. 2011. File:O. acanthium-Abroñigal-1.jpg. URL: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:O._acanthium-Abro%C3%B1igal-1.jpg

Pidhrebena, O. 2001. *Bidens tripartita* L. from vicinity of the village of Zavadka, Skoli district, Lviv region, on September 10, 2001, by O. Pidhrebena ukrbin. Herbarium A. Kagalo & N. Sytschak, Institutum Oecologiae Carpatorum NAS Ukraine (LWKS). URL: https://ukrbin.com/show_image.php?imageid=315584

Pilosella officinarum Vaill. 2025. URL: <https://www.gbif.org/uk/species/9458333>

Psephellus marschallianus (Spreng.). 2025. URL: <https://www.gbif.org/uk/species/3137861>

Psephellus sumensis (Kalen.) Greuter. URL: <https://www.gbif.org/species/3137817>

Pulli, M. 2025. *Senecio viscosus* from MILITARY TRL at YAMATO RD, Boca Raton, FL 33431, USA on February 16, 2025 by marpulli iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/photos/470663866>

Puring, N.I. 1894. Specimen from Collections of N.I.Puring from East Europe. Herb. Fl. Ros. N.Puring, Ekaterinoslav Province Benmanovskii district, (the border of Taurian Guberniya), VI.1894, N.Puring. URL: <https://www.mobot.org/mobot/research/leguide/collections/10/205.html>

Radmer, T.S. 2024. *Arctium tomentosum* from 3400 Hillerød, Danmark on June 19, 2024 by tostra97 iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/photos/396536150>

- Rasbak. 2010. File:*Gnaphalium uliginosum* seeds, Moerasdroogbloem zaad.jpg. URL: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Gnaphalium_uliginosum_seeds,_Moerasdroogbloem_zaad.jpg
- Raunkiaer, C. 1934. The life forms of plants and statistical plant geography being the collected papers of C. Raunkiaer with 189 and figures. Oxford at the Clarendon Press. 632 p.
- Reichenbach, H.G.L. 1854. Icones florae Germanicae et Helveticae (Deutschlands Flora), German ed. with partly coloured plates (1837–1912), Icon. Fl. Germ. Helv., vol. 16, [Die Corymbiferen der deutschen Flora], t. 917 f. 1
- Reichenbach, H.G.L. 1854. Icones florae Germanicae et Helveticae (Deutschlands Flora), German ed. with partly coloured plates (1837–1912), Icon. Fl. Germ. Helv., vol. 16, [Die Corymbiferen der deutschen Flora], t. 925 f. (f. 5–23)
- Reichenbach, H.G.L. 1860. Icones florae Germanicae et Helveticae (Deutschlands Flora), German ed. with partly coloured plates (1837–1912), Icon. Fl. Germ. Helv., vol. 19(1).
- Reynolds, J.D. 2025. *Achillea millefolium* from Ruxton Island, Gulf Islands, BC, Canada on January 1, 2025 by johndreynolds iNaturalist Canada. URL: <https://www.inaturalist.org/photos/461546715>
- Riegel, F. 2024. *Senecio viscosus* from Mittenwald, Bayern, Deutschland on August 28, 2024 by felix_riegel iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/photos/461874095>
- Rolfe, J.R. 2007. *Cirsium palustre*. New Zealand Plant conservation network. Achenes with pappus removed. Ohakune Mountain Road. Jeremy R. Rolfe, Date taken: 06/03/2007. URL: <https://www.nzpcn.org.nz/flora/species/cirsium-palustre/>
- Saito, J. 2025. *Cirsium palustre* from Moana, New Zealand, on January 2, 2025 by jennysaito, iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/photos/461131916>
- Scher, J. L., Walters, D. S. & Redford A.J. 2020. File:Onopordum acanthium-Fruits-001.jpg. URL: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Onopordum_acanthium-Fruits-001.jpg
- Scher, J.L., Walters, D. S., Redford, A.J. 2015. *Senecio vulgaris* L. URL: <https://idtools.org/fnwd/index.cfm?searchTerm=Senecio%20vulgaris>
- Scher, J.L., Walters, D.S. & Redford, A.J. 2015. *Sonchus arvensis*, achene with pappus. URL: <https://idtools.org/fnwd/index.cfm?packageID=1097&entityID=2693>
- Schmid, S. 2025. *Cirsium oleraceum* from Südoststeiermark, Österreich on April 7, 2025 by josef-schmid iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/photos/483874317>
- Schmidt-Lebuhn, A. 2018. *Eupatorium cannabinum*. Photo by Alexander Schmidt-Lebuhn, voucher CANB313379. URL: https://keys.lucidcentral.org/keys/v3/daisy_fruit/key/daisy_fruit/Media/Html/Eupatorium_cannabinum.htm
- Schmidt-Lebuhn, A. 2018a. *Galinsoga parviflora*. Photo by Alexander Schmidt-Lebuhn, voucher CANB712664. Image 4 of 11. URL: <https://www.inaturalist.org/photos/483874317>

https://keys.lucidcentral.org/keys/v3/daisy_fruit/key/daisy_fruit/Media/Html/Galinso_ga_parviflora.htm

Sellens, P. 2010. File:Nipplewort (*Lapsana communis*) (4751775339).jpg. URL: [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Nipplewort_\(Lapsana_communis\)_\(4751775339\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Nipplewort_(Lapsana_communis)_(4751775339).jpg)

Semple, J.C. 2025. *Solidago virgaurea*. Astereae Lab. University of Waterloo. URL: <https://uwaterloo.ca/astereae-lab/research/goldenrods/classification-and-illustrations/solidago-virgaurea>

Senecio vernalis Waldst. & Kit. 2025. URL: <https://www.gbif.org/species/6063730>

Senecio viscosus L. 2025. URL: <https://www.gbif.org/species/3107855>

Senecio vulgaris L. 2025. URL: <https://www.gbif.org/species/3108983>

Serratula tinctoria L. 2025. URL: <https://www.gbif.org/uk/species/5388835>

Serratula tinctoria. Centaury, Dyer's Plumeless Saw-wort, Sawwort. Sheffields seed. 2025. URL: <https://sheffields.com/seeds-for-sale/Serratula/tinctoria/////1369/Centaury,-Dyer-s-Plumeless-Saw-wort,-Sawwort/Centaury,-Dyer-s-Plumeless-Saw-wort,-Sawwort>

Sevelen, E. 2018. *Carduus hamulosus* from Sevastopol, Balaklavs'kyi district, Crimia, Ukraine, on June 5, 2018 by sevelen iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/observations/45159973>

Skobel, N. 2023. *Solidago virgaurea* from Norynsk, Zhytomyr region, Ukraine, 11154, on September 9, 2023 by nadiaskobel iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/observations/182455638>

Sobko, V. 1968. *Psephellus sumensis* (Kalen.) Greuter (*Centaurea sumensis* Kalen.), USSR, Kyiv region, Irpin local council, the outskirts of the village of Vorzel in a pine forest, on May 15, 1968, Herbarium of the Institute of Botany of the Academy of Sciences of the Ukrainian SSR. Museum Botanicum Univ. (H) Helsinki. URL: <https://id.digitarium.fi/api/C.403344/Preview001.jpg>

Solidago virgaurea L. 2025. URL: <https://www.gbif.org/species/6446462>

Sommerbrigitte. 2024. *Cirsium oleraceum* from Seestrasse, Lenk im Simmental, BE, CH on June 22, 2024 by sommerbrigitte i Naturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/observations/224356757>

Sonchus arvensis L. 2025. URL: <https://www.gbif.org/uk/species/3105813>

Sonchus asper (L.) Hill. 2025. URL: <https://www.gbif.org/uk/species/3105782>

Sothmann, B. 2025. *Gnaphalium uliginosum* L. from DU Rheinaue Friemersheim - Die Roos, Nordrhein-Westfalen, on August 6, 2025, by Björn Sothmann. URL: <https://www.gbif.org/uk/occurrence/5180704008>

Spreading florets – *Serratula tinctoria* (saw-wort), Charfield Meadow, Gloucestershire. 2025. URL: <https://www.uksouthwest.net/wildflowers/asteraceae/serratula-tinctoria6.html>

Stikvoort, E. 2025. *Carduus hamulosus* 5, Saxifraga-Ed Stikvoort. URL: <http://www.freenatureimages.eu/Plants/Flora%20C/Carduus%20hamulosus/index.html#Carduus%2520hamulosus%25205%252C%2520Saxifraga-Ed%2520Stikvoort.jpg>

- Strother, J.L. 2020. *Hieracium umbellatum* Linnaeus Sp. Pl. 2: 804. 1753. by John L. Strother. Flora of North America. URL: http://dev.floranorthamerica.org/Hieracium_umbellatum
- Sturm, J. & Sturm, J.G. 1796. Deutschlands Flora in Abbildungen, Tafel 60. URL: <http://biolib.de/>
- Sturm, J., Krause, E.H.L., Lutz, K.G. 1905. Flora von Deutschland in Abbildungen nach der Natur, Zweite auflage (1900–1907), Deutschl. Fl., ed. 2, vol. 13, t. 26.
- Sturm, J., Krause, E.H.L., Lutz, K.G. 1905. Flora von Deutschland in Abbildungen nach der Natur, Zweite auflage (1900–1907), Deutschl. Fl., ed. 2, vol. 13, t. 23.
- Sturm, J., Sturm, J.W. 1796. Deutschlands flora (1798–1855), Deutschl. Fl., vol. 1, [Heft 1–4], t. 55.
- Sweatt, B. 2025. *Senecio vulgaris* from South Lake Tahoe, CA 96150, USA on January 1, 2025, by Bob Sweatt iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/photos/461019655>
- Sylvan, L. 2013. *Lapsana communis* L. Asteraceae. Suisse. Canton: Jura. District: Porrentruy. Commune: Bonfol. Localité: Entre le Neuf Etang et l'Eletang du Milieu. Lanz Sylvan. 23-Jun-13. Herbarium (NEU), Université de Neuchâtel. URL: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/4/49/Neuch%C3%A2tel_Herbarium_-_Lapsana_communis_-_NEU000017455.jpg
- Sytschak, N. 2000. *Gnaphalium uliginosum* L. from Lviv region, Mykolaiv district, southern outskirts of the village of Iliv. Synanthropized meadow communities on the shore of a pond. 49°31'06.63"N, 24°07'33.55"E, on August 18, 2014, by N.Sytschak, ukrbin, Herbarium LWKS Institute of Ecology of the Carpathians National Academy of Sciences of Ukraine. URL: https://ukrbin.com/show_image.php?imageid=314743
- Sytschak, N. 2021. *Galinsoga parviflora* Cav. from Sokal district, Lviv region, Ukraine on October 4, 2021 by Nadiya Sytschak ukrbin. URL: https://ukrbin.com/show_image.php?imageid=232142
- Sytschak, N. 2022. *Pentanema britannicum* (L.) D.Gut.Larr., Santos-Vicente, Anderb., E.Rico & M.M.Mart.Ort. from Sheptytskyi district, Lviv region, Ukraine, on August 8, 2022, by Nadiya Sytschak ukrbin. URL: https://ukrbin.com/show_image.php?imageid=278935&big=1
- Sytschak, N. 2022. *Sonchus arvensis* L. from Rzhyschiv vill., Lutsk district, Volyn region, Ukraine, 50°20'54.60"N 24°43'11.26"E (50.348500,24.719794) on August 9, 2022 by Nadiya Sytschak ukrbin. URL: https://ukrbin.com/show_image.php?imageid=279050
- Sytschak, N. 2022a. *Pentanema britannicum* (L.) D.Gut.Larr., Santos-Vicente, Anderb., E.Rico & M.M.Mart.Ort. from Sheptytskyi district, Lviv region, Ukraine, on August 10, 2022, by Nadiya Sytschak ukrbin. URL:
- Sytschak, N. 2024. *Arctium lappa* L. from Sheptivskyi district, Lviv region, Ukraine, 50°16'33.87"N 24°37'55.24"E (50.276075,24.632011) on August 15, 2024 by

- Nadiya Sytschak ukrbin. URL:
https://ukrbin.com/show_image.php?imageid=349078&big=1
- Sytschak, N., & Kagalo, A. 2019. *Senecio vernalis* Waldst. & Kit. from Yavoriv raion, Lvivska oblast, Ukraine on April 20, 2019 by N. Sytschak & O. Kagalo, Herbarium A. Kagalo & N. Sytschak, Institutum Oecologiae Carpatorum NAS Ukraine (LWKS). URL: https://ukrbin.com/show_image.php?imageid=313514
- Sytschak, N., Kuziarin, O. 2014. *Conyza canadensis* (L.) Cronquist from Mykolaiv, Mykolaiv district, Lviv region, Ukraine on May 19, 2014 by N. Sytschak & O. Kuziarin, Herbarium A. Kagalo & N. Sytschak, Institutum Oecologiae Carpatorum NAS Ukraine (LWKS). URL: https://ukrbin.com/show_image.php?imageid=314644
- Tamás E. 2024. *Bidens cernua* from Poroszló, 3388 Magyarország on Poroszló, on August 28, 2024 by unctetom2 iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/photos/424574828>
- Tanacetum vulgare* L. 2025. URL: <https://www.gbif.org/species/3118274>
- Tangen, S. 1982. *Taraxacum officinale* (dandelion). Specimen ID: 2182. Collector Sione Tangen. The Herbarium At AUNE. Antioch University. New England. URL: <http://www.aunherbarium.org/specimen.php?AccessionN=2182>
- Taraxacum officinale* Weber ex F.H.Wigg. 2025. URL: <https://www.gbif.org/uk/species/5394163>
- Taylor, D.D. 1981. *Arctium lappa* L. from United States, New York, Erie, on August 23, 1981, by David D. Taylor, University of Colorado Museum of Natural History Herbarium Vascular Plant Collection (COLO:V) URL: https://botanydb.colorado.edu/COLO_V/01200/01200039.jpg
- Tertyshnyi, A. 2024. *Pilosella officinarum* from Building No. 3, Kyiv, Ukraine, 02000 on May 2, 2024, by tertyshnyiap iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/photos/376256459>
- Tertyshnyi, A.P. 2024. *Artemisia absinthium* from Building No. 2, Holiivskyi district, Kyiv, Ukraine, 02000, on May 21, 2024 by tertyshnyiap. URL: <https://www.inaturalist.org/observations/217286171>
- Tertyshnyi, A.P. 2024. *Artemisia vulgaris* from Holiivskyi district, Kyiv, Ukraine, 02000, on May 12, 2024 by tertyshnyiap iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/observations/215550392>
- Tertyshnyi, A.P. 2024. *Taraxacum officinale* from Dormitory No. 8, NULES, Kyiv, Ukraine, 02000, on May 27, 2024, by tertyshnyiap, iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/observations/219059092>
- Thievent, K. 2011. *Solidago virgaurea* L. s.str. from Suisse. Canton du Jura, 22 Aout 2011, Herbarium NEU, Institut de Biologie de l'Université de Neuchâtel (NEU), Switzerland. URL: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/0/01/Neuch%C3%A2tel_Herbarium_-_Solidago_virgaurea_-_NEU000019296.jpg
- Thomé, O.W. 1885. Flora von Deutschland, Österreich und der Schweiz (1886–1889), Fl. Deutschl. vol. 4, t. 582.
- Thomé, O.W. 1885. Flora von Deutschland, Österreich und der Schweiz (1886–1889), Fl. Deutschl., vol. 4, t. 575.

Thomé, O.W. 1885. Flora von Deutschland, Österreich und der Schweiz (1886–1889), Fl. Deutschl., vol. 4, t. 594.

Thomé, O.W. 1885. Flora von Deutschland, Österreich und der Schweiz (1886–1889), Fl. Deutschl., vol. 4, t. 603.

Trolley. 2024. *Cirsium vulgare* from Colac-Otway - South, AU-VI, AU, on January 3, 2025 by trolley, iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/photos/461370589>

Turner, S.R. 2022. *Sonchus asper* (L.) Hill. Prickly Sow Thistle. Fruits. URL: https://www.missouriplants.com/Sonchus_asper_page.html

Turner, S.R. 2025. *Bidens tripartita* L. Flowering head. URL: https://www.missouriplants.com/Bidens_tripartita_page.html

Tussilago farfara L. 2025. URL: <https://www.gbif.org/uk/species/3149879>

ukrbin.org (2025), ukrbin Home Page. Available from: <https://www.ukrbin.org>

Uspenskiy, Yu. 2021. *Arctium tomentosum* from Kamianske, Dnipropetrovsk region, Ukraine on August 8, 2021, by uspenskiy_ua iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/observations/91234643>

van Berkel, N. 2024. *Cirsium vulgare* from James and Ethel Gray Park, Syferfontein 51-Ir, Johannesburg, South Africa, on January 3, 2025 by Nicola van Berkel, iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/photos/461809356>

Vasyliuk, O. 2005. *Leucanthemum vulgare* from Desnyanskyi district, Kyiv, Ukraine, 02000, on June 12, 2005 by vasyliuk1 iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/observations/59563683>

Vasyliuk, O. 2021. *Eupatorium cannabinum* from Vasylykivskyi district, Kyiv region, Ukraine, on July 18, 2021 by vasyliuk1 iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/observations/87857299>

Wade-Brown, C. 2024. *Lapsana communis* from Carterton, NZ-WG, NZ, on January 5, 2024, by Celia Wade-Brown, iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/photos/344572952>

Walkiewicz, D. 2024. *Helichrysum arenarium* from 05-082 Janów, Polska on June 15, 2024 by walkiewicz_d iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/observations/222861478>

Weber, F. 2011. *Achillea millefolium* L. from Suisse, Canton Valais, Switzerland on June 12, 2011 by Floriane Weber. Herbarium NEU, Université de Neuchâtel. NEU 000009196. URL: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/2/2d/Neuch%C3%A2tel_Herbarium_-_Achillea_millefolium_-_NEU000009196.jpg

Weed Seed: *Cirsium arvense* (Canada thistle). 2017. Photos. Canada thistle (*Cirsium arvense*) achenes. URL: <https://inspection.canada.ca/en/plant-health/seeds/seed-testing-and-grading/seeds-identification/cirsium-arvense>

Weed Seed: *Inula britannica* (British yellowhead). 2017. Canadian Food Inspection Agency. Plant health. Seeds. Seed testing and grading. Seeds identification. URL: <https://inspection.canada.ca/sites/default/files/legacy/DAM/DAM-plants-vegetaux/STAGING/images->

images/invasive_plants_seed_factsheet_inula_britannica_05cnsn_1475602844216_eng.jpg

WFO (2025): World Flora Online. Published on the Internet; <http://www.worldfloraonline.org>. Accessed on: 29 Jun 2025

Willis, L., Salzl, A., Neudorf, J., & Jo Ann Hornseth, J.A. 2023. *Cirsium vulgare* achenes. International seed morphology association. URL: https://seedidguide.idseed.org/fact_sheets/32140/

Wursten, B. 2025. *Galinsoga parviflora* from GRX9+82C, Gweru, Zimbabwe on January 5, 2025, by bartwursten iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/photos/461843619>

Yapp, R.H. 1906. Asteraceae: *Serratula tinctoria* L. ("Saw-wort") from Great Britain, VC29 Cambridgeshire, Chippenham Fen, on August 19, 1906, by Prof Richard Henry Yapp, Botanical Society of Britain & Ireland. URL: <https://herbariaunited.org/specimen/301174/>

Yard_ua. 2024. *Helichrysum arenarium* from Berdychiv, Zhytomyr region, Ukraine, 13300 on July 14, 2024 by yard_ua iNaturalist. URL: <https://www.inaturalist.org/observations/229690088>

Афанасьев Д.Я., Барбарич А.И., Зеров Д.К. та ін. Російсько-український словник ботанічної термінології і номенклатури. Вид-во АН УРСР, 1962. 340 с.

Барбарич А.И., Доброчаева Д.Н., Дубовик О.Н. и др. Хорология флоры Украины. Справочное пособие. К.: Наукова думка, 1986. 271 с.

Барбарич А.И., Брэдлі Є.М., Вісюліна О.Д. та ін. Визначник рослин України, 2-ге вид. випр. і доповн. Київ: Видавництво Урожай, 1965. 878 с.

Барна М.М. Ботаніка. Терміни. Поняття. Персоналії: навчальний посібник. 2-ге вид. допов. і змін. Тернопіль: ТЗОВ Терно-граф, 2013, 360 с.

Біологічний словник. Редколегія. 2-ге вид. К. Головна редакція УРЕ. 1986. 680 с.

Воробьев Д.В. Типы лесов европейской части СССР. Киев, Издательство АН УССР, 1953, 453 с.

Гродзинський Д.М. Чотиримовний словник назв рослин (українсько-російсько-англійсько-латинський). Київ: Фітосоціоцентр, 2001. 312 с.

Гродзинський Д.М., Симоненко Л.О., Годована М.П., Овсейчик С.В., Туровська Л.В., Яценко Л.О., Василькова Л.М. Словник української біологічної термінології. К.: КММ, 2012. 744 с.

Дендрофлора України. Дикорослі й культивовані дерева і кущі. Покритонасінні. Частина II. Довідник / Кохно М.А., Трофименко Н.М., Пархоменко Л.І. та ін.; За ред. М.А. Кохна та Н.М. Трофименко, Київ: Фітосоціоцентр, 2005, 716 с.

Дубина Д.В., Дзюба Т.П., Ємельянова С.М., Багрікова Н.О., Борисова О.В., Борсукевич Л.М., Винокуров Д.С., Гапон С.В., Гапон Ю.В., Давидов Д.А., Дворецький Т.В., Дідух Я.П., Жмуд О.І., Козир М.С., Коніщук В.В., Куземко А.А., Пашкевич Н.А., Рифф Л.Е., Соломаха В.А., Фельбаба-Клушина Л.М., Фіцайло Т.В., Чорна Г.А., Чорней І.І., Шеляг-Сосонко Ю.Р., Якушенко Д.М.

Продромус рослинності України, Київ: НВП «Видавництво “Наукова думка” НАН України», 2019, 784 с.

Екофлора України Т. 1–6. / Під ред. Я.П. Дідуха. Київ: Фітосоціоцентр, 2000–2010.

Елин Е.Я., Мещеряков Г.И. Атлас растений-индикаторов лесов Украины. Киев: Урожай, 1973. 288 с.

Слін Ю.А., Зерова М.Я., Лушпа В.І., Шабарова С.І. Дари лісів. 4-е вид., доп. і перероб. К., Урожай, 1987. 304 с.

Слін Ю.Я. Рослини-індикатори різних типів лісорослинних умов лісгоспу// Результати наукових досліджень по лісових культурах у Боярському дослідному лісгоспі. Том I. – К.: Вид. УАСГН, 1960. – 63–78.

Заповідна дендросософлора Українських Карпат: монографія / Попович С.Ю., Дзиба А.А., Томич М.В., Тертишний А.П. За редакцією С.Ю. Поповича. Київ: Видавництво Ліра-К, 2025. 266 с.

Зелена книга України / під загальною редакцією члена-кореспондента НАН України Я.П. Дідуха. Київ: Альтапрес, 2009. 448 с. + 48 кольор. с.

Зелена книга України. Ліси / Ю.Р. Шеляг-Сосонко, П.М. Устименко, С.Ю. Попович, Л.П. Вакаренко. Київ: Наук. думка, 2002. 256 с.

Зеленая книга Украинской ССР. Редкие, исчезающие и типичные, нуждающиеся в охране растительные сообщества. Под ред. Ю.Р. Шеляг-Сосонко. Киев: Наук. думка, 1987. 216 с.

Зиман С.М., Мосякін С.Л., Булах О.В., Царенко О.М., Фельдбаба-Клушина Л.М. Ілюстрований довідник з морфології квіткових рослин. Навчально-методичний посібник. Ужгород, Медіум, 2004. 156 с.

Каталог видів флори і фауни України, занесених до Бернської Конвенції про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ існування в Європі; авт.-упоряд. В.І. Чопик. Київ: Фітосоціоцентр, 1999. Вип. 1: Флора. 52 с.

Клеопов Ю.Д. Анализ флоры широколиственных лесов европейской части СССР. Отв.ред. Доброчаева Д.Н. АН УССР. Ин-т ботаники им. Н.Г. Холодного. Киев: Наук.думка, 1990. 352 с.

Кобів Ю. Словник українських наукових і народних назв судинних рослин. К.: Наук. думка, 2004. 800 с.

Ковтун І.В. Флора Кам'янецького Придністров'я: Дис. канд. біол. наук. 336 с.

Козир М.С., Гончаренко І.В., Губарь Л.М., Тертишний А.П. Рослинність ботанічної пам'ятки природи загальнодержавного значення «Романівське болото» (Київ, Україна), Гідробіологічний журнал, 3 (351), том 59, 2023, с. 16–39.

Краснов В.П., Орлов О.О., Ведмідь М.М. Атлас рослин-індикаторів і типів лісорослинних умов Українського Полісся. Під ред. д. с.-г. н. проф. В.П. Краснова. Монографія. Новоград-Волинський, Видавництво «НОВОГрад», 2009. 488 с.

Куземко А.А. Рослинність долини річки Рось: синтаксономія, антропогенна динаміка, охорона: Дис. канд. біол. наук. Т.І. К., 2003. 270 с.

Куземко А.А. Рослинність долини річки Рось: синтаксономія, антропогенна динаміка, охорона: Дис... канд. біол. наук. Т.П. К., 2003. С. 271–584 с.

Лікарські рослини: Енциклопедичний довідник / Відп. ред. А.М. Гродзінський. Київ, Голов. ред. УРЕ, 1990, 544 с.

Лукаш О.В. Флора судинних рослин Східного Полісся: історія дослідження, конспект. Київ, Фітосоціоцентр, 2008, 436 с.

Меженський В. М., Меженська Л. О., Якубенко Б. Є. Нетрадиційні ягідні культури: рекомендації з селекції та розмноження. К. : ЦП «Компринт», 2014. 119 с.

Мельник В.И. Редкие виды флоры равнинных лесов Украины. Киев: Фитосоциоцентр, 2000. 212 с.

Мінарченко В. М. Судинні лікарські рослини України: медичне та ресурсне значення. Київ, «Фітосоціоцентр», 2005. 235 с.

Мосякін С.Л. Рослини України у Світовому Червоному списку. *Український ботанічний журнал*. 1999. Т. 56, № 1. С. 79–88.

Національний атлас України / НАН України, Інститут географії, Державна служба геодезії, картографії та кадастру ; голов. ред. Л. Г. Руденко ; голова ред. кол. Б. Є. Патон, К. : ДНВП «Картографія», 2007, 435 с.

Новосад В.В. Флора Керченско-Таманського регіона, Киев: Наук. думка, 1992, 280 с.

Определитель высших растений Украины. Отв. редактор Прокудин Ю.Н. Киев.: Наук. думка, 1987. 548 с.

Определитель растений лесов УССР. Под ред. А.Л. Бельгарда. Киев: Вища школа, 1984. 343 с.

Офіційні переліки регіонально рідкісних рослин адміністративних територій України (довідкове видання). Укладачі: докт. біол. наук, проф. Т.Л. Андрієнко, канд. біол. наук М.М. Перегрим. Київ: Альтерпрес, 2012. 148 с.

Перелік видів рослин та грибів, що заносяться до Червоної книги України (рослинний світ). Затверджено наказом Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України, 15 лютого 2021 року № 111.

Природа Украинской ССР. Растительный мир / Андриенко Т.Л., Блюм О.Б., Вассер С.П и др. Киев: Наук. думка, 1985. 208 с.

Про затвердження переліків рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, та типових природних рослинних угруповань, які підлягають охороні і заносяться до Зеленої книги України, та природних рослинних угруповань, які вилучені із Зеленої книги України. Затверджено наказом Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України, 17 грудня 2020 року № 368. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 01 лютого 2021 р. за № 130/35752.

Рослинність УРСР. Ліси УРСР. Відповідальний редактор докт. біол. наук, проф. Є.М. Брадїс. Київ: Наук. думка, 1971. 461 с.

Тертишний А.П. Конспект флори судинних рослин Північного лівобережного геоботанічного округу (Північна частина лівобережного Лісостепу України). Київ: Видавництво Ліра-К, 2019. 278 с.

Тертишний А.П. Основні типи рослинності північної частини Лівобережного Лісостепу України (Північний лівобережний геоботанічний округ). Наукові доповіді НУБіП, 2011-2, (24), http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Nd/2011_2/11tap.pdf

Тертишний А.П. Покритонасінні рослини Лісостепу України. Частина 1: Навчальний посібник. Київ: Видавництво Ліра-К, 2021. 707 с.

Тертишний А.П. Покритонасінні рослини Лісостепу України. Частина 2: Навчальний посібник. Київ: Видавництво Ліра-К, 2021. 321 с.

Тертишний А.П. Покритонасінні рослини Лісостепу України. Частина 3: Навчальний посібник. Київ: Видавництво Ліра-К, 2023. 758 с.

Устименко П.М., Дубина Д.В., Мовчан Я.І., Давидов Д.А., Якубенко Б.Є. Раритетний фітоценофонд Лісостепу в контексті формування екомережі. К.: Видавництво Ліра-К, 2017. 520 с.

Флора СРСР. Т. 1–30. М.; Л. Изд-во АН СРСР, 1934–1964.

Флора УРСР. Т. 1–12. Київ: Вид-во АН УРСР, 1936–1965.

Червона книга України. Рослинний світ / За ред. Я.П. Дідуха. Київ: Глобалколсантинг, 2009. 900 с.

Чопик В.І., Федорончук М.М. Флора Українських Карпат / В.І. Чопик, М. М. Федорончук. Тернопіль: ТзОВ «Терно-граф», 2015. 712 с.

Шабарова С.І. Рослини-індикатори типів лісорослинних умов. Методична розробка для проведення учбової практики для студентів лісогосподарського факультету. Київ: Українська сільськогосподарська академія, 1982. 38 с.

Юхновський В.Ю., Левандовська С.М., Хрик В.М. Атлас фітоіндикаторів типів лісорослинних умов Лісостепу України. Біла Церква: Білоцерківдрук, 2013. 651 с.

Якубенко Б.Є., Попович С.Ю., Устименко П.М. Геоботаніка: Підручник. 2-ге вид. випр. і доповн. Київ: Видавництво Ліра-К, 2019. 492 с.

Для нотаток

Навчальний посібник

Тертишний Анатолій Петрович

**ПОКРИТОНАСІННІ РОСЛИНИ ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ
ЧАСТИНА 4**

Tutorial

**Anatolii P. Tertyshnyi
ANGIOSPERMS OF FOREST STEPPE OF UKRAINE
PART 4**

Tertyshnyi, A.P. Angiosperms of Forest Steppe of Ukraine. Part 4. Kyiv: Lira-K, 2025. 498 p.

The fourth part of the tutorial includes the description of morphological peculiarities and plant habitats for 47 species of the Asteraceae family of the Asterales order of Angiosperm plants belonging to the Campanulids clade. The content of the tutorial corresponds to the discipline «Botany» for the bachelors in specialties H3 Garden and park economy and H4 Forestry.

The tutorial will be useful for students, postgraduates and university teachers.

Фотографії на обкладинці: НПП «Голосіївський».
Фото автора.

Підписано до друку .....2025 р. Формат 70x100 1/16.
Папір офсетний. Друк офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Умовн. друк. аркушів – 38,2. Наклад 300.

Видавництво Ліра-К
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру № 3981, серія ДК
03115, м. Київ, вул. В. Стуса, 22/1
Тел./факс (044) 247-93-37; 228-81-12
Сайт: lira-k.com.ua, редакція: zv_lira@ukr.net